

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE O REZULTATIMA
AKTIVNOSTI INSTITUCIJE
OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA
BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2012. GODINU**

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ	5
POGLAVLJE I. KLJUČNE NAPOMENE O INSTITUCIJI OMBUDSMANA BIH	7
1.1. Pravni okvir za rad ombudsmana	7
1.2. Djelokrug ombudsmana	7
POGLAVLJE II. STATISTIČKI I BROJČANI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA INSTITUCIJE OMBUDSMANA U 2012. GODINI	10
2.1. Preporuke upućene tijelima vlasti	13
2.2. Statistički pokazatelji u odnosu na teritorijalnu pripadnost građana koji se obrađuju Instituciji ombudsmana	14
2.3. Posebna izvješća u 2012. godini	15
2.4. Pregled broja žalbi prema protivnim strankama	16
POGLAVLJE III. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO ODJELIMA...	17
3.1. ODJEL ZA PRAĆENJE POLITIČKIH I GRAĐANSKIH PRAVA	18
3.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi	18
3.1.2. Sudovi	19
3.1.3. Uprava	23
3.1.4. Pravna pomoć	24
3.1.5. Policija	25
3.1.6. Tužiteljstvo	27
3.1.7. Imovinsko-pravni odnosi	28
3.1.8. Sloboda pristupa informacijama	30
3.1.9. Mediji	36
3.1.10. Vladina i ministarska imenovanja	37
3.1.11. Javne isprave	39
3.1.12. Realizacija preporuka	40
3.2. ODJEL ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA	41
3.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi	41
3.2.2. Pravo na mirovinu	42
3.2.3. Pravo na rad	43
3.2.3.1. Pitanje otpremnina u Republici Srpskoj	45
3.2.3.2. Posebno izvješće, pitanje radnopravnog statusa povodom primjene članka 143. Zakona o radu Federacije BiH	46
3.2.3.3. Problem s Upravom za neizravno oporezivanje BiH	46
3.2.4. Ekologija i zaštita okoliša	47
3.2.5. Pravo na socijalnu skrb	48
3.2.6. Pravo na zdravstvenu zaštitu	49
3.2.7. Komunalne usluge	50
3.3. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	53
3.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi	53
3.4. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA	59
3.5. ODJEL ZA ZAŠTITU PRAVA PRITVORENIKA/ZATVORENIKA	63
3.5.1. Zdravstvena zaštita	64
3.5.2. Uvjeti smještaja	65
3.5.3. Ishrana	67
3.5.4. Radne i druge aktivnosti	67
3.5.5. Kontakt s vanjskim svijetom	67
3.5.6. Vjerske potrebe	68
3.5.7. Postupanje povodom žalbi	68
3.5.8. Osoblje	69

3.6. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA DJECE	72
3.6.1. Analiza zaprimljenih žalbi	72
3.6.2. Obrazovanje.....	72
3.6.3. Zanemarivanje i nasilje	74
3.6.4. Konfliktne rastave.....	75
3.6.5. Aktivnosti Odjela	76
3.6.5.1. Ombudsman u vašoj školi.....	76
3.6.5.2. Istraživanja i posebna izvješća Odjela izrađena u 2012. godini.....	76
3.6.5.2.1. Posebno izvješće ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BIH	76
3.6.5.2.2. Posebno izvješće MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM	77
3.6.5.2.3. Posebno izvješće PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE ZAŠTITE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST KADA SU PRAVA NARUŠILI MEDIJI U BIH	77
3.6.5.3. Praćenje realizacije posebnih izvješća sastavljenih u 2010. i 2011. godini	77
3.6.5.4. Ostale aktivnosti Odjela.....	80
3.7. ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DIKRIMINACIJE.....	82
POGLAVLJE IV. POSTUPANJE POVODOM PREDMETA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO UREDIMA	83
4.1. GLAVNI URED BANJA LUKA.....	83
4.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi	83
4.2. PODRUČNI URED BRČKO	86
4.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi	86
4.3. PODRUČNI URED MOSTAR	89
4.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi	89
4.4. PODRUČNI URED SARAJEVO.....	91
4.4.1. Analiza zaprimljenih žalbi	91
4.5. TERENSKI URED LIVNO	94
4.5.1. Analiza zaprimljenih žalbi	95
POGLAVLJE V. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE OMBUDSMANA	99
5.1. Uvod	99
5.2. Osoblje.....	99
5.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije ombudsmana	99
5.4. Proračun i financije.....	100
5.5. Status Institucije ombudsmana	100
POGLAVLJE VI. SURADNJA S DOMAĆIM I MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA ...	102
6.1. Suradnja s institucijama i organizacijama u BiH	102
6.2. Suradnja s nevladinim i civilnim sektorom	103
6.3. Suradnja s međunarodnim institucijama i organizacijama	105
POGLAVLJE VII. SURADNJA S MEDIJIMA	109
POGLAVLJE VIII. TABLIČNI PRIKAZ PREPORUKA	113
ANEKS I – Pregled proračuna 2012	127
ANEKS II – ZOSPI	129

UVODNA RIJEČ

Sukladno člancima 34. i 35. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH, ombudsmeni BiH dostavljaju Izvješće o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH za 2012. godinu s podacima o stupnju poštivanja ustavnih i zakonskih prava građana BiH.

Izvješće se upućuje Predsjedništvu BiH, Zastupničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Parlamentu Federacije BiH i Narodnoj skupštini Republike Srpske.

U uvodnome dijelu pregledno su prikazani statistički podaci o predmetima kojima su se ombudsmeni BiH bavili, i to po odjelima: Odjel za praćenje političkih i građanskih prava, Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja, Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom, Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika, Odjel za praćenje prava djece i Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije; kao i po uredima: Banja Luka, Brčko, Mostar, Sarajevo i Livno. Dani su i analitički prikazi problema po odjelima/područjima, s primjerima i preporukama.

U ovoj godini upućeno je 222 preporuke i izrađeno je šest posebnih izvješća, što je znatno više nego u 2011. godini kada su izrađena tri posebna izvješća. Kada je riječ o statističkim i brojčanim pokazateljima, evidentno je da se građani u najvećem broju slučajeva obraćaju Instituciji telefonom i neposrednim kontaktom (prijam građana), a znatan je i broj građana koji se obraćaju u pisanom obliku.

Najveći broj obraćanja u 2012. godini, kao i proteklih godina, imao je Odjel za praćenje političkih i građanskih prava, kojemu su građani uputili 1.737 žalbi, što u odnosu na ukupan broj zaprimljenih žalbi u Instituciji ombudsmana čini 55,60%. Slijedi Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava sa 742 zaprimljene žalbe, a najveći broj registriranih žalbi odnosio se na povrede prava iz područja radnih odnosa - 362.

Najmanje žalbi zaprimio je Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina – 17. Broj registriranih žalbi, kao i broj obraćanja građana tome odjelu, ne može biti objektivni pokazatelj stanja ljudskih prava osoba koje pripadaju nacionalnoj, vjerskoj ili drugoj manjini, budući da žalbe što ih podnesu pripadnici neke manjine nerijetko budu registrirane u drugim odjelima, a s obzirom na pravo koje je bilo predmetom povrede.

U 2012. godini u Instituciji ombudsmana ukupno je u radu bilo 5.009 predmeta, i to predmeta zaprimljenih u 2012. godini kao i predmeta prenesenih iz proteklih godina), dok je ukupno završeno 3.030 predmeta, od čega je u najvećem broju došlo do ostvarivanja ugroženog prava tijekom intervencije ombudsmana – 1.095.

Broj žalbi vezanih uz razne oblike diskriminacije, prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije, veći je za 35% u odnosu na prethodnu godinu. Prema oblicima diskriminacije, najveći broj žalbi odnosi se na mobing – 81, što znači da je, u odnosu na 2011. godinu kada je registrirana 41 žalba, zabilježen porast od 99%. Nažalost, Institucija ombudsmana još uvijek

nije dobila financijska sredstva za funkcioniranje Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije u punom kapacitetu, a što je utvrđena zakonska obveza.

Sukladno Strategiji Institucije za razdoblje 2010.-2014. godine, ombudsmeni su i u 2012. godini jačali suradnju s institucijama vlasti u segmentu primjene preporuka, razvijali partnerske odnose s nevladinim sektorom i medijima te bili aktivni na međunarodnom planu.

Pri izradi izvješća, a u cilju uvažavanja rodne ravnopravnosti u jeziku, ombudsmeni su odlučili prema kontekstu rabiti i imenice muškog i ženskog roda, a tamo gdje imenice imaju opće značenje - rabiti muški rod.

Ožujka 2013. godine

Ombudsmeni BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

POGLAVLJE I. KLJUČNE NAPOMENE O INSTITUCIJI OMBUDSMANA BIH

1.1. Pravni okvir za rad ombudsmana

Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH uspostavljena je 1996. godine sukladno aneksima IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kao neovisna institucija za zaštitu ljudskih prava i promicanje dobre uprave i vladavine prava.

U sadašnjim uvjetima, ombudsman BiH funkcionira na temelju Ustava BiH i Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH¹, kojim su zajamčeni neovisnost i okvir infrastrukture za zaštitu i promicanje ljudskih prava i temeljnih građanskih sloboda.

Prema članku 1. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH, Institucija ombudsmana je neovisna institucija uspostavljena u cilju promicanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je zajamčeno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima danim u aneksu Ustava i koja nadgleda aktivnosti institucija BiH, njezinih entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Institucija ombudsmana postupa u granicama Ustava, zakona, drugih propisa i općih akata, kao i ratificiranih međunarodnih ugovora i općeprihvaćenih pravila i standarda međunarodnog prava.

1.2. Djelokrug ombudsmana

Institucija ombudsmana nadležna je za razmatranje predmeta koji se odnose na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda koje počinjeni bilo koje tijelo BiH. Može postupati po zaprimanju žalbe ili po službenoj dužnosti, a može poduzimati i opće istrage. Nakon što provede istragu u predmetu, može preporučiti odgovarajuće pojedinačne i opće mjere. Institucija ne razmatra predmete koji se odnose na odluke, činjenice ili događaje koji su se zbili prije 15. prosinca 1995. godine².

Institucija ombudsmana ovlaštena je provoditi istrage povodom žalbi o povredama ljudskih prava i sloboda koje počine vojne vlasti³, a također je ovlaštena postupati u predmetima koji se odnose na slabo funkcioniranje sudbenog sustava ili nepravilno procesuiranje pojedinačnih predmeta i preporučiti odgovarajuće opće ili pojedinačne mjere.

Pritom je izričito propisano da se ombudsman neće miješati u proces odlučivanja sudova, što znači da nije nadležan preispitivati sudske odluke u svojstvu neke više instancije.⁴

Prema članku 6. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH (u daljnjem tekstu: zakon), ombudsman može proslijediti predmete o navodnim povredama ljudskih prava najvišim sudskim tijelima BiH nadležnim za pitanja ljudskih prava, sukladno pravilima kojima se uređuje ulaganje žalbe tim tijelima, kad god ustanovi da je to potrebno za učinkovito obavljanje svojih dužnosti.

Ombudsman ima i posebne ovlasti i nadležnosti shodno odredbama Zakona o zabrani diskriminacije⁵, prema kojem je središnja institucija za zaštitu od diskriminacije. U sklopu te nadležnosti ombudsman zaprima žalbe fizičkih i pravnih osoba zbog diskriminacije, pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima, mogućnostima sudske i druge zaštite, odlučuje o pokretanju postupka odlučivanja po žalbama, predlaže medijaciju, prikuplja i analizira

¹ Zakon o ombudsmanu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 32/00,19/02,35/04,32/06 i 38/06,)

² Vidjeti članak 2. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 32/00 i 19/02)

³ Vidjeti članak 3. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 32/00 i 19/02)

⁴ Vidjeti članak 4. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 32/00 i 19/02)

⁵ Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", broj 59/09)

statističke podatke o slučajevima diskriminacije, podnosi godišnja izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu Federacije BiH, Narodnoj skupštini RS-a i Skupštini Brčko Distrikta BiH, daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, prati zakonodavstvo, unapređuje praksu koja ima za cilj osigurati jednako postupanje.

Institucija ombudsmana ima i posebne ovlasti shodno odredbama Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH⁶, prema kojem je ombudsman ovlašten poduzimati mjere za ispitivanje prigovora žalitelja na odluku o imenovanju. Pritom može pokrenuti pitanja u vezi s postupkom imenovanja na koji se prigovor žalitelja odnosi i može zahtijevati da mu odgovorni javni službenik dostavi sve dokumente i spise vezane uz navedeno imenovanje.

Također ima i posebne ovlasti shodno odredbama Zakona o pristupu informacijama u BiH⁷, prema kojem može *inter alia* razmatrati izradu i dostavu informacija, poput vodiča i općih preporuka koje se odnose na provedbu i primjenu toga zakona, uvrštavati ih u poseban dio godišnjeg izvješća u kojemu se predstavljaju aktivnosti ombudsmana vezane uz primjenu toga zakona, te predlagati naputke u cilju osiguranja primjene zakona.

S ciljem zaštite prava građana, ombudsman postupa povodom pojedinačnih i skupnih žalbi, obavještava fizičke i pravne osobe o njihovim pravima i obvezama, upoznaje ih s mogućnošću sudske i druge zaštite, predlaže pokretanje postupaka medijacije i dr.

Institucija ombudsmana registrira podnesene žalbe te, u slučaju kada ombudsman odluči da ne prihvati i ne razmatra žalbu, pismenim putem obavještava žalitelja, navodeći razloge za neprihvatanje, i upućuje ga na najpogodnija sredstva za poduzimanje radnji, ako takva sredstva postoje.

Ombudsman može odbiti razmatrati anonimne žalbe, zatim žalbe koje smatra zlonamjernima, koje su neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu legitimnim pravima trećih osoba, ili koje su predočene izvan roka od 12 mjeseci nakon nastanka događaja, činjenica ili odluka na koje se žalba odnosi.

Ombudsman može predložiti nadležnome tijelu obustavu izvršenja osporene mjere u vremenu ne duljem od deset dana kada tijekom istrage ustanovi da izvršenje upravne odluke može rezultirati nepopravljivom štetom za prava podnositelja žalbe.

Tijela i organi vlasti obvezni su ombudsmanu pružati pomoć u vezi s omogućavanjem pristupa informacijama i ispravima, obavljanju osobnih razgovora, razmatranju potrebnih spisa, dostavljanju zatraženih pismenih izjava o radnjama vezanim uz dužnost osoba koje su u službi tijela i organa, zatim provjeru vjerodostojnosti traženih isprava i izjava.

Ombudsman može tražiti na uvid ili predaju dokumenata upisanih kao povjerljivi ili tajni, sukladno zakonu, kada je on obavezan primijeniti potrebnu diskreciju i ne može te dokumente učiniti dostupnim javnosti, uz obvezu poduzimanja svih potrebnih mjera zaštite tajnosti pri njihovom uvrštavanju u izvješća.

Nakon svih potrebnih istražnih radnji povodom žalbi, pribavljanja isprava i dokumenata, izjašnjenja žalitelja, tijela i organa u predmetu žalbe, ombudsman može izdati preporuke nadležnim tijelima i organima za otklanjanje povreda ljudskih prava. Tijela i organi vlasti koji dobiju preporuke dužni su, u ostavljenom roku, pismeno odgovoriti ombudsmanu o realizaciji preporuka u rokovima koji su im ostavljeni.

⁶ Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 37/03), Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH ("Službene novine FBiH", 12/03 i 34/03) i Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima RS ("Službe glasnik RS", broj 41/03)

⁷ Zakon o pristupu informacijama u BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 28/00, 45/06, 102/09 i 62/11), Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH ("Službene novine FBiH", broj 32/01) i Zakon o slobodi pristupa informacijama RS ("Službeni glasnik RS", broj 20/01)

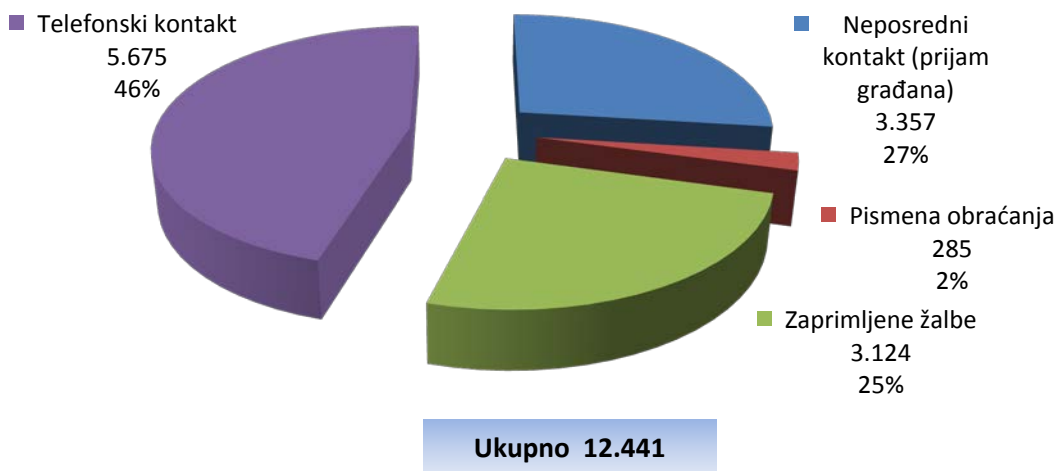
U slučaju nepostupanja određenog tijela ili organa vlasti prema preporuci ombudsmana, o tome se prethodno ukazuje višem nadležnom tijelu, a potom i u godišnjem izvješću o rezultatima aktivnosti ombudsmana, koje se upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu Federacije BiH, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Predsjedništvu BiH.

POGLAVLJE II. STATISTIČKI I BROJČANI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA INSTITUCIJE OMBUDSMANA U 2012. GODINI

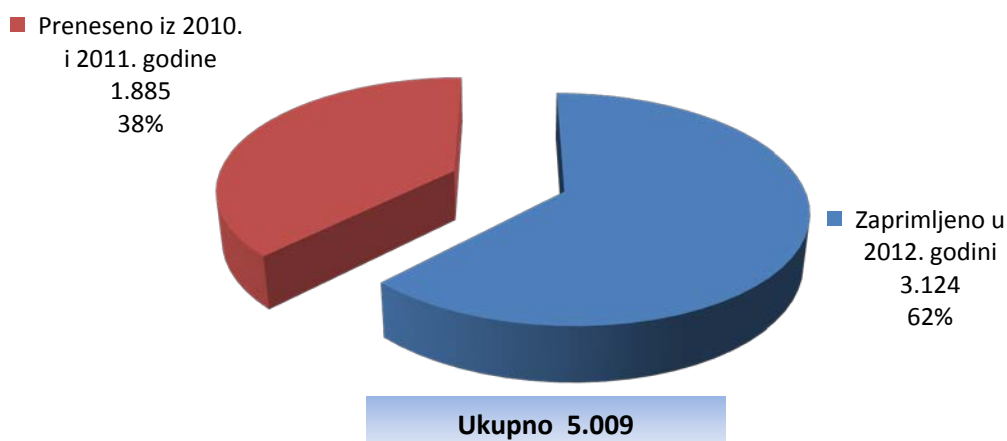
U izvještajnoj 2012. godini Instituciji ombudsmana obratio se 12.441 građanin, što ukazuje na porast od 20% u odnosu na 2011. u kojoj je registrirano 9.888 obraćanja. Porast broja obraćanja Instituciji ombudsmana uglavnom je zabilježen u telefonskim kontaktima i neposrednom obraćanju, dok je u neznatnom porastu priljev žalbi.

U 2012. godini Institucija ombudsmana BiH zaprimila je **3.124 žalbi**, te ih je s prenesenim žalbama iz 2011. i 2010. (**1.885 žalbi**) u radu bilo ukupno **5.009**, što je za 250 žalbi više nego u 2011. godini kada je u radu bilo **4.750 predmeta**.

Porast broja obraćanja Instituciji ombudsmana rezultat je djelovanja raznih činitelja kakvi su teške ekonomske prilike građana, a i povećane aktivnosti na promicanju ljudskih prava i veće povjerenje građana u mogućnosti zaštite njihovih ljudskih prava.

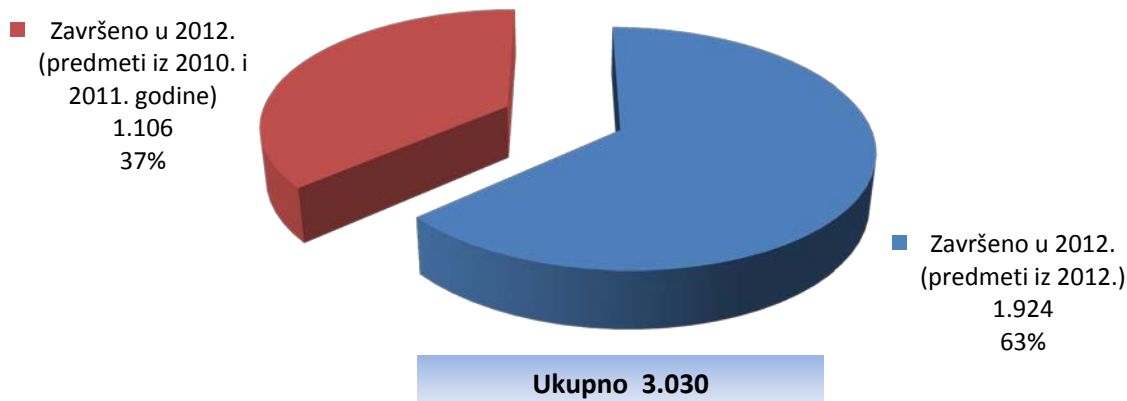

Dijagram 1. Obračanje građana u 2012. godini

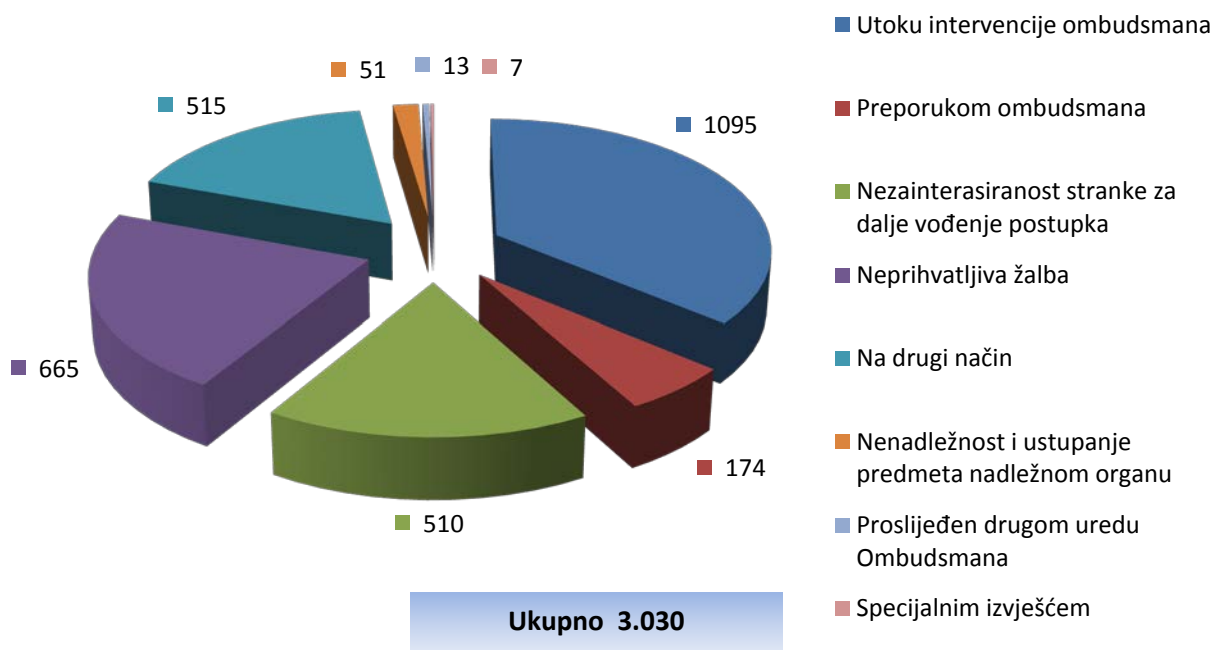
Dijagram 2. Žalbe zaprimljene u 2012. godini i prenesene iz 2010. i 2011. godine⁸

⁸ Statistički podaci dani su za razdoblje od 2010. godine od kada je uspostavljeno elektroničko praćenje predmeta u bazi podataka, što znači da pokazatelji ne uključuju i predmete registrirane u Instituciji ombudsmana prije 1. 1. 2010. godine.

Dijagram 3. Predmeti koji su završeni u 2012. godini

Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi u 2012. godini (**3.124** žalbe), završeno je **1.924** ili 63% (3% više nego prethodnom izvještajnom razdoblju). Istodobno je od ukupnoga broja žalbi koje su bile u radu, uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih kalendarskih godina (5.009), završeno 3.030 žalbi.

Dijagram 4. Način okončanja predmeta u 2012. godini

Statistički pokazatelji koji slijede prikazuju načine okončanja predmeta sukladno Zakonu o ombudsmanu za ljudska prava BiH i Pravilima postupka. Najveći broj predmeta u 2012. godini okončan je u tijeku interveniranja Institucije ombudsmana te je stranka ostvarila svoje pravo. Na taj je način riješeno 1.095 predmeta, dok je u 2011. godini riješen 891 predmet.

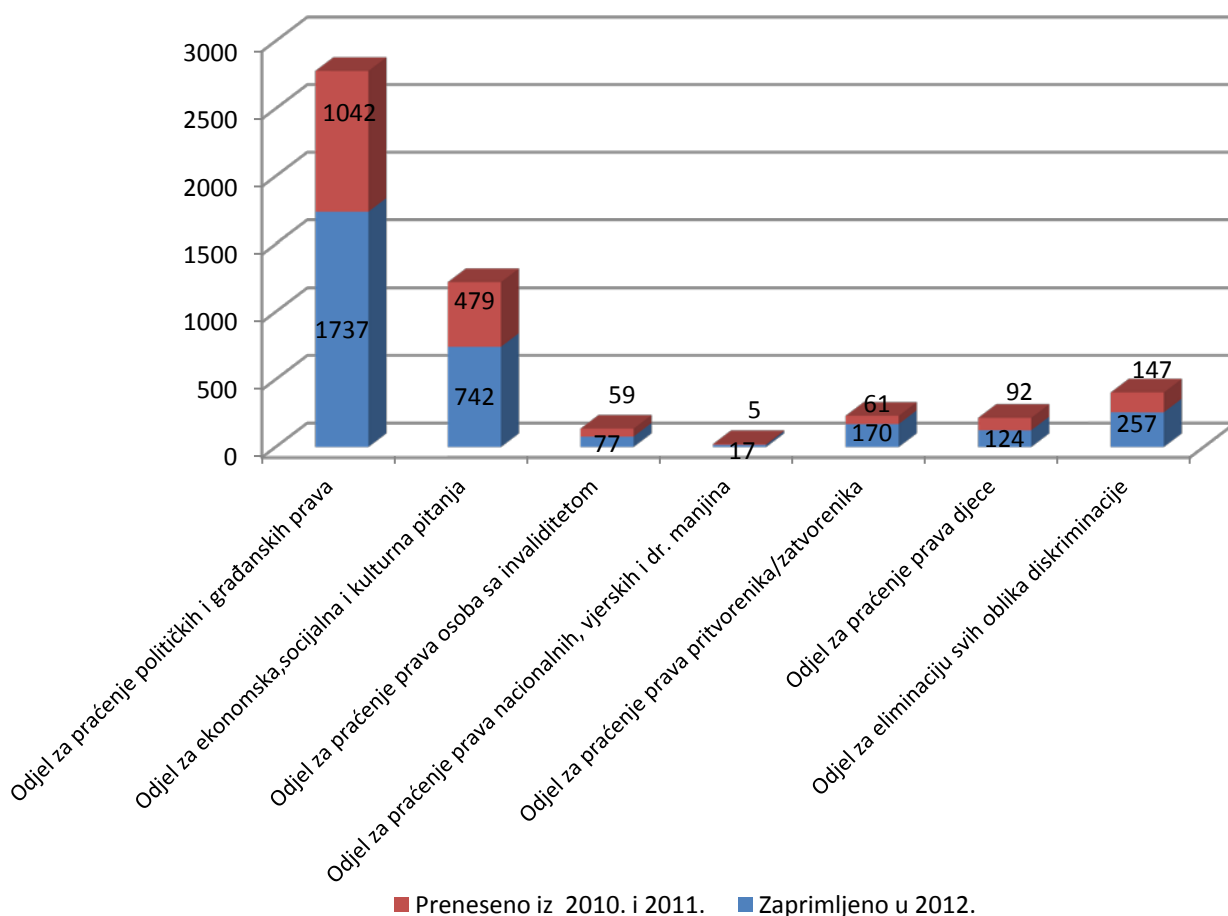
U 2012. godini, u okviru postupanja po žalbama, u Instituciji ombudsmana poduzeto je na tisuće raznih aktivnosti vezanih uz predmete, uključujući istražni postupak po zaprimljenim žalbama, izdavanje preporuka, izjašnjenje tijela povodom izdanih preporuka, praćenje sudskog i upravnog postupka, obavješćavanje stranaka o izjašnjenju odgovorne stranke, požurnice nadležnim tijelima, zahtjevi za dopunu žalbe i sl.

Predmeti registrirani u Instituciji ombudsmana raspoređeni su odjelima po vrsti povrede prava. Najveći broj žalbi ponovno je zabilježen u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava. U

2011. zaprimljeno je 1815, a u 2012. godini nešto manje – 1737. Porast broja žalbi u 2012. godini u odnosu na 2011. zabilježen je u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, u kojemu je zaprimljeno 257 žalbi, dok je u 2011. godini bila registrirana 191 žalba.

ODJEL	Zapimljeno u 2011.	Preneseno iz 2010. i 2011.	Zaprimljeno u 2012.	Ukupan broj žalbi u radu u 2012. (2+3)
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1815	1042	1737	2779
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	735	479	742	1221
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	86	59	77	136
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina	9	5	17	22
Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika	121	61	170	231
Odjel za praćenje prava djece	110	92	124	216
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	191	147	257	404
UKUPNO	3067	1885	3124	5009

Tablica 1. Poredba broja zaprimljenih žalbi u 2011. i 2012. godini i broj prenesenih žalbi iz 2010. i 2011. godine

Dijagram 5. Broj predmeta koji su zaprimljeni u 2012. i preneseni iz 2010. i 2011. po odjelima

Prema broju zaprimljenih žalbi u 2012. godini, a u odnosu na teritorijalni ustroj Institucije ombudsmana, zabilježen je porast u odnosu na 2011. u uredima Banja Luka, Sarajevo i Livno. U Uredu u Brčkom je tijekom 2012. godine zaprimljeno 307 žalbi, što je za 138 žalbi manje u

odnosu na proteklu godinu. Neznatno manji broj žalbi zaprimljen je i u Uredu u Mostaru, a što se može vidijeti iz usporednog prikaza danog u Tablici 2.

Ured	Zaprimljeno u 2011.	Preneseno iz 2010. i 2011.	Zaprimljeno u 2012.	Ukupan broj žalbi u radu u 2012. (2+3)
Banja Luka	766	270	915	1185
Brčko	445	373	307	680
Mostar	222	110	204	314
Sarajevo	1.397	1.077	1.425	2.502
Livno	237	55	273	328
UKUPNO	3.067	1.885	3.124	5.009

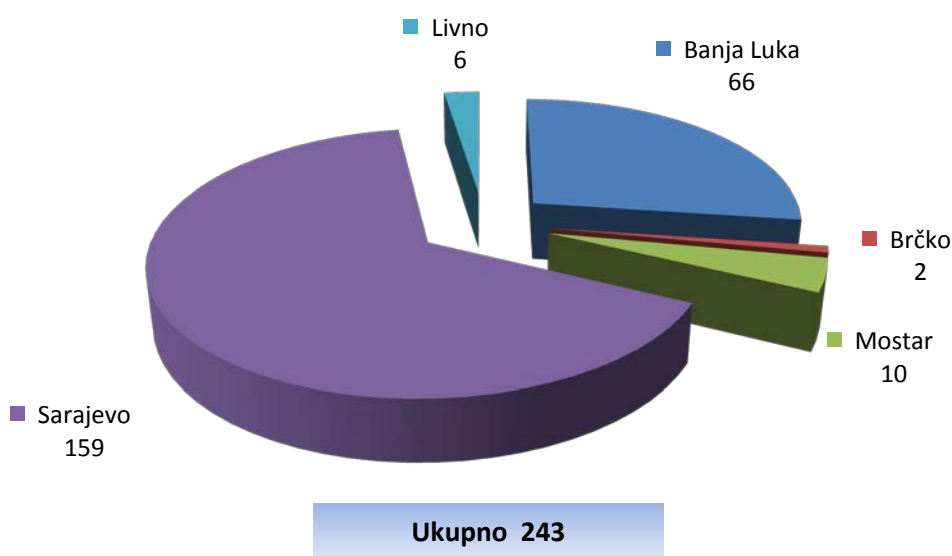
Tablica 2. Broj zaprimljenih žalbi u 2011. i 2012. godini i broj prenesenih žalbi iz 2010. i 2011. godine po uredima

2.1. Preporuke upućene tijelima vlasti

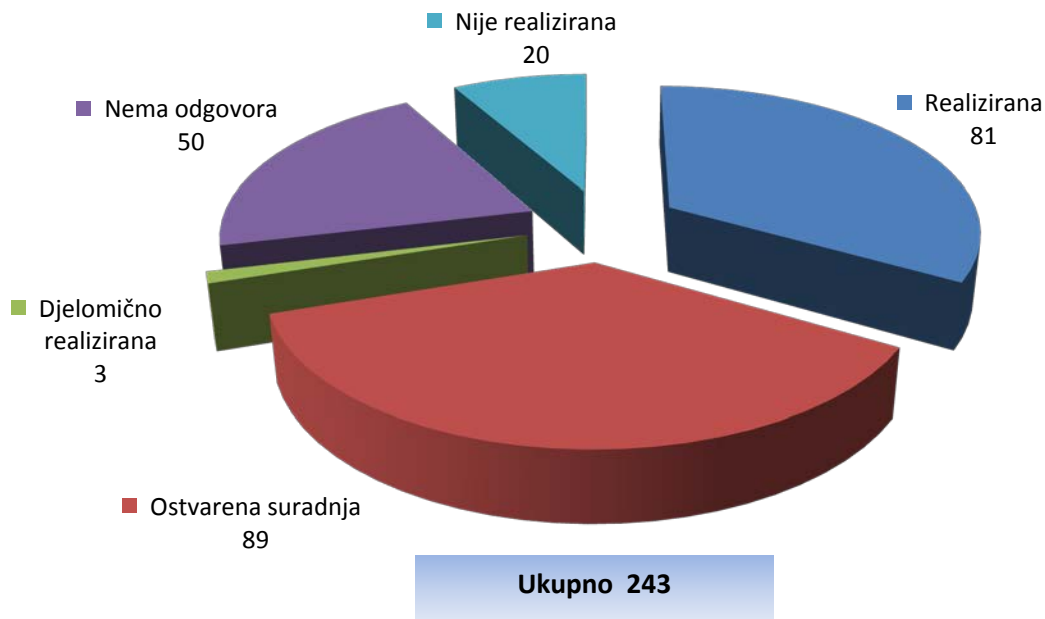
U 2012. godini ombudsmeni su u 243 predmeta izdali preporuku, što je porast u odnosu na 2011. kada je u predmetima izdana 221 prepouka. Po uredima najviše je izdana preporuka u Područnom uredu u Sarajevu 159, Središnjem uredu Banja Luka 66, te u područnim uredima Mostar 10, Brčko dva i Terenskom uredu Livno šest.

Ured	Broj predmeta s izdanim preporukama u 2012.	Broj predmeta s izdanim preporukama u 2011.
Banja Luka	66	72
Brčko	2	9
Mostar	10	3
Sarajevo	159	130
Livno	6	7
Ukupan broj preporuka u predmetima	243	221

Tablica 3. Poredba izdanih preporuka u predmetima po uredima za 2011. i 2012. godinu

Dijagram 6. Broj izdanih preporuka po uredima u predmetima tijekom 2012. godine

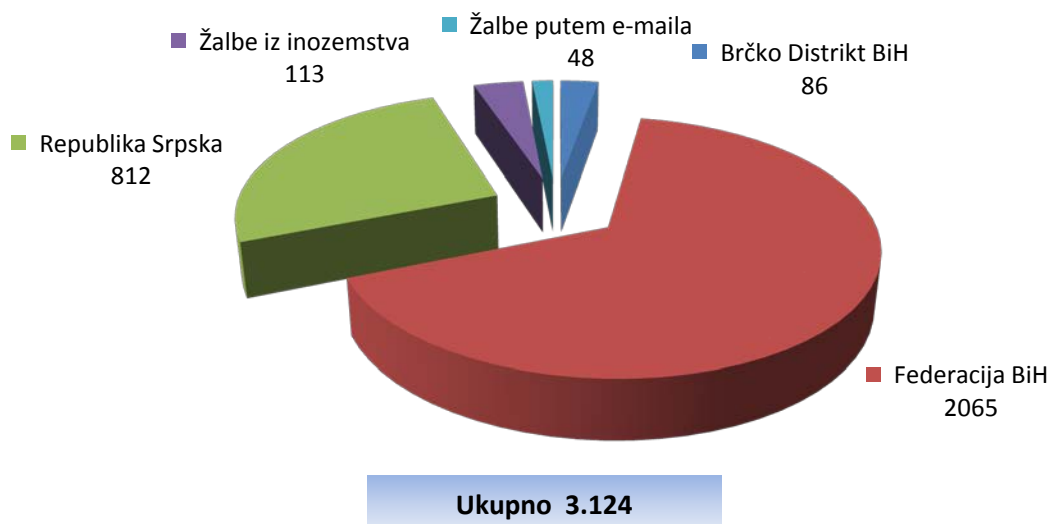

Dijagram 7. Raspored preporuka u predmetima po načinu realizacije u 2012. godini

Od ukupno 243 izdanih preporuka u predmetima, realizirano ih je 81, djelomično je realizirano tri, nije realizirano 20, ostvarena je suradnja u 89 slučajeva, dok za 50 predmeta nismo dobili povratnu informaciju o tome kako je postupljeno po preporuci.

2.2. Statistički pokazatelji u odnosu na teritorijalnu pripadnost građana koji se obraćaju Instituciji ombudsmana

I u 2012. godini Instituciji ombudsmana BiH bilo je bitno identificirati i teritorijalnu pripadnost podnositelja žalbi, premda je taj kriterij, a s obzirom na strukturu Institucije ombudsmana, relativan pokazatelj jer se strankama omogućava da podnesu žalbu u bilo kojem uredu Institucije, bez obzira na to gdje stranka ima prebivalište ili boravište. Jedan od opredjeljujućih čimbenika jest taj da se žalba često podnosi uredu u mjestu u kojem je sjedište povreditelja prava, što za posljedicu ima i zabilježen veći broj žalbi u uredu Institucije ombudsmana koji se nalazi na teritoriju sa složenijom strukturom vlasti. Tako je u 2012. godini 2.065 građana s prostora FBiH podnijelo žalbu – nešto manje nego u 2011. godini kada je taj broj iznosio 2.111. Istodobno je povećan broj žalbi u RS-u: u 2012. godini bilo je 812, a u 2011. zabilježeno je 718 žalbi građana s prostora RS-a. Iz Brčko Distrikta BiH bilo je 80 žalbi, a to 37 manje nego u 2011. godini. U 2012. godini čak je 113 žalbi stiglo iz inozemstva, što je za 11 žalbi više u odnosu na 2011. godinu kada je bilo registrirano 102 žalbe. Više nego udvostručen je broj žalbi podnesenih elektroničkim putem. U protekloj godini bilo ih je 19, a u 2012. godini 48.

Dijagram 8. broj zaprimljenih žalbi prema teritorijalnoj pripadnosti podnositelaca

Teritorijalni parametar ne može se smatrati kriterijem prema kojem se može zaključiti da se, s obzirom na broj zaprimljenih žalbi, na konkretnom teritoriju više povređuju prava u odnosu na drugi teritorij, a s obzirom na činjenicu da uredi Institucije ombudsmana žalbe registrišu prema volji stranke izraženoj činom upućivanja žalbe. Drugi važan segment vezan uz teritorijalni parametar jest činjenica da su pojedini uredi Institucije ombudsmana smješteni u glavnim gradovima teritorijalnih jedinica (države, entiteta, kantona), što se odražava i na povećano obraćanje stranaka tim uredima.

2.3. Posebna izvješća u 2012. godini

U 2012. godini Instucija ombudsmana izdala je šest posebnih izvješća, i to:

1. Posebno izvješće ombudsmana BiH u vezi s primjenom članka 143. Zakona o radu Federacije BiH
2. Posebno izvješće u vezi s primjenom Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine u Republici Srpskoj; Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana u Federaciji BiH; Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u Federaciji BiH
3. Posebno izvješće o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u Bosni i Hercegovini
4. Posebno izvješće "Mladi u djeca u sukobu sa zakonom"
5. Posebno izvješće - Preporuke za unapređenje zaštite prava djece na privatnost kada su prava narušili mediji u BiH
6. Posebno izvješće - Zdravstvena zaštita djece u BiH.

2.4. Pregled broja žalbi prema protivnim strankama

U cilju sprečavanja povreda ljudskih prava, bitno je ukazati na to koje se institucije i tijela vlasti se najčešće pojavljuju kao protivna stranka u žalbama građana. To je važno kako bi tijela odlučivanja, a prije svega resorna ministarstva i zakonodavna tijela, mogla koristeći svoje mehanizme, djelovati na čimbenike koji dovode do toga da evidentirane institucije povređuju prava. Kao što se može vidjeti i dalje su kao povreditelji najčešće označeni kazneno-popravni zavodi, u kojima je broj žalbi izravno ovisi o broju osoba smještenih u tim ustanovama, zatim gradska i općinska razina vlasti i institucije mirovinsko-invalidskog osiguranja.

Nažalost, i dalje je evidentan veliki broj žalbi koje se odnose na pravosudne institucije, što je zabrinjavajuće s obzirom na to da bi to trebao biti najdjelotvorniji mehanizam zaštite u rukama građana. U tablicama 4. i 5. Navedeno je 20 institucija i 10 pravosudnih institucija koje su građani najčešće označavali kao povreditelje prava.

Red. br.	NAZIV TIJELA	Broj žalbi
1.	KPZ ZT ZENICA	48
2.	KPZ POLUOTVORENOG TIPA TUZLA	33
3.	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO-INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE	25
4.	POVJERENSTVO ZA PROVEDBU ČLANKA 182. RS	24
5.	GRAD MOSTAR	23
6.	GRAD BANJA LUKA	23
7.	FEDERALNI ZAVOD MIO/PIO	22
8.	OPĆINA STARI GRAD	19
9.	FEDERALNI ZAVOD MIO/PIO MOSTAR	18
10.	FOND PIO RS, PODRUŽNICA BANJA LUKA	18
11.	MUP KANTONA SARAJEVO	18
12.	VLADA BRČKO DISTRIKTA BIH	18
13.	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO	16
14.	OPĆINA CENTAR	16
15.	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BRANITELJA I INVALIDA OR FBIH	15
16.	KPZ LUKE U BIHAĆU	14
17.	OPĆINA TUZLA	14
18.	OPĆINA ZENICA	13
19.	MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENE OSOBE RS	13
20.	MUP RS	13

Tablica 4. 20 protivnih stranaka koje su imale najviše žalbi građana u 2012., isključujući pravosuđe

Red. br.	NAZIV PRAVOSUDNE INSTITUCIJE	Broj žalbi
1.	OPĆINSKI SUD LIVNO	74
2.	OPĆINSKI SUD TUZLA	60
3.	OPĆINSKI SUD SARAJEVO	50
4.	OSNOVNI SUD BANJA LUKA	50
5.	OKRUŽNI SUD BANJA LUKA	34
6.	KANTONALNI SUD LIVNO	29
7.	KANTONALNI SUD SARAJEVO	29
8.	KANTONALNI SUD TUZLA	25
9.	USTAVNI SUD BIH	25
10.	OPĆINSKI SUD MOSTAR	19

Tablica 5. 10 protivnih stranaka iz područja pravosuđa koje su imale najviše žalbi građana

POGLAVLJE III. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO ODJELIMA

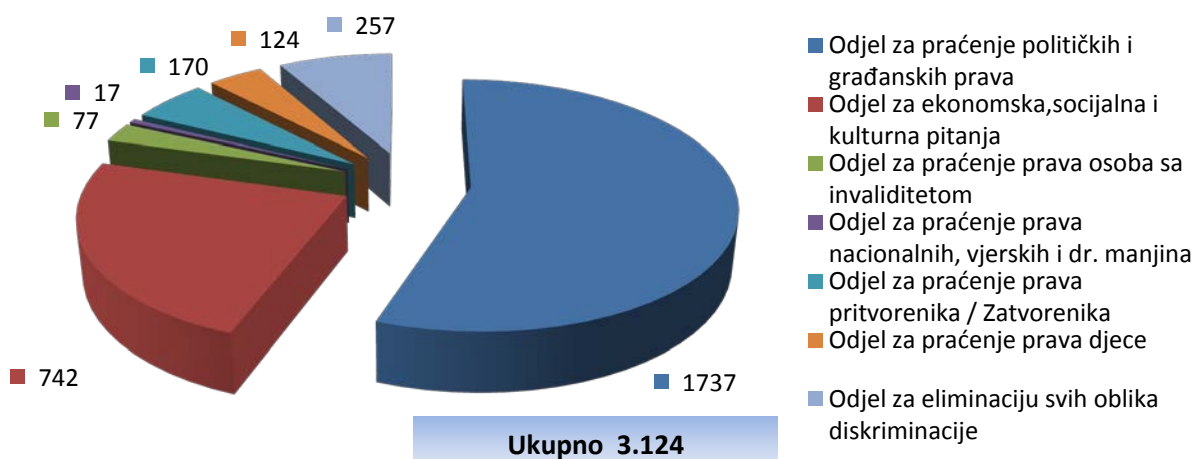
Shodno Zakonu o ombudsmanu za ljudska prava BiH, Institucija ombudsmena bila je obvezna uspostaviti odjele za praćenje prava: djece, osoba s invaliditetom i manjina te druge odjele, prema potrebi. Zakonom o zabrani diskriminacije naložena je uspostava Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije. Ombudsmeni su, razmatrajući zaprimljene žalbe, zaključili da je uz ova četiri obvezna odjela potrebno uspostaviti i odjele koji će se isključivo baviti zaštitom prava utvrđenih Paktom o građanskim i političkim pravima i Paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, te odjel za praćenje prava zatvorenika/pritvorenika. Statistički podaci iz Tablice 6. pokazuju koliko je opravdana ovakva odluka ombudsmena, jer je upravo u ta tri odjela i Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije registriran najveći broj žalbi. Kontinuirano praćenje stanja ljudskih prava u BiH, osobito iz perspektive podnesenih žalbi, ukazuje na potrebu uspostave odjela koji će se baviti pitanjem žalbi koje se odnose na pravosuđe i upravu, te na slobodu pristupa informacijama i medije.

Ovo stajalište ombudsmeni potkrepljuju stalnim porastom broja predmeta u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava, u kojemu se registriraju i žalbe koje se odnose na funkcioniranje pravosuđa i uprave, te slobode pristupa informacijama i medijskim slobodama.

U 2012. godini je, u odnosu na 2011. kada je registriran 191 predmet, ponovno zabilježen porast broja predmeta za 66 (34,5%) u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije.

ODJEL	Zaprimljeno u 2012.	Zaprimljeno u 2011.
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1.737	1.815
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	742	735
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	77	86
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	17	9
Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika	170	121
Odjel za praćenje prava djece	124	110
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	257	191
UKUPNO	3.124	3.067

Tablica 6. Broj žalbi zaprimljenih u 2012. i 2011. godini po odjelima

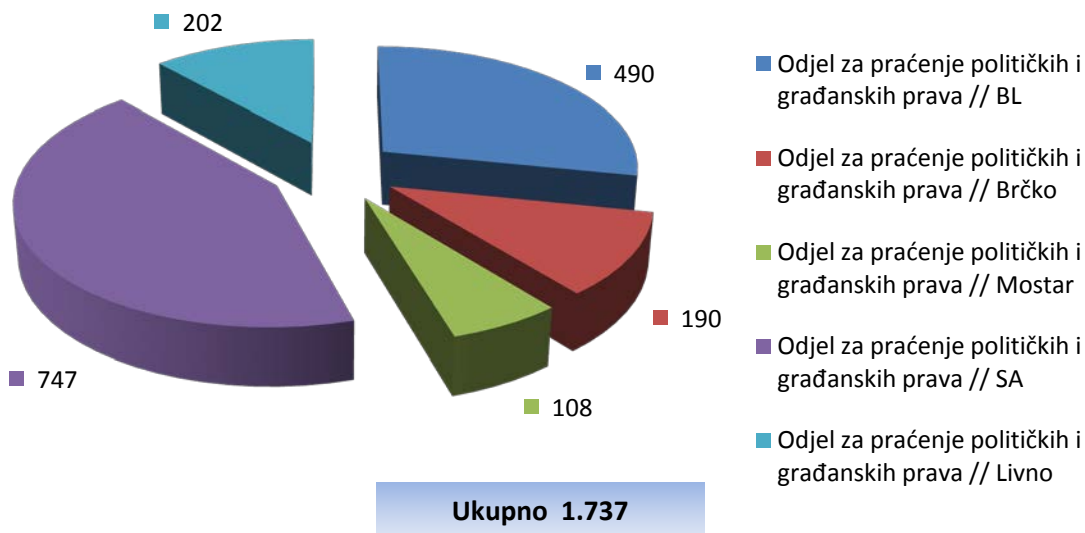
Dijagram 9. Broj žalbi zaprimljenih u 2012. godini po odjelima

3.1. ODJEL ZA PRAĆENJE POLITIČKIH I GRAĐANSKIH PRAVA

U cilju osiguranja praćenja, zaštite i promicanja građanskih i političkih prava u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmana uspostavila je organizacijsku strukturu unutar koje je uspostavljen Odjel za zaštitu građanskih i političkih prava (u daljnjem tekstu: Odjel).

Odjel je u 2012. godini poduzeo niz aktivnosti čiji su rezultati predstavljeni o ovome dijelu Godišnjeg izvješća. Aktivnosti su realizirane u sklopu osiguranja zaštite građanskih i političkih prava koja se odnose na: pravo na život, pravo na život bez mučenja, okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, pravo na život bez ropstva ili radnog iskorištavanja, slobodu pristupa informacijama, slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti, slobodu izražavanja koja obuhvaća slobodu traženja, dobivanja i širenja informacija i misli svake vrste, bez obzira na granice (sloboda pristupa informacijama), pravo na imovinu, javne isprave, pravo na izborna prava i sudjelovanje u javnoj službi, slobodu kretanja i izbor stanovanja u granicama države, pravo na državljanstvo, vladina i ministarska imenovanja, funkcioniranje uprave i pravosuđa, jednakost muškaraca i žena u uživanju građanskih i socijalnih prava i sl.

Iako je pravo na slobodu i osobnu sigurnost građansko-političko pravo koje obvezuje državu na osiguravanje svojim građanima da nitko neće biti samovoljno uhićen ili pritvoren niti biti lišen slobode, osim iz razloga i u skladu sa zakonom predviđenim postupkom, aktivnosti Institucije ombudsmana na osiguranju uživanja ovoga prava, zbog njegove specifičnosti, realizirane su u zasebnom odjelu nadležnom za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika, te su rezultati aktivnosti predstavljeni u Izvješću o radu Odjela za prava pritvorenika/zatvorenika. Rezultati aktivnosti na zaštiti prava manjina predstavljeni su u ovome Izvješću u dijelu u kojem se govori o djelovanju Odjela za zaštitu prava manjina.

Dijagram 10. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava u 2012. godini po uredima

3.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U 2012. godini u Odjelu je **registrirano 1.737 predmeta** ili 55,60% od ukupnoga broja registriranih predmeta u Instituciji ombudsmana, te je s prenesenim predmetima iz proteklih godina⁹ u Odjelu ukupno bilo u radu 2.779 predmeta ili 55,58%. Usporedimo li ove statističke

⁹ Iz 2010. i 2011. godine preneseno 1.042 predmeta.

podatke s ukupnim brojem predmeta zaprimljenim u 2012. godini (3.124), kao i s ukupnim brojem predmeta u radu u Instituciji ombudsmana¹⁰ (5.009), može se zaključiti da **najveći broj žalbi koje su se nalazile u radu u Instituciji ombudsmana u 2012. godini odnosile su se na područje građanskih i političkih prava.**

Uzimajući u obzir teritorijalni parametar, u 2012. godini žalbe iz nadležnosti Odjela registrirane su u: Područnom uredu Sarajevo - 747; Središnjem uredu Banja Luka - 490; Područnom uredu Brčko, uključujući i žalbe zaprimljene u sklopu obavljanja uredovnih dana u Tuzli - 190; Područnom uredu Mostar -108, te Terenskom uredu Livno - 202.

U pogledu strukture povrijeđenih prava iz nadležnosti Odjela, došlo je do neznatnih promjena u odnosu na žalbe registrirane u 2011. godini, a što je vidljivo iz Tablice 7., te je i dalje je najveći broj registriranih žalbi u odnosu na postupanje sudova - 637, dok je u 2011. godini bilo registrirano 623 žalbe. U 2012. godini došlo je do smanjenja broja žalbi koje se odnose na funkcioniranje uprave s 400 registriranih u 2011. na 381 žalbu registriranu u 2012. godini. U svim ostalim područjima iz nadležnosti Odjela također je došlo do smanjenja broja žalbi, što je rezultiralo time da je Odjel zaprimio 78 žalbi manje u odnosu na broj žalbi registriranih 2011. godini.

Povrede	Zaprimljeno u 2012.	Zaprimljeno u 2011.
Sudovi	637	623
Uprava	381	400
Imovinsko-pravni	150	228
Pristup informacijama	225	243
Vladina i ministarska imenovanja	115	119
Policija	123	117
Javne isprave	26	32
Tužiteljstva	44	30
Ratne štete	11	13
Pravobraniteljstva	5	5
Mediji i sloboda informiranja	2	0

Tablica 7. Poredba vrsta povreda po godinama zaprimanja 2012. i 2011., svojstvenih za Odjel za praćenje političkih i građanskih prava

3.1.2. Sudovi

U 2012. godini nastavljen je trend porasta broja žalbi upućenih Instituciji ombudsmana zbog povreda ljudskih prava koje čine sudove. Stranke se najčešće obraćaju **zbog dužine trajanja sudskog postupka** i neučinkovitog izvršenja sudskih odluka¹¹. Istodobno, kada Ustavni sud BiH utvrdi povredu prava na suđenje u razumnom roku, ostavlja se rok od tri mjeseca redovitom postupajućem sudu da poduzme korake na okončanju predmeta i obavijesti Ustavni sud o mjerama na realizaciji odluke.¹²

¹⁰ Predmeti zaprimljeni u 2012. i predmeti preneseni iz prethodnih godina.

¹¹ U predmetu: BL-05-67/12 izdana je Preporuka broj: P-28/12 Osnovnom sudu u Prijedoru - poduzimanje radnji u cilju okončanja izvršnog postupka - preporuka ispoštovana; u predmetu: Ž-MO-05-193/10 izdana je Preporuka broj: P-3/12, s ciljem dosljedne provedbe pravomoćne i izvršne odluke nadležnih sudova u konkretnom slučaju.

¹² Ž-BL-05-258/12; Ž-BL-05-259/12; Ž-BL-05-323/12; Ž-BL-05-334/12; Ž-BL-05-605/11; Ž-BL-05-737/12

Tijekom istražnog postupka koji provodi Institucija ombudsmana, sudovi u svome izjašnjenju uglavnom okvirno navode rok u kojemu će konkretan predmet biti uzet u rad, što shodno sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava ne amnestira državu od odgovornosti za povredu prava utvrđenih u članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, a koje se odnosi na obvezu odlučivanja sudova u razumnom roku. Ovo je posebno bitno stoga što nije dovoljno da država samo osigura postojanje prava na sud kao takvo, već treba osigurati i da je to pravo djelotvorno. Za konkretan primjer može se navesti Kantonalni sud u Tuzli, koji uglavnom dostavlja tipske odgovore na traženja izjašnjenja u vezi s predmetima podnositelja žalbi, u kojima nema izjašnjenja postupajućih sudaca. Stoga ombudsmani u ovome Godišnjem izvješću, a zbog stalnog porasta broja predmeta koji se odnose na odlučivanje sudova u razumnom roku, ponovno žele skrenuti pozornost na obveze Bosne i Hercegovine koje ima kao članica Vijeća Europe, a što uključuje i obvezu osiguranja primjene sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Sud). Tako je Sud je u presudi *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*¹³ postavio kriterije koji služe za određivanje razumne dužine trajanja postupka, a prema kojima **razumna dužina trajanja postupka spada u opseg članka 6. stavka 1. i mora se procjenjivati u svakom predmetu pojedinačno na temelju okolnosti toga predmeta**.¹⁴ Sud mora, *inter alia*, voditi računa o kompleksnosti činjenica i pravnih pitanja koja se postavljaju u tome predmetu, o ponašanju podnositelja i nadležnih tijela vlasti, kao i od kakvog je to značaja za podnositelja; osim toga, samo kašnjenje koje se može pripisati državi može opravdati nalaz o propustu poštivanja uvjeta «razumnog roka».¹⁵ Sud podsjeća na zadaću država ugovornica da organiziraju svoj pravosudni sustav tako da njihovi sudovi budu u stanju jamčiti svakoj osobi pravo na konačnu odluku u sporovima u vezi s njihovim pravima i obvezama, a koja će biti donesena u razumnom roku.¹⁶ U kaznenim predmetima “razuman rok”, na koji se poziva u članku 6. stavku 1., počinje teći odmah nakon što je osoba «okrivljena», a to može biti i prije nego što je predmet uzet u postupak,¹⁷ primjerice: na dan uhićenja, na dan kada je osoba službeno obaviještena o kaznenom progonu ili na dan kada je otvorena prethodna istraga. Što se tiče parnice, «razumni rok», na koji se poziva u članku 6. stavku 1., obično počinje teći od trenutka kada je podnesena tužba «sudu» [...] međutim, moguće je da u određenim okolnostima taj rok počne teći i ranije.¹⁸

Analiza registriranih predmeta u Instituciji ombudsmana ukazuje **na postojanje niza objektivnih i subjektivnih činitelja koji utječu na dužinu postupka pred sudovima**. Sudovi svoje nepostupanje u razumnom roku najčešće pravdaju nedostatkom ljudskih i materijalnih resursa ili velikim brojem zaostalih predmeta, što za posljedicu ima pojavu da svaki novi registrirani predmet po automatizmu vjerovatno će u nekom budućem vremenu biti predmet koji nije procesuiran u razumnome roku. Primjetno je i da su prvostupanjski sudovi u većim urbanim središtima opterećeni većim brojem predmeta, te im je potrebno više vremena kako bi poštivali prava stranaka na suđenje u razumnom roku iz članka 6. stavka 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Pokazatelj je to da pravosudni sustav, kao treći stup vlasti, u suradnji sa zakonodavnom i izvršnom vlasti i neovisnim regulatorima, u široj konzultaciji s društvom, treba predložiti način na koji će se jasno napraviti distinkcija između predmeta koji se nalaze u zaostatku i za koje je evidentna opasnost od postojanja povrede članka 6.1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava u odnosu na novoregistrirane predmete koji trebaju biti odmah uzeti u rad.

¹³ 13. srpnja 1983., Serija A, br. 66, str. 11, stavak 24.

¹⁴ Vidjeti presudu u predmetu *Buchholz* od 6. svibnja 1981., Serija A, br. 42, str. 15, stavak 49.

¹⁵ vidi, *mutatis mutandis*, presudu *König* od 28. juna 1978, Serija A br. 27, str. 34-40, stavovi 99, 102-105 i 107-111

¹⁶ Izvodi iz sudske prakse-Europski sud za ljudska prava

¹⁷ vidi, naprimjer, presudu *Deweer* od 27. februara 1980, Serija A br. 35, str. 22, stav 42

¹⁸ Sud u presudi *Erkner i Hofauer protiv Austrije* primjećuje (23. april 1987, Serija A br. 117, str. 61-62, stavovi 64-65)

U slučaju kada Institucija ombudsmana postupa u predmetima koji se odnose na dužinu sudskog postupka, nakon izjašnjenja suda uvijek postoji dvojba glede toga kako postupiti s obzirom na činjenicu da je istraga pokazala kako postupak u nekom predmetu traje nerazumno dugo, a pritom to sud istodobno opravdava nedostatkom resursa, pri čemu se zanemaruje obveza iz članka 6.1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava prema kojoj Sud mora, *inter alia*, voditi računa o kompleksnosti činjenica i pravnih pitanja koja se postavljaju u tome predmetu, o ponašanju podnositelja i nadležnih tijela vlasti, a osobito od kakvog je značaja konkretno pitanje za podnositelja. Upravo sudovi u svojim izjašnjenjima nikada ne naprave osvrt na navedene kriterije, već ukazuju na to da bi, uzmu li konkretni predmet u prioritetni rad, došlo do narušavanja prava drugih stranaka. Primjer za to je tipski odgovor Kantonalnog suda u Tuzli u kojemu se navodi da sud predmete rješava prema Planu rješavanja starih predeta, usvojenom 13. 1. 2012., a sukladno Naputku Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća, te da ne može dati nikakvo očitovanje u pogledu vremena kada će biti donesena presuda. Posebno je bitno ukazati na povećan broj predmeta u kojima je sud postupao, ali su pojedine radnje u sudu vrlo često odgađene zbog bolovanja suca, premještaja suca u drugi sud te se stranka o toj činjenici obavještava u trenutku kada se radnja trebala provesti ili dan prije. Ombudsmani su zabilježili kako određeni broj žalbi ukazuje na to da, iako je zakonom naloženo žurno postupanje, predugo traju procedure donošenja odluka o egzistencijalnim pitanjima građana, kao što su prava vezana uz radnopravni status, isplata zaostalih potraživanja iz radnog odnosa, te naknada raznih vidova štete. Registrirani su i slučajevi vođenja pred sudom stečajnog postupka nad tvrtkom, a izravno oštećeni radnici nemaju saznanja o pojedinim postupovnim radnjama. U dijelu provođenja sudskih odluka naročito je bitno ukazati na to kako se veoma često ne poštuju odluke sudova te kako mora proteći mnogo vremena da bi se okončalo njihovo provođenje.

Karakteristične su i žalbe na spora postupanja sudova u parnicama o uređenju imovinsko-pravnih odnosa između srodnika (nasljednika), susjeda i drugih. Stranke se nerijetko obraćaju u vezi s vraćanjem na posao nakon što nadležni sud donese rješenje o privremenoj mjeri osiguranja kojom je određeno da se stranka vraća na posao do okončanja sudskog spora.¹⁹

U 2012. godini ombudsmani su se susreli i s praksom nesuradnje određenoga broja sudova s Institucijom ombudsmana pa su, u cilju osiguranja preduvjeta za zaštitu prava stranaka, bili prisiljeni tim sudovima izdati preporuku²⁰ o obvezi suradnje s Institucijom ombudsmana utvrđenoj u članku 25. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava.²¹

Ombudsmani ponovno žele ukazati na problem predmeta koji su aktivni duže vremena pred Sudom BiH, a u vezi s odlukama CRPC-a. Navedeni problem vezan je uz nerješavanje pitanja pravnog sljednika CRPC-a, a odnosi se na oko 330 predmeta pred Sudom BiH. Prestankom važenja sporazuma između entitetskih vlada i Vijeća ministara BiH prestala je postojati Komisija

¹⁹ Za konkretne predmete mogu se navesti: Ž-SA-05-1301/11 i Ž-SA-05-1302/11. Predmeti arhivirani 18. 1. 2012. godine.

²⁰ U predmetu: Ž-BL-05-239/12 izdana preporuka broj: 205/12 od 20. 11. 2012. godine Općinskom sudu u Velikoj Kladaši zbog nesuradnje suda s Institucijom. Nakon što je izdana preporuka, sud je uspostavio suradnju s Institucijom i dostavio tražene informacije, tako da je predmet pozitivno riješen. Općenito, Institucija je zaprimila znatan broj predmeta koji se odnose na rad Općinskog suda u Velikoj Kladaši, zbog čega je tome sudu upućen upit je li pokrenuo inicijativu za povećanjem broja redovitih i dodatnih sudaca, a s ciljem rješavanja velikoga broja starih predmeta. U predmetu: Ž-BL-05-504/12 izdana je preporuka Osnovnom sudu u Prijedoru zbog nesuradnje s Institucijom, jer se radi o predmetu za koji je utvrđeno da izvršni postupak traje još od 1992. godine.

²¹ Tijela vlade obvezna su Instituciji pružiti odgovarajuću pomoć u istrazi i provođenju nadzora.

U vrijeme istrage ombudsmen ima pristup bilo kojem tijelu vlade u cilju provjere traženih informacija, obavljanja osobnih razgovora i razmatranja potrebnih spisa i dokumenata.

Ombudsmenu ne smije biti odbijen pristup spisima ili administrativnim dokumentima ili drugim dokumentima koji se tiču aktivnosti ili djelatnosti koja je pod istragom, bez prejudiciranja odredaba članka 28. ovog zakona.

za imovinske zahtjeve, protiv čijih je odluka pokrenuto oko 330 upravnih sporova. **Dakle, ne postoji tužena stranka i već više godina jednostavno se ne daju odgovori na tužbu** te Sud BiH ne rješava pokrenute sporove, zbog čega Vijeće ministara BiH nužno treba poduzeti mjere u cilju osiguranja ispunjavanja obveza iz Aneksa 7. Daytonskog mirovnog sporazuma.

Institucija ombudsmana je u 2012. godini zabilježila i određeni broj žalbi građana na ponašanje sudaca i tužitelja, o čemu je obaviješten disciplinski tužitelj. Odgovori što ih u tim predmetima Institucija ombudsmana dobiva od Ureda disciplinskog tužitelja uglavnom su tipski, u smislu da je Ured disciplinskog tužitelja razmotrio navode pritužbe te zaključio da nema osnove za pokretanje disciplinskog postupka. Akti disciplinskog tužitelja ne sadrže obrazloženje na temelju kojega je izveden ovakav zaključak. Ilustracije radi, u jednom od predmeta²² zabilježeno je da je revizija tuženika dostavljena na odgovor sa zakašnjenjem od dvije godine i tri mjeseca. Nakon intervencije ombudsmana povreda je otklonjena. Tijekom izvještajnog razdoblja najviše žalbi zaprimljeno je protiv: Općinskog suda u Livnu - 74, Općinskog suda u Tuzli - 60, Općinskog suda u Sarajevu – 50, Općinskog suda u Banjoj Luci - 50 itd.²³ U cilju pravovaljane ocjene efektivnosti sudova, svakako bi trebalo analizirati i činjenice koje se odnose na područje, a osobito na stanovništvo koje gravitira konkretnom sudu, zatim postojanje određenih činjenica koje uzrokuju potrebu za traženjem sudske zaštite i sl.

Vezano za funkcioniranje pravosudnog sustava, svakako treba ukazati na probleme s kojima se suočavaju sudovi u Kantonu 10, zbog čega je najveći broj predmeta iz ovoga područja upravo registriran u Terenskom uredu Institucije ombudsmana u Livnu. Općenito, Ured Institucije ombudsmana u Livnu je tijekom 2012. godine imao dobru suradnju s Općinskim i Kantonalnim sudom u Livnu, što je u znatnoj mjeri utjecalo na to da su tijekom istrage određeni uzroci zbog kojih se stranke obraćaju Instituciji ombudsmana. Činjenica je da Općinski sud u Livnu unutar svoje teritorijalne nadležnosti pokriva šest općina Kantona 10, te unutar djelokruga ovoga suda sudbenu funkciju obavljaju Odjel suda u Tomislavgradu i Odjel suda u Drvaru. Iako je od reorganizacije sudbenog sustava postignut vidan napredak u pogledu rješavanja zaostalih i neriješenih predmeta, ipak je u nekim predmetima, a koji su po zakonu hitne prirode, uočena neažurnost i neučinkovitost suda.²⁴ Kada je u pitanju provođenje sudskih odluka u kojima bi sud trebao postupati po žurnom postupku, osobito u izvršenjima potraživanja iz radnog odnosa, ovršni postupci traju duže. Razlog tomu uglavnom je taj što tuženik (poslodavac) nema novčanih sredstava na računu ili nema imovine koja bi bila prodana.²⁵ Postupci pred sudovima traju nerazumno dugo i zbog odlaska sudaca, jer je registrirana praksa u Kantonalnom sudu u Livnu da je, zbog prelaska jednog suca na drugu dužnost (sudac prešao na novu dužnost 1. 7. 2012.), Sud funkcionirao s predsjednikom i tri suca. Upraznjeno mjesto suca još nije popunjeno, što se odražava na rad i rezultate, jer predmeti kojima je bio zadužen sudac koji je otišao nisu presignirani drugome sucu, nego se čeka izbor novog suca. Činjenica je da se u takvim predmetima, kada Ured ombudsmana u Livnu pokrene istragu, konkretni predmet presignira drugom sucu.²⁶ S obzirom na dužinu postupka izbora suca, stajalište ombudsmana je da bi se predmeti kojima je bio zadužen sudac koji je napustio sud trebali presignirati sucima

²² Ž-SA-05-25/12

²³ Tablični prikaz dan u Tablici 5.

²⁴ U predmetu: Ž-LI-05-61/11 žalitelj je dana 9. 6. 2009. podnio prijedlog za uređenje međa . Uredu Institucije ombudsmana obratio se 14. 3. 2011. godine. Tek nakon dvije požurnice sutkinja je dana 7. 6. 2012. postupila po prijedlogu, te žalba: Ž-LI-05-203/11, žaliteljica je u siječnju 2011. podnijela tužbu iz područja radnog prava. Nakon požurnice Ureda u Livnu dana 19. 4. 2012. zakazano je pripremno ročište u predmetu.

²⁵ U predmetu: Ž-LI-05-167/12 žaliteljica se obratila Uredu 13. 8. 2012., jer je sud donio rješenje kojim dozvoljava predloženo izvršenje, ali ne postupa po njemu (potraživanja iz radnog odnosa).

²⁶ U predmetu: Ž-LI-05-258/12 žalitelj se obratio Kantonalnom sudu žalbom dana 14. 6. 2012. godine. Uredu Institucije ombudsmana obratio se 19. 11. 2012. godine. U izjašnjenju Sud je obavjestio Instituciju ombudsmana da je predmetom bio zadužen sudac koji je otišao, ali da će taj predmet biti raspoređen drugom sucu.

koji rade, čime bi se izbjegle žalbe stranaka da postupci pred sudovima traju nerazumno dugo. Prema podacima kojima raspolaže Terenski ured Livno, veliki broj žalbi što ih je taj ured zaprimio u 2012. godini, a koje su se odnosile na funkcioniranje pravosudnog sustava, riješen je intervencijom ombudsmana.

3.1.3. Uprava

Najveći broj predmeta registriranih u 2012. godini koji su se odnosili na postupanje uprave - 381 ticali su se **dužine trajanja upravnog postupka, šutnje administracije, neučinkovite reakcije inspeksijskih službi i nepostupanja tijela uprave u zakonskim rokovima prilikom odlučivanja o različitim zahtjevima stranaka**. U najvećem broju slučajeva tijela uprave, nakon intervencije Institucije ombudsmana, odluče o zahtjevima stranaka i obavijeste Instituciju ombudsmana da su donijeli rješenje ili neki drugi akt, te na taj način predmete okončaju. Neke predmete tijela uprave rješavaju tek nakon dugotrajnih intervencija ombudsmana. Prisutna je praksa prema kojoj stranka nije pokazala interes za nastavak postupka povodom žalbe.²⁷

Ombudsmani su, na temelju registriranih žalbi, dužni istaknuti loše funkcioniranje uprave, a na što utječe niz okolnosti, uključujući među ostalim i različito utvrđene razine nadležnosti, nedostatak pravne pouke na pojedinim prvostupanjskim upravnim aktima, nestručnost zaposlenika i sl. Institucija ombudsmana registrirala je i žalbe vezane uz funkcioniranje uprave koje ukazuju na to da prvostupanjsko tijelo nije postupilo sukladno s rješenjem drugostupanjskog, odnosno nije poništilo žalbeno rješenje i provelo ponovni postupak,²⁸ a prisutna je i praksa neprovođenja presuda sudova donesenih u upravnom sporu.²⁹

Ombudsmani su u 2012. godini registrirali i žalbe koje ukazuju na to da građani nisu u mogućnosti ostvariti svoja prava zbog neuspostavljanja određenih mehanizama zaštite unutar tijela uprave. To se posebice odnosi na funkcioniranje nadzornih odnosno inspeksijskih tijela, čija je uloga osigurati poštivanje zakona i zakonitosti rada. U Instituciji ombudsmana registriran je značajan broj predmeta koji se odnose na područje inspeksijskog nadzora i provođenje rješenja inspekcije, kao i popunjavanje mjesta inspektora. Može se reći da dugo traje postupak provođenja nadzora, izdavanja rješenja i njegovog provođenja, što je posebno izraženo na području bespravne gradnje. Tako se u predmetu³⁰ žalitelj 14. 9. 2012. obratio Instituciji ombudsmana, a nakon što je proteklo dvije godine od kada je u više navrata tražio od Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove Općine Livno izlazak na lice mjesta urbanističko-građevinskog inspektora. Slična je situacija i u predmetu³¹ u kojem je žalitelj 28. 3. 2012. podnio zahtjev za izlazak na lice mjesta građevinskog inspektora u Službi za gospodarstvo i inspeksijske poslove Općine Livno. U oba predmeta izostala je suradnja nadležnih tijela s Institucijom ombudsmana. U konkretnim je slučajevima utvrđeno da je građevinski inspektor u 2012. godini

²⁷ U predmetu: Ž-LI-05-129/12 je presudom Kantonalnog suda u Novom Travniku od 24. 9. 2010. poništeno Rješenje Federalnog zavoda MIO/PIO Mostar i Rješenje Kantonalne administrativne službe Travnik, te je predmet vraćen na ponovno rješavanje. Žalitelj se obratio Instituciji ombudsmana 7. 6. 2012. godine. Nakon pokretanja istrage dana 25. 6. 2012. odgovorna stranka - Kantonalna administrativna služba MIO/PIO Travnik je dana 25. 7. 2012. obavijestila Instituciju Ombudsmana da je postupila povodom ovoga predmeta.

U predmetu: Ž-LI-05-66/12 žalitelj se obratio Instituciji ombudsmana nakon proteka 60 dana od podnošenja zahtjeva za cijepanje i formiranje parcele, a koji je podnio Službi za imovinsko-pravne poslove Općine Glamoč. Nakon pokretanja istrage odgovorna stranka se izjasnila da je geometar izišao na lice mjesta, obavio cijepanje parcele, nakon čega je doneseno rješenje u ovome predmetu.

²⁸ Ž-SA-05-696/12

²⁹ Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove (RUGIPP RS) do danas nije provela presudu Vrhovnog suda RS-a, donesenu 2010. godine.

³⁰ Ž-LI-05-202/12

³¹ Ž-LI-05-228/12

bio duže vrijeme na bolovanju. Međutim, to ne opravdava pomoćnika načelnika Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove, koji je morao naći odgovarajuću zamjenu te postupiti po zahtjevima i proslijediti odgovor Instituciji ombudsmana u konkretnim predmetima. U nekim su predmetima ombudsmani bili prisiljeni izdati preporuku u cilju osiguranja vladavine prava i zaštite prava građana. Tako je izdana preporuka³² kojom se Općini Cazin preporučuje da pokrene postupak popune upražnjenog radnog mjesta urbanističko-građevinskog inspektora, te da općinski inspektor postupi po zahtjevu podnositelja žalbe za izvršenje rješenja o rušenju.

U 2012. godini Institucija ombudsmana registrirala je i jednu specifičnu žalbu koja ukazuje na to da razvoj uprave u Bosni i Hercegovini ne prati razvojne trendove u drugim područjima života. Naime, stranka je uplatila pristojbu za izdavanje putne isprave putem e-bankarstva, što je za posljedicu imalo da u Ministarstvu financija i trezora BiH ovakva uplata nije bila registrirana, jer razvoj e-bankarstva nije pratio razvoj e-uprave.³³

3.1.4. Pravna pomoć

U protekloj je godini uočeno da se Instituciji ombudsmana obratio veliki broj građana koji su **tražili pravnu pomoć povodom pokrenutih sudskih postupaka**, po njihovoj tužbi, ali i u slučajevima u kojima su se te stranke javljale u svojstvu tuženika, ali i oštećene stranke. Razlog traženja pravne pomoći najčešće je materijalne prirode, jer ne mogu angažirati odvjetnika, a zbog neukosti ne mogu djelatno sudjelovati u sudskim postupcima. U takvim je slučajevima Institucija ombudsmana davala pravni savjet. Nesporno je prijeko potrebno, u cilju osiguranja djelotvornog pristupa sudu, razmotriti postojeće sustave pravne pomoći radi osiguranja daljnjeg jačanja ovog pravnog instituta. To je posebno bitno s obzirom na stajalište Europskog suda prema kojemu su države obvezne uspostaviti program pravne pomoći. Iako se u članku 6. stavku 3. c. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava govori samo o kaznenim postupcima te iako nema slične odredbe u parnici, prema članku 6. stavak 1. ponekad se od države može zahtijevati da osigura pomoć odvjetnika kada je takva pomoć potrebna u svrhu djelotvornog pristupa sudu zbog toga što je pravno zastupanje obvezno u raznim vrstama parnica, kakav je predmet na temelju domaćih zakona u nekim od država ugovornica ili zbog složenosti samog predmeta.³⁴

U 2012. godini Institucija ombudsmana zaprimila je i određeni broj žalbi koje se odnose **na rad odvjetnika**,³⁵ koje je nastojala riješiti u suradnji s odvjetničkim komorama. Tako je u predmetu³⁶ stranka uložila žalbu jer se više puta obraćala Advokatskoj komori RS pritužbom na rad, te slala i požurnice na koje nije primila nikakav odgovor. Institucija ombudsmana je 4. 10. 2012. uputila akt Odvjetničkoj komori RS-a, te je 11. 11. 2012. zaprimljen odgovor u kojemu se navodi da se protiv odvjetnika žaliteljice vodi disciplinski postupak, te da je navedeni predmet u radu kod disciplinskog tužitelja i Institucija ombudsmana bit će obaviještena po donošenju konačne odluke.

Slična je žalba registrirana³⁷ i u odnosu Regionalnu odvjetničku komoru Tuzla, u kojoj je žaliteljica podnijela prigovor na rad odvjetnika, te do dana podnošenja žalbe Instituciji ombudsmana nije zaprimila odgovor Regionalne odvjetničke komore Tuzla. Kako nije bilo suradnje s Regionalnom odvjetničkom komorom Tuzla, dana 8. 6. 2012. Institucija

³² P-167/12

³³ Predmet broj: Ž-SA-05-1223/11

³⁴ Vidjeti također presudu *R.D. protiv Poljske* od 18. prosinca 2001., Predstavka br. 29692/96, stavci 43.-52.

³⁵ Ž-BL-05-366/11,

³⁶ Ž-SA-05-926/12

³⁷ Ž-SA-05-1074/11

ombudsmana izdala je preporuku³⁸ kojom je zatraženo od Komore da s njom uspostavi suradnju. Postupajući po preporuci, dana 22. 6. 2012. Regionalna odvjetnička komora Tuzla dostavila je Instituciji ombudsmana izjašnjenje i Rješenje disciplinskog tužitelja kojim je prigovor žaliteljice protiv odvjetnika odbačen jer nije utvrđeno da u radnjama prijavljenog odvjetnika ima elemenata disciplinskog prekršaja. Ombudsmeni za ljudska prava žele ukazati na temelje i načela odvjetničke djelatnosti koji pridonose stvaranju lika odvjetnika i europske odvjetničke komore, prema kojima: „u društvu utemeljenom na poštivanju zakona, odvjetnik ima posebnu ulogu. Dužnosti odvjetnika ne počinju niti završavaju s odanim obavljanjem onoga što mu je naloženo da učini u skladu sa zakonom. Odvjetnik mora služiti interesima pravde, kao i onima čija su mu prava i slobode povjereni da ih on ili ona dokazuje i brani, te dužnost odvjetnika nije samo zastupati svoju stranku nego joj biti i savjetnik. Poštivanje odvjetničke djelatnosti temeljni je uvjet za vladavinu prava i demokraciju u društvu.“

3.1.5. Policija

Tijekom 2012. godine u Instituciji ombudsmana ukupno je registrirano 123 predmeta koji se odnose na rad policije, dok je u 2011. godini bilo registrirano 117. Predmeti registrirani u Instituciji ombudsmana vezani uz rad policije mogu se svrstati u dvije skupine, i to: žalbe građana prema čijim navodima policija svojim djelovanjem ili propuštanjem postupanja u skladu sa zakonom povređuje njihova prava i žalbe koje podnose sami zaposlenici policijskih snaga zbog povreda njihovih prava, posebice prava iz radnog odnosa, uključujući i pitanje činovanja, napredovanja i sl.

Građani u svojim žalbama najčešće su prigovarali što je policija FBiH i RS neučinkovita, što zlorabi položaj, što prekoračuje dane ovlasti i na razne načine primjenjuje silu. Žalbe podnesene Instituciji ombudsmana ukazuju na to da pripadnici policijskih snaga u slučajevima povreda prava građana nisu poduzeli aktivnosti u okviru svoga mandata, da je policija rabila moć, bahato se ponašala i u pojedinim slučajevima nanosila tjelesnu i duševnu bol građanima, zanemarivala radne obveze i etički kodeks, a nerijetko policijski službenici imaju i ponižavajući odnos prema građanima. Zabilježeni su slučajevi u kojima je policija u predizbornom razdoblju pozivala na obavijesne razgovore rodbinu i prijatelje izbornih dužnosnika, da je građane protuzakonito lišavala slobode, da ih je silom odvodila u zdravstvene ustanove, te da je osporavala izdavanje osobnih isprava i poslije isteka roka za izricanje zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom odbijala je građanima vratiti oduzetu javnu ispravu/vozačku dozvolu, a zbog neplaćanja dugovanja na ime novčanih kazni za počinjene prekršaje u prometu.³⁹ U Instituciji ombudsmana registrirane su i žalbe na rad policije koje ukazuju na probleme građana vezane uz izdavanje osobne iskaznice, odbijanje zahtjeva za prijavu prebivališta i izdavanje osobnih isprava zbog nepotpunih ili pogrešno upisanih podataka u izvratku iz matične knjige rođenih i uvjerenju o državljanstvu i sl.⁴⁰

³⁸ P-93/12

³⁹ Ž-MO-05-4/12; Ž-MO-05-7/12; Ž-MO-05-17/12; Ž-MO-05-95/12; Ž-MO-05-138/12; Ž-MO-05-147/12; Ž-MO-05-157/12; Ž-MO-05-165/12; Ž-MO-190/12 i Ž-MO-199/12; Ž-LI-05-43/12; Ž-LI-05-64/12; Ž-LI-05-67/12; Ž-LI-05-142/12; Ž-LI-05-148/12; Ž-LI-05-157/12; Ž-LI-05-163/12; Ž-LI-05-230/12; Ž-LI-05-256/12; Ž-SA-05-159/11; Ž-SA-05-452/12; Ž-SA-05-961/12; Ž-SA-05-969/12; Ž-SA-05-1239/12; Ž-SA-05-1266/12; Ž-SA-07-825/12; SA-05-1/12; Ž-SA-05-600/12; Ž-SA-05-635/12; Ž-SA-05-727/12; Ž-SA-05-924/12; Ž-SA-05-973712; Ž-SA-05-978/12; Ž-SA-05-982/12; Ž-SA-05-1147/12; Ž-SA-05-1273/12; Ž-SA-05-1357/12; Ž-SA-05-465/12; Ž-SA-05-467/12; Ž-SA-05-910/12; Ž-BL-05-534/12; Ž-BL-05-429/12; Ž-BL-05-72/12; Ž-BL-05-189/12; Ž-SA-05-892/12; Ž-SA-05-1369/12, Ž-BR-05-222/12

⁴⁰ Ž-SA-05-931/12, Ž-SA-05-932/12 i Ž-SA-05-943/12

Ombudsmeni ponovno ukazuju da ako je u ostvarivanju nekog građanskog prava predhodila radnja nekog drugog tijela i ako ima propusta u postupanju toga tijela, građani ne smiju snositi posljedice i nadležna tijela u postupanju ne bi trebala od strane zahtijevati poduzimanje radnji u cilju otklanjanja nastalih propusta, već bi to trebali učiniti u izravnoj korespondenciji s tijelom u kojem je propust nastao, i to po službenoj dužnosti. Ovo je posebno bitno u slučajevima kada se radi o interno raseljenim osobama, povratnicima, dakle osobama koje se u ovom statusu nalaze ne svojom voljom, što pojačava obvezu svih institucija u BiH na poduzimanje mjera u cilju osiguranja uživanja prava te kategorije građana. Općenito, zamjetna je potreba obavljanja sveobuhvatne analize utjecaja postojećih zakonskih rješenja na uživanje statusnih pitanja građana, kao što su: upis u matične knjige, matični broj, državljanstvo, prebivalište, boravište i sl., s posebnim osvrtom na ugrožene kategorije, poput interno raseljenih osoba, izbjeglica i povratnika.

Žalbe na rad policije vezane su i uz nezadovoljstvo odlukama policije u prekršajnom postupku,⁴¹ a što je uglavnom povezano s pitanjem računanja rokova, pri čemu je u zakonima o prekršajima entiteta i Brčko Distrikta BiH utvrđeno da se rokovi računaju od dana slanja prekršajnog naloga, a ne od dana uručenja, zbog čega su ombudsmeni uputili entitetima i Brčko Distriktu BiH Inicijativu za donošenje Zakona o izmjenama zakona o prekršajima, kako bi se osiguralo da se rokovi u prekršajnom nalogu počinju računati od dana njegove dostave okrivljeniku. Nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH obavijestila su Instituciju ombudsmana da je inicijativa upućena u daljnju proceduru.

Određene provedene istrage povodom žalbi građana pokazale su da policija često pokreće prekršajne postupke i protiv osoba koje su prijavile nezakonita ponašanja, zbog čega ti građani traže zaštitu od Institucije ombudsmana. Posebno je to izraženo u slučajevima narušavanja javnog reda i mira. Građani u cilju zaštite svojih prava, ukoliko postoji sumnja da su ta prava narušena od policijskih snaga, nastoje iskoristiti dostupne mehanizme i najčešće se obraćaju Jedinici za profesionalne standarde i Odboru unutarnje kontrole, ali su iskustva ombudsmana pokazala da su mehanizmi unutarnje kontrole rada policije često neučinkoviti i predstavljaju čisto formalno uspostavljena tijela.⁴² U predmetu⁴³ se stranka obratila i Jedinici za profesionalne standarde MUP-a Sarajevo, pri čemu je donesen zaključak da nema osnove za provođenje unutarnje istrage povodom zahtjeva žalitelja. Isti je zaključak donijela i Jedinica za profesionalne standarde MUP-a Bihać u predmetima br. Ž-SA-05-924/12 i Ž-SA-05-635/12, u kojima je Odsjek za unutarnju kontrolu MUP-a Zeničko-dobojskog kantona donio zaključak da su navodi žalitelja neosnovani. Iskustva ombudsmana pokazala su kako se tijekom istrage povodom prijave uopće ne saslušava podnositelj prijave, već se odluka uglavnom donosi na temelju izjave policajca protiv kojega je prijava podnesena, kao i na temelju izjave njegovih kolega.⁴⁴ Posebno zabrinjava činjenica što nakon donošenja preporuke⁴⁵ o potrebi provođenja neovisne istrage i utvrđivanja svih mjerodavnih činjenica Institucija ombudsmana dobiva odgovor ...*“da je Ured za pritužbe javnosti u Ministarstvu unutarnjih poslova Kantona Sarajevo na svojoj redovitoj sjednici donio zaključak da Odjel za unutarnju kontrolu Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo neće provoditi unutarnju istragu povodom navedenog slučaja, budući da je Ured policijskog komesara ocijenio, na temelju prethodno provedene procedure postupka pravdanja sile, da su uporabljeni sila - fizička snaga i sredstva za vezivanje na način i pod uvjetima propisanim Zakonom i Pravilnikom”*, iako je nesumnjivo i nedvojbeno utvrđeno da u postupanju

⁴¹ Ž-BL-05-146/12 Ž-BL-05/12, Ž-BL-05-493/12, Ž-BL-05-568/12

⁴² Institucija izdala preporuku MUP-u Zeničko-dobojskog kantona, Ž-SA-05-1366/11

⁴³ Ž-SA-05-600/12

⁴⁴ Ž-SA-05-467/12; Ž-SA-05-910/12; Ž-BL-05-852/12, Ž-BR-05-171/12

⁴⁵ Ž-SA-05-598/12

policijskih službenika nisu poštivana temeljna načela poštivanja i zaštite ljudskog dostojanstva, posebice dostojanstva žene, te da je došlo do povrede Zakona o policijskim službenicima, jer se prije započinjanja primjene ovlasti policajci nisu identificirali pokazivanjem službene policijske iskaznice ili policijske značke, da nije na uvjerljiv način dokazana uporaba sile, kao i da nisu postojale okolnosti u kojima je to bilo nužno potrebno i isključivo u mjeri potrebnoj radi ostvarenja zakonitog cilja. Općenito, zaprimljene žalbe ukazuju na potrebu preispitivanja postojećih modaliteta obrazovanja policijskih snaga o ljudskim pravima i razmatranja mogućnosti uspostave modela koji će jamčiti kontinuiranost i sustavnost ovoga procesa.

U vezi sa suradnjom policijskih snaga s Institucijom ombudsmana, potrebno je ukazati na to da policija uglavnom postupa po zahtjevima Institucije ombudsmana, s tim što nisu rijetki slučajevi u kojima se moraju uputiti požurnice za postupanje povodom zahtjeva. Ombudsmeni posebice žele ukazati na žalbe građana koje pokazuju da policija ne postupa dovoljno učinkovito po prijavama građana, što je posebno zabrinjavajuće kada je riječ o povratnicima, ženama žrtvama nasilja, osobama starije dobi i sl. Pojedini evidentirani predmeti u Instituciji ombudsmana pokazali su da policija ne postupa po prijavama građana sve dok građanin ne zatraži intervenciju ombudsmana.⁴⁶

U vezi s pravima iz radnog odnosa policajaca, činovanjem i napredovanjem u službi, u Instituciji ombudsmana registrirano je nekoliko žalbi. Tako je u predmetu⁴⁷ podnositelj žalbe naveo da je diskriminiran, kako bi tijekom postupka Institucija ombudsmana utvrdila da nije riječ o diskriminaciji, već da su se zakonske odredbe pogrešno primjenjivane na veći broj policajaca, a ne samo na podnositelja žalbe. U konkretnom je predmetu Institucija ombudsmana 3. 12. 2012. zaprimila izjašnjenje komesara policije Ministarstva unutarnjih poslova HNK-a o pozitivnom rješavanju konkretnog slučaja, te da je navedeni policijski službenik unaprijeđen kao i još 16 drugih policijskih službenika koji su ispunjavali zakonom utvrđene uvjete.

3.1.6. Tužiteljstvo

U Instituciji ombudsmana registrirane su i žalbe koje su se odnosile na funkcioniranje tužiteljstva, u kojima su se stranke uglavnom žalile na **dužinu istražnog postupka odnosno na sporost u poduzimanju radnji na utvrđivanju odgovornosti za kazneno djelo koje se stavlja na teret stranci u konkretnom slučaju**.⁴⁸ Registrirana je i žalba na to da je tužitelj, koji je bio zadužen konkretnim predmetom, predugo provodio istražne radnje prije nego što je odlučeno da podigne optužnicu.⁴⁹ Žalitelj je dana 20. 6. 2011. podnio Kantonalnom tužiteljstvu K10 kaznenu prijavu protiv pomoćnika načelnika Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove Općine Livno. Dana 15. 8. 2011. Otvorena je žalba u našem uredu. Nakon što je pokrenuta istraga te upućeno nekoliko požurnica, tužiteljica je odlučila povodom podnesene prijave, tj. podigla je optužnicu dana 20. 6. 2012. godine.

Zaprimljene su i žalbe zbog predugog vođenja istrage, te stajališta stranke da se na tužiteljstvo vrše politički pritisci radi „zataškavanja“ slučaja radi zaštite visokopozicioniranih dužnosnika, o čemu je žalitelj upoznao i Federalno tužiteljstvo.⁵⁰

⁴⁶ Ž-LI-05-215/12; Ž-LI-05-107/12

⁴⁷ Ž-MO-06-219/10

⁴⁸ Ž-MO-05-58/12, Ž-MO-05-84/12 i Ž-MO-05-87/12; Ž-BL-05-874/12; Ž-BL-05-210/12; Ž-BL-05-35/11; Ž-BL-05-601/12; Ž-BL-05-560/12, Ž-BR-05-209/12

⁴⁹ Ž-LI-05-146/11

⁵⁰ Ž-LI-05-143/12, Ž-LI-05-164/11, Ž-BR-05-259/12

U predmetu⁵¹ je utvrđeno da istražni postupak pred Tužiteljstvom BiH traje od 2007. godine⁵², a odnosi se na veliki broj krivotvorenja isprava u matičnim uredima. U izjašnjenju je Tužiteljstvo BiH dužinu postupka opravdalo kompleksnošću predmeta, a prije svega činjenicom da je na predmetu radio strani tužitelj koji je otišao i koji je ovaj predmet povezao s drugim predmetima koji se odnose na iste činjenice, ali su vezani za druga područja. Nakon što je preuzet predmet od tužitelja – stranca, poduzimane su radnje u cilju dostavljanja predmeta u rad nižim razinama tužiteljstva, odakle su vraćeni s obrazloženjem da je Tužiteljstvo BiH nadležno jer se upustilo u istragu u kojoj je Sud BiH prihvatio nadležnost. Nažalost, neprovođenje učinkovite istrage u tim predmetima za posljedicu ima to da mnogi građani, a osobito povratnici, imaju problema s uživanjem svoji statusnih prava.

3.1.7. Imovinsko-pravni odnosi

Stranke se obraćaju Instituciji ombudsmana i zbog **nemogućnosti mirnog uživanja nekog svoga imovinskog prava**.⁵³ Često se stranke obraća Instituciji ombudsmana istodobno kad i sudu, tako da ovi predmeti nerijetko ukazuju i na problem u vezi s učinkovitošću uprave i sudstva. Struktura uložениh žalbi najbolje potvrđuje tvrdnju da se na ovome području još uvijek u znatnom broju povređuju prava građana BiH. Neka od zapažanja ombudsmana vezana uz uživanje imovinskih prava odnose se na sljedeće: građani traže da im se osigura ostvarivanje zajamčenog prava na imovinu i djelotvornu zaštitu stambenih, poslovnih objekata i zemljišta od svih oblika nezakonitog postupanja (bespravna gradnja i dr.), pa i monopolskog ponašanja javnih poduzeća; primjerenu satisfakciju/obeštećenje za različita oštećenja na imovini; predaju u posjed stana i drugih nekretnina na kojima su nositelji prava; bezuvjetno osiguranje prava na alternativni smještaj; vraćanje imovine i njenu obnovu u skladu s dogovorenim načelima i zaključenim ugovorima s investitorom građevinskih radova; uspješno rješavanje problema vezanih uz infrastrukturu, a što im onemogućava mirno uživanje imovine i bez kojih se imovina ne može normalno koristiti; pomoć u nastojanju da se sačuva i odgovarajuće raspodijeli imovina u državnom vlasništvu (poslovni prostori) koji se ustupaju građanima na korištenje, a sve u cilju ostvarivanja prava na rad, te opstanka cijelih obitelji.

Stranke zahtijevaju od ombudsmana poduzimanje aktivnosti u cilju otklanjanja zastoja u proceduri otkupa stana, pri odlučivanju o potraživanjima imovine/novčanih sredstava građana (stare devizne štednje), te pri izdavanju isprava o statusu nekretnina povratnika i dr., saniranja raznih šteta pričinjenih na imovini i dr.⁵⁴

Žalbe stranaka ukazuju na to da su u praksi prisutni slučajevi: neprimjerene dužine postupka otkupa stana na kojemu postoji stanarsko pravo,⁵⁵ povrede prava na imovinu tako što su nadležna tijela dopustila nezakonitu gradnju od treće osobe na način kojim se ugrožava imovina

⁵¹ Ž-SA-05-988/12

⁵² Predmet Tužiteljstva BiH broj: KT-151/07, sada CMS broj T20 0 KT 000 3132 12

⁵³ Ž-BL-05-93/12, Ž-BR-05-162/12

⁵⁴ Ž-MO-05-6/12; Ž-MO-05-9/12; Ž-MO-05-10/12; Ž-MO-05-13/12; Ž-MO-05-15/12; Ž-MO-05-21/12; Ž-MO-05-23/12; Ž-MO-05-27/12; Ž-MO-05-30/12; Ž-MO-05-40/12; Ž-MO-05-42/12; Ž-MO-05-57/12; Ž-MO-05-60/12; Ž-MO-05-62/12; Ž-MO-05-67/12; Ž-MO-05-68/12; Ž-MO-05-69/12; Ž-MO-05-70/12; Ž-MO-05-74/12; Ž-MO-05-80/12; Ž-MO-05-86/12; Ž-MO-05-91/12; Ž-MO-05-97/12; Ž-MO-05-98/12; Ž-MO-05-99/12; Ž-MO-05-104/12; Ž-MO-05-115/12; Ž-MO-05-120/12; Ž-MO-05-126/12; Ž-MO-05-128/12; Ž-MO-05-130/12; Ž-MO-05-135/12; Ž-MO-05-160/12; Ž-MO-05-162/12; Ž-MO-05-163/12; Ž-MO-05-166/12; Ž-MO-05-167/12; Ž-MO-05-169/12; Ž-MO-05-170/12; Ž-MO-05-171/12; Ž-MO-05-173/12; Ž-MO-05-179/12; Ž-MO-05-180/12; Ž-MO-05-191/12; Ž-MO-05-192/12; Ž-MO-05-194/12; Ž-SA-05-822/12; Ž-SA-05-1052/12; Ž-SA-05-1101/12; Ž-SA-05-1102/12; Ž-SA-05-1046/12, Ž-BR-05-119/12

⁵⁵ Ž-SA-05-260/12;

podnositeljice žalbe,⁵⁶ povrede prava na imovinu uslijed neprovođenja pravomoćnog i izvršnog rješenja urbanističko-građevinskog inspektora⁵⁷, pitanja uređenja međa, problemi pri dodjeli dozvola za sječu drvnih sortimenata (problem razgraničenja između privatne i državne šume), pitanja naknade za uzurpirano zemljište, postupaka zamjene parcela⁵⁸ i sl.

Specifičnost i veličina problema povređivanja prava neprovođenjem pravomoćnog rješenja inspektora može se vidjeti na primjeru žalbe⁵⁹ za koju je izdana preporuka Gradu Istočno Sarajevo da poduzme potrebne mjere suglasno svojim zakonskim ovlastima i međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u cilju rušenja bespravno izgrađenog građevinskog objekta koje je izgradila pravna osoba na nekretninama u vlasništvu podnosioca žalbe. U konkretnom su slučaju nadležna tijela uspostavila suradnju s Institucijom ombudsmana, međutim nije došlo do realizacije preporuke uz obrazloženje da nemaju izvođača radova, jer se na raspisani javni natječaj nitko nije prijavio.

Sličan slučaj⁶⁰ je i onaj u kojemu je Rješenjem Službe za poduzetništvo i proračun Inspekcije Općine Kalesija, broj: 02/4-5-23-8-2602/8 od 3. 4. 2009., protupravnom graditelju naloženo da u roku od 30 dana od dana primitka rješenja ukloni izvedene radove na gradnji-dogradnji i nadziđivanju stambenog objekta, a koje je izveo bez prethodno pribavljenog odobrenja za gradnju, te ako stranka ne postupi po rješenju dobrovoljno, to će učiniti općinsko tijelo uprave putem druge osobe, a na teret stranke. Nije došlo do realizacije predmetnog rješenja, a u izjašnjenjima Općina Kalesija navodi da su raspisivani natječaji za izvršitelja rješenja, no na njih se nitko nije prijavio.

U segmentu imovinskih prava registriran je i određeni broj žalbi koji se odnose na pitanje uživanja prava na mirovinu, o kojima će biti riječi u dijelu Izvješća o rezultatima aktivnosti Odjela za ekonomska i socijalna prava.

Institucija ombudsmana registrirala je i određeni broj žalbi koje se odnose na ostvarivanje prava na dodjelu **zamjenskih stanova bivših vlasnika nacionaliziranih i konfisciranih stanova**. U vezi s tim je Institucija ombudsmana pratila provođenje presude Ustavnog suda FBiH kojom je utvrđeno da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, u dijelovima koji se odnose na obvezu jedinica lokalne samouprave na dodjelu zamjenskih stanova navedenoj kategoriji građana, povrijeđeno pravo na lokalnu samoupravu Općine Stari Grad i Općine Novo Sarajevo, a Parlamentu FBiH dana je mogućnost usuglašavanja navedenog zakona u roku od šest mjeseci. Kako nisu donesene izmjene spornog zakona, bivši vlasnici nacionaliziranih i konfisciranih stanova još uvijek nisu u mogućnosti ostvariti pravo na dodjelu zamjenskih stanova zbog nedostatka propisa kojim se utvrđuju titulari takve obveze, kao i propisa kojim se utvrđuje pokretanje postupka.

Kada je riječ o imovinskim pravima, svakako valja ukazati na to da u BiH svim građanima još nije osigurano pravo na dom, posebice kada se govori o povratnicima. Veliki broj interno raseljenih osoba nažalost i dalje živi u kolektivnim centrima.

---

⁵⁶ Ž-SA-05-339/12

⁵⁷ Ž-SA-05-257/12;

⁵⁸ Ž-BL-05-657/12; Ž-BL-05-717/12; Ž-BL-05-376/12; Ž-BL-05-504/11; Ž-BL-05-828/12

⁵⁹ Ž-SA-05-257/12

⁶⁰ Ž-SA-05-1304/12

3.1.8. Sloboda pristupa informacijama

Sloboda pristupa informacijama je *conditio sine qua non* demokratskog procesa i predstavlja ustavnu kategoriju koje se pojavljuje kao samostalno pravo, odnosno kao sastavni dio prava na slobodno izražavanje utvrđeno člankom 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Ovo pravo je temeljno demokratsko pravo građana i veoma važno sredstvo u osiguranju vladavine prava i dobrog upravljanja. Pristup informacijama omogućuje građanima nadziranje svojih izabраниh predstavnika i zaštitu od zlorporabe, no također omogućuje sudjelovanje građana u određivanju prioriteta vlasti i veže se uz koncepciju dobre vlade, što podrazumijeva otvorenu vladu koja funkcionira na načelima učinkovitosti, transparentnosti i zakonitosti. U cilju osiguranja ostvarivanja koncepcije dobre vlade, vladine su institucije obvezne osigurati javnost svoga rada na način da pravodobno i opširno informiraju javnost o svojim aktivnostima, odgovore na potrebe građana, osiguraju pristupačnost i transparentnost. Pravo na pristup informacijama uključuje pristup korisnika informacijama odnosno dostupnost informacija, te pravo na daljnje širenje dostupnih informacija. Ono što se posebno mora naglasiti jest da pravo na pristup informacijama nije “protiv” vlasti, već za “građane” i za “vlast”. Sloboda pristupa informacijama kao takva je propisana u brojnim međunarodnim dokumentima, uključujući: Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda (članak 19.); Pakt o građanskim i političkim pravima Ujedinjenih naroda (članak 19.); Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (članak 10.); Preporuke Vijeća Europe; Arhušku konvenciju i dr.

Bosna i Hercegovina, kao demokratska zemlja koja teži članstvu u Europskoj uniji, prva je zemlja u regiji koja je 2000. godine dobila Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZoSPI), prvo na državnoj razini, a potom 2001. godine i u oba entiteta.⁶¹ Prema navedenim zakonima, ombudsman će obavljati svoje funkcije u skladu sa svojim mandatom i odgovornostima, kako je to utvrđeno člankom II. stavak 1. Ustava BiH i Aneksom 6. Općega okvirnog sporazuma za mir u BiH, kao i u skladu sa svim kasnije donesenim propisima kojima se uređuju njegove nadležnosti i odgovornosti. U obavljanju svoje funkcije ombudsman može, među ostalim: razmatrati izradu i dostavu informacija, poput vodiča i općih preporuka za olakšavanje provedbe i primjene ZoSPI-ja, uvrstiti u godišnje izvješće poseban dio koji se odnosi na aktivnosti vezane uz provođenje ZoSPI-ja, predlagati svim nadležnim ministarstvima u BiH napatke za primjenu ZoSPI-ja. U cilju provođenja svoje nadležnosti utvrđene ZoSPI-jem, Institucija ombudsmana uspostavila je mehanizam praćenja stanja na ovome području, tako što prati ispunjenje obveza javnog tijela utvrđene ZoSPI-jem te postupa povodom žalbi koje joj stranke upućuju.

U vezi s ispunjavanjem obveza iz članaka 19. i 20. ZoSPI-ja, podaci kojima raspolaže Institucija ombudsmana ukazuju na to **da 71 javno tijelo** na državnoj razini (vidjeti Aneks na kraju Izvješća) potpuno ispunjava obvezu imenovanja službenika za informiranje. Kada je riječ o ispunjenju ove obveze u Brčko Distriktu BiH, Institucija ombudsmana konstatira da javna tijela Brčko Distrikta BiH ne ispunjavaju obvezu dostave statističkih podataka, a informaciju u vezi sa službenikom za informiranje dostavio je jedino Ured gradonačelnika Brčko Distrikta BiH.

Kada je riječ o entitetskoj razini, u Federaciji BiH je u 2011. godini usvojen Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa⁶² informacijama s ciljem usklađivanja sa Zakonom o slobodi pristupa

⁶¹ Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH (“Sl. glasnik BiH”, broj 28/00); Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH (“Sl. glasnik BiH”, br. 45/06, 102/09, 62/11); Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH (“Sl. novine FBiH”, broj 32/01), Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa informacijama FBiH (“Sl. novine FBiH”, broj 48/11), Zakon o slobodi pristupa informacijama RS-a (“Sl. glasnik RS”, broj 20/01)

⁶² “Sl. novine FBiH”, broj 48/11

informacijama BiH, radi izmjene nadležnog tijela za postupanje, jer je Federalna institucija ombudsmana prestala s radom tako da se stranke za zaštitu prava utvrđenih tim zakonom trebaju obratiti Instituciji ombudsmana BiH. U vezi s tim, javna tijela na razini FBiH trebaju, sukladno postojećim izmjenama zakona, dostaviti ažurirane podatke o službeniku za informiranje, vodiču i indeks registru Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH. Tu je obvezu da sada **ispunilo 13 javnih tijela** u FBiH⁶³, dok u RS-u nije provedena procedura usklađivanja ZOSPI-ja te je Instituciji ombudsmana ove podatke dostavilo **pet javnih tijela**⁶⁴ s područja RS-a.

Ombudsmeni izražavaju zabrinutost što obveze iz ZOSPI-ja ne ispunjavaju sva javna tijela koja obavljaju javnu funkciju, kao ni pravne osobe koje su u vlasništvu ili koje nadzire javno tijelo, poput: bolnica, škola, javnih poduzeća, sveučilišta, domova zdravlja, javnih servisa, centara za socijalni rad itd.

Sukladno članku 20. stavak (c) ZOSPI-ja, javna tijela obvezna su dostavljati statističke podatke po tromjesečnom prikazu, koji trebaju sadržavati podatke o broju zaprimljenih zahtjeva, vrsti traženih informacija, utvrđene iznimke te odluke donesene tijekom postupka i konačne odluke. Međutim, javna tijela ne dostavljaju redovito statističke podatke niti u obliku propisanom ZOSPI-jem, vrlo često dostavljaju samo godišnja ili polugodišnja izvješća, dok uopće ne dostavljaju informaciju o pojedinim kvartalima u kojima nisu imali zahtjeva u skladu sa ZOSPI-jem. Na razini BiH statističke podatke dostavlja 57 javnih tijela, na razini FBiH 47 javnih tijela, a na razini RS-a statističke podatke dostavlja 18 javnih tijela (vidjeti Aneks na kraju Izvješća).

Analizom dostavljenih statističkih podataka uočeno je da **većina javnih tijela ne vodi odvojenu statistiku o zahtjevima koji se isključivo pozivaju na ZOSPI**, nego takve zahtjeve objedinjuju sa svakodnevnim zahtjevima medija za izjavu i/ili telefonskim zahtjevima fizičkih osoba obavijesne naravi. Kvartalna izvješća nemaju sve zakonom propisane elemente nego, primjerice, daju podatak o broju zahtjeva za koje javno tijelo konstatira da je odgovorilo na sve zahtjeve, ali se ne navodi koje su odluke donesene tijekom postupka i jesu li to konačne odluke, tj. je li bilo žalbi na dostavljena rješenja. Neredovito dostavljanje statističkih podataka, koji ne sadrže sve elemente i parametre, onemogućava Instituciji ombudsmana sustavno praćenje stanja na ovome području i preventivno djelovanje ili po službenoj dužnosti, a kako bi unaprijedila stupanj provedbe ZOSPI-ja na području cijele BiH.

U odnosu na postupanje povodom individualnih žalbi, Institucija ombudsmana je u 2012. godini registrirala 225⁶⁵ žalbi koji se odnose na slobodu pristupa informacijama, a što je u odnosu na 2011. godinu (243) manje za 18 predmeta. Prikaz zaprimljenih žalbi u vezi sa slobodom pristupa informacijama po uredima ukazuje na to da je najveći broj žalbi zaprimljen u Područnom uredu Sarajevo - 111, zatim u Središnjem uredu Banja Luka - 92, Područnom uredu Mostar - 10, Područnom uredu Brčko – 10, te Terenskom uredu Livno - 2.

⁶³ Agencija za bankarstvo FBiH, Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH, Porezna uprava FBiH, Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo, Kantonalno tužiteljstvo Posavskog kantona, Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Služba za opću upravu, poslove mjesnih zajednica i inspeksijske poslove Općine Visoko, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Cazin, Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Općine Zavidovići, Općina Vareš, Općina Breza, Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja s poliklinikom dr. Nustafa Šehović - Tuzla, Olimpijski bazen - Sarajevo

⁶⁴ Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske, Okružni sud Banja Luka, JU Centar za socijalni rad Banja Luka, Općina Teslić, Osnovna škola Sokolac

⁶⁵ Neki predmeti iz područja slobode pristupa informacijama: Ž-BL-05-567/11; Ž-BL-05-387/11; Ž-BL-05-709/11; Ž-BL-05-162/12; Ž-BL-05-725/12; Ž-BL-05-343/12; Ž-MO-05-24/12; Ž-MO-05-78/12; Ž-MO-05-85/12; Ž-MO-05-123/12; Ž-MO-05-140/12; Ž-MO-05-158/12; Ž-SA-05-841/12; Ž-SA-05-291/12; Ž-SA-1196/12; Ž-SA-05-59/12; Ž-SA-05-1192/12; Ž-LI-05-219/12; Ž-LI-05-243/12, Ž-BR-05-104/12

Uredi	Broj žalbi po uredima
Ured Banja Luka	92
Ured Brčko	10
Ured Mostar	10
Ured Sarajevo	111
Ured Livno	2
Ukupno:	225

Tablica 8. Prikaz zaprimljenih žalbi u 2012. godini u vezi s pristupom informacijama

Analiza zaprimljenih žalbi i dalje ukazuje na to da su prisutne istovjetne slabosti u primjeni ZoSPI-ja na koje je Instiucija ombudsmana ukazivala i u svojim ranijim godišnjim izvješćima, što se prije svega odnosi na: nedosljednu primjenu pravnih instrumenata kojima se uređuje područje slobode pristupa informacijama u BiH, a to se prvenstveno manifestira na način da se odugovlači postupak donošenja odluke u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku, a nakon podnošenja zahtjeva za pristup informacijama ili ulaganja žalbe; odluke nadležnog tijela nisu propisno sastavljene, kako formalno tako i suštinski (formalno i suštinski), te nerijetko bez obrazloženja i pouke o pravnom lijeku.

Građani često koriste slobodu pristupa informacijama kao instrument u zaštiti svojih prava kako bi dobili informacije o oglasima i natječajima, a osobito informacije o proceduri primanja kandidata na upražnjene pozicije. Institucija ombudsmana je u 2012. godini zaprimila i značajan broj žalbi od organizacija civilnoga društva u kojima je istaknuto da im nadležna tijela nisu dala tražene informacije koje se ni na koji način ne mogu dovesti u vezu s djelovanjem organizacije. Iako su ZoSPI-jem isključena sva ograničenja u pristupu informacijama sa stajališta da podnositelj zahtjeva mora dokazati legitimni interes za ostvarivanje prava na informaciju, stječe se dojam da određene organizacije civilnoga društva prikupljanjem informacija iz područja u kojima ne djeluju nastoje dokazati postojanje nezakonitih ili koruptivnih radnji. U takvim slučajevima prisutna je i praksa da se stranke obraćaju Instituciji ombudsmana i prije nego što se obrate nadležnom tijelu.

U 2012. godini je kao poseban problem u vezi sa slobodom pristupa informacijama otvoreno pitanje pristupa informacijama ako te informacije sadrže neki osobni podatak, pri čemu se zanemaruje činjenica da Zakon o slobodi pristupa informacijama kao iznimku za odbijanje davanja informacije definira i zaštitu prava na privatnost, a ne zaštitu osobnog podatka, ali tek nakon što se provede test javnog interesa. Naime, Zakonom o slobodi pristupa informacijama utvrđeno je: „svaka osoba ima pravo pristupa informacijama u najvećoj mogućoj mjeri sukladno javnom interesu, te javna tijela imaju odgovarajuću obvezu objavljivanja informacije“. Zakonom je pod osobnom informacijom definirana „informaciju koja se odnosi na fizičku osobu koja se može neposredno ili posredno identificirati činjenicama kao što su, ali nije ograničeno, identifikacijski broj ili fizički, mentalni, ekonomski, etnički, vjerski, kulturni ili socijalni identitet te osobe.“

Prema ZoSPI-ju, svaka fizička i pravna osoba ima pravo pristupa informacijama koje su pod nadzorom javnoga tijela, a svako javno tijelo ima odgovarajuću obvezu objaviti takve informacije. Ovo pravo pristupa podliježe **samo formalnim radnjama i ograničenjima koja su kao takva utvrđena u zakonu**. Dakle, nadležno tijelo može utvrditi iznimke od objavljivanja tražene informacije, i to **na temelju ispitivanja svakog pojedinačnog slučaja** u vezi s funkcijama javnih tijela, u pogledu povjerljivih komercijalnih informacija i u slučaju zaštite privatnosti, a što

podrazumjeva slučaj kada informacija koja se traži uključuje osobne informacije koje se odnose na privatnost treće osobe. Prije donošenja konačne odluke na razini javnog tijela, kada se utvrdi da neka informacija spada u kategoriju iznimaka od slobodnog pristupa informacijama, da bi se spriječilo korištenje tih iznimaka i kada to nije opravdano, Zakonom o slobodi pristupa informacijama nalaženo je da se u svakom pojedinačnom slučaju provede "test javnog interesa".

Bez obzira na navedeno ograničenje, zakonodavac je, cijeneći značaj i dimenziju prava na slobodu pristupa informacijama, propisao da u slučaju kada javno tijelo utvrdi da informacija može spadati u moguće iznimke i da može nastati određena šteta njezinom objavom – treba objaviti informaciju **ako ocijeni da bi se njezinim objavljivanjem postigla veća društvena korist**. Prilikom određivanja je li objavljivanje opravdano javnim interesom, javna tijela obvezno uzimaju u obzir činjenice i okolnosti o tome sadrži li informacija bilo kakve dokaze koji ukazuju na nepoštivanje zakonske obveze, neovlašteno trošenje javnih sredstava, opasnost za zdravlje ili sigurnost pojedinca, društva i čovjekove okoline, te prisutnost tih činitelja tretiraju tako što preferiraju objavu takvih informacija.

Do donošenja Zakona o zaštiti osobnih podataka, u praksi nisu registrirani problemi s primjenom ZoSPI-ja te i ako je informacija sadržavala neki osobni podatak, a koji bi mogao ugroziti privatnost građanina, javno tijelo je korištenjem testa javnog interesa moglo donijeti odluku o iznimci.

Naime, Zakon o zaštiti osobnih podataka ima za cilj svim osobama na teritoriju BiH osigurati zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a naročito prava na zaštitu obrade osobnih podataka koji se na njih odnose.⁶⁶ U članku 6. Zakona o zaštiti osobnih podataka propisano je da kontrolor (obrađivač podataka) može obrađivati podatke bez suglasnosti nositelja podataka, *uz postojanje određenih uvjeta*.⁶⁷ Kada nositelj podataka ustanovi ili posumnja da su kontrolor ili obrađivač podataka povrijedili njegovo pravo ili da postoji neposredna opasnost za povredu prava, može podnijeti prigovor Agenciji radi zaštite svojih prava, a koja je samostalna upravna organizacija uspostavljena u cilju zaštite osobnih podataka. Agencija donosi rješenje o prigovoru koje se dostavlja podnositelju prigovora i kontroloru. Agencija za zaštitu osobnih podataka je, prema Zakonu o zaštiti osobnih podataka, dužna osigurati nadgledanje provedbe Zakona i drugih zakona o obradi osobnih podataka, postupati povodom podnesenih prigovora nositelja podataka. Istodobno je zakonom propisano da će se njegove odredbe uzeti u obzir prilikom primjene Zakona o slobodi pristupa informacijama.⁶⁸

Gledajući navedeno u kontekstu mjerodavnog zakonodavstva BiH, može se konstatirati da se institucije vlasti pojavljuju **prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama kao javna tijela** koje raspolažu informacijom od javnog značaja i dužna su osigurati pristup informacijama, a da su **prema Zakonu o zaštiti osobnih podataka kontrolori podataka**. Iako je člankom 6. Zakona o zaštiti osobnih podataka kontroloru odobreno objavljivati podatke bez suglasnosti nositelja podataka u slučaju kada obrađuje osobne podatke sukladno zakonu ili je obrada potrebna da bi

⁶⁶ Zakonom se definira osobni podatak kao bilo koja informacija koja se odnosi na fizičku osobu na temelju koje je moguće utvrditi identitet osobe, dok je nositelj podatka fizička osoba čiji se identitet može ustanoviti ili identificirati, neposredno ili posredno, na temelju jedinstvenog matičnog broja te jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet te osobe.

⁶⁷ Neki od uvjeta, među ostalima, su da kontrolor obrađuje osobne podatke sukladno zakonu ili ako je obrada potrebna da bi se ispunile nadležnosti utvrđene zakonom ili ako je obrada osobnih podataka potrebna za ispunjenje zadatka koji se izvršava u javnom interesu ili je nužna zaštita zakonitih prava i interesa koje ostvaruje kontrolor ili korisnik, i ako ta obrada osobnih podataka nije u suprotnosti s pravom nositelja podatka na zaštitu vlastitog privatnog i osobnog života.

⁶⁸ Idem, članak 54.

se ispunile nadležnosti utvrđene zakonom ili je obrada osobnih podataka potrebna za ispunjenje zadatka koji se izvršava u javnom interesu, te da ta obrada osobnih podataka nije u suprotnosti s pravom nositelja podatka na zaštitu vlastitog privatnog i osobnog života, u praksi su prisutni primjeri ograničavanja objave informacija, i to ne samo za pojedinačni (konkretni) slučaj, već se u postupanju Agencije za zaštitu osobnih podataka donose akti kojima se od pristupa informacijama izuzimaju cjelokupna područja. Bitno je naglasiti to da se stranka za zaštitu osobnog podatka nije obratila kontroloru informacije već izravno Agenciji za zaštitu osobnih podataka, čime je kontrolor, a istovremeno i javno tijelo prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama, uskraćen za postupanje sukladno zakonom danim ovlastima. Posebno je to značajno u slučajevima kada sud objavljuje presude i druge dokumente, s obzirom na činjenicu da je objavljivanje sudskih odluka javni interes i ako se zahtijeva zaštita osobnih podataka optuženih ili osuđenih osoba u cilju zaštite privatnosti, što podrazumijeva i da tražena informacija uključuje osobne informacije, onda je nadležno tijelo dužno utvrditi iznimke. Prije donošenja konačne odluke na razini javnog tijela, kada se utvrdi da neka informacija spada u kategoriju iznimaka od slobodnog pristupa informacijama, da bi se spriječilo korištenje tih iznimaka i kada to nije opravdano, Zakonom o slobodi pristupa informacijama naloženo je da se u svakom pojedinačnom slučaju provede "test javnog interesa".

Ombudsmeni ponovno žele ukazati na obvezu poštivanja članka 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, kojim je propisano sljedeće: „svi su pred sudovima jednaki. Svatko ima pravo na pravično i javno suđenje...“, te: „tisak i javnost mogu se isključiti za vrijeme cijelog ili jednog dijela suđenja bilo u interesu morala, javnog poretka ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, bilo kada interesi privatnog života stranaka u sporu to zahtijevaju, ili pak ako sud to smatra apsolutno potrebnim, kada bi zbog posebnih okolnosti slučaja javnost škodila interesima pravde. Međutim, **svaka presuda donesena u kaznenim ili građanskim pitanjima bit će javna, izuzev ako interes maloljetnika zahtijeva drukčije ili ako se postupak tiče bračnih sporova ili skrbništva djece.**“

Paktom se nadalje nalaže osiguranje sljedećeg: “svatko ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo obuhvaća slobodu da traži, dobiva i širi informacije i misli svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, tiskom ili u umjetničkom obliku, ili bilo kojim drugim sredstvom po svome izboru.“ To pravo može biti ograničeno uz uvjet da su ograničenja: utvrđena zakonom i potrebna za: a) poštivanje prava ili ugleda drugih osoba i b) zaštitu državne sigurnosti ili javnog reda, ili javnog zdravlja ili morala.

Međutim, valja ukazati na zakonsku mogućnost danu javnom tijelu, kada utvrdi da informacija može spadati u moguće iznimke kakve su navedene u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i da može nastati određena šteta njezinim objavljivanjem, informaciju treba objaviti ako ocijeni da bi se njezinim objavljivanjem postigla veća društvena korist. Dakle, sloboda pristupa informaciji temeljno je pravo, pa ograničenja moraju uvažavati propozicije testova razmjernosti i javnog interesa u ograničenju, na način da je to ograničenje propisano zakonom, da promiče legitimni cilj - javni interes i da je kao takvo rješenje potrebno u demokratskom društvu. Globalno je prisutan problem jasne formulacije iznimaka i pitanje primjene međunarodnog pravnog standarda „testa javnog interesa“ odnosno „razmjernosti“. U praksi zemalja izuzeti su iz prava na pristup informacijama pravnih standarda kojima se opravdava ograničenje prava na pristup informacijama podaci:

- označeni kao tajni (državna, vojna, službena, profesionalna i poslovna tajna),
- zaštićeni zakonom kojim se uređuje pravo na privatnost,
- vezani uz sprečavanje, otkrivanje ili progon kažnjivih djela,

- koji bi onemogućili provođenje pravno uređenih postupaka,
- koji bi onemogućili provođenje upravnog nadzora ili nadzora zakonitosti,
- koji bi izazvali ozbiljnu štetu za život, zdravlje, sigurnost ili okoliš,
- koji bi ugrozili provođenje gospodarske ili monetarne politike,
- koji bi ugrozili pravo intelektualnog vlasništva, osim u slučaju izričitog pismenog pristanka autora ili vlasnika, kao i podaci
- koji bi ugrozili pravo na privatnost, život, čast i ugled, kao i druga osobna prava čovjeka i građanina u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje pravo na privatnost.

Međutim, samo propisivanje iznimaka, koji su zakonima načelno i uopćeno definirani, predstavlja ograničavanje temeljnog načela i obveze tijela vlasti da objave svaku informaciju koju posjeduju, te u državama koje u zakonodavstvu o pristupu informacijama imaju ugrađen standard „testa javnog interesa“ umanjuju postignuti stupanj razvoja demokratskog društva i načela otvorenosti i odgovornosti prema građanima koji su ih birali i prema kojima imaju obvezu polagati račune i odgovarati za trošenje javnog novca.

Osiguranje slobode pristupa informacijama nesporno je proces koji traje i koji zahtijeva neprekidno podizanje svijesti o njegovom značaju za društvo koje želi biti uspostavljeno i razvijeno na demokratskim načelima.

Žalbe što ih je Institucija ombudsmana zaprimila s obzirom na širinu problema, te uzimajući u obzir da su na probleme u vezi sa slobodom pristupa informacijama i zaštitom osobnih podataka ukazali i predstavnici civilnoga društva, ukazuje na potrebu održavanja širih konzultativnih sastanaka u koje bi bili uključeni predstavnici zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, neovisni regulatori i civilni sektor. Veoma je važno osigurati da sloboda pristupa informacijama bude ograničena samo u slučaju ako je ograničenje kao takvo propisano zakonom, ako postoji razmjernost u odnosu na cilj koji se želi postići i da je potrebno u demokratskom društvu, pri čemu svakako treba uzeti u obzir praksu Europskog suda za ljudska prava.

Drugi važan set žalbi vezan za slobodu pristupa informacijama odnosi se na činjenicu da stranke često koriste ZoSPI za dobivanje informacija koje su im nadležna tijela dužna dati u skladu s odredbama nekog od postupovnih zakona. Posebno je to izraženo u sudskim postupcima, kada sudovi „vraćaju“ strankama tužbe da ih urede na način da osiguraju podatke o tuženoj stranci, kao što su: adresa stanovanja, prebivalište, matični broj itd. Dakle, radi se podacima kojima raspolažu ministarstva unutarnjih poslova i koje je sud mogao izravno tražiti. Stranke, pozivajući se na odluku suda, traže od ministarstava unutarnjih poslova podatke pozivajući se na odredbe o slobodi pristupa informacijama, umjesto da se pozivaju na postupovni zakon. Razlog takvoga postupanja leži i u činjenici što prema ZoSPI-ju ne plaćaju pristojbu, a pozivaju li se na neki postupovni zakon plaćanje pristoji je obvezno. U praksi često tako postupaju i odvjetnici.

Prilikom postupanja po žalbama koje se odnose na traženje informacija od inspekcijskih tijela⁶⁹ povodom izdane preporuke o obvezi objavljivanja informacije dostavljanjem zapisnika o inspekcijskom pregledu, Federalna uprava za inspekcijske poslove dostavila je izjašnjenje u kojemu navodi da neće ispoštovati Odluku o utvrđivanju iznimke od priopćavanja informacija, jer je ta odluka donesena u skladu sa ZoSPI-jem i Zakonom o zaštiti osobnih podataka. Pritom se u izjašnjenju navodi: „svaki zapisnik o inspekcijskom nadzoru predstavlja dokument koji sadrži

---

⁶⁹ Ž-SA-05-388/12

podatke za koje se osnovano može utvrditi da uključuje osobne interese koji se odnose na privatnost treće osobe, kao i podatke koji se odnose na osobne informacije, jedinstveni matični broj, jedinstveni identifikacijski broj poduzeća, adresu prebivališta itd., pravnih i fizičkih osoba kao i odgovornih tijela u pravnoj osobi, koji su predmetom inspekcijskog nadzora i koji predstavljaju sastavni dio svakog inspekcijskog zapisnika“. Također se pozivaju na odredbe Zakona o inspekcijama u FBiH, prema kojima je inspektor dužan čuvati poslovnu tajnu i informacije koje se tiču inspekcijskog nadzora, a može biti suspendiran s dužnosti ako prekrši obvezu čuvanja poslovne i druge tajne.

Ovakvo postupanje tijela vlasti, čija je temeljna obveza provođenje nadzora i otklanjanje nezakonitosti, suprotno je osnovnoj svrsi postojanja i funkcioniranja takve vrste tijela, ali i obavljanju njegove preventivne uloge u cilju osiguranja vladavine prava i sprečavanja i otkrivanja korupcije, nepotizma, neučinkovitosti funkcioniranja drugih tijela i tijela vlasti. Ovo posebno iz razloga što je i inspekcijsko tijelo, prema ZoSPI-ju, kao javno tijelo obvezno objavljivati informacije, a shodno odredbama ZoSPI-ja informaciju može objaviti i djelomično, što znači da je Uprave za inspekcijske poslove bila obvezna provesti test javnog interesa i nakon toga, ako procijeni da postoje osobni podaci ili podaci koji mogu ugroziti privatnost, uskratiti takve podatke, a ne uskratiti pristup svim podacima iz zapisnika o obavljenom nadzoru. Uskraćivanjem davanja informacija samo se može povećati sumnja tražitelja informacije u nadležno tijelo da ne obavlja poslove iz osnovne nadležnosti ili ih obavlja na nezakonit način ili da nastoji spriječiti otkrivanje nezakonitog postupanja i rada drugih tijela. Ombudsmani ponovno ističu da je jedan od osnovnih ciljeva ZoSPI-ja biti instrumentom nadzora nad radom tijela vlasti i instrumentom za utvrđivanje njihove odgovornosti.

3.1.9. Mediji

Iako u Instituciji ombudsmana u 2012. godini nisu registrirani predmeti koji su se izravno odnosili na medije, zaprimljen je niz predmeta koji su ukazivali na prisutne probleme u medijima, a koji se posredno odražavaju na pravo na slobodu izražavanja, što uključuje i pravo na pristup informacijama. Zaprimljene žalbe mogu se podijeliti na žalbe koje se odnose **na status javnih emitera**, a što veže i pitanja davanja suglasnosti na osnivačke akte javnog emitera od osnivača, imenovanje i razrješenje članova upravnog odbora, imenovanje i razrješenje uprave javnog emitera i sl. Tijekom istrage u ovim predmetima registriranim u dijelu vladinih i ministarskih imenovanja utvrđeno je kako se određene aktivnosti provode bez poštivanja načela utvrđenih zakonom o vladinim i ministarskim i drugim imenovanjima. Druga skupina predmeta odnosi se na **radnopravni status zaposlenika medija**, jer su podnošene žalbe zbog mobinga, neprovođenja sudskih odluka donesenih po osnovi tužbi u radnopravnim sporovima, premještaja i sl.

Ombudsmani su u 2012. godini održali nekoliko sastanaka s predstavnicima medija i njihovih udruženja, na kojima su oni kazali kako su zabrinuti time što je veliki broj novinara angažiran u medijima bez reguliranja radnopravnog statusa, te da zbog egzistencijalne ugroženosti nisu spremni zatražiti pomoć, pri čemu je upitno i sindikalno organiziranje novinara. Udruženja novinara nastoje zaštititi prava svojih članova, ali je veliki broj novinara, osobito u manjim sredinama, izložen određenim napadima, šikaniranjima, onemogućava im se pristup informacijama, te su samim time onemogućeni ispunjavati svoje radne obveze.

3.1.10. Vladina i ministarska imenovanja

Iako se ministarska i vladina imenovanja ne mogu izravno povezati s povredom bilo kakvog individualnog prava građanina, zakonodavac je u cilju osiguranja neovisnog praćenja primjene načela vladavine prava iz ovoga područja ovlastio Instituciju ombudsmana za preispitivanje postupaka imenovanja i izradu nalaza i zaključaka nakon zaprimanja prigovora na konačno imenovanje. Razlog za takvo stajalište zakonodavca sadržan je u činjenici što je Institucija ombudsmana neovisan nacionalni mehanizam za zaštitu ljudskih prava akreditiran u statusu „A“, što daje garanciju da će i prilikom razmatranja slučajeva vladinih i ministarskih imenovanja biti zadržano ovo načelo.

Nažalost, česti izbori u Bosni i Hercegovini, u kojoj se svake dvije godine naizmjenice održavaju opći i općinski izbori, dovode do promjene u strukturama vlasti, što se automatski reflektira i na promjenu upravljačke strukture u reguliranim tijelima, a upravo je intencija prilikom donošenja zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima⁷⁰ bila spriječiti takva postupanja i osigurati vladavinu prava.

Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima osigurava se poštivanje načela **zakonitosti, kvalitete, neovisne provjere, otvorenosti, transparentnosti i zastupljenosti** tako što je člankom 3. propisano da se postupak imenovanja ne može provesti bez poštivanja i primjene navedenih načela, osim u slučajevima koji su kao iznimke utvrđeni u članku 4. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima. Te se iznimke prije svega odnose na:

- a. nominacije/imenovanja na kraće razdoblje - nominacije ili imenovanja na najviše dva mjeseca koja se ne mogu ponoviti i za koja ukupna naknada za cijelo razdoblje ne iznosi više od 5.000,00 KM;
- b. stjecanje radnog iskustva – imenovanje čiji je cilj da kandidat stekne radno iskustvo, provodi se na najduže šest mjeseci i ne može biti plaćeno;
- c. imenovanja na funkciju savjetnika članovima Parlamenta Federacije i Narodne skupštine, predsjedniku i potpredsjednicima, premijerima Vlade Federacije i Vlade Republike Srpske, ministrima u vladi, članovima vlade kantona, članovima kantonalnih skupština, članovima općinskih vijeća, predsjedniku i potpredsjedniku skupštine općine, načelnicima općina, članovima gradskih vijeća i gradonačelnicima i zamjenicima gradonačelnika.

Ombudsmani su, postupajući u predmetima koji se odnose na vladina i ministarska imenovanja, uočili pojavu zlouporabe činjenice što u slučajevima imenovanja na kraće razdoblje nije obvezna primjena načela propisanih zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima. To za posljedicu ima da je nejasno na temelju kojih su kriterija imenovane osobe na kraće razdoblje, a što je važno budući da one imaju ovlasti jednake konačno imenovanim osobama za čija se imenovanja moraju poštivati načela i procedure utvrđeni zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima. Prisutna je i praksa da se osobe imenovane na kraće razdoblje zadržavaju na određenoj funkciji izvan roka utvrđenog zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima, dakle duže od 60 dana, čime se povređuju odredbe zakona i otvara pitanje zakonitosti radnji i postupanja koja ove osobe poduzimaju.

Ombudsmani su zaprimili i žalbe u vezi s procedurom razrješenja imenovanih osoba. Iako zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima nije jasno utvrđena ova procedura, može se zaključiti da mandat imenovanim osobama može prestati samo na neki od zakonom

⁷⁰ Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 12/03 i 34/03), Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 37/03), Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 25/03)

utvrđenih načina i nakon provođenja pravičnog i propisanog postupka. Međutim, u praksi se događa da se imenovane osobe razrješuju bez provođenja bilo kakve procedure i izvan načela utvrđenih zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima koja se odnose na imenovanja, te razrješene osobe o svome razrješenju budu obaviještene nakon objave odluke o razrješenju u službenom glasilu ili iz priopćenja za medije. Ombudsmeni izražavaju zabrinutost što je takva praksa posebno izražena u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, s obzirom na kategoriju stanovništva koja svoja prava ostvaruje u tim ustanovama. Ovakva postupanja za posljedicu imaju stvaranje pravne nesigurnosti i ozbiljno ugrožavaju načela vladavine prava.

Ombudsmeni su primjetili da se prilikom razrješenja zanemaruje pitanje radnopravnog statusa razriješene osobe i uživanje njezinih prava iz ovoga statusa, zbog čega se razriješena osoba obraća Instituciji ombudsmana sukladno odredbama Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima, ali i u cilju zaštite svojih prava iz radnopravnog odnosa. Prisutna je pojava da razriješene osobe istodobno traže zaštitu svojih prava pred Institucijom ombudsmana i pred nadležnim sudom. Tako se u slučaju razrješenja ravnatelja Kantonalne administrativne službe u Livnu od strane Upravnog odbora Federalnog zavoda MIO/PIO, razriješena osoba obratila Instituciji ombudsmana ističući da je njezina smjena politički motivirana, te su u obrazloženju odluke paušalno navedeni propusti u radu. Ombudsmeni su proveli istragu u kojoj je utvrđeno da je žalitelj pokrenuo i sudski postupak, te da je Općinski sud u Livnu izrekao privremenu mjeru, a potom donio presudu kojom uvažava tužbeni zahtjev.⁷¹ Ovaj slučaj ukazuje na to kako propuštanje primjene odredaba zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima za posljedicu ima da razriješena osoba nastoji ostvariti zaštitu svojih prava i korištenjem mehanizma sudske zaštite. U slučaju kada sud utvrdi povredu prava, tijelo koje je donijelo odluku o razrješenju obvezno je dodijeliti odštetu toj osobi, i to iz javnih sredstava. Stoga, ombudsmeni ukazuju na značaj osiguranja dosljedne primjene zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima uz uvažavanje i mjerodavnog radnog zakonodavstva.

I dalje je prisutna praksa u kojoj se u cijelosti ne primjenjuju načela i procedura utvrđena zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima pri konačnim imenovanjima. Tako je u istrazi, postupajući povodom žalbe koju je zaprimila Institucija ombudsmana⁷², a u vezi s imenovanjem članova Nadzornog odbora Investiciono-razvojne banke Republike Srpske a.d. Banja Luka, utvrđeno da odgovorni javni službenik⁷³ nije sačuvao dokumentaciju prijavljenih kandidata. Prema izjašnjenju odgovornog javnog službenika, dokumentacija je nakon provođenja natječajne procedure vraćena kandidatima, što je u suprotnosti s odredbama člana 10. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima RS kojim je propisana sljedeća obveza: „sve odluke, uključujući i one koje sadrže odbijenice, moraju u potpunosti biti dokumentirane i moraju se čuvati u ministarstvu ili vladinoj službi u čijoj je nadležnosti regulirano tijelo". Neposjedovanje dokumentacije na temelju koje je provedena procedura imenovanja za posljedicu ima to da Institucija ombudsmana ne može provesti svoj mandat utvrđen zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima, osobito u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje jesu li kandidati ispunjavali natječajem utvrđene opće i posebne uvjete.

Na području ministarskih i vladinih imenovanja u 2012. godini registrirano je **115 žalbi**⁷⁴, od čega 80 prigovora na postupak imenovanja, 17 na proceduru razrješenja imenovanih osoba, a u

⁷¹ Ž-LI-05-235/11

⁷² Ž-BL-05-318/12

⁷³ Ministarstvo financija RS

⁷⁴ Neki predmeti iz područja ministarskih i vladinih imenovanja: Ž-BL-05-77/12; Ž-BL-05-85/12; Ž-BL-05-234/12; Ž-BL-05-179/12; Ž-BL-05-350/12; Ž-BL-05-674/12; Ž-BL-05-54/12; Ž-BL-05-362/12; Ž-BL-05-767/12; Ž-BL-05-841/12; Ž-BR-05-105/12; Ž-BR-05-178/12; Ž-BR-05-208/12; Ž-MO-05-134/12; Ž-MO-05-81/12; Ž-MO-05-117/12; Ž-SA-05-132/12; Ž-SA-05-83/12; Ž-SA-05-85/12; Ž-SA-05-207/12; Ž-SA-05-425/12; Ž-SA-05-448/12; Ž-SA-05-621/12; Ž-SA-05-811/12; Ž-SA-05-1221/12; Ž-SA-05-447/12

18 je predmeta nakon poduzimanja istražnih radnji utvrđeno da se ne radi o postupcima imenovanja i razrješenja u reguliranim tijelima.

Kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, najčešći razlozi za obraćanje građana Instituciji ombudsmana prigovorima na imenovanja/razrješenja s pozicija u reguliranim tijelima bile su **povrede u proceduri izbora i imenovanja upravnih odbora i nadzornih odbora u gospodarskim društvima i javnim poduzećima, te javnim ustanovama**, a manji broj odnosio se na povrede u proceduri izbora ravnatelja za čije je imenovanje potrebno osigurati suglasnost vlade ili resornog ministarstva.

Ombudsmeni su povodom zaprimljenih prigovora u 2012. godini donijeli 14 nalaza i zaključaka s preporukama o poništenju provedenih imenovanja ili razrješenja, te 12 nalaza i zaključaka u kojima su utvrdili neosnovanost navoda iznesenih u prigovorima ili propuste u proceduri koji nisu mogli utjecati na konačno imenovanje, odnosno primjenu članka 17. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

Razlozi za donošenje preporuka, među ostalima, bili su: nepropisno sastavljanje povjerenstva za izbor, nepostojanje utvrđenih kriterija za izbor, nepostojanje rang-liste kandidata, neosiguranje načela zastupljenosti pri zapošljavanju, nepoštivanje Zakona o ravnopravnosti spolova, nepoštivanje utvrđenog redoslijeda s predložene rang-liste kandidata za imenovanje i dr.

3.1.11. Javne isprave

Pitanje ostvarivanja prava na putne isprave često se u Instituciji ombudsmana registrira unutar šifre koja se odnosi na funkcioniranje uprave. Ipak, u 2012. godini registrirano je nekoliko predmeta koji se odnose na probleme građana koji se tiču javnih isprava. Ti problemi su prije svega nezakonitosti u vezi s brisanjem žaliteljica iz evidencija državljana BiH⁷⁵ i naknadnim upisom neupisanog podatka o državljanstvu u matičnu knjigu rođenih⁷⁶. Registrirana je i žalba iz koje je vidljivo da se stranka obratila Matičnom uredu Općine Glamoč radi izdavanja novog rodnog lista, te joj je on izdan, ali je naveden pogrešan datum rođenja.⁷⁷ Ovaj propust pri izdavanju rodnog lista negativno je utjecao na ostvarivanje prava na mirovinu, s obzirom na obvezu podnositelja žalbe da svake godine dostavlja dokumente mirovinskom osiguranju u Njemačkoj, gdje ostvaruje mirovinu, uključujući i rodni list. Nakon intervencije Institucije ombudsmana ispravljena je pogreška u rodnom listu, čime je stranci omogućeno ponovno uredno ostvarivanje prava na mirovinu.

U Instituciji ombudsmana registriran je i slučaj u kojem Administrativna služba Grada Banja Luka nije uskladila natječajnu proceduru sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka, za što je izdana

⁷⁵ Žaliteljice su rođene u Saveznoj Republici Njemačkoj i državljanke su BiH po osnovi činjenice da su im roditelji državljani BiH. U kolovozu 2011. godine pred nadležnim tijelima Savezne Republike Njemačke pokrenule su postupak za stjecanje državljanstva i u prosincu 2011. obaviještene su od nadležnih tijela da će dobiti državljanstvo pod uvjetom da se ispišu iz državljanstva BiH. Pismeni zahtjev za ispis iz državljanstva BiH podnijele su dana 5. 4. 2012. godine Konzulatu BiH u Frankfurtu i tom prilikom ovlaštenog službenika Konzulata upoznale s namjerom korištenja godišnjeg odmora u BiH tijekom lipnja 2012. godine. Konzularni službenik ih je obavijestio kako za taj put nema nikakvih smetnji, da bi prilikom ulaska u BiH bile zadržane i oduzete im putovnice te izbrisane iz evidencija državljana BiH. Nakon intervencije ombudsmana predmet je pozitivno riješen tako što su ponovno uvedene u sustav evidencija, vraćene su im putne isprave s kojima su se uspješno vratile u Saveznu Republiku Njemačku, gdje će preuzeti upravni akt - rješenje o otpustu iz državljanstva BiH (Ž-SA-05-722/12).

⁷⁶ Ž-SA-05-1118/12, Ž-BR-05-18/12

⁷⁷ Ž-SA-05-442/12

i preporuka u cilju otklanjanja propusta, a koja nije ispoštovana, o čemu je obaviješteno neposredno više tijelo.⁷⁸

3.1.12. Realizacija preporuka

Odjeli su u 127 predmeta izdali preporuke. Od toga ih je realizirano 39, djelomično su realizirane dvije, ostvarena je suradnja u 48 slučajeva, nije realizirano sedam preporuka, dok za 31 predmet nemamo odgovor.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-BL-04-169/12

Stranka navodi da je zahtjev za sporni dio mirovine podnio 13. 9. 2002., da mirovinu do danas nije ostvario iako je Kantonalni sud u Bihaću donio presudu u njegovu korist, da je zbog vraćanja predmeta na ponovno rješavanje njegovo pravo neostvareno duže od devet godina, što smatra i povredom prava na pravni lijek. Institucija ombudsmana izdala je preporuku da Kantonalni sud odluči o osnovanosti u predmetnoj upravnoj stvari i donese presudu, bez vraćanja predmeta na ponovno odlučivanje. Preporuka je ispoštovana.

Predmet: Ž-LI-05-22/12

Poslodavac nije uplaćivao doprinose podnositelju žalbe od 2000. godine pa sve do njegova umirovljenja 2009. godine. Prijedlog za izvršenje pravomoćne presude podnesen je Općinskom sudu u Livnu u kolovozu 2011. godine, ali presuda do danas nije provedena.

Predmet: Ž-BL-06-292/12

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmana navodeći kao razlog obraćanja prekršajni postupak koji se zbog obiteljskog nasilja protiv njezinog supruga vodi pred Osnovnim sudom u Banjoj Luci. Zatraženo je izjašnjenje Suda o navodima sadržanim u žalbi, a tom je prilikom Sud naveo da stare predmete rješava po kronološkom redu. Ombudsmani su u konkretnom slučaju ocijenjivali odnos između općeg interesa ravnopravnog rješavanja zaostataka i pojedinačnog interesa koji se ogleda u veoma teškom obiteljskom stanju podnositeljice žalbe, koje je prijetilo eskalacijom. Utvrđujući prevagu pojedinačnog interesa podnositeljice žalbe i njezine maloljetne djece, ombudsmani su izdali preporuku Sudu da predmet prioritarno uzme u rad. Sud je dostavio odgovor i obavijestio Instituciju ombudsmana da je u spomenutom predmetu zakazana usmena rasprava, čime je predmet riješen kao pozitivan.

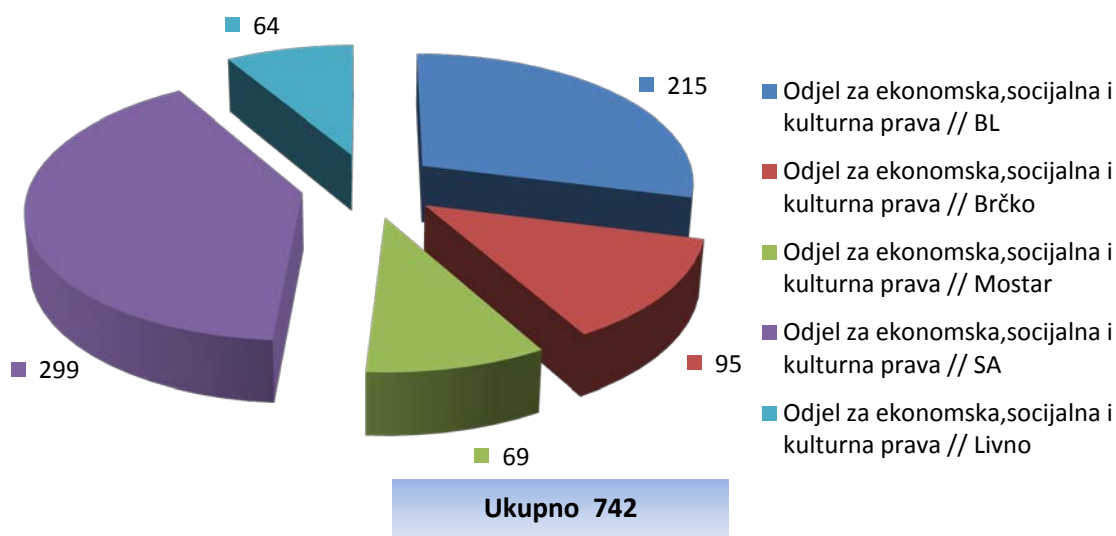
---

⁷⁸ Ž-BL-05-396/12

3.2. ODJEL ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava (u daljnjem tekstu: Odjel) Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH funkcioniра na načelu prema kojem prima žalbe i *ex officio* pokreće istrage u slučajevima kada utvrdi povredu ljudskih prava zajamčenih pozitivnim domaćim normama, kao i međunarodnim standaradima, posebice u ostvarivanju prava proizašlih iz Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i revidirane Eurospke socijalne povelje.⁷⁹ Zadaća Odjela je informirati nadležna tijela i institucije, kao i javnost, o počinjenim povredama iz područja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Odjel tretira pitanja koje se odnose na: radne odnose, obrazovanje, ekologiju i zaštitu okoliša, komunalne usluge, zdravstvo, socijalnu skrb, mirovine, ratne štete i javne prihode. Dakle, u odnosu na navedeno, može se zaključiti da nadležnost Odjela obuhvaća različita područja i pitanja, a što u odnosu na broj i raznolikost zaprimljenih žalbi prema kojima se postupa, zahtijeva poznavanje brojnih propisa iz raznih pravnih područja.

Dijagram 11. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2012. godini po uredima

3.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Tijekom 2011. godine Institucija ombudsmana zaprimila je 735 žalbi, dok je u izvještajom razdoblju za 2012. godinu u Instituciji ombudsmana registrirano 742 žalbe. Dakle, razlika u broju zaprimljenih predmeta je neznatna.

Među zaprimljenim žalbama daleko **najveći broj** odnosi se na povrede prava **iz područja radnih odnosa** - 362, te je u odnosu na 2011. godinu broj predmeta iz ovoga područja veći za 42 ili 13,1%. Po broju žalbi registriranih u Odjelu izdvajaju se žalbe koje se odnose na: mirovinu - 185, komunalne usluge - 71, socijalnu skrb - 53, zdravstvo - 46, obrazovanje - 32, ratne štete - 11, ekologiju i zaštitu okoliša - 9 i javne prihode - 5 žalbi.

Od 742 zaprimljenih žalbi u 2012. godini, riješeno ih je 471, dok je u radu ostala još 271 žalba. Istodobno se u 2012. godini u radu nalazilo i 479 žalbi prenesenih iz 2010. i 2011. godine, od kojih je tijekom izvještajnog razdoblja riješeno 265, a u 2013. godinu preneseno je 214 predmeta.

⁷⁹ Strasbourg, 3. svibnja 1996.

Dakle, u 2012. godini Odjel je postupao po 1.221 predmetu, od čega je riješio 736 predmeta, dok je u radu ostalo još 485 predmeta.

Odjel je postupajući po žalbama u 2012. godini ukupno izdao 58 preporuka, od kojih se njih 35 odnosi na područje radnih odnosa, devet na pitanje mirovina, četiri na komunalne usluge, četiri na zdravstvo, tri na ekologiju i zaštitu okoliša, jedna na socijalnu skrb i jedna na obrazovanje.

3.2.2. Pravo na mirovinu

U Odjelu je u 2012. godini zaprimljeno 185 žalbi koje se odnose na prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, što je u odnosu na 2011. godinu tijekom koje je zaprimljeno 189 žalbi neznatno smanjenje.

Provodeći postupke ispitivanja osnovanosti žalbi, ombudsmeni su **uspješno surađivali s fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja** koji su pravovremeno dostavljali tražena izjašnjenja i obavijesti o stanju u predmetima, te u većini slučajeva nakon prve intervencije ombudsmana poduzimali aktivnosti u ostvarivanju zaštite prava podnositelja žalbi.

Slično kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, građani su se najčešće obraćali Instituciji ombudsmana zbog dužine trajanja postupka ostvarivanja prava na mirovinu, odnosno nepostupanja fondova za mirovinsko i invalidsko osiguranje u zakonom predviđenim rokovima⁸⁰. Takvi su žalbeni navodi posebice isticani u slučajevima u kojima je bila potrebna suradnja između različitih nositelja osiguranja, odnosno ostvarivanja prava na razmjerni dio mirovine koji se uređuje sporazumima između BiH i drugih zemalja s kojim BiH ima potpisane sporazume⁸¹.

Nadležni fondovi u svojim su izjašnjenjima Instituciji ombudsmana navodili da inozemni nositelji osiguranja ne dostavljaju na vrijeme ili uredno popunjenu dokumentaciju za donošenje rješenja povodom zahtjeva stranke, što se odražava na dužinu trajanja postupka u pojedinačnim predmetima. Stoga su ombudsmeni u nekoliko slučajeva takve žalbe prosljedili ombudsmanima drugih država radi poduzimanja radnji i mjera prema nositeljima osiguranja u tim državama⁸². Određeni broj žalbi upućenih Instituciji ombudsmana odnosi se i na neodlučivanje drugostupanjskog tijela povodom žalbi na prvostupanjske odluke kantonalnih upravnih službi u zakonom predviđenim rokovima⁸³, te na obustavu isplate mirovine ili ukidanje prava zbog spoznaje novih činjenica nakon provođenja revizije⁸⁴.

Instituciji ombudsmana i dalje se obraćaju građani nezadovoljni načinom obračuna mirovine. U tim slučajevima ombudsmeni, nažalost, mogu samo zatražiti pojašnjenje od Federalnog zavoda MIO/PIO ili Fonda PIO RS-a, te stranke uputiti na mogućnost žalbe na prvostupanjsko rješenje, odnosno pokretanje upravnog spora.

U slučajevima pokretanja upravnih sporova koji se odnose na ocjenu zakonitosti rada nadležnih fondova za mirovinsko i invalidsko osiguranje, Institucija ombudsmana u nekoliko je slučajeva uputila preporuku nadležnim sudovima da pristupe donošenju presude, odnosno odluče o

⁸⁰ Ž-BL-04-310/12, Ž-BL-04-449/12, Ž-BL-04-768/12, Ž-SA-04-1189/12, Ž-SA-04-482/10

⁸¹ Ž-SA-04-384/12, Ž-SA-04-31/12, Ž-SA-04-387/12, Ž-BL-04-711/12

⁸² Ž-BL-04-711/12, Ž-SA-04-384/12

⁸³ Ž-SA-04-1326/11, Ž-BL-04-747/12

⁸⁴ Ž-SA-04-78/12

osnovanosti u predmetnoj upravnoj stvari i donesu presudu bez vraćanja predmeta na ponovno odlučivanje, imajući u vidu da je riječ o imovinskom ali i socijalnom pravu⁸⁵.

Instituciji ombudsmana upućen je znatan broj žalbi na ostvarivanje prava na obiteljsku mirovinu. Institucija ombudsmana je povodom žalbe na postupanje Federalnog zavoda MIO/PIO, Administrativne službe Livno, kojemu se podnositeljica žalbe obratila zahtjevom za obiteljsku mirovinu nakon smrti muža, ali je odbijana zbog dugovanja koji je njezin suprug imao na ime neuplaćenih doprinosa, odgovornoj stranci predložila izvansudsko poravnanje koje je nakon intervencije ombudsmana i postignuto⁸⁶.

Institucija ombudsmana je povodom žalbe koja se odnosi na neuplaćivanje doprinosa, preporukom broj P-6/12, pozvala Vladu Federacije BiH da razmotri problem u kojem se nalazi podnositelj žalbe i druge osobe za koje je uplaćivala doprinose nekadašnja Služba za zajedničke poslove republičkih organa u razdoblju od 1992. do 2. 2. 1996., te da sukladno tome poduzme mjere koje smatra odgovarajućima, a u svrhu omogućavanja tim osobama da ostvare prava po osnovi mirovinskog osiguranja. Preporuka je realizirana, te je stranka dobila privremeno rješenje po kojemu joj se isplaćuje mirovina⁸⁷.

3.2.3. Pravo na rad

U Odjelu se veliki broj zaprimljenih žalbi odnosi na povrede prava na rad i prava iz radnog odnosa. Od ukupnoga broja žalbi registriranih u Odjelu, njih 320 tiču se prava iz radnih odnosa. U ovom izvještajnom razdoblju povećan je broj žalbi u odnosu na 2011. godinu⁸⁸ za 13,1 % ili registrirano je 42 žalbe više.

U odnosu na opće teško ekonomsko stanje u BiH, u posljednje je vrijeme primijećen **sve veći broj žalbi koje se odnose na natječajne procedure**, te da se žalitelji sve češće obraćaju tvrdnjama da procedure zapošljavanja nisu sukladne zakonu, odnosno da su nepropisne i netransparentne. Veliki broj građana u svojim je žalbama Instituciji ombudsmana ukazivao i na **nepoštivanje procedura prilikom zapošljavanja državnih službenika** na svim razinama vlasti, kako na razini BiH, tako i na entitetskoj razini i u Brčko Distriktu BiH.⁸⁹

Nadalje, Instituciji ombudsmana obraćaju se i građani koji ukazuju na nezakonite postupke privatnih poslodavaca.⁹⁰ Naime, poslodavci izbjegavaju svoje zakonske obveze i na taj način povređuju prava na rad zaposlenika tako što ne uplaćuju doprinose za zdravstveno i mirovinsko osiguranje, ne isplaćuju ugovorene plaće, zahtijevaju od zaposlenika prekovremeni rad koji nije plaćen, ne poštuju odredbe važećih zakona o radu kao ni kolektivnih ugovora u pogledu okaznog roka ili isplate otpremnina. U navedenim i sličnim slučajevima, a s obzirom na zakonski mandat odnosno činjenicu da ne može djelovati prema privatnim poduzećima, Institucija ombudsmana upućuje građane da se obrate nadležnim inspekcijama rada. Ukoliko nadležne inspekcije rada u zakonskom roku ne obave inspekcijski nadzor povodom zahtjeva stranke ili o tome ne obavijeste stranku, Institucija ombudsmana djeluje prema inspekciji u svrhu provođenja zakonom raspoloživih mjera. Dakle, u radu na predmetima koji se tiču područja radnih odnosa Institucija ombudsmana **ostvaruje suradnju s nadležnim inspekcijskim tijelima**.

⁸⁵ P-57/12 Ž-SA-04-217/11, P-62/12 Ž-SA-02-596/11, P-129/12 Ž-BL-04-169/12

⁸⁶ Ž-LI-04-45/12

⁸⁷ Ž-SA-04-1157/11

⁸⁸ 320 žalbi iz radnih odnosa

⁸⁹ Ž-SA-04-1190/12; Ž-SA-04-170/12; Ž-SA-04-950/12

⁹⁰ Neposredni kontakti građana.

Zbog žalbi koje su se odnosile na natječajnu proceduru dostavljanja dokumentacije protivno važećim zakonima, poput **uvjerenja o neosuđivanosti ili osuđivanosti građana**, kao i **liječničkog uvjerenja**, ombudsmani su uputili i priopćenje za javnost, jer se navedena dokumentacija traži protivno važećim domaćim zakonima i međunarodnim konvencijama.⁹¹

U dva predmeta⁹² zatražena je dostava **preslika faklutetskih diploma čija ovjera ne može biti starija od šest mjeseci**. I u ovom je slučaju Institucija ombudsmana reagirala izdajući priopćenje za javnost⁹³ kojim je ukazano organizacijama i institucijama u Bosni i Hercegovini da trebaju smatrati valjanim ovjerene preslike fakultetskih diploma bez obzira na datum ovjere, budući da se činjenice navedene u fakultetskoj diplomi ne mijenjaju.

Veliki broj žalbi u ovoj godini odnosio se na **postupak zapošljavanja u javnim ustanovama**, odnosno u **osnovnim i srednjim školama u BiH**. Jedan od takvih primjera je i predmet podnositeljice žalbe⁹⁴ koja se prijavila za posao nastavnice u jednoj od škola u općini Lopare. U ovom slučaju ne samo što je tekstom natječaja tražena dostava uvjerenja o nekažnjavanju, već je u konkretnom slučaju došlo do povrede odredaba Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske⁹⁵, zbog čega je Institucija ombudsmana uputila preporuku. Preporuka je djelomično uvažena, i to u dijelu koji se odnosi na dostavu uvjerenja o nekažnjavanju.

Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju RS-a nije poštivan niti u osnovnoj školi u Novom Gradu⁹⁶, zbog primanja u radni odnos tajnika škole, te su ombudsmani izdali preporuku. Međutim, škola je odbila ispoštovati preporuku, jer je sudski postupak u tijeku. O navedenom je obaviješteno Ministarstvo prosvjete i kulture RS-a, koje je od škole tražilo izjašnjenje i navelo da će obavijestiti ombudsmane nakon što dobije odgovor.

Kako Institucija ombudsmana ima mogućnost pratiti postupke na sudovima, građani se nerijetko obraćaju zahtjevima za praćenja postupaka, osobito radnih sproveda pred nadležnim sudovima. Međutim, zbog kapaciteta osoblja i broja žalbi, nije moguće udovoljiti svim zahtjevima.

U ovoj je godini Institucija ombudsmana u manjem broju slučajeva pratila postupke pred sudovima⁹⁷, te iznimno pratila stečajni postupak po obraćanju predstavnika skupine radnika Vranice d.d. Sarajevo⁹⁸. Radnici su se obratili zahtjevima usmjernim k ostvarivanju prava iz radnog odnosa, odnosno isplate neisplaćenih plaća, doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, za zdravstveno osiguranje i ostalih dugovanja. U ostvarivanju svojih zahtjeva radnici su se obraćali nadležnim institucijama vlasti, te se i Institucija ombudsmana obraćala Vladi Federacije BiH, Tužiteljstvu Kantona Sarajevo i Općinskom sudu u Sarajevu. U konačnici, stečajni postupak pokrenut je pred Općinskim sudom u Sarajevu.

Znatan broj žalbi u 2012. godini odnosio se na rad Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu. Dio žalbi odnosio se na premještaj unutar organizacijskih radnih jedinica odnosno klinika⁹⁹. Po okončanju istražnog postupka utvrđeno je da Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i dalje prakticira svoje zaposlenike rasporediti na način da izrađuje nove ugovore, iako je Institucija ombudsmana u više navrata na sastancima s upravom ukazivala da bi zaposlenike trebalo

⁹¹ Priopćenje za javnost od dana 31. 5. 2012. godine

⁹² Ž-SA-04-256/12 i Ž-SA-04-279/12

⁹³ Priopćenje za javnost od dana 11. 7. 2012. godine

⁹⁴ Ž-SA-04-1067/12; P-177/12

⁹⁵ „Službeni glasnik RS“, br. 74/08, 71/09 i 104/11

⁹⁶ Ž-BL-04-569/12; P-160/12

⁹⁷ Ž-SA-04-1460/11 i Ž-SA-06-1196/10

⁹⁸ Ž-SS-04-332/12

⁹⁹ Ž-SA-04-175/12, Ž-SA-04-226/12

raspoređivati i premještati donošenjem odgovarajućih rješenja, a da bi trebalo izbjegavati zaključivanje novih ugovora uz već postojeći ili anekse ugovora. Nadalje, zaposlenici su podnosili žalbe zbog povrede prava u vezi sa: smanjenjem radne sposobnosti uslijed dugodišnjeg rada¹⁰⁰; rasporedom na drugo radno mjesto bez prethodne obavijesti¹⁰¹; mobingom zaposlenika od neposredno pretpostavljenog¹⁰²; pravom na odmor tijekom radnog vremena i nepravilnim obračunavanjem plaća zaposlenicima koji rade u turnusima¹⁰³.

Institucija ombudsmana zaprimila je žalbe¹⁰⁴ povodom raspisivanja natječaja u školama na području Kantona Sarajevo, a u vezi s primjenom Pravilnika s kriterijima za iskazivanje prestanka potrebe za zaposlenicima koji su djelomično ili potpuno ostali bez radnih zadataka i postupak popune upražnjenih radnih mjesta u osnovnim i srednjim školama kao javnim ustanovama na području Kantona Sarajevo¹⁰⁵. Naime, podnositelji žalbe ukazali su na sporni članak 11. stavak 8., prema kojemu prednost na natječajima u prosvjeti imaju kandidati *koji su na dan 11. 12. 2009. godine* bili zaposleni na određeno vrijeme. Pod tim se podrazumijeva da kandidati koji nisu bili zaposleni na navedeni datum nemaju prioritet prilikom zapošljavanja, što ukazuje na diskriminirajuća svojstva spomenutog članka i dovođenja podnositelja u neravnopravan položaj. Navedeni članak izazvao je nezadovoljstvo među prosvjetarima, te je pokrenuta inicijativa za njegovu izmjenu. Radeći po žalbama, Institucija ombudsmana došla je do saznanja da je Ministarstvo obrazovanja, znanosti i mladih Kantona Sarajevo formiralo povjerenstvo za izmjenu ovoga pravilnika. Ministarstvo obrazovanja, znanosti i mladih Kantona Sarajevo je početkom ove godine donijelo novi Pravilnik s kriterijima za prijam zaposlenika u predškolske ustanove, osnovne i srednje škole na području Kantona Sarajevo. U Pravilniku je definirano sedam kriterija koji će se bodovati kod kandidata: najviše bodova nosit će stručna sprema, zatim bodovi koji se dobivaju na radni staž ili vrijeme provedeno na birou za zapošljavanje, a slijedi bodovanje uspjeha na fakultetu, zvanje i stručni ispit kojima će se na kraju pridodati bodovi osvojeni na intervjuu.

3.2.3.1. Pitanje otpremnina u Republici Srpskoj

Institucija ombudsmana se već duže vrijeme bavi problemima građana koji su se obratili Komisiji za implementaciju članka 182. Zakona o radu Republike Srpske zahtjevom za priznavanje prava na otpremninu. Ogroman broj žalbi upućenih u 2009., 2010. i 2011. godini ukazuju na to da suštinski nije došlo do poboljšanja stanja, dok se registriraju određeni pozitivni proceduralni pomaci u radu Komisije.

Tijekom 2012. godine Institucija je zaprimila manji broj žalbi u odnosu na prethodne godine. Ombudsmeni konstatiraju da Komisiji nedostaju ljudski i materijalni resursi kako bi odlučila o svim zahtjevima, odnosno u slučaju priznavanja prava i isplate tzv. otpremnine, ali istodobno sve te okolnosti ne umanjuju dužnost i obvezu Republike Srpske odnosno države da omogući punu primjenu Zakona o radu Republike Srpske¹⁰⁶.

¹⁰⁰ Ž-SA-04-1112/12

¹⁰¹ Ž-SA-04-1398/12

¹⁰² Ž-SA-02-1187/12

¹⁰³ Ž-SA-04-572/12.

¹⁰⁴ Ž-SA-04-1002/12

¹⁰⁵ "Službene novine Kantona Sarajevo", broj 34/09

¹⁰⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 55/07

3.2.3.2. Posebno izvješće, pitanje radnopravnog statusa povodom primjene članka 143. Zakona o radu Federacije BiH

U Instituciji ombudsmana je u 2012. godini registriran određeni broj žalbi koje ukazuju na to da i u Federaciji BiH ima povreda prava u vezi s radnopravnim statusom ljudi koji su se zatekli u radnom odnosu na dan 31. 12. 1991., a koji su se u zakonskom roku obratili poslodavcu radi uspostave tzv. radnopravnog statusa. Bez obzira na to što su svi pojedinačni slučajevi u mnogo čemu različiti, mjerodavne su činjenice istovjetne u svim predmetima. Naime, nesporno je da podnositelji žalbe ispunjavaju uvjete iz članka 143. Zakona o radu FBiH, odnosno da su se dana 31. 12. 1991. zatekli u radnom odnosu, da su se u zakonskom roku obratili poslodavcu radi uspostave radnopravnog statusa i da u međuvremenu nisu zasnovali radni odnos kod drugog poslodavca. Rješenjima nadležnih povjerenstava za primjenu članka 143. Zakona o radu FBiH podnositeljima žalbi priznat je status zaposlenika na čekanju i naloženo poslodavcima da riješe njihov radnopravni status, ali poslodavci ili njihovi pravni sljednici nisu postupili u skladu s rješenjima. Pojedini podnositelji žalbi zatražili su i sudsku zaštitu, odnosno provođenje rješenja nadležnih povjerenstava, kako bi se putem izvršnog postupka pred nadležnim sudom poslodavci obvezali na priznavanje svih prava na temelju priznatog statusa zaposlenika na čekanju, koja im pripadaju upravo zbog takvog statusa. No, nadležni su sudovi odbacivali takve prijedloge za izvršenje kao nepodobne za izvršenje, jer akti/odluke povjerenstva nemaju svojstvo izvršnih isprava, odnosno nepodobne su za izvršenje u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku FBiH. Navedene su odluke deklaratornog karaktera, prema mišljenju suda, te nije utvrđena obveza za izvršenika i vrijeme ispunjenja obveze. Dakle, nisu pozvani na posao od svojih poslodavaca ili su čak poduzeća prestala raditi bez pravnog slijednika, tako da im je, u skladu sa Zakonom, prestao radni odnos, ali istodobno iako imaju pravo na otpremninu, nitko im to pravo nije priznao i nakon toga eventualno isplatio otpremninu.

Ombudsmani su preporukom¹⁰⁷ Ministarstvu rada i socijalne politike u Vladi Federacije BiH preporučili poduzimanje svih potrebnih aktivnosti i mjera kako bi se u Federaciji BiH osigurala institucionalna zaštita i ostvarivanje prava iz članka 143. Zakona o radu. Institucija ombudsmana nije zaprimila od nadležnih tijela povratnu informaciju odnosno, u konkretnom slučaju, osim što nije ispoštovana preporuka Ombudsmana, nije ostvarena ni suradnja s resornim ministarstvom odnosno s Vladom Federacije BiH.

3.2.3.3. Problem s Upravom za neizravno oporezivanje BiH

Instituciji ombudsmana su se u razdobljima od 2005. godine do kraja 2010. godine obratili žalbama bivši radnici Republičke uprave carina Republike Srpske i Carinske službe Brčko Distrikta BiH. Imajući u vidu pozitivne propise, ombudsmani su izdali i uputili posebno izvješće Upravi za neizravno oporezivanje (u daljnjem tekstu: Uprava). Posebnim je izvješćem preporučeno Upravi da u roku od 90 dana razmotri status zaposlenika na raspolaganju provođenjem postupka organizacijskog restrukturiranja, s obzirom na presude Suda BiH kojima se poništavaju rješenja Uprave. Naime, Sud BiH je u većini slučajeva donio pravomoćne presude kojima su podnositelji žalbi djelomično uspjeli u radnim sporovima pokrenutim protiv Uprave, i to u dijelu njihovih tužbenih zahtjeva kojima je traženo poništenje rješenja kojima se uređuje njihov radnopravni status u Upravi. Nakon što su izradili i dostavili Posebno izvješće s preporukom, ombudsmani su i dalje zapimali žalbe s istovjetnom činjeničnom osnovom zbog koje je i izrađeno Posebno izvješće. Ombudsmani su u cijelosti iskoristili zakonske ovlasti u konkretnim pojedinačnim slučajevima, ali ne mogu zanemariti činjenicu da Uprava nije postupila prema presudama Suda BiH, pri čemu su prilikom redovitih izvršnih postupaka kod

¹⁰⁷ Broj: P-5/12

prvostupanjskih sudova, sudovi zauzeli stanovište da su presude nepodobne za prisilno izvršenje.

3.2.4. Ekologija i zaštita okoliša

Ovaj Odjel Institucije ombudsmana bavi se i pitanjem okoliša te njegove zaštite kao prijeko potrebne i aktualne teme u BiH. U BiH nije jasno definirana politika djelovanja na ovome području, što otvara pitanja ispunjavanja preuzetih obveza na međunarodnom planu.

Međunarodni ugovori iz područja zaštite okoliša su okvirne konvencije kojima stranke preuzimaju obveze i kojima se stvara pravni okvir za postupno usvajanje dodatnih protokola s detaljnim i konkretnim obvezama, te oni kojima se uređuje zaštita pojedinih sastavnica okoliša, a koji su regionalnog ili globalnog značaja. Bosna i Hercegovina je ratificirala brojne konvencije i protokole: Okvirnu konvenciju UN-a o klimatskim promjenama, Protokol iz Kyota, Konvenciju o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja, Konvenciju UN-a o biološkoj raznolikosti, Protokol iz Kartagene o biološkoj sigurnosti, Protokol o vodi i zdravlju itd. Jedna od bitnih konvencija je Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosudnim tijelima iz područja okoliša iz 1998. godine, Aarhus, Danska. Ova konvencija nerijetko se skraćeno naziva Aarhuška konvencija.

Aarhuška konvencija je međunarodni pravni okvir za reguliranje područja zaštite okoliša, a odnosi se na pristup informacijama i sudskim instancijama, te sudjelovanje javnosti u odlučivanju o ekološkim pitanjima. **Bosna i Hercegovina potpisala je Aarhušku konvenciju 15. rujna 2008. godine.**¹⁰⁸

Predstavnici Institucije ombudsmana sudjelovali su na radionicama i edukacijama o primjeni Aarhuške konvencije, npr. okruglom stolu održanom u Centru za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH o temi: „Implementacija trećeg stupa Aarhuške konvencije“, održanom u sklopu projekta „Pružanje obuke za stručnjake iz područja pravosuđa u nacionalnom i međunarodnom okolišnom zakonodavstvu i olakšanje pristupa javnosti u pravnim pitanjima vezanim za zaštitu okoliša“.

Putem Odjela je Institucija ombudsmana u 2012. godini nastavila kontinuirani rad na primjeni Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja BiH¹⁰⁹, kojim se bavila u prethodnom izvještajnom razdoblju. Također je predstavnik Institucije ombudsmana sudjelovao i na konferenciji Saveza općina i gradova Federacije BiH pod nazivom "Problemi u vezi s primjenom Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja s aspekta lokalnih zajednica", koja je održana u Sarajevu 14. 3. 2012. godine. Institucija ombudsmana uputila je Vijeću ministara BiH preporuku da razmotri potrebu za izradom strategije ili akcijskog plana za provođenje Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja¹¹⁰. Vijeće ministara BiH zadužilo je Ured za veterinarstvo BiH da, u cilju rješavanja problema nastalih zbog povećanog broja pasa na ulicama, pripremi informaciju o poduzetim mjerama. Ombudsmeni do danas nisu primili odgovor o daljnim aktivnostima u vezi s realizacijom preoprake.

O važnosti zaštite okoliša svjedoče i obraćanja građana povodom raznih problema s kojima se susreću kada je u pitanju ovo područje. Povodom žalbe mještana jednoga sela na području općine Kakanj zbog neprimjerenog držanja životinja u jednom kućanstvu, pri čemu je postojala mogućnost izbijanja zaraze, ombudsmeni su uputili preporuku Općini Kakanj, Upravi za

¹⁰⁸ „Službeni glasnik BiH-MU“, broj 8/08

¹⁰⁹ „Službeni glasnik BiH“, broj 25/09

¹¹⁰ P-102/12; Ž-SA-04-1146/11

inspekcijske poslove ZDK-a, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ZDK-a i Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, a u cilju provedbe Zakona o dobrobiti životinja i propisa koji se odnose na veterinarstvo¹¹¹. Ombudsmeni nisu primili odgovor u vezi s navedenom žalbom.

Jedna od žalbi koja se odnosi na zaštitu okoliša je i žalba udruženja građana „Organizacija sport ribolovaca Konjic“¹¹², koji smatraju da JP Elektroprivreda BiH ne treba ponovno dobiti okolišnu dozvolu zbog utjecaja na okoliš. Predmet je još uvijek u radu.

Povodom žalbe Udruženja privatnih šumovlasnika Sanski Most, upućena je preporuka Parlamentu Federacije BiH u svrhu donošenja Zakona o šumama FBiH, a što je bitno i zbog zaštite okoliša, sprečavanje nezakonite sječe, uništavanja šuma i obnove šumskog fonda¹¹³. Ova je preporuka imala dva aspekta, prvi je povreda prava na imovinu, a drugi zaštita okoliša, šuma i cjelokupnog ekosustava. Ukazano je i na obveze koje BiH ima po osnovi Bernske konvencije odnosno Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa Vijeća Europe, prema kojoj bh. vlasti među ostalim trebaju provoditi različite mjere (zaštita, provedba akcijskih planova, izvješćivanje Stalnog odbora za provedbu Bernske konvencije). Ombudsmeni su primili odgovor u kojem je navedeno da je Povjerenstvo za ljudska prava Doma naroda Parlamenta FBiH nakon uvida preporuku dostavila predsjedatelju i dopredsjedatelju Doma naroda u daljnju proceduru.

3.2.5. Pravo na socijalnu skrb

U sklopu Odjela Institucija ombudsmana bavila se predmetima koji se odnose na sustav socijalne skrbi. Bit sustava socijalne skrbi je osigurati društvenu stabilnost zemlje na način da se najugroženijim društvenim kategorijama osigura pristup potrebnoj pomoći. Dakle, BiH je obvezna osigurati progresivno ostvarenje socijalnih prava, i to na pravedan, primjeren i nediskriminatoran način. Iako je općepoznato da gospodarska kriza u svijetu, a i u BiH, doživljava svoj vrhunac, broj zaprimljenih žalbi koje se odnose na pitanje socijalne skrbi manji je za 33% u odnosu na 2011. godinu tijekom koje je zaprimljeno 79 žalbi koje su se odnosile na ovo područje, dok je u **2012. godini zaprimljeno 53 žalbi**.

Iako Institucija ombudsmana ima relativno mali broj žalbi koje su svrstane u podkategoriju socijalne skrbi, **to nije stvarna slika aktualnog problema, jer se vrlo često u ovoj domeni povreda prava kvalificira unutar drugih područja** kao npr. povreda prava na rad, mirovinu i slično.

Može se navesti podatak da na cjelokupnom teritoriju BiH ima 20 zakona koji se odnose na područje socijalne skrbi, a pod tim se podrazumijevaju zakoni na razini entiteta i na razini kantona.

Kada govorimo o razini kantona na kojoj se usvajaju zakoni iz područja socijalne skrbi, evidentno je da oni nisu uvijek usklađeni sa Zakonom o osnovama socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom Federacije BiH. **Građani ostvaruju prava iz područja socijalne skrbi ovisno o ekonomskim mogućnostima kantona**, odnosno od sredstava predviđenih proračunom za tu namjenu. Ta sredstva često nisu dostatna za ostvarivanje svih

¹¹¹ Ž-SA-05-545/12; P-127/12

¹¹² Ž-SA-04-1238/12

¹¹³ Ž-SA-05-1014/12; P-176/12

potreba građana kantona iz domene socijalne skrbi. Dakle, može se zaljučiti da socijalna davanja nisu jednaka na razini kantona, što građane dovodi u nejednak položaj.

Opća zapažanja Institucije ombudsmana prilikom analize predmeta koji se odnose na područje socijalne skrbi su da je stanje na ovome području iznimno teško, te da se nemali broj građana nalazi u stanju socijalne potrebe.¹¹⁴

Građani su se žalili i zbog neprimanja jednokratne novčane potpore, što ukazuje na povećan broj građana koji se nalaze u stanju socijalne potrebe. Tako je u predmetu¹¹⁵ nakon intervencije Institucije ombudsmana Općina Jezero odgovorila da će zahtjev žalitelja, kao i više desetina takvih zahtjeva za jednokratnu potporu, biti riješeno u skladu s punjenjem proračuna te općine.

Žalbe iz područja socijalne skrbi nerijetko su se odnosile na rad centara za socijalni rad, posebice rad stručnih djelatnika te nezadovoljstvo njihovim rješenjima pri utvrđivanju osobne invalidnine, određivanju novčane potpore te ostalih prava iz područja socijalne skrbi. Institucija ombudsmana surađuje s centrima za socijalni rad, koji je obaviještavaju o poduzetim mjerama iz svoje nadležnosti.

U ovoj godini je nakon dužeg vremena, a u vezi s predmetom¹¹⁶, Općinsko vijeće Livno donijelo Odluku o dodjeli i prodaji stanova na kojima općina ima pravo raspolaganja, čime je omogućeno rješavanje stambenog problema osobama koje se nalaze u potrebi socijalnog stanovanja.

3.2.6. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Kada govorimo o zdravstvenoj zaštiti, **sve je veći broj građana koji traže zaštitu prava zbog onemogućavanja ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.** Različiti su razlozi zbog kojih su se građani obraćali iz područja zdravstvene zaštite, a najčešće zbog činjenice da poslodavci nisu uplatili doprinose za MIO/PIO, što zaposlenicima onemogućava pristup zdravstvenoj zaštiti.

Zatim navodimo obraćanja građana čijim zahtjevima za osiguranje posredstvom člana obitelji nije udovoljeno zbog neizmirenih doprinosa.¹¹⁷ Nadalje, u jednom je predmetu¹¹⁸ tražena pomoć za nabavu očne proteze koju žaliteljica nije mogla kupiti zbog teške ekonomske situacije te je, zahvaljujući intervenciji ombudsmana, Centar za socijalni rad u Prijedoru osigurao sredstva za kupnju proteze. Zbog neodobravanja troškova liječenja, u Centru za srce Tuzla BiH¹¹⁹ je nakon intervencije Institucije ombudsmana žalitelju odobrena refundacija za ugradnju aparata ICD, kao i troškovi liječenja u bolnici.

Evidentan je slučaj¹²⁰ povrede prava na odabir obiteljskog liječnika i neovlaštenog izuzimanja i premještnja zdravstvenog kartona žaliteljice, njezinog supruga i djeteta u drugu ambulantu, u kojem je na zahtjev poslodavca preispitano korištenje bolovanja i liječenja u ambulanti, koja nije i ambulanta prema mjestu prebivališta žaliteljice i njezine obitelji. Nakon izdavanja preporuke, kojom je naloženo Zavodu zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona i ambulanti obiteljske medicine Centar Zenica da otklone radnje i postupanja koja su dovela do povrede prava žaliteljice i njezine obitelji na slobodan odabir liječnika prema određenim

¹¹⁴ Ž-LI-04-271/12; Ž-LI-04-230/11

¹¹⁵ Ž-BL-04-553/12

¹¹⁶ Ž-LI-04-99/10

¹¹⁷ Ž-LI-04-11/12

¹¹⁸ Ž-BL-04-184/12

¹¹⁹ Ž-SA-04-1152/12

¹²⁰ Ž-SA-06-227/12; P-185/12

zakonskim propisima¹²¹, načelnik Službe za obiteljsku medicinu izvjestio je Instituciju ombudsmana da je provedena njezina preporuka i da je riješeno pitanje liječenja podnositeljice žalbe. Međutim, žaliteljica je obavijestila Instituciju ombudsmana da nije postupljeno prema preporuci, odnosno da je njezin zdravstveni karton vraćen u izabranu ambulantu, ali ne i liječniku kojega je ona odabrala, a pritom zdravstveni kartoni muža i djeteta nisu vraćeni u prijašnju ambulantu, iz čega se može zaključiti **da je preporuka djelomično ispoštovana**.

U istom je predmetu primjećeno kako je Naredbom o ispunjavanju osnovnih uvjeta za priznavanje obiteljske medicine Zeničko-dobojskog kantona, kao podzakonskim aktom, propisano da će se do donošenja kantonalnog propisa pacijenti raspoređivati po timovima i ambulantom prema gravitacijskom području odlukom ravnatelja doma zdravlja. Kako kantonalni propis nikada nije donesen, može se konstatirati da se podzakonskim aktom derogira pravo utvrđeno postojećim zakonskim propisima, što je nedopustivo.

3.2.7. Komunalne usluge

U protekloj godini Insitucija ombudsmana zaprimila je 71 žalbu koja se odnosila na komunalne usluge i djelatnosti. Svaki građanin mora imati odgovarajući životni standard, što podrazumijeva opskrbu vodom za piće, opskrbu plinom, opskrbu električnom energijom, odlaganje komunalnog otpada i slično. Upravo su to i razlozi zbog kojih su se građani obraćali žalbama.¹²² Opće zapažanje Insitucije ombudsmana u vezi sa zaprimljenim žalbama jest monopolsko ponašanja javnih poduzeća. Na taj način javna poduzeća mogu bez opravdanog razloga obustavljati¹²³ ili neredovito obavljati usluge ili povećavati cijene. Jednako tako, građani nemaju mogućnost odbiti ponuđene uvjete, odnosno obratiti se drugim subjektima za pružanje tih usluga. U jednom od predmeta korisnik usluga podnio je tužbu protiv Elektordistribucije ZP Elektorkrajine a.d. Banja Luka, jer mu je obustavljena isporuka električne energije i pored redovitog plaćanja. Zatražen je monitoring od Institucije ombudsmana, čiji su predstavnici bili nazočni zakazanom ročištu.¹²⁴

Zbog loše ekonomske situacije mnogi građani sve teže ispunjavaju svoje obveze, jer nisu u mogućnosti redovito plaćati račune. Žalbom se obratila umirovljenica koja nije mogla redovito plaćati komunalne usluge JP-u Komunalno, Livno¹²⁵, i našla se pred opomenom pred isključenjem. Zahvaljujući intervenciji ombudsmana, komunalno poduzeće pristalo je prihvatiti plaćanje u obrocima nastaloga duga, te je na taj način pokazalo spremnost pomoći podnositeljici žalbe, kao i građanima koji se nađu u sličnim situacijama.

Sve veći broj građana obraća se ombudsmanima tražeći pomoć za dugovanja koja imaju prema javnim poduzećima, bilo da su to neplaćeni računi za plin, električnu energiju ili vodu. U navedenim slučajevima bitno je istaknuti da, ukoliko se utvrdi da u predmetu postoji sudska odluka kojom se utvrđuje potraživanje prema određenome poduzeću, Institucija ombudsmana smatra da nema prostora za djelovanje, jer se radi o provedbi sudske odluke.

Instituciji ombudsmana **još uvijek se obraćaju povratnici zbog problema s opskrbom energentima** bitnim za dostojan život. Na taj se način sprečava obnova i povratak građana, jer se godinama odugovlači s uvođenjem priključaka, naročito za električnu energiju, u stambene objekte, čak i u slučajevima kada je stambena jedinica imala priključak i prije rata.¹²⁶

¹²¹ Članak 64. Zakona o zdravstvenom osiguranju i članak 16. Zakona o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata

¹²² Ž-MO-04-31/12; Ž-MO-04-59/12; Ž-MO-05-91/12; Ž-MO-04-164/12; Ž-MO-05-128/12

¹²³ Ž-LI-04-173/12 i Ž-LI-04-174/12

¹²⁴ Ž-BL-04-228/12

¹²⁵ Ž-LI-04-56/12

¹²⁶ Ž-MO-04-92/12; Ž-MO-04-59/12; Ž-MO-05-62/12

Nadalje, zbog poplava i izlivanja voda u BiH, vrlo često dolazi do onečišćenja okoliša u slučajevima kada se u blizini vodotoka nalaze neuređeni kanalizacijski sustavi. Zbog toga su ombudsmeni uputili preporuku¹²⁷ Općini Cazin, u kojoj su ukazali na važnost održavanja protočnosti krakova rijeka i kanala. Naime, Zakonom o vodama propisana je obveza jedinica lokalne samouprave za provođenje propisa koji se odnose na vode, što na posredan način zahtijeva reguliranje i komunalnih djelatnosti propisanih posebnim zakonom.

Žalbe koje su se odnosile na komunalne djelatnosti vrlo često su i u nadležnosti ombudsmana za potrošače BiH, te je tako Institucija ombudsmana u prošloj godini toj instituciji prosljedila 11 žalbi na daljnje postupanje.¹²⁸

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-SA-04-950/12

Podnositelj žalbe obratio se zbog natječajne procedure za prijam u radni odnos u JU Muzej Unsko-sanskog kantona Bihać na radno mjesto administratora. Nakon provođenja istražnog postupka Institucija ombudsmana donijela je preporuku pod brojem: P-178/12 iz razloga što je utvrdila da povjerenstvo za prijam kandidata nije provelo postupak na pravilan način. Povjerenstvo je bodovalo i dokumente koji nisu traženi tekstom natječaja te je na taj način došlo do favoriziranja primljene kandidatkinje. Također je u istražnom postupku Institucija ombudsmana utvrdila da je zatraženo i uvjerenje o nekažnjavanju. Institucija ombudsmana pozvala se na mišljenje Agencije za zaštitu podataka BiH i priopćenje Institucije ombudsmana prema kojemu institucija ili organizacija prilikom zapošljavanja nema pravo tražiti od kandidata uvjerenje o nekažnjavanju. Muzej je dostavio pozitivan odgovor u kojemu je navedeno kako je oglas za prijam u radni odnos poništen, da je to objavljeno u dnevnim novinama i da će Muzej ponovno raspisati natječaj uz uvažavanje preporuka ombudsmana.

Predmet: Ž-SA-04-178/12

Podnositelj žalbe obratio se zbog natječajne procedure za prijam u radni odnos državnog službenika odnosno pomoćnika načelnika u jednoj od službi u Općini Novi Travnik. Navodi žalbe podnositelja ukazuju na to da je natječajna procedura okončana bez izabranog kandidata, iako je podnositelj žalbe bio jedini na listi uspješnih kandidata Agencije za državnu službu FBiH za popunu radnog mjesta pomoćnika načelnika pri službi. Obaviješću Agencije za državnu FBiH podnositelj žalbe je informiran o tome da je općinski načelnik izvijestio Agenciju za državnu službu FBiH kako neće tražiti mišljenje Agencije o postavljenju kandidata, jer nema namjeru donijeti rješenje o postavljenju kandidata na navedeno mjesto. Nadalje, podnositelj žalbe je na obavijest Agencije za državnu FBiH uložio žalbu Odboru državne službe za žalbe FBiH. Odbor je uvažio žalbu podnositelja i predmet vratio prvostupanjskom tijelu na ponovni postupak. U istražnom postupku Institucija ombudsmana u više se navrata obraćala načelniku općine, koji je uredno dostavljao svoja izjašnjenja. Bit njegovih izjašnjenja može se sažeti na to da načelnik općine smatra kako podnositelj žalbe nije dovoljno dobar kandidat da bi bio zaposlen na mjesto pomoćnika, iako, prema mišljenju Agencije, ispunjava uvjete natječaja. Nakon okončanja istražnog postupka Institucija ombudsmana je u predmetu podnositelja žalbe utvrdila da načelnik nije poštivao zakonske procedure, te je donijela preporuku koju je uputila Općini Novi Travnik, Odboru državne službe za žalbe FBiH i Agenciji za državnu službu FBiH. Njome je preporučila da načelnik Općine Novi Travnik postupi u skladu s određenim zakonskim propisima. Agencija za državnu službu FBiH dostavila je odgovor u kojemu je navedeno kako je

¹²⁷ Ž-SA-05-920/12

¹²⁸ Ž-SA-04-565/12; Ž-SA-05-1085/12; Ž-SA-04-853/12; Ž-SA-04-1227/12; Ž-SA-05-927/12

postupila u skladu s preporukom i izdala mišljenja o postavljenju podnositelja žalbe na mjesto pomoćnika načelnika. Kako načelnik Općine Novi Travnik nije postupio po preporuci, Institucija ombudsmana je sukladno svojim zakonskim ovlastima uputila obavijest neposredno višem tijelu odnosno Općinskom vijeću. Općinsko vijeće dostavilo je odgovor u kojem je iznijelo svoje mišljenje i obrazloženje da je za poslove zapošljavanja isključivo nadležan načelnik. Dakle, ovaj primjer navodima kao očigledan primjer za to da je Općina Novi Travnik zanijekala preporuku ombudsmana.

Predmeti: Ž-LI-04-173/12 i Ž-LI-04-174/12

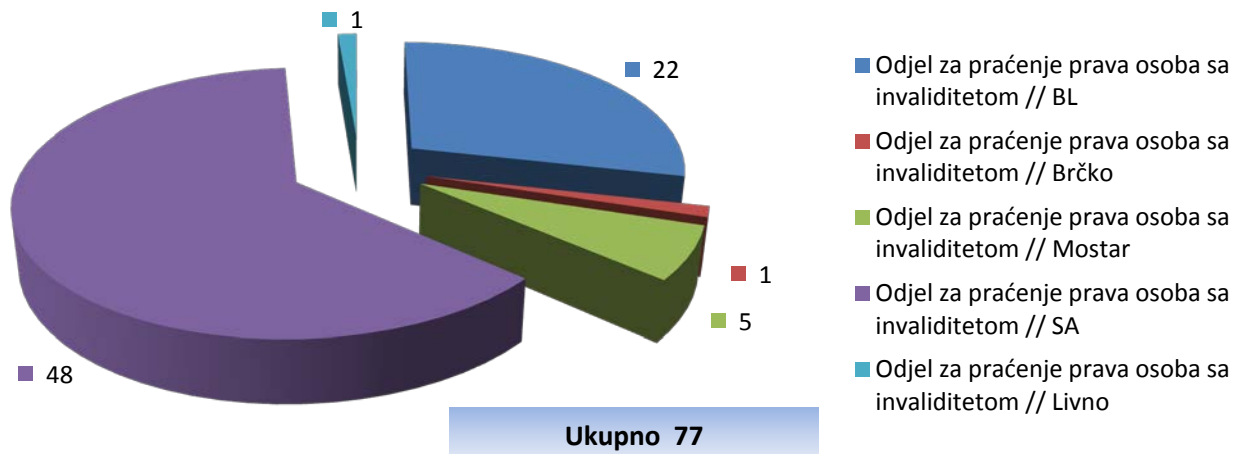
Žalitelji su u žalbama istaknuli da im je JP Komunalac, Drvar, isključilo vodu, iako redovito plaćaju račune. Razlog za isključenje je što nekoliko stanara nisu platili račune. U istražnom je postupku ukazano na to da komunalne usluge, u pravilu, ne mogu biti uskraćene korisniku. Zapravo, iznimno mogu, ali pod uvjetom da tehničke mogućnosti dopuštaju uskraćivanje komunalnih usluga kojim se ne ugrožavaju drugi korisnici. Nakon reagiranja Institucije ombudsmana odgovorna stranka je priključila zgradu u kojoj žive žalitelji na vodovodnu mrežu, a neuredne platiše je utužila.

Predmet: Ž-LI-04-45/12

Žaliteljica je nakon smrti muža, koji je vodio samostalnu trgovačku radnju, ostala bez primanja pa je podnijela zahtjev za obiteljsku mirovinu. Zahtjev je odbijen jer je muž ostao dužan 20.000 KM na ime doprinosa. Nakon intervencije ombudsmana žaliteljica i Federalni zavod MIO, Administrativna služba u Livnu, postigli su izvansudsko poravnanje pa je stranka ostvarila pravo na mirovinu uz određene mjesečne odbitke.

3.3. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Odjel) Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH rješava pojedinačne i skupne žalbe u vezi s povredama prava osoba s invaliditetom, pokreće i rješava po službenoj dužnosti uočena kršenja prava osoba sa invaliditetom. U cilju osiguranja njihove zaštite, donosi preporuke kojima ukazuje domaćim tijelima vlasti na obvezu poštivanja svih obveza utvrđenih zakonodavstvom u BiH, kao i obveza koje je BiH preuzela ratifikacijom Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom s Fakultativnim protokolom, Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom, Akcijskim planom Vijeća Europe za promicanje i puno sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvu, na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Dijagram 12. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje osoba s invaliditetom u 2012. godini po uredima

3.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U odnosu na ukupan broj predmeta koji su bili u radu Odjela, na povrede prava osoba s invaliditetom odnosi se **136 žalbi**, od kojih je iz 2010. i 2011. godine preneseno 59, a tijekom 2012. ukupno ih je zaprimljeno 77, i to: 22 žalbe u Glavnom uredu Banja Luka, jedna u Uredu Brčko, jedna u Uredu Livno, pet u Uredu Mostar i 48 u Uredu Sarajevo.

Tijekom 2012. godine ukupno su riješene 94 žalbe, a ostale su neriješene 42 žalbe, od čega 19 žalbi iz 2010. i 2011. godine i 23 žalbe iz 2012. godine.

R.br.	Način okončanja	Predmet iz 2012.	Predmeti iz 2010. i 2011.	Ukupno
1.	Tijekom intervencije ombudsmana	18	19	37
2.	Preporukom ombudsmana	0	9	9
3.	Nezainterasiranost stranke za daljnje vođenje postupka	10	4	14
4.	Neprihvatljiva žalba	17	1	18
5.	Na drugi način	8	7	15
6.	Nenadležnost i ustupanje predmeta nadležnom tijelu	1	0	1
7.	Proslijeđen drugom uredu ombudsmana	0	0	0
8.	Posebnim izvješćem	0	0	0
9.	Ukupno	54	40	94

Tablica 9. Prikaz postupanja ombudsmana povodom žalbi u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom po načinu okončanja predmeta

Od ukupno 18 neprihvatljivih žalbi, 12 žalbi bilo je neosnovano, jedna se žalba odnosila na već razmatrane činjenice, jedna žalba odnosila se na nekorištenje – propuštanje korištenja redovitih pravnih sredstava i jedna žalba na narušavanje legitimnih prava treće osobe, te žalbe na ostale slučajeve.

Od 136 žalbi koje su bile u radu, u 2012. godini arhivirane su ukupno 94 žalbe, pri čemu je iz 2010. arhivirano 14 žalbi, iz 2011. godine 26 žalbi i iz 2012. godine 54 žalbe.

Uspoređujući broj predmeta/žalbi zaprimljenih tijekom 2012., može se konstatirati da je u odnosu na 2011. godinu došlo do smanjenja broja žalbi, jer je **Institucija ombudsmana promptno reagirala na uočene probleme izradom Posebnog izvješća o pravima osoba s invaliditetom**¹²⁹. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je, realizirajući preporuke iz izvješća u proteklome razdoblju, podnositeljima žalbi isplatilo naknade i poduzelo mjere za učinkovitije vođenje drugostupanjskog postupka, a tijekom 2011. godine izvršene su isplate za 15.533 osoba s invaliditetom (korisnici prema starom zakonu), što iznosi 43,995.832,97 KM. Za preostali dug prema korisnicima u iznosu od 14,078.183,72 KM Ministarstvo je izradilo Prijedlog zakona o načinu izmirenja obveza nastalih temeljem Zakona o osnovama socijalne skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji s djecom.

Kako su tijekom 2012. godine rješavane žalbe i iz prethodnih godina, uočeno je da su žalbe podnošene iz sljedećih razloga: zbog nalaza i ocjena zdravstvenog stanja¹³⁰, neisplaćivanja naknada za osobnu invalidninu¹³¹, utvrđivanja prestanka prava na osobnu invalidninu¹³², neisplaćivanja invalidnina i ortopedskog dodatka¹³³, propusta u priznavanju prava po osnovi invaliditeta,¹³⁴ dugotrajnog vođenja drugostupanjskog postupka povodom žalbi¹³⁵, neisplaćivanja troškova smještaja osoba s invaliditetom u ustanove¹³⁶, žalbe na troškove Instituta za ocjenu radne sposobnosti¹³⁷, nerješavanje o pravima u zakonskom roku¹³⁸, zbog arhitektonskih barijera¹³⁹, stambenog zbrinjavanja¹⁴⁰, odbijanja zahtjeva za sufinanciranje nabave pomagala¹⁴¹, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu¹⁴², raspoređivanja na druge poslove zbog umanjene radne sposobnosti¹⁴³, neprimjerene zaštite prava branitelja¹⁴⁴ i dr.

U Odjelu je u 2012. godini ukupno izdano 10 preporuka, od kojih su dvije realizirane, jedna preporuka nije realizirana, u pet slučajeva uspostavljena je suradnja s odgovornim tijelima¹⁴⁵, dok za dvije preporuke nije dostavljeno izjašnjenje - odgovor¹⁴⁶.

¹²⁹ http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf

¹³⁰ Ž-SA-02-54-1/10, Ž-SA-02-139/12, Ž-SA-02-421/12,

¹³¹ Ž-SA-02-83/10, Ž-SA-02-190/10, Ž-SA-02-254/10, Ž-SA-02-111/11, Ž-SA-02-9/12, Ž-SA-02-17/12, Ž-SA-02-192/12, Ž-SA-02-373/12, Ž-SA-02-461/12, Ž-SA-02-1395/12,

¹³² Ž-SA-02-145/10, Ž-SA-02-226/10., Ž-SA-02-81/11, Ž-SA-02-200/11, Ž-SA-02-53/12, Ž-SA-02-283/12, Ž-SA-02-913/12,

¹³³ Ž-SA-02-161/10,

¹³⁴ Ž-SA-02-162/10, Ž-SA-02-185/10, Ž-SA-02-186/10, Ž-SA-02-161/12, Ž-SA-02-362/12, Ž-SA-02-411/12, Ž-SA-02-686/12, Ž-SA-02-1179/12, Ž-SA-02-1306/12, Ž-MO-02-161/12, Ž-MO-02-51/12, Ž-MO-02-44/12, Ž-MO-05-25/12.

¹³⁵ Ž-SA-02-21/12, Ž-SA-02-22/12,

¹³⁶ Ž-SA-02-528/12,

¹³⁷ Ž-SA-02-695/12, Ž-SA-02-1399/12,

¹³⁸ Ž-SA-02-837/12, Ž-SA-02-1117/12, Ž-SA-02-1193/12, Ž-SA-02-1345/12,

¹³⁹ Ž-SA-02-1045/12, Ž-SA-02-1240/12, Ž-BL-02-81/12, Ž-BL-437/12

¹⁴⁰ Ž-SA-02-1323/12, Ž-SA-02-1397/12,

¹⁴¹ Ž-LI-02-152/12

¹⁴² Ž-BL-02-554/11

¹⁴³ Ž-SA-04-1112/12

¹⁴⁴ Ž-MO-02-65/12,

¹⁴⁵ P-97/12, P-117/12, P-159/12, P-214/12, P-215/12

¹⁴⁶ P-65/12, P-156/12

I u ovoj godini zaprimljene su žalbe koje se odnose se **na dugačko razdoblje čekanja da Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja** (u daljnjem tekstu: Institut) **provede vještačenje zdravstvenog stanja** ili da okonča postupak povodom uložene žalbe na rješenje Instituta o ocjeni invalidnosti¹⁴⁷. Kao i u predhodnim izvještajnim razdobljima, evidentirano je ponašanje Instituta prema kojem Institut ne dostavlja izjašnjenja na traženje Institucije ombudsmana, niti realizira njezine izdane preporuke, zbog čega su ombudsmani, sukladno svojim nadležnostima, poduzeli mjere i o tome obavijestiti osnivača - Vladu Federacije BiH¹⁴⁸.

Također, Institut još nikada nije dostavio Instituciji ombudsmana izjašnjenja o razlozima i okolnostima zbog kojih u slučajevima revizije zdravstvenih stanja korisnika nakon donošenja novih nalaza i mišljenja dolazi do umanjavanja postotka invaliditeta u odnosu na prvobitni nalaz, a što za posljedicu ima gubitak ranije stečenih prava. Posebno napominjemo da je iz žalbenih navoda i iz razgovora s klijentima – osobama s invaliditetom - **evidentan visok stupanj nezadovoljstva odnosom stručnih timova Instituta koji rade reviziju ocjene zdravstvenog stanja**, a za koje se navodi da rade površno, da ne obavljaju sve potrebne provjere, zbog čega nemaju ni objektivnu sliku zdravstvenog stanja, da se ne odnose odgovarajuće i jednako prema svim osobama s invaliditetom, kao i da često ne rade kao timovi, nego jedan liječnik u ime tima obavlja reviziju i ocjenu stanja.

Nastavlja se dosadašnja praksa Instituta da ne provodi vještačenja zdravstvenog stanja sve dok pojedinci - korisnici prava ne uplate troškove vještačenja, iako o tome postoji presuda Ustavnog suda Federacije BiH¹⁴⁹ kojom je utvrđeno da je Uredba o plaćanju troškova medicinskog vještačenja iz područja mirovinskog i invalidskog osiguranja u nesuglasju s Ustavom FBiH, te stav suda da se presuda ne može primjenjivati od 6. 9. 2011. godine do zakonskog reguliranja ove materije, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana objave presude u službenim glasilima.

Iako su ombudsmani dana 9. 12. 2011. uputili preporuku Vladi Federacije BiH, Federalnom zavodu za MIO/PIO - Osiguranje Mostar i Institutu za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja u Sarajevu da Vlada FBiH što prije regulira pitanje plaćanja troškova medicinskog vještačenja, to do sada nije učinjeno.

Također je u posljednje vrijeme uočena pojava žalbi bivših pripadnika HVO-a kojima je nakon rata priznat status ratnog vojnog invalida kao posljedice ranjavanja i zatočenja s pripadajućim pravima. Isti je status potvrđen 2006. godine, ali su nakon revizije Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata FBiH donesena rješenja kojima se ukida status RVI-a s pripadajućim pravima, zbog čega su prisiljeni voditi postupke pred sudovima i podnositi žalbe za zaštitu prava Instituciji ombudsmana.¹⁵⁰

Valja navesti da je u 2012. godini po službenoj dužnosti, ali i na temelju pojedinačnih žalbi, Institucija ombudsmana rješavala žalbe **koje se odnose na problematiku pristupačnosti**.¹⁵¹ Ovim putem ističemo da je BiH potpisnica niza međunarodnih dokumenata kojima se štite prava osoba s invaliditetom, a kao jedno od temeljnih prava navodi se i pravo na pristupačnost. U članku 9. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, koja je usvojena zajedno s Fakultativnim protokolom, ističe se obveza države članice da osobama s invaliditetom omogući nezavisan život i potpuno sudjelovanje u svim područjima života. Država također treba poduzimati odgovarajuće mjere kako bi im osigurala pristup, na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama, izgrađenom okruženju, prijevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući

¹⁴⁷ Ž-SA-02-1562/10, Ž-SA-02-1190/10,, Ž-SA-02-924/10,, Ž-SA-02-348/11,

¹⁴⁸ Ž-SA-02-654/11, Ž-SA-02-519/10,

¹⁴⁹ U-33/10 od 05.04.2011. godine

¹⁵⁰ Ž-SA-02-362/12, Ž-MO-02-25/12

¹⁵¹ Ž-SA 02- 1283/11, Ž-SA-02-1045/12, Ž-SA-02-1240/12, Ž-BL-02-81/12, Ž-BL-437/12, Ž-SA-02-733/12

informacijske i komunikacijske tehnologije i sustave, kao i ostaloj opremi, prostorima i uslugama namijenjenim javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim područjima. Te mjere, koje uključuju identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, odnose se, među ostalim, na (a) građevine, putove, prijevoz i druge zatvorene i otvorene prostore, uključujući škole, stambene objekte, zdravstvene ustanove i radna mjesta; (b) informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektroničke usluge i službe hitnih intervencija.

Države potpisnice također su dužne poduzeti odgovarajuće mjere radi:

- (a) razvijanja, širenja i praćenja provođenja minimalnih standarda i smjernica za pristupačnost prostora i usluga otvorenih ili namijenjenih javnosti;
- (b) osiguravanja da privatne pravne osobe koje pružaju prostore, sredstva i usluge otvorene ili namijenjene javnosti vode računa o svim aspektima pristupačnosti za osobe s invaliditetom;
- (c) pružanja obuke svim relevantnim subjektima i akterima o pitanjima pristupačnosti s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom;
- (d) osiguravanja natpisa na Braillevom pismu i u lako čitljivom i razumljivom obliku u zgradama i drugim prostorima otvorenim za javnost;
- (e) osiguravanja oblika osobne pomoći i posrednika, uključujući vodiče, čitače i tumače znakovnog jezika, kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost;
- (f) promicanja drugih odgovarajućih oblika pomoći i podrške osobama s invaliditetom, kako bi im se osigurao pristup informacijama;
- (g) promicanja pristupačnosti osobama s invaliditetom novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava, uključujući internet;
- (h) promicanja oblikovanja, razvoja, proizvodnje i distribucije dostupnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava u ranoj fazi, tako da te tehnologije i sustavi postanu pristupačni uz minimalne troškove.

Razmatrane žalbe uglavnom su se odnosile na postojanje arhitektonskih barijera, neoznačenih i neozvučenih pješačkih prijelaza, pa su aktivnosti Institucije ombudsmana bile usmjerene na zahtjeve upućene tijelima da, u skladu s postojećim zakonodavstvom, **osiguraju primjenu tehničkih rješenja u projektiranju i izgradnji građevina** kojima se osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti osigurava nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u tim građevinama na jednakoj razini kao i drugim osobama, posebice građevinama upravne i slične namjene, zdravstveno-socijalne i rehabilitacijske namjene, odgojne i obrazovne namjene, kulturne namjene, građevinama u kojima učestalo borave osobe s invaliditetom, prostorima i površinama javne namjene (pješački trg, ulica, staza u parku, dječjem igralištu i šetalištu, pješački mostovi, ulični prijelazi i sl., građevinae prometne, sportske, zabavne, vjerske i sakralne namjene).

Također je po službenoj dužnosti provjeravan način osiguranja mehanizama pristupačnosti osobama s invaliditetom izbornog procesa¹⁵². Utvrđeno je da je dostupnost izbornih mjesta osobama s invaliditetom i način glasovanja osoba s invaliditetom uz pomoć druge osobe osigurana donošenjem Naputka o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta¹⁵³ i Pravilnika o načinu provođenja izbora u BiH¹⁵⁴. Time je osigurano sudjelovanje u političkom i javnom životu iz članka 29. UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u formalnom smislu, ali je izostala mogućnost provjere provode li se dosljedno navedeni podzakonski akti i tijekom izbornog procesa.

¹⁵² Ž-SA-02-733/12

¹⁵³ Članak 6. stavak 3. ("Sl. glasnik BiH", broj 30/10)

¹⁵⁴ Članak 35. st. 1. i 2. i članak 38. stavak 1. ("Sl. glasnik BiH", br. 30/10, 71/10 i 22/11)

Osiguranje pristupačnosti stalni je zadatak i obveza tijela vlasti na svim razinama, jer je Bosna i Hercegovina tek započela aktivnosti na primjeni UN-ove Konvencije koju je ratificirala.

Želimo istaknuti podršku i zahvalnost Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, koje je svojom spremnošću, suradnjom i određenim finansijskim sredstvima pomoglo u organizaciji i realizaciji projekata koje su provodile nevladine organizacije u BiH, kao što su „Stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku“, „Pokušaj biti ja“, aktivno sudjelovalo u kampanji „Djelujmo zajedno“ i dr., te na taj način potaknulo suradnju i stvaranje partnerstava među postojećim udruženjima osoba s invaliditetom i ublažilo posljedice socijalne isključenosti, kao i doprinijelo senzibiliziranju javnosti na prisutnost osoba s invaliditetom u zajednici i probleme s kojima se svakodnevno susreću, ali i naglaskom na mogućnosti kojima takve osobe raspolažu.

Za svaku pohvalu je i rad postojećih organizacija i udruženja koja okupljaju osobe s invaliditetom, koji svojim projektom doprinose sagledavanju postojećeg stanja i okruženja u kojem žive osobe s invaliditetom, te svojim aktivnostima ukazuju na stanje u zakonodavstvu, njegovoj primjeni, predlaganju mjera i izmjena zakona, te doprinose unapređenju stanja u svim segmentima - inkluzije u obrazovanju, socijalne uključenosti, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, ukazivanja na barijere i njihovog otklanjanja.

Također, želimo ukazati na značaj, izuzetne napore i finansijsku potporu Predstavništva SHIA-e u BiH (*Sweden organisations of Disabled Persons International Aid Association*) u provedbi projekta „Monitoring prava osoba s invaliditetom i provođenja UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom“, čiji rezultati i pokazatelji će, osim zakonodavnog okvira, uspostaviti bazu podataka o osoba s invaliditetom, snimiti postojeće stanje u BiH na osnovi anketa koje provode udruženja, te educirati osobe s invaliditetom i njihova udruženja o procesu i izradi izvješća u sjeni o stanju u Bosni i Hercegovini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-MO-02-161/12.

Podnositelj žalbe nije imao saznanja o stanju postupka u predmetu pred Kantonalnim sudom Sarajevo, u kojem se odlučuje o njegovim pravima po osnovi invalidnosti. Na traženje Institucije ombudsmana, došao je odgovor predsjednice Kantonalnog suda Sarajevo da je određen termin kada će se predmet uzeti u rad, čime je otklonjena povreda prava iz žalbe.

Predmet: Ž-SA-02-596/12

Podnositelj žalbe dostavio je žalbu u kojoj navodi da mu je tvrtka uručila odluku o prestanku radnog odnosa, koju je prihvatio uz otpremninu i preporuku za invalidsku mirovinu, ne znajući za posljedice otkaza. Nakon obraćanja udruzi invalida za pomoć, utvrđeno je da se radi o osobi s mentalnim smetnjama koja nije u stanju sagledati posljedice otkaza, a u međuvremenu nije ostvario ni invalidsku mirovinu. Nakon ispitivanja žalbenih navoda i dostave dokumentacije Institucija ombudsmana uspostavila je kontakt s direktorom tvrtke i predsjednicom Udruge invalida ZHŽ-a, koji su pokazali spremnost za pronalaženje zajedničkog rješenja i prevladavanje nastale situacije.

Predsjednica Udruge invalida ZHŽ-a obavijestila je Instituciju ombudsmana da je, nakon što je kompletirana medicinska dokumentacija i obavljen zajednički posjet komisiji za utvrđivanje zdravstvenog stanja podnositelja žalbe, utvrđena ocjena I. stupanj invaliditeta od 100% te da će podnositelj žalbe ostvariti pravo na invalidsku mirovinu.

Predmet: Ž-SA-04-1045/12

Žaliteljica, majka djeteta koje je 100% invalid, koje ne čuje, ne hoda, ne govori i koje bez pomoći roditelja ne može ništa samostalno uraditi, obratila se Instituciji ombudsmana navodeći da živi na prvom katu kuće, te da stepenice predstavljaju veliki problem za zdravstveno stanje djeteta, jer nisu u mogućnosti izvoditi dijete vani u šetnju. Potrebno je izgraditi pristupne rampe, za što nemaju sredstava. Nakon upućivanja akta Institucije ombudsmana podnositeljica žalbe obavijestila je Instituciju da je općina Stari grad Sarajevo osigurala financijska sredstva za izgradnju prilazne rampe.

Predmet: Ž-SA- 02- 375/11

U žalbi dijela članova udruge osoba s invaliditetom s područja Kantona Sarajevo navodi se da je skupština udruge na sjednici donijela odluku o opozivu člana i predsjednika upravnog odbora, jer više od polovice mandata nije bio u zemlji, a time ni obavljao svoja zaduženja. Opoziv ranijega člana i imenovanje novoga izglasani su na skupštini i usvojeni jednoglasno. Udruga je 2010. godine podnijela zahtjev za upis promjena u registar udruga, sa svim propisanim obrascima i odlukom skupštine Kantonalnom ministarstvu pravde.

Kako predsjednica udruge nije bila zadovoljna odlukama donesenim na skupštini udruge od 2010. godine, opstruira realizaciju donesenih odluka, u čemu je podržavaju kantonalna ministarstva nadležna za socijalnu politiku i pravdu i upravu.

Podnositelji žalbe smatraju da službene osobe resornih ministarstava, zbog nezakonitog postupanja, omogućavaju pojedinim članovima udruge da koriste prostorije, pečat i imovinu na način koji nije i opći stav članova skupštine udruge, što dovodi do povrede ljudskih prava i sloboda, zlouporabe, samovoljnih postupaka, pogrešaka u načinu provođenja zakona, a to vodi do nepravednog ishoda za dio članstva udruge.

Nakon izdavanja tri preporuke, zbog nesuradnje, neprovođenja preporuke u smislu ispunjavanja obveza nadzora nad praćenjem rada udruge iz dijela socijalnih djelatnosti i nadzora u osiguranju funkcioniranja udruge u skladu s mjerodavnim zakonodavstvom, te neprovođenja preporuke od nadležnih ministarstava u pogledu preispitivanja odgovornosti službenih osoba za donesene odluke i počinjene povrede procedura i pozitivnog zakonodavstva, kao i otklanjanja dvojbi i nejasnoća u pogledu svojih nadležnosti i biti nadzora propisanog Zakonom o udrugama i zakladama, *kao lex specialis* zakonom, **preporuke do danas nisu ispoštovane**, iako Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo, i pored spoznaje o problemima u funkcioniranju udruge, redovito doznava financijska sredstva iz kojih se financira rad udruge. Proizlazi da je ostavljeno na volju Ministarstvu da, ovisno o situaciji i slučaju koji je u pitanju, proizvoljno odluči kada će i hoće li provoditi nadzor, a kada se traži da spriječi daljnje nezakonitosti i razjedinjavanje interesa članova udruge, ono se ponaša kao nenadležno tijelo.

3.4. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina (u daljnjem tekstu: Odjel) osnovan je 2009. godine radi zaštite prava pripadnika nacionalnih, vjerskih i drugih manjina. U nadležnost Odjela spada primanje i razmatranje žalbi u kojima podnositelji navode da su im povrijeđena prava kao pripadnicima manjina. Među ostalim, Odjel u ime Institucije ombudsmana priprema izvješća koja se odnose na provedbu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima¹⁵⁵, različite dokumente i upitnike prosljeđene od tijela vlasti u BiH a koji se odnose na pitanja manjina¹⁵⁶. Jednako tako, Odjel prema uputama ombudsmana sudjeluje u sastavljanju odgovora na pitanja medija i drugih zainteresiranih osoba o pravima manjina, u suradnji sa službenicima za informiranje Institucije ombudsmana.

U 2012. godini Odjel je **registrirao 17 žalbi** koje su se odnosile na povrede prava manjina. Kao i u prethodnim godinama¹⁵⁷, **taj broj ne može biti objektivni pokazatelj stanja prava ovih skupina niti broja njihovih obraćanja**. Naime, određeni broj žalbi se, kako pripadnici manjina navode da su izloženi diskriminaciji, stavlja u nadležnost Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije¹⁵⁸, te u jednome broju predmeta koji se odnose na ekonomsko-socijalna prava u nadležnost Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava¹⁵⁹.

Naravno, ima i suprotnih primjera u kojima bi se moglo utvrditi da su određeni predmeti registrirani u Odjelu ednim dijelom spadali j u nadležnost drugih odjela, primjerice Odjela za praćenje prava djece¹⁶⁰.

Navedene dvojbe s kojima se Institucija ombudsmana suočava pri registraciji predmeta i davanju predmeta u rad raznim odjelima nisu neobične uzimajući u obzir složenost zakonodavstva u BiH, te brojne probleme koji prate bosanskohercegovačko društvo u poraću i razdoblju tranzicije, te nisu rijetki slučajevi kada se pojedine osobe koje upućuju žalbe Instituciji ombudsmana mogu svrstati u više kategorija.

Svakako, moramo uzeti u obzir i da je Institucija ombudsmana relativno nedavno, 2009. godine, osnovala sve odjele, te da se tek u zadnjih četiri godine registriraju predmeti po odjelima i da će u idućem razdoblju biti otklonjene i razriješene sve eventualne dvojbe pri davanju predmeta u nadležnost pojedinim odjelima.

Uvidom u zaprimljene žalbe evidentno je da su u 2012. godini **najviše bile zastupljene žalbe koje se odnose na političko-građanska prava manjina**. Tako je u 2012. godini Institucija ombudsmana zaprimila žalbe Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH¹⁶¹ i Savjeta nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini Republike Srpske¹⁶², kao i žalbu na način izbora članova Vijeća nacionalnih manjina BiH¹⁶³.

¹⁵⁵ U proteklom razdoblju Institucija ombudsmana sudjelovala je u izradi periodičnih izvješća koje BiH dostavlja Vijeću Europe.

¹⁵⁶ Institucija ombudsmana je u 2012 godini dostavljala odgovore na materijale koji se odnose na provođenje akcijskih planova za zapošljavanje i zdravstvenu zaštitu Roma

¹⁵⁷ Godišnja izvješća Institucije ombudsmana iz 2010. i 2011.

¹⁵⁸ Za primjer možemo navesti broj: Ž-SA-06-386/12

¹⁵⁹ Za primjer možemo navesti predmet: Ž-SA-05-965/12

¹⁶⁰ Predmet: Ž-BL-03-831/12

¹⁶¹ Broj predmeta: Ž-SA-03-58/12

¹⁶² Broj predmeta: Ž-BL-03-324/12

¹⁶³ Broj predmeta: Ž-SA-03-1309/12.

Navedene žalbe imaju svoje specifičnosti. Naime, one se odnose na odluke što ih donose zastupnička tijela, bilo da su u pitanju njihovi akti kojima se uređuju status i naknade članova Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH¹⁶⁴ ili se odnose na odluke koje su donijela zastupnička tijela jedinica lokalne samouprave, u ovom predmetu Skupštine Općine Doboj povodom izmjena statuta kojima se uređuje broj mjesta zajamčenih pripadnicima nacionalnih manjina¹⁶⁵, kao i načina izbora članova¹⁶⁶ Vijeća nacionalnih manjina iz skupina koje nisu izričito navedene u Zakonu o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina¹⁶⁷.

Institucija ombudsmana je, uzimajući u obzir specifičnosti tih predmeta, kao i činjenicu da se odluke zastupničkih tijela mogu razmatrati samo u posebnim slučajevima (kada npr. zastupničko tijelo donosi odluke izvan svoje nadležnosti ili povređuje druge propise) pomno pratila i razmatrala ove i slične predmete, a vodeći računa o tome da se radi o funkcioniranju, izboru ili predmetima upućenim od konzultativnih tijela.

Pritom Institucija ombudsmana uzima u obzir i Komentar broj 2 Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina¹⁶⁸ Vijeća Europe, koji se odnosi na djelotvorno sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i u javnim poslovima, a u vezi s člankom 15. Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina koji glasi: *"Stranke ugovornice stvorit će uvjete potrebne za djelotvorno sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim odnosima, a posebice onima koji se na njih odnose."*

Institucija ombudsmana navedenu je tematiku već razmatrala u proteklom razdoblju, provodeći istragu u 2010. godini o donošenju zakona na kantonalnoj razini o pravima pripadnika nacionalnih manjina¹⁶⁹. Iz tog razloga će Institucija ombudsmana nastaviti i, u skladu sa svojim nadležnostima, surađivati s različitim konzultativnim mehanizmima.

Jednako tako, u 2012. godini podnesene su žalbe koje su se odnosile na primjenu Izbornog zakona BiH odnosno izbora pripadnika nacionalnih manjina u općinska vijeća i skupštine općine¹⁷⁰, koje je Institucija ombudsmana razmotrila te nije utvrdila povrede prava.

Odjel za manjine je u 2012. godini, za razliku od proteklih godina, aktivnije prišao otvaranju *ex officio* predmeta. Među ostalima, Odjel je istraživao nabavu i distribuciju udžbenika za djecu pripadnike romske nacionalne manjine¹⁷¹, zastupljenost tema koje se odnose na manjine u programima javnih emitera¹⁷², te pitanje registracije određenih vjerskih skupina¹⁷³.

Navedene teme uzimali smo zbog njihove aktualnosti. Nesporna je činjenica da se ne može očekivati poboljšanje stanja romske populacije ako vlasti u BiH ne pronađu programe i mjere koje će za posljedicu imati što veći broj djeca Roma koja upisuju i završavaju osnovnu i srednju školu, te također upisuju i fakultete.

¹⁶⁴ Ž-SA-03-58/12

¹⁶⁵ Ž-BL-03-324/12

¹⁶⁶ Ž-SA-03-1309/12

¹⁶⁷ "Službeni glasnik BiH", br. 12/03, 76/05 i 93/08

¹⁶⁸ Usvojen 27. 2. 2008. godine

¹⁶⁹ Godišnje izvješće Institucije ombudsmana za 2010.

¹⁷⁰ Tako je Institucija ombudsmana, a osim navedenog predmeta koji se odnosio na Statut Skupštine Općine Doboj, razmatrala i žalbu broj: Ž-SA-03-347/12 koja se odnosila na statut Općinskog vijeća Ilijaš, te Ž-SA-03-367/12 koja se odnosi na više zastupničkih tijela u jedinicama lokalne samouprave

¹⁷¹ Predmet broj: Ž-SA-03-43/12

¹⁷² Predmet broj: Ž-SA-03-44/12

¹⁷³ Predmet broj: Ž-SA-03-1307/12

Navedena tematika iznimno je složena, te je jedna od njezinih sastavnica i osiguranje udžbenika i školskog pribora. Ipak, ta mjera nije sama po sebi dostatna, nego je potrebno sudjelovanje šire zajednice, nevladinog sektora i samih roditelja. Za dobar primjer aktivnosti koje treba poduzeti možemo navesti tekst "Podrška obrazovanju romske djece u Bijeljini"¹⁷⁴, u kojemu su opisana iskustva UNHCR-a i nevladine organizacije *Suedost* u provedbi programa čiji je cilj bio povećati broj djece Roma upisanih u osnovnu školu u općini Bijeljina.

Jednako tako, način na koji mediji upoznaju javnost s problemima s kojima se suočavaju manjine, posebice Romi, od suštinske je važnosti ne samo zbog uklanjanja predrasuda, već i zbog posvećivanja dovoljne pozornosti javnosti problemima s kojima se susreću različite skupine, te predstavljanju široj javnosti brojnih drugih aktivnosti (počevši od kulturnih događaja, publicistike, različitih folklornih smotri i slično). Ombudsmeni posebice žele istaknuti kao pozitivan primjer portal: manjine.ba, putem kojega je tematika nacionalnih manjina i drugih skupina dostupna mladima koji su skloniji tražiti informacije putem interneta, te drugih publikacija, poput časopisa za promociju romske zajednice u BiH "Amaro Drom".

Institucija ombudsmana unutar svojih nadležnosti je, kao i u proteklome razdoblju, nastavila pratiti realizaciju akcijskih planova za rješavanje pitanja Roma, posebice Akcijskog plana za stambeno zbrinjavanje Roma, te je u sklopu projekta "Stambeno zbrinjavanje Roma u BiH u 2012. godini" Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH potpisalo ugovore i memorandume u ukupnoj vrijednosti od 2.150.000, KM.¹⁷⁵

Na kraju se moramo osvrnuti na najviše spominjanu temu u javnosti i u izvještavanju o pravima manjina u 2012. godini u BiH, a koja se odnosi se na **provođenje presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Sejdić i Finci protiv BiH***. Ombudsmeni se zalažu poštivanje i provođenje presuda svih sudova, te se nadamo da će i ova biti provedena u 2013. godini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-SA-03-43/12

Institucija ombudsmana otvorila je *ex officio* istragu u vezi s nabavom i distribucijom udžbenika djeci romske nacionalne manjine. Istraga je otvorena na temelju više izvještaja objavljenih u medijima, a osobito teksta na internetskom portalu "Žurnal" objavljenom 12. 12. 2011. godine. Tijekom istrage u predmetu Institucija ombudsmana kontaktirala je Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Tuzlanskog kantona; Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Kantona Središnja Bosna, kao i udrugu "Zemlja djece" Tuzla. Pri razmatranju navedenog problema Institucija ombudsmana uzela je u obzir i Revidirani akcijski plan BiH o obrazovnim potrebama Roma. Institucija ombudsmana u idućem će razdoblju donijeti odluku u ovome predmetu, uzimajući u obzir složenost navedene tematike te činjenicu da tu tematiku treba sagledati u širem kontekstu mjera potrebnih za osiguranje većeg sudjelovanja Roma u obrazovanju.

Predmet: Ž-BL-03-324/12

Predmet se odnosio na izmjene statuta Skupštine Općine Doboj, radi eventualne izmjene statuta Općinskog vijeća Ilijaš. Institucija ombudsmana nakon provođenja istrage nije utvrdila

¹⁷⁴ Objavljen na internetskoj stranici Europskog centra za prava Roma iz Budimpešte 18. 6. 2007. godine, čiji su autori Meredoc McMinn i Danijela Čolaković.

¹⁷⁵ Priopćenje objavljeno na internetskoj stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH 20. 12. 2012. godine.

povrede prava pripadnika nacionalnih manjina zajamčenih Izbornim zakonom BiH, odnosno odredbama Izbornog zakona BiH kojima je zajamčeno odborničko odnosno vijećničko mjesto za pripadnike nacionalnih manjina u mjestima u kojima se, prema popisu iz 1991. godine, kao pripadnici nacionalnih manjina izjasnilo preko 3% stanovnika te jedinice lokalne samouprave.

3.5. ODJEL ZA ZAŠTITU PRAVA PRITVORENIKA/ZATVORENIKA

Odjel za zaštitu prava pritvorenika /zatvorenika (u daljnjem tekstu: Odjel) razmatra pritužbe i žalbe pritvorenika i zatvorenika, te *ex officio* pokreće istrage u slučajevima povreda temeljnih ljudskih prava ove kategorije, a sve u cilju ostvarivanja zahtjeva za humanim postupanjem, odsutnošću svake vrste diskriminacije, očuvanju tjelesnog i duševnog integriteta navedenih osoba, istodobno vodeći računa o potrebi održavanja reda, discipline, sigurnosti, tretmana, resocijalizacije i preodgoja u zavodu, kao i buduće socijalne reintegracije takvih osoba u građansko društvo.

Izvršenje kaznenopravnih sankcija ključna je sastavnica u ocjenjivanju djelotvornosti i poštivanja međunarodnih standarda za zaštitu ljudskih prava. Osim toga, učinkovit i pouzdan sustav izvršenja kaznenopravnih sankcija osigurava poštivanje pojedinačnih prava osoba na izdržavanju kazne, sigurnost javnosti, te povećava povjerenje građana u pravosudni sustav u cjelini.

Ombudsmeni su se i u ovom izvještajnom razdoblju snažno zalagali za promicanje poštivanja ljudskih prava i osiguranje usklađenosti propisa i prakse s međunarodnim standardima iz područja zatvorskog sustava, praćenja stanja u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija s ciljem izrade sveobuhvatne analize i izvješća koji bi trebali biti osnova nadležnim institucijama za rješavanje uočenih problema, odnosno unapređenje stanja u navedenim ustanovama.

U 2012. godini ombudsmeni su **zaprimili 170 pojedinačnih žalbi pritvorenika i zatvorenika**. Od toga broja, okončano je ukupno 98 i upućeno 14 preporuka. Kao i prethodnih godina, ugrožavanja i povrede prava pritvorenika/zatvorenika najčešće se odnose na nezadovoljstvo pruženom kvalitetom zdravstvene zaštite, na pitanja uskraćivanja korištenja izvanzavodskih pogodnosti, pitanje premještaja u drugi zavod, nezadovoljavajuće uvjete smještaja i tretmana, na neki oblik zlostavljanja odnosno nekorektno ponašanje osoblja ili nasilje koje trpe od drugih zatvorenika, u manjoj mjeri na posjete članova obitelji, pitanja u vezi s mišljenjima na tekstove zakona ili pravilnika, utvrđivanje u kojoj je fazi postupak povodom priziva pred Ustavnim sudom BiH te na smještaj osoba s mentalnim poremećajima i invaliditetom.

Usporedi li se ovaj broj s podacima iz prošle odnosno prethodnih godina, može se zaključiti da je iz godine u godinu **sve veći broj obraćanja osuđenika i pritvorenika koji traže pomoć Institucije ombudsmana**¹⁷⁶. Ovdje valja naglasiti da je daleko veći broj ukupnog postupanja povodom žalbi zatvorenika od prikazanog, jer se zatvorenici svakodnevno obraćaju telefonom, a jednako tako se ne otvara novi predmet u slučaju kada se zatvorenici obraćaju po drugoj osnovi u odnosu na onaj u registriranoj žalbi.

Ne iznenađuje podatak da najviše zaprimljenih žalbi dolazi iz Kazneno-popravnog zavoda Zenica, jer je u ovom zavodu smješten najveći broj zatvorenika, njih 800.

Ombudsmeni cijene da je stalni porast broja pritužbi uzrokovan, među ostalim, čestim obilaskom ustanova u zatvorskom sustavu, te sve većoj informiranosti osoba lišenih slobode o ovlastima ombudsmana za zaštitu ljudskih prava.

U proteklome razdoblju sustav izvršenja kaznenih sankcija bio je predmetom posebnog interesa ombudsmana, s posebnim naglaskom na izvršenje zatvorskih kazni. U vezi s tim ombudsmeni su, s ciljem utvrđivanja napretka i jačanja postignutoga u izvršenju kaznenih sankcija, izradili

¹⁷⁶ U 2009. - 91, 2010. - 118, 2011. - 125 i 2012. - 170

Posebno izvješće o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u BiH, koji je predstavljeno u rujnu 2012. godine, pri čemu je za polaznu osnovu uzeto stanje u tim ustanovama predočeno u Posebnom izvješću ombudsmana iz 2009. godine. U tome izvješću dane su sveobuhvatne preporuke za unapređenje općih uvjeta izdržavanja zatvorske kazne koje nisu opteretile kazneno-popravne ustanove nerealnim zahtjevima, tako da su dane preporuke dobrim dijelom u cijelosti ili djelomično ispoštovane, dok je u manjem broju potpuno izostala njihova realizacija, o čemu će biti riječi u nastavku.

Izradi toga izvješća prethodili su nenajavljeni posjeti svim kazneno-popravnim zavodima u BiH. Pojedini dijelovi toga izvješća prikazani su detaljnije, a neki pak znatno kraće. Razlog tome je što su u nekim aspektima zatvorskog života češće uočene nepravilnosti, a u nekima rjeđe ili nikako.

Ombudsmani su odlučili u ovome Izvješću posebnu pozornost posvetiti pitanju zakonodavstva, budući da je u Instituciji ombudsmana zaprimljen značajan broj žalbi u kojima osuđenici ukazuju na to da je **zakonodavstvo izvor povreda njihovih prava**, te da stvara uvjete za različit tretman osuđenika. Ovakvom pristupu ombudsmana dodatno doprinosi činjenica da je problem u dijelu izvršenja kaznenih sankcija prepoznalo i Vijeće ministara BiH usvajajući Strategiju reforme sektora pravde u BiH,¹⁷⁷ u kojoj su problemi vezani uz izvršenje kaznenih sankcija razvrstani u tri podskupine, od kojih se prva odnosi na neusklađeni pravni okvir kojim je utvrđen sustav izvršenja kaznenih sankcija, što dovodi do nedosljednosti u provedbi propisa i zakona u BiH.

Analizom mjerodavnog zakonodavstva o izvršenju kaznenih sankcija u BiH¹⁷⁸, uključujući i pravila o kriterijima za upućivanje osuđenika u kazneno-popravne zavode,¹⁷⁹ uočena je *neusuglašenost odredaba unutar navedenog zakonodavstva u dijelu upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, premještaja osuđenika, korištenja izvanzavodskih pogodnosti i uvjetnog otpusta*. U vezi s tim su ombudsmani dali preporuku Federalnom ministarstvu pravde da, u cilju osiguranja ujednačenog tretmana osuđenika u postupku upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, za mjerodavan kriterij uzima prebivalište odnosno boravište bez obzira na entitet, a što bi u konačnici omogućilo kvalitetniji kontakt osuđenika s obitelji. Jednako tako je Federalnom ministarstvu pravde i Ministarstvu pravde Republike Srpske preporučeno da, u koordinaciji s Ministarstvom pravde BiH, poduzmu mjere na usklađivanju zakonodavstva o izvršenju kaznenih sankcija u dijelu kojim se uređuje pitanje dužine izdržane kazne kao uvjeta za premještaj osuđenika, kao i usklađivanje odredaba kojima se uređuje pitanje premještaja osuđenika iz jednog entiteta u drugi. Jednako tako, ovim je ministarstvima preporučeno da usklade zakonske odredbe o uvjetima korištenja izvanzavodskih pogodnosti, kao i pitanje uvjetnog otpusta, te da osiguraju praktičnu primjenu usuglašenog zakonodavstva.

3.5.1. Zdravstvena zaštita

U dijelu koji se tiče zdravstvene zaštite, prema ocjeni ombudsmana, gotovo da nema zdravstvene politike u zatvorima u BiH, te se pitanja vezana za zdravstvenu zaštitu zatvorenika

¹⁷⁷ Strategija reforme sektora pravde u BiH za razdoblje 2008.-2012., stup 2: Izvršenje kaznenih sankcija, stranica 24.

¹⁷⁸ Zakon BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera ("Službeni glasnik BiH", broj 12/10 - pročišćeni tekst), Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 12/10), Zakon o izvršenju kaznenih sankcija u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 44/98, 42/99, 12/09, 42/11), Zakon o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera u Brčko Distriktu BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 31/11).

¹⁷⁹ Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih osoba na izdržavanje kazne zatvora («Službene novine Federacije BiH», broj 36/11), Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih lica na izdržavanje kazne zatvora ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 28/08), Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih osoba na izdržavanje kazne zatvora ("Službeni glasnik BiH", broj 47/09 - pročišćeni tekst 37/11).

tretiraju samo kao jedno od pitanja iz zatvorskog sustava, pa je njezino praktično uređivanje prepušteno upravama kazneno-popravnih zavoda, što rezultira različitim stupnjem zdravstvene zaštite osigurane zatvorenicima. Nadalje, **u veoma malom broju kazneno-popravnih zavoda osiguran je standard zapošljavanja kvalificiranog liječnika opće prakse** (KPZ-i Banja Luka, Zenica, Bijeljina i Tuzla), već se uglavnom primjenjuje mogućnost određena u Europskim zatvorskim pravilima – honorarni angažman liječnika opće prakse, uz uvjet dolaska u ustanovu¹⁸⁰. Upravo su na takav **način organiziranja zdravstvene zaštite zatvorenici imali najviše žalbi**, ukazujući na to da angažman liječnika nije dovoljan s obzirom na broj zatvorenika.

U sklopu razmatranja pitanja zdravstvene zaštite zatvorenika, ombudsmeni konstatiraju da oni imaju nizak stupanj znanja o zaraznim bolestima, što je često razlog za nerazumijevanje i sukobe među zatvorenicima, posebice u slučajevima HIV pozitivnih zatvorenika i onih koji boluju od hepatitisa.

U tom smislu ombudsmeni su dali preporuku entitetskim ministarstvima pravde i Pravosudnom povjerenstvu Brčko Distrikta BiH da, u koordinaciji s Ministarstvom pravde BiH, odrede minimum standarda za zdravstvenu zaštitu zatvorenika, osobito u pogledu ostvarivanja prava na specijalističke preglede i medicinske intervencije, što zahtijeva znatna financijska sredstva.

3.5.2. Uvjeti smještaja

Kada je riječ o smještaju, ombudsmeni ukazuju na to kako u svim kazneno-popravnim zavodima uprava nastoji unaprijediti uvjete smještaja zatvorenika u skladu s Europskim zatvorskim pravilima. Nažalost, u pojedinim ustanovama, i pored uloženi sredstava u protekle tri godine, ombudsmeni ne mogu potvrditi da je došlo do unapređenja ovoga dijela zatvorskog sustava. To se posebice odnosi na KPZ Doboju, u kojem su uložena znatna sredstva u proširenje kapaciteta nadzidiivanjem jednoga kata, i na KPZ Tuzla u smislu izgradnje novog objekta na Kozlovcu, ali, zbog loše izvedenih građevinskih radova, ovi objekti ne pružaju minimum standarda, naročito u pogledu higijene.

Ombudsmeni primjećuju da je **i dalje određeni broj kazneno-popravnih zavoda smješten u zgradama koje su građene i služile za potpuno druge namjene**, kao što je slučaj s KPZ-om Bijeljina te KPZ-om Sarajevo. Ombudsmeni također primjećuju nastojanja ministarstava pravde da i dalje rade na povećanju kapaciteta i poboljšanju kvalitete smještaja osuđenika, ali bez dugoročne strategije koja bi trebala biti utemeljena na određenim kriterijima, uključujući i kriterij brojnosti populacije koja gravitira nadležnosti određenih ustanova.

Nužno je ukazati na to da je po pitanju kapaciteta ustanova stanje mnogo teže u Federaciji BiH. Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, čak 932 osuđenika čekaju na izvršenje kazne, jer u zatvorima nema mjesta. Situacija u Republici Srpskoj po tom je pitanju mnogo bolja, jer je postotak popunjenosti 71,03%.

Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, u sedam kazneno-popravnih ustanova, uključujući i dva odjela kapaciteta 1.844 (za osuđenike 1.520 i za pritvorenike 324), broj osuđenika na izdržavanju kazne je 1.901 a pritvorenika 265.

Ministarstvo pravde RS-a bilježi da je u šest kazneno-popravnih ustanova ukupan kapacitet 1.373, a s danom 31. 12. 2012. u tim je ustanovama bilo 923 osuđenika i 139 pritvorenika.

¹⁸⁰ Po osnovi ugovora o djelu, liječnik je angažiran u KPZ-u Doboju, KPZ-u Foča, KPZ-u Istočno Sarajevo, KPZ-u Trebinje, KPZ-u Bihać, KPZ-u Mostar, KPZ-u Sarajevo, KPZ-u Busovača i KPZ-u Orašje.

Jasno je kako su po pitanju sigurnosti i discipline ustanove za izvršenje kaznenih sankcija obvezne omogućiti punu sigurnost svakog osuđenika i da svako narušavanje sigurnosti bude odmah istraženo, procesuirano i sankcionirano.

Kazneno-popravna ustanova	Kapacitet			Popunjenost na dan 31. 10. 2012.			Popunjenost u postocima		
	Osuđ.	Pritv.	Ukupno	Osuđ.	Pritv.	Ukupno	Osuđ.	Pritv.	Ukupno
Banja Luka	303	80	383	295	38	333	97,36	47,50	72,43
Foča	395	-	395	371	-	371	93,92	-	93,92
I. Sarajevo	159	44	203	84	36	120	52,83	81,82	67,33
Bijeljina	77	50	127	68	24	92	88,31	48,00	68,16
Doboj	134	66	200	80	16	96	59,70	24,24	41,97
Trebinje	35	30	65	25	25	50	71,43	83,33	77,38
	1103	270	1373	923	139	1062	77,26	56,98	71,03

Tablica 10. Ukupan kapacitet i popunjenost kapaciteta kazneno-popravnih ustanova u Republici Srpskoj na dan 31. 12. 2012.

	Banja Luka		Istočno Sarajevo	
	kapacitet	popunjenost	kapacitet	popunjenost
<i>Odjel osuđenica</i>	-	-	22	17
<i>Odjel maloljetničkog zatvora</i>	-	-	20	3
<i>Odjel Odgojno-popravnog doma</i>	16	7	-	-

Tablica 11. Ukupan kapacitet i popunjenost za žene i maloljetnike na dan 31. 12. 2012.

Ombudsmani ukazuju na to da nadležne vlasti, prilikom izdavanja urbanističkih suglasnosti i građevinskih dozvola za izgradnju objekata u blizini prostora u kojim su već smješteni kazneno-popravnih zavodi, ne vode računa o općem interesu, a to je da se ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija mora omogućiti puna sigurnost. Tako je izdana dozvola za izgradnju tržnog centra „Tempo“ u Istočnom Sarajevu uz sami objekt KPZ-a Istočno Sarajevo. Tim činom su, prema ocjeni ombudsmana, usložnjeni sigurnosni aspekti, što nameće dodatni angažman osoblja u KPZ-u.

Ombudsmani su tijekom posjeta ustanovama konstatirali **napredak u dijelu opće sigurnosti**, te da ni u jednoj ustanovi nije registriran nijedan slučaj bjekstva, a smanjen je broj zlouporaba izvanzavodskih pogodnosti. I u dijelu osobne sigurnosti osuđenika ombudsmani bilježe napredak, jer se osuđenici ne žale da su izloženi zlostavljanju od zatvorskog osoblja.

Žalbe osuđenika najčešće se odnose na ugrožavanje njihove sigurnosti od drugih osuđenika, što se ogleda u ucjenama, obvezi obavljanja određenih poslova za druge osuđenika, verbalnim uvredama, prijetnjama i slično. U ustanovama su registrirani slučajevi fizičkog zlostavljanja osuđenika od drugih osuđenika, te su ombudsmani posebnu pozornost posvetili provjeri poduzimaju li uprave ustanova mjere u slučaju da je došlo do povreda pravila discipline. Tako su ombudsmani u vezi sa žalbom osuđenika srpske nacionalnosti u KPZ-u Zenica izdali preporuku, o čijoj je realizaciji uprava dostavila izjašnjenje u kojemu su iznesene sve pojedinosti incidenata prema osuđenicima srpske nacionalnosti s obrazloženjem poduzetih mjera. U cilju provjera navoda iz izjašnjenja, ponovno je obavljen posjet KPZ-u Zenica, za vrijeme kojega je posebna pozornost posvećena evidencijama o žalbama osuđenika u cjelini, s osvrtom na

evidentiranje žalbi osuđenika srpske nacionalnosti. Na osnovi spoznaja ombudsmeni su izradili informaciju i dostavili je nadležnim tijelima na daljnje postupanje.

Ombudsmeni posebice žele ukazati na **problem upućivanja na izdržavanje kazne osoba osuđenih za ratne zločine**, pri čemu je zakonodavstvo uzročnik problema na terenu koji se ogledaju u tome što se osuđenici često upućuju na izdržavanje kazne u ustanove udaljene od njihova mjesta prebivališta odnosno boravišta. Situacija je dodatno usložnjena ako je osuđenik upućen na izdržavanje kazne u kazneno-popravni zavod u drugom entitetu, pa dolazi do toga da izdržava kaznu zajedno s osuđenima koji su tijekom rata izgubili nekog srodnika u svojstvu civila. Ovakva situacija stvara mogućnost za nesnošljivost i netrpeljivost među osuđenima, što se u konačnici ogleda u verbalnom a ponekad i u fizičkom nasilju.

Uprave zatvora su, nažalost, u rješavanju navedenih problema uglavnom prepuštene same sebi, a instrumenti koje imaju na raspolaganju većinom su usmjereni na trenutačnu intervenciju u cilju zaustavljanja povreda prava osuđenika od drugih osuđenika i nisu predviđene za dugotrajnije djelovanje.

Pitanje premještaja izravno je povezano s pitanjem upućivanja osuđenika na izdržavanje kazne, a pritom, nažalost, nije osigurano poštivanje načela prema kojem se prilikom upućivanja, ali i premještaja, nastoji osigurati upućivanje osuđenika u ustanovu koja je bliža njegovom prebivalištu ili boravištu. Na taj način se povređuju Europska zatvorska pravila u dijelu koji se odnosi na raspored i smještaj osuđenika, što za posljedicu ima njihov otežan kontakt s obitelji, a to se odražava i na socijalnu rehabilitaciju.

3.5.3. Ishrana

Po pitanju kvalitete hrane i higijenskih uvjeta u kojim se ona priprema i servira, samo su se osuđenici u Odjelu Igman žalili na kvalitetu i količinu hrane, dok su se osuđenici islamske vjeroispovijesti smješteni u KPZ-u Doboj žalili da im se u hranu stavlja svinjetina. Provjerom navoda žalbe utvrđeno je da je do toga dolazilo zbog postupanja osuđenika angažiranih kao pomoćno osoblje u kuhinji, te je zatvorska uprava poduzela mjere u cilju otklanjanja tih radnji uvođenjem selekcije i razdvajanja mesa. Uglavnom u svim ustanovama u kuhinjama je angažirano veoma profesionalno osoblje, a neke ustanove, poput onih u Bijeljini, Busovači, Bihaću i Zenici, imaju mogućnost koristiti proizvode dobivene iz vlastite proizvodnje u sklopu radnog angažmana osuđenika.

3.5.4. Radne i druge aktivnosti

U vezi s radnim i drugim aktivnostima osuđenika, cijenim da ima mnogo manje mogućnosti za radno-okupacijsku terapiju od izraženih potreba. Mali broj osuđenika uglavnom je angažiran na radu u kotlovnici, vešeraju, kuhinji, te na održavanju čistoće objekta i zatvorskog kruga, a zanemariv je broj osuđenika koji rade na zavodskim ekonomijama.

3.5.5. Kontakt s vanjskim svijetom

Ombudsmeni su prilikom posjeta kazneno-popravnim ustanovama utvrdili da je ostvarivanje prava osuđenika na posjete članova obitelji i odvjetnika u većini ustanova na zadovoljavajućoj razini. Međutim, u praksi je obavljanje posjeta u kazneno-popravnim ustanovama različito, te je u nekima za vrijeme posjeta obavezna prisutnost straže, što otvara pitanje kriterija za restrikciju

komunikacija i posjeta, dok u drugim zavodima to nije tako. Ombudsmeni su uočili i razlike u korištenja slobodnih posjeta od ustanove do ustanove, te da je u nekim ustanovama utvrđena mogućnost primanja dva ovakva posjeta u mjesecu, a u drugima samo jedna.

Ombudsmeni ukazuju i na pozitivan primjer odnosa uprave kazneno-popravnih zavoda prema posjetima, i to na primjeru KPZ-a Foča u kojemu je opremljena posebna prostorija prilagođena posjetima djece osuđenima.

Ombudsmeni primjećuju da je i pitanje pristupa informacijama putem televizije različito riješeno i da je u nekim ustanovama ograničen pristup, dok u je drugima osiguran pristup kabelskoj televiziji. Različito je riješena mogućnost da osuđenici donesu vlastiti radio i tv-prijamnik.

3.5.6. Vjerske potrebe

Ombudsmeni primjećuju da su kazneno-popravne ustanove osigurale obavljanje vjerskih potreba zatvorenima i pritvorenima.

Pitanje angažmana vjerskih službenika u cilju zadovoljavanja vjerskih potreba osuđenika različito je uređeno: u nekim se ustanovama usluge vjerskih službenika plaćaju i zaključuju se ugovori, dok ih u drugima obavljaju bez naknade.

3.5.7. Postupanje povodom žalbi

Posjet ustanovama bila je prilika da ombudsmeni razmotre koliko su upostavljeni mehanizmi žalbenih postupaka učinkoviti s pozicije osuđenika. Tom prilikom je konstatirano da postoje različiti načini evidentiranja žalbi osuđenika u samimh ustanovama, od toga da se u nekima vode evidencije žalbi u sklopu zamolbenih raporta koji se upućuju ravnatelju ustanove, što je posebno svojstveno ustanovama u Republici Srpskoj i nekim ustanovama u Federaciji (KPZ Bihać). Ovakvo evidentiranje žalbi otežava njihovo selektiranje u odnosu na prava na koja se osuđenici žale, jer je nesporno postojanje pravne razlike između zamolbe i žalbe, uključujući i zakonsku osnovu za to.

Osim obraćanja ustanovama u kojim se nalaze na izdržavanju kazne, osuđenici se obraćaju i ministarstvima pravde, ombudsmanu i drugim institucijama. U nekim ustanovama osuđenici se mogu obraćati ombudsmanima otvorenim pismima, koje registriraju u svojoj evidenciji, pri čemu ustanova zadržava presliku žalbe i dodaje svoje izjašnjenje na navode u žalbama. Uprave takvo postupanje obrazlažu nastojem preveniranja pojava zbog kojih osuđenici podnose žalbe. U nekim su se ustanovama osuđenici žalili da im se osoblje obraća riječima: “uzalud se vi obraćate ombudsmanima, oni vam ne mogu pomoći”. Prilikom posjeta ustanovama stekao se dojam da u pisanoj korespondenciji osuđenika nije osiguran minimum privatnosti i da je u nekim ustanovama ta korespondencija potpuno pod nadzorom zatvorske uprave.

Ombudsmeni su nakon posjeta svim kazneno-popravnim zavodima došli do zaključka da nema ujednačenog sustava zaprimanja, evidentiranja i rješavanja pritužbi osuđenika, odnosno da postupak povodom njihovih žalbi uglavnom ovisi o domišljatosti zatvorskih uprava.

Ukazujući na manjkavost zaštite prava osoba lišenih slobode putem pritužbe upravitelju, **preporučeno je entitetskim ministarstvima pravde i Pravosudnom povjerenstvu Brčko Distrikta BiH da, u koordinaciji s Ministarstvom pravde BiH, izrade okvir za postupanje povodom žalbi koji će osigurati jasno razdvajanje žalbi od zamolbi, te unificirano postupanje i evidenciju žalbi, te osigurati povjerljivost informacija iz njih.**

Nerijetko su za vrijeme posjeta zatvoru zatvorenici isticali da ih izvršni sudac nije obišao i da nikada nisu razgovarali s njim, iako su suci obvezni obići zatvorenike, razgovarati s njima i uputiti ih u njihova prava i načine ostvarivanja tih prava. Ova situacija ne pruža razloge za zadovoljstvo te ombudsmeni smatraju nužnim pritužbe zatvorenika učiniti djelotvornim pravnim sredstvom, kakvo je zakonodavac imao na umu pri donošenju ZIKS-a.

3.5.8. Osoblje

Ombudsmeni sa zabrinutošću primjećuju da je u svim ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija prisutan **problem nedostatka osoblja u odnosu na broj osuđenika**. Posebno je zabrinjavajuće stanje **na području službe za predgoj i tretman**, a što dovodi u pitanje cilj koji se želi ostvariti izvršenjem kaznene sankcije. Ombudsmeni ukazuju na povećanje broja osuđenika koji zatvorsku kaznu izdržavaju u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija, ali to ne prati povećanje broja zaposlenika, naročito stražara i odgajatelja. Naprotiv, u tom smislu se bilježi čak stagnacija, a razlog je nedostatak novca. Tako imamo situaciju da su ljudi otišli u mirovinu ili su interno preraspoređeni iz ustanove u drugu, a na njihova mjesta nisu primljeni novi zaposlenici. U većini ustanova u Federaciji BiH popunjeno je do 70% radnih mjesta u odnosu na sistematizaciju.

KPU	Služba osiguranja		Služba tretmana		Zdravstv. služba		Priv. instr. služba		Opća služba		UKUPNO		%
	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Procent
Banja Luka	128	125	25	23	6	3	35	29	27	26	221	206	93,21
Foča	148	117	19	17	6	5	65	62	38	31	276	232	84,06
I. Sarajevo	83	68	21	19	5	3	47	41	13	9	170	140	82,35
Bijeljina	69	63	12	8	3	2	21	18	22	18	127	109	85,83
Doboj	67	63	9	6	4	2	8	4	17	15	105	90	85,71
Trebinje	39	35	7	4	3	0	3	2	10	6	62	47	75,81
Ukupno:	534	471	93	77	27	15	179	156	127	105	961	824	85,74

Tablica 12. Stanje popunjenosti osoblja u Republici Srpskoj

Zavod	Ukupno sistem. po pravilnicima o sistematizaciji	U tretmanu zaposleno	U tretmanu predviđeno	U osiguranju zaposleno	U osiguranju predviđeno	U zdravstvenoj službi zaposleno	U zdravstvenoj službi predviđeno
Zenica	558	24	41	235	300	18	21
Sarajevo s Ustikolinom	196	3	10	129	135	4	7
Mostar	114	6	11	59	61	2	7
Tuzla	163	12	16	103	104	4	6
Bihać	80	5	9	36	39	2	5
Orašje	60	3	4	48	46	2	2
Busovača	60	2	3	43	45	2	2
UKUPNO	1231	55	94	653	730	34	50

Tablica 13. Stanje popunjenosti osoblja u Federaciji BiH

Logično je da se nedostatak službenika velikim dijelom odražava i na kvalitetu individualnog rada sa zatvorenicima jer ponekad, usprkos upornom traženju zatvorenika, službenik tretmana

ne može odmah reagirati na molbe za razgovor, pa može proteći i mjesec dana do obavljanja traženog razgovora, kada povod više i nije aktualan.

Nažalost, na podrčju edukacije, a osobito supervizije osoblja u ustanovama, nisu učinjeni značajniji pomaci u odnosu na protekle godine. Osoblje u ustanovama ima djelomičnu podršku resornih ministarstava koji i sami imaju problem s nedostatkom stručnog kadra.

Kada su u pitanju žene kao osjetljiva kategorija osuđeničke populacije, ombudsmeni bilježe da su uvjeti izvršenja kaznenih sankcija prema ženama u znatnoj mjeri poboljšani, jer je u vrijeme posjete KPZ-u Istočno Sarajevo upravo otvoren novoizgrađeni objekt za žene, dok su i u KPZ-u Tuzla poduzete određene mjere prema preporukama ombudsmana, ali i drugih institucija u cilju unapređenja položaja osuđenica. Objekt u Istočnom Sarajevu izgrađen je u skladu sa standardima kojima se osigurava potpuna mogućnost uživanja prava osuđenica u skladu s Europskim pravilima, pri čemu je posebno uređen prostor za žene s bebama i malom djecom. Nažalost, u navedenim ustanovama i dalje je prisutna praksa da su žene radno angažirane na tradicionalno ženskim poslovima, poput šivanja i izrade ručnih radova, ili obavljaju pomoćne poslove u kuhinji i na održavanju čistoće.

Tijekom posjeta ustanovama u Federaciji BiH utvrđeno je kako se istek mandata ravnateljima u znatnoj mjeri odražava na kvalitetu i sigurnost izvršenja kaznenih sankcija, zbog čega je veliki broj osuđenika uputio žalbe Instituciji ombudsmana. Činjenica da je ravnateljima i zamjenicima ravnatelja kazneno-popravnih zavoda Zenica, Tuzla, Orašje, Busovača, Sarajevo i Mostar istekao mandat, a nije obavljeno novo imenovanje niti je određen vršitelj dužnosti, podiže i pitanje zakonitosti postupanja u ovim ustanovama, posebice s aspekta poduzimanja mjera koje bi trebale osigurati nesmetano provođenje postupka izvršenja kaznenih sankcija. Ovakva situacija posebice je zabrinjavajuća u KPZ-u Tuzla, u kojemu je mjesto ravnatelja upražnjeno duže od godinu dana.

Zbog toga su ombudsmeni uputili preporuku Vladi FBiH i Federalnom ministarstvu pravde da, bez daljnjeg odgode, poduzmu sve potrebne mjere kojima će osigurati imenovanje ravnatelja kazneno-popravnih zavoda u Federaciji BiH.

Navedeni aspekti izvršenja kaznenopravnih sankcija podrazumijevaju stalnu potrebu usavršavanja i materijalnog ulaganja u cilju poboljšanja sigurnosti zatvorskog sustava, a time i društvene zajednice u cjelini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-SA-07-1238/11

Podnositelj žalbe među ostalim ističe da je nakon kraćeg boravka u Paviljonu I. prebačen u kažnjenički Paviljon IV., bez navođenja razloga za takvo postupanje. Nakon što je proveo godinu dana u Paviljonu I., podnositelj žalbe obaviješten je da je protiv njega podnesena disciplinska prijava zbog planiranja i organiziranja napada na osuđenika. Međutim, iako je osuđenik obaviješten da nema potrebe za njegovim pojavljivanjem pred disciplinskim povjerenstvom, ostaje u Paviljonu IV. Žalbeni navodi odnose se i na činjenicu da osuđenik za ubojstvo njegova sina ispisuje poruke pogrđnog sadržaja na zidovima paviljona i čekaonice za posjete upućene žalitelju, a što su u nekoliko navrata primijetili i članovi njegove obitelji prilikom posjeta. Nakon provođenja istražnog postupka ombudsmeni su dali preporuku KPZ-u Zenica da poduzme sve potrebne mjere u cilju preispitivanja daljnjeg boravka osuđenika u Paviljonu IV. KPZ-a Zenica.

U vezi s realizacijom dane preporuke, ravnatelj KPZ-a Zenica informirao je ombudsmane da u kontekstu naprijed navedenoga premještanja osuđenika u Paviljon IV. nije disciplinska mjera niti je to "kažnjenički paviljon", kako to ističe osuđenik. To je paviljon u koji se smještaju i raspoređuju osuđenici koji za vrijeme izdavanja zatvorske kazne bitno ugrožavaju sigurnost ustanove, zdravlje i život ljudi u ustanovi i izvan nje, konstantno povređuju disciplinu, kao i osobe za koje se utvrdi da sve ranije radnje i odgojne mjere nisu bile uspješne (informacija da ga se dovodi u vezu s planiranjem bjekstva, neprekidan sukob sa osuđenikom koji je sudjelovao u ubojstvu njegova sina itd). Da je odluka stručnog tima ispravna, svjedoči i činjenica što je osuđenik, i pored pojačanih mjera osiguranja, u Paviljon IV. uspio unijeti mobilni telefon koji je duže vrijeme koristio, a što je zabranjeno. Imajući u vidu izneseno, zavodska uprava smatra da osuđenik i dalje treba boraviti u Paviljonu IV.

Predmet: Ž-SA-07-500/12

Podnositelj žalbe ističe da je Uprava KPZ-a Zenica u dva navrata (u lipnju i prosincu 2011.) upućivala PU Visoko službeni dopis, kako bi se Policijska uprava nakon provjere na terenu, u mjestu u kojem je nastanjen, sa sigurnosnog aspekta izjasnila o mogućnosti da na području općine Visoko koristi izvanzavodske pogodnosti. Nadalje ističe da su ga službenici KPZ-a Zenica usmeno obavijestili o dostavljenom negativnom mišljenju, te da je tražio i da mu nije omogućen uvid u dostavljeni dokument. Uprava policije Visoko dostavila je tražene akte.

Predmet: Ž-SA-07-779/12

Žalitelj ističe da nema nikakvih primjedaba na uvjete izdržavanja kazne u KPZ-u Doboj. Njegovi žalbeni navodi odnose se na vrijeme kada je bio na izdržavanju kazne u KPZ-u Tunjice, u Banjoj Luci. Svoje tvrdnje obrazlaže navođenjem da je tada, prilikom pretrage sobe, pronađen mobilni telefon, zbog čega je bio pretučen. Ističe da ga je tom prilikom načelnik istrage natjerao da klekne na koljena i tako ga je tukao po leđima. Također ističe da je tada kažnjen zatvaranjem u samicu sedam dana te da mu nije omogućen pristup liječniku niti odvjetniku. Nakon incidenta mokrio je krv, a žali se i da mu prsti trnu. Budući da se žalbeni navodi ne odnose na KPZ Doboj, ombudsmani su odlučili ovaj slučaj evidentirati i navesti u svojem Posebnom izvješću o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija. Ipak se KPZ Doboj izjasnio o ovom slučaju navodeći da imenovani nije vođen na liječnički pregled po dolasku u KPZ Doboj nego kada je osjetio tegobe, i to 3. 7. 2012. sproveden je u Opću bolnicu Sveti Apostol Luka u Doboju kod radiologa i 17. 7. 2012. kod neurologa. U privitku je dostavljena preslika nalaza.

Predmet: Ž-SA-07-166/12

Podnositelj žalbe ističe da je osoba u starijoj životnoj dobi, srčani bolesnik, da je prije nekoliko mjeseci izgubio svijest, da u zavodu ne dobiva odgovarajuću zdravstvenu zaštitu a osobnu higijenu ne može održavati sam. U cilju provjere iznesenih navoda, Institucija ombudsmana uputila je zahtjev za izjašnjenje KPZ-u Doboj. U odgovoru ravnatelj KPZ-a Doboj, koji je Instituciji ombudsmana dostavljen dana 2. 3. 2012., navodi se da je, pošto se radi o osobi u starijoj životnoj dobi, smješten u zavodski stacionar, u sobu s prostorom za obavljanje fizioloških potreba i tušem. Nisu točni navodi da u ustanovi ne dobiva odgovarajuću zdravstvenu zaštitu, što se može vidjeti iz zdravstvenog kartona i nalaza pretraga koje je osuđenik obavio izvan ustanove. Također nisu istiniti navodi da ne može sam održavati osobnu higijenu, jer je pokretan i svaki dan izlazi u šetnju izvan stacionara. Uprava ističe da će osuđenik za mjesec dana završiti izdržavanje zatvorske kazne u ovoj ustanovi.

3.6. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA DJECE

Odjel za praćenje prava djece (u daljnjem tekstu: Odjel): zaprima i registrira žalbe na povrede prava i sloboda djece i postupa po tim žalbama, prima građane koji se obrate radi pružanja pomoći u zaštiti prava i sloboda djece, prati stanje prava i sloboda djece, priprema izvješće o stanju prava djece, pravovremeno izvješćuje ombudsmane o uočenim problemima u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda djece, prati funkcioniranje zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti od značaja za ostvarivanje prava djece, te surađuje s ostalim odjelima, posebice u slučajevima kada su povrede prava djece vezane uz povrde građanskih prava. Posebnu pozornost posvećuje zaštiti prava i sloboda djece, osobito ugroženih kategorija izbjeglica, raseljenih osoba i socijalno ugroženih kategorija, afirmaciji prava i sloboda djece, analizi ključnih uzroka nefunkcioniranja struktura vlasti pri donošenju odluka koje se tiču djece i uklanjanju prepreka za dosljednu primjenu međunarodnih konvencija koje je BiH ratificirala, naročito Konvencije o pravima djeteta.

3.6.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Odjel je pri Instituciji ombudsmana počeo raditi polovicom 2009. godine i nije bilo velikih odstupanja u odnosu na prethodne godine, odnosno i dalje se **najveći broj žalbi** u Odjelu **tiče prava djece na obrazovanje, prava na zdravstvenu zaštitu, prava na načine održavanja osobnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima, prava na zaštitu od nasilja, naročito zapuštanja i zanemarivanja djeteta**, a kao odgovorna tijela u žalbama se navode: centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije, nadležna resorna ministarstva iz područja socijalne skrbi i obrazovanja. Svakako valja naglasiti da nerijetko, postupajući povodom žalbi iz drugih odjela, ombudsmani dođu do saznanja o povredi/ugrožavanju prava djeteta. U 2012. godini u Odjelu je **zaprimljeno 124 žalbe**, u vezi s kojima je doneseno osam preporuka.

3.6.2. Obrazovanje

Tijekom 2009. godine Instituciji ombudsmana obratio se Sindikat Srednje škole Stolac nezadovoljan radom Vlade HNŽ-a zbog neisplaćenih plaća¹⁸¹. Kako su navodi žalbe otvorili pitanje zaštite dječjih prava, odnosno pitanje hoće li se na takav način djeci uskratiti pravo na obrazovanje, registriran je predmet¹⁸². Institucija ombudsmana pratila je događanja u vezi s problemima škole, a posebice aktivnosti nadležnih tijela kojima bi se trebalo osigurati srednje obrazovanje u općini Stolac, u skladu s međunarodnim standardima. Ombudsmani su od resornog ministra prosvjete, znanosti, kulture i športa Hercegovačko-neretvanske županije zatražili dostavu svih bitnih činjenica i informacija u vezi sa spomenutim problemima. Kako u konkretnom slučaju nije ostvarena suradnja s Institucijom ombudsmana ni nakon izdavanja preporuke niti nakon upoznavanja predsjednika Vlade HNŽ-a, predočavamo **ovakav oblik nesuradnje i ignoriranja** i uvrštavamo ga u Godišnje izvješće o aktivnostima Institucije ombudsmana za 2012.

Ombudsmani ovom prilikom ukazuju na činjenicu da **ostvarivanje radnih prava prosvjetnih radnika nikada ne smije biti na štetu djece**, odnosno ako se djeci uskraćuje pravo na obrazovanje i ako ona ne pohađaju školu zbog štrajka i prosvjeda prosvjetnih radnika, ta odluka

¹⁸¹ Ž-BL-01-446/09

¹⁸² Ž-BL-01-446/09

prosvjetnih radnika nije u najboljem interesu djece i na takav se način povređuju prava djece. Uvažavajući sve otegotne okolnosti u kojima prosvjetni radnici djeluju i rade, kao i ostvarivanje njihovih radnih prava, ombudsmeni ukazuju na odredbu članka 3. UN-ove Konvencije o pravima djeteta, prema kojoj se u svim akcijama koje u vezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela **prvenstveno mora voditi računa o interesima djeteta**.

Iz žalbe roditelja djece I. razreda iz pojedinih naselja u općini Jajce¹⁸³ ombudsmeni doznaju da djeca iz tih naselja ne pohađaju nastavu jer im nije osiguran prijevoz do škole. Ono što iznimno zabrinjava jest što se s tim problemom susreću već nekoliko godina, osobito otkako je uvedeno devetogodišnje osnovno obrazovanje. Problem je vrlo brzo riješen zahvaljujući postignutom dogovoru kantonalne i lokalne vlasti s ravnateljima škola na tome području. Instituciji ombudsmana roditelji su potvrdili informaciju da djeca pohađaju školu i imaju organiziran prijevoz. Međutim, imajući u vidu da se, prema riječima i roditelja i nadležnih tijela, na početku svake školske godine **javljaju problemi glede organiziranja prijevoza**, u konkretnom je slučaju pronađeno trenutačno rješenje, te stoga ombudsmeni na ovaj način žele upoznati nadležna tijela u BiH o ovom problemu u cilju pronalaženja trajnog rješenja. Postupajući po pojedinačnim žalbama i u svakodnevnom radu s građanima, primijećeno je da u BiH ima mnogo problema u organiziranju i plaćanju prijevoza za djecu. Ombudsmeni ovom prilikom apeliraju na nadležna tijela na svim razinama vlasti da je obveza svih nas u svakom trenutku i u svakoj lokalnoj zajednici omogućiti pohađanje škole, pa to svakako podrazumijeva i organiziranje **besplatnog prijevoza za djecu**.

Institucija ombudsmana zaprimila je žalbu Romkinje¹⁸⁴, majke petero djece, nezadovoljne radom Općine Zavidovići zbog nehumanih uvjeta života svoje obitelji. U istražnom postupku, među ostalim, ustanovljeno je da podnositeljica žalbe ima djecu školskog uzrasta koja ne pohađaju školu, zbog čega je zatraženo ponovno izjašnjenje nadležnih tijela u cilju zaštite dječjih prava. U više je navrata u konkretnom predmetu vođena korespondencija s nadležnim općinskim i kantonalnim službama, radi poduzimanja odgovarajućih mjera kako bi djeca podnositeljice žalbe pohađala školu. Kako je navela općinska nadležna služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu, podnositeljica žalbe ne želi da njezina djeca pohađaju školu, a iz nadležnog ministarstva naveli su da *osim podnošenja prekršajne prijave protiv roditelja* ne postoje drugi raspoloživi pravni mehanizmi za uključivanje djece u nastavni proces. Imajući u vidu sve navedene okolnosti konkretnog slučaja, ombudsmeni su, vodeći se temeljnim načelima UN-ove Konvencije o pravima djeteta, pozvali ministricu da učini dodatne napore kako bi djeci bilo omogućeno uključivanje u odgojno-obrazovni proces i da u vezi s tim razmotre poduzimanje represivnih mjera protiv roditelja. Podnositeljici žalbe jasno je stavljeno do znanja da svoje postupke na štetu djeteta ne može pravdati činjenicom što joj nije riješeno stambeno pitanje i da je obrazovanje djece jedan od temeljnih preduvjeta za pravilan rast i razvoj djeteta.

Postupajući povodom anonimne pritužbe roditelja učenika jedne osnovne škole s područja Republike Srpske¹⁸⁵, zbog činjenica da je djeci/učenicima u posljednji trenutak „otkazana“ ekskurzija, utvrđeno je da ekskurzija nije realizirana zbog propusta turističke agencije, da je cjelokupna procedura u vezi s izborom turističke agencije obavljena u skladu s važećim Pravilnikom o izvođenju izleta, ekskurzija i škole u prirodi, te da su u školi i resornom ministarstvu svjesni svih posljedica otkazivanja ekskurzije i kako se to odrazilo na djecu/učenike.

¹⁸³ Ž-BL-01-685/12

¹⁸⁴ Ž-BL-01-499/11

¹⁸⁵ Ž-BL-01-431/12

Povodom ovakvih slučajeva, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske uputilo je obavijest svim osnovnim školama u vezi s ekskurzijama koje nisu realizirane zbog propusta turističkih agencija. Iz dostavljene obavijesti nadležnog ministarstva proizlazi da su škole bile dužne održati roditeljske sastanke, upoznati roditelje s novonastalom situacijom, razložiti zbog kojih se ekskurzije eventualno mogu odgoditi za rujnu ili o mogućnosti da od agencije bude zatražen povrat novca, a kao krajnju mogućnost navode i podnošenje tužbe za naknadu štete. Uprava osnovne škole održala je sastanak s roditeljima, koji nisu pristali da njihova djeca putuju na ekskurziju u rujnu.

Kada je u pitanju obrazovanje djece, prema pozitivnim propisima BiH srednje obrazovanje nije obvezno, ali, uvažavajući najbolji interes djeteta i ostvarivanje prava na obrazovanje, svakako je u interesu svakog djeteta da završi srednje obrazovanje. Tijekom istražnog postupka povodom uložene žalbe¹⁸⁶ došlo se do saznanja o ozbiljnim problemima, jer je dijete podnositelja žalbe isključeno iz škole i onemogućeno mu je daljnje školovanje. Institucija ombudsmana u više je navrata i na različite načine intervenirala u nadležnom ministarstvu obrazovanja, a kako bi nadležna tijela prvenstveno vodila računa o najboljem interesu djeteta. Ostvarena je dobra komunikacija s ministarstvom, a u drugostupanjskom postupku ministarstvo je poništilo odluku inspekcije, te je djetetu odobren nastavak školovanja u školskoj 2011./2012. godini.

3.6.3. Zanemarivanje i nasilje

Institucija ombudsmana zaprimila je anonimnu prijavu o mogućem zanemarivanju, zapuštanju i zlostavljanju djece na teritoriju općine Mrkonjić Grad. Centru za socijalni rad ukazano je na to kako su ombudsmani svjesni s kojim se problemima susreću tijela skrbi, a pritom su najvažnija karika u lancu ostvarivanja i zaštite prava djece u jednoj lokalnoj zajednici. Ombudsmani ponovno i ovom prilikom **ukazuju vlastima na težak položaja centara za socijalni rad u BiH**, kao i da se iz lokalnih općinskih proračuna uvijek malo/premalo izdvaja za ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite te time izravno ili neizravno umanjuje važnost i značaj centara za socijalni rad, odnosno ograničavaju se u obavljanju svojih dužnosti, obveza itd. Ombudsmani su stava da treba poduzeti sve što je moguće da djeca ostanu u obitelji, ali s druge strane, u konkretnom slučaju, konstatirano je da roditelji djece očigledno nemaju dovoljno kapaciteta i resursa za kvalitetno ili barem na zadovoljavajući način ispunjavanje roditeljskih dužnosti i obveza. Također, prema dosadašnjim iskustvima, veoma rijetko/gotovo nikako se ne koristi institut oduzimanja roditeljskog prava, a i to je jedan od mehanizama za zaštitu djeteta od zlorabe i različitih vrsta nasilja. Shodno tome, Centar je pozvan da ozbiljno razmotri mišljenje ombudsmana i poduzme više, a nakon toga je donio zaključak o povjeravanju maloljetne djece drugoj osobi na čuvanje, sukladno članku 205. Porodičnog zakona RS-a, s čime su se suglasili i roditelji djece. Ombudsmani ovim putem pohvaljuju rad Centra za socijalni rad općine Mrkonjić Grad, uvažavajući ograničena financijska sredstva za rad i nedostatak stručnog kadra, ali s konstatacijom kako se uz malo dobre volje i koordiniranim radom svih nadležnih na području jedne lokalne zajednice može osigurati zaštita i ostvarivanje prava djece kad god je to potrebno.

Uvažavajući činjenicu da Odjel pri Instituciji ombudsmana predstavlja nacionalni mehanizam koji treba osigurati ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštiti prava djece na teritoriju cijele BiH, ombudsmani su uputili **Preporuku o zaštiti djece od vršnjačkog nasilja u školama** u FBiH i Brčko Distriktu BiH, kojom se Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti nalaže da, u

¹⁸⁶ Ž-MO-01-35/12

suradnji s kantonalnim ministarstvima i Odjelom za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta BiH, poduzme sve potrebne mjere i aktivnosti kako bi se osiguralo održavanje discipline u školi na način primjeren ljudskom dostojanstvu djeteta, uključujući i pravno definiranje postupanja u slučajevima vršnjačkog nasilja, kao i da Ministarstvo civilnih poslova BiH, imajući u vidu međunarodne obveze BiH, poduzme aktivnosti koordinacije u cilju ujednačavanja postupanja u slučajevima vršnjačkog nasilja na teritoriju cijele BiH¹⁸⁷. Naime, u Republici Srpskoj donesen je Protokol o postupanju u situacijama vršnjačkog nasilja u obrazovnim institucijama, koji su 2008. godine potpisali ministri prosvjete i kulture, unutarnjih poslova i zdravlja i socijalne skrbi ovog entiteta. Nadležna tijela izjasnila su se povodom izdane preporuke i izrazila spremnost za poduzimanje preporučenih aktivnosti, no do danas nisu poduzete konkretne aktivnosti te ombudsmeni ocjenjuju da nije postupljeno prema njihovim preporukama.

Kako je to i ranije spomenuto, nerijetko se iz predmeta registriranih u drugim odjelima dolazi do saznanja o povredama i/ili ugrožavanju prava djeteta. U predmetu registriranom u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije¹⁸⁸ podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmana za pomoć zbog obiteljskog nasilja. Kako je navela, podnositeljica žalbe i njezina djeca godinama su trpjeli fizičko i psihičko nasilje od supruga i oca. Tijekom istražnog postupka ustanovljeno je da su sve mjerodavne i nadležne institucije upoznate sa slučajem, odnosno da su poduzimale radnje u skladu sa zakonom te je suprug podnositeljice žalbe oglašen krivim za kazneno djelo nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici, ali se maltretiranje nastavlja, s tim što su u pitanju verbalne prijetnje. Podnositeljicu žalbe najviše brine činjenica što je bivši suprug uznemirava na poslu, te se plaši da će ostati bez posla. Svjesna činjenice da su nadležni učinili sve što su trebali učiniti, u skladu s pozitivnim propisima, podnositeljica želi da joj se i njezinoj djeci u što većoj mjeri pomogne. Ombudsmeni izražavaju posebnu zabrinutost time što, i pored poduzimanja svih potrebnih mjera, problemi podnositeljice žalbe nisu u potpunosti riješeni.

3.6.4. Konfliktne rastave

U radu na pojedinačnim žalbama, osobito u izravnoj korespondenciji s centrima za socijalni rad, kao jedno od gorućih problema u zaštiti i ostvarivanju prava djece nameće se *problem tzv. visokokonfliktnih rastava*, odnosno prava djece tijekom sudskih i upravnih postupaka između roditelja (kontakti i viđanje roditelja s kojim dijete ne živi, neslaganja glede ostvarivanja roditeljskog prava, skrbništva, izdavanja putnih isprava, sporovi u vezi s uzdržavanjem, podjela imovine, raspolaganje imovinom itd.). Poseban problem je provedba rješenja tijela uprave, centara za socijalni rad, ali nerijetko i sudskih odluka, budući da takve provedbe zahtijevaju angažman tijela skrbi. Tako veoma često dolazi do problema u vezi s uporabom sile od strane policije. Ombudsmeni žele upoznati nadležne vlasti **s problemima prilikom prisilnog izvršenja rješenja centara za socijalni rad/tijela i nepostojanja djelotvornih mehanizama za izvršenje njihovih odluka**, posebice u situacijama kada dijete trpi i prilikom izvršenja odluka kojim je određeno kontaktiranje/viđanje djeteta s roditeljem s kojim dijete ne živi. S obzirom na učestalost ovog problema u radu Odjela, ombudsmeni konstatiraju da je u pitanju problem koji dovodi u izrazito nepovoljan položaj veliki broj djece. Također je uočeno da postojeća **zakonska i stručna rješenja ne osiguravaju zaštitu djeteta** i njegovih prava u ovakvim i sličnim situacijama kada je jedan roditelj ustrajan u nakani da drugoga roditelja isključi iz djetetova života ili da ga ometa u obavljanju roditeljskih dužnosti.

---

¹⁸⁷ Ž-BL-01-350/11

¹⁸⁸ Ž-BL-06-69/11

3.6.5. Aktivnosti Odjela

3.6.5.1. Ombudsman u vašoj školi

Odjel je, u suradnji s organizacijom *Save the Children*, u 2012. godini u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH“ proveo niz aktivnosti na promicanju prava djece. Jedna od tih aktivnosti je projekt „Ombudsman u vašoj školi“ u sklopu kojega su posjećene tri osnovne i tri srednje škole u općinama Zavidovići, Široki Brijeg i Kozarska Dubica. Ovaj projekt realiziran je u prethodnim godinama, a bit će nastavljen i u 2013. godini. Rezultati tih aktivnosti su upoznavanje djece s pravima zajamčenim Konvencijom o pravima djeteta, čime se postiže senzibiliziranost djece za djelovanje u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, potaknutost i motiviranost za uzimanje aktivne uloge u borbi za ostvarivanje svojih prava, a svakako i dodatna izobrazba o ulozi ombudsmana i mehanizmima djelovanja ove institucije u slučajevima povrede ili zaštite prava djece, uz iskrenu želju i nakanu da djeca prepoznaju Instituciju ombudsmana kao partnera u ostvarivanju svojih prava. Bitno je istaknuti da su posjeti lokalnim zajednicama „iskorišteni“ za razgovor s predstavnicima lokalne/kantonalne vlasti, prvenstveno s predstavnicima centara za socijalni rad, ali i s predstavnicima drugih tijela. Projekt „Ombudsman u vašoj školi“ realizirana je i u ustanovama za djecu bez roditeljske skrbi, i to u Majčinom selu u Međugorju i u javnoj ustanovi „Dom porodica“ Zenica, kao i u Banjoj Luci s djecom iz udrugom obitelji s četvero i više djece iz Banje Luke.

3.6.5.2. Istraživanja i posebna izvješća Odjela izrađena u 2012. godini

3.6.5.2.1. Posebno izvješće ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BIH

Ombudsmani su ocijenili potrebnim pristupiti izradi analize zdravstvene zaštite djece u Bosni i Hercegovini, u cilju dobivanja podataka i informacija na temelju kojih se može predstaviti stvarna slika stanja zdravstvene zaštite djece na teritoriju cijele BiH. Istraživanje je utemeljeno na izravnoj, usmenoj komunikaciji i korespondenciji s nadležnim tijelima za navedeno područje, nevladinim organizacijama, kao i uvidom u aktualno stanje ustanova za zdravstvenu zaštitu na razini kantona u Federaciji BiH, u Republici Srpskoj te u Brčko Distriktu BiH.

Ombudsmani naglašavaju da bi svako dijete u BiH trebalo imati jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti u ostvarivanju zdravstvene zaštite, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Jednak pristup i jednake mogućnosti podrazumijevaju osiguranje jednakih uvjeta i prilika za svu djecu, za što je jedan od preduvjeta dobra suradnja i koordinacija svih nadležnih tijela. Istraživanjem o zdravstvenoj zaštiti djece u BiH utvrđeno je da su procedure ostvarivanja prava na pristup zdravstvenoj zaštiti u suprotnosti s odredbama Konvencije o pravima djeteta, kojom se uređuje pitanje zdravstvene zaštite, a ta zaštita mora biti osigurana svakome djetetu do 18 godina. Situacijska analiza pokazala je da u sklopu zdravstvene zaštite djece u BiH nisu osigurani jednak pristup i jednake mogućnosti, uz osiguranje jednakih uvjeta za svu djecu, kao i da je utvrđena cijena participacije za usluge iz zdravstvene zaštite djece u BiH ograničavajući faktor osiguranja uživanja jednakih usluga za svu djecu. Zatim, ustanove koje obavljaju usluge zdravstvene zaštite suočavaju se i s problemom nedostatka određenih obrazovnih profila, kao i dodatne izobrazbe postojećeg kadra, a situacijska analiza pokazala je da nisu uspostavljene dodatne mjere uključivanja djece s psihofizičkim poteškoćama, kao ni djece iz marginaliziranih skupina. U 2013. godini ombudsmani će pratiti realizaciju preporuka iz tog posebnog izvještaja.

3.6.5.2.2. Posebno izvješće MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM

Izradom posebnog izvješća „Mladi i djeca u sukobu sa zakonom“ ombudsmeni su željeli ukazati na mjerodavni pravni okvir kojim se uređuje područje maloljetnika u sukobu sa zakonom, predstaviti stvarno stanje u praksi, ukazati na prednosti i nedostatke utvrđene provođenjem istraživanja, te izdati preporuke nadležnim ustanovama i tijelima zakonodavne i izvršne vlasti, kako na razini države BiH tako i na razini entiteta, s ciljem unapređenja stanja prava djece koja su u sukobu sa zakonom. Dan je poseban osvrt na prava djece koja se nalaze na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora i odgojnih mjera u nadležnim ustanovama, te unapređenje općeg stanja u tim ustanovama. Posebno izvješće istraživačkog je karaktera, a podrazumijeva pravnu analizu i analizu stanja na terenu.

Ombudsmeni su na temelju dobivenih i prikupljenih podataka izdali preporuke nadležnim ustanovama pojedinačno, ali i opće preporuke nadležnim tijelima na razini BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH. Izdane preporuke uglavnom se odnose na rješavanje problema uočenih na temelju dobivenih podataka, poput npr. razdvajanja maloljetnih od punoljetnih osuđenika, što je problem u većem broju ustanova, reguliranje pitanja zdravstvene zaštite te zapošljavanje liječnika u stalni radni odnos. Nadležnim tijelima vlasti ukazano je na potrebu prioritarnog usvajanja Zakona o zaštiti i postupanju s maloljetnicima u kaznenom postupku FBiH, planiranje i provođenje različitih stručnih edukacija i usavršavanja stručnjaka koji rade s ovom populacijom, te zapošljavanje dodatnog stručnog kadra.

3.6.5.2.3. Posebno izvješće PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE ZAŠTITE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST KADA SU PRAVA NARUŠILI MEDIJI U BIH

Opći cilj istraživanja o stanju povreda prava djece na privatnost od strane medija u BiH bilo je utvrditi povređuju li i u kojoj mjeri to pravo mediji u BiH. Specifičnim ciljevima istraživanja nastojao se utvrditi način izvještavanja o djeci u medijima uopće, s posebnim osvrtom na izvještavanje o djeci žrtvama seksualnog zlostavljanja, utvrđivanje razine znanja predstavnika medija o Konvenciji o pravima djeteta i kodeksu novinara, kao i utvrđivanje u kojoj je mjeri nevladin sektor aktivan i upoznat sa stanjem na ovome području, te ispitati mišljenje stručnjaka/profesionalaca. Ombudsmeni su itekako svjesni činjenice da su upravo mediji ti koji sudjeluju u stvaranju predodžbe o određenim pojavama u društvu. Samim time njima se i nameće profesionalna i moralna obveza izvještavanja na način na koji ih obvezuju zakoni i odgovarajući strukovni kodeksi. Ombudsmeni su novinarima ukazali na potrebu izbjegavanja senzacionalizma prilikom izvještavanja o djeci, prvenstveno uvažavajući njihovu ranjivost i posljedice koje iz takvog načina izvještavanja mogu dodatno nastati za cjelokupan psihofizički razvoj djeteta. Također, ombudsmeni su pozvali medijske kuće da svoje zaposlenike stalno i dodatno educiraju u specijaliziranim područjima o kojima izvještavaju. Ombudsmeni su, u ime djece, ukazali medijima na potrebu poštivanja prava djece na privatnost i poštivanje dostojanstva djeteta žrtve bilo koje vrste nasilja. Obveza svih nas je djecu štititi od potencijalno štetnih medijskih sadržaja i zaštititi ih od iskorištavanja za potrebe različitih vrsta oglašavanja, te medijski prostor ispuniti pozitivnim sadržajima za djecu i o djeci.

3.6.5.3. Praćenje realizacije posebnih izvješća sastavljenih u 2010. i 2011. godini

Ombudsmeni su u 2010. godini sastavili *Posebno izvješće o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama*. Početkom 2012. godine ombudsmeni su podsjetili nadležna tijela - Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske i Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti - da u svakodnevnom radu i planiranju aktivnosti imaju u vidu preporuke

ombudsmana te upoznaju škole, u mjeri u kojoj je to objektivno moguće, s njihovim preporukam. Osim toga, od njih je tražena dostava povratnih informacija o eventualnim pomacima u ostvarivanju načela participacije djece i odraslih u interesu djece u školama ili o poduzetim aktivnostima u cilju ostvarivanja toga cilja.

Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH su, po osnovi dostavljenog Posebnog izvješća o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama i instrukciji Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti, očitovanja dostavili: **Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, Ministarstvo obrazovanja, znanosti i mladih Kantona Sarajevo i Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona.** Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Bosansko-podrinjskog kantona Goražde nije imalo priliku ranije vidjeti ili pročitati izvješće. Međutim, naknadno je uputilo svim školama s područja toga kantona preporuke ombudsmana. Ministarstvo obrazovanja, znanosti i mladih Kantona Sarajevo je, među ostalima, obavijestilo Instituciju ombudsmana da je, s ciljem većeg uključivanja roditelja u rad školskog odbora, ali i kvalitetnijeg funkcioniranja škola u cjelini, u prosincu 2011. godine donijelo Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju, kojim se povećava broj roditelja članova školskog odbora, te su umjesto dosadašnjeg jednog roditelja, u rad školskog odbora uključena još dva roditelja. Na taj način školski odbor broji sedam, umjesto dosadašnjih pet članova školskog odbora. U prosincu 2011. godine osnovano je i Udruženje vijeća roditelja osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo, koje svoju djelatnost i rad obavlja u suradnji s Ministarstvom. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona podržava suradnju s nevladinim sektorom, a ističe i da je, u suradnji s Misijom OEES-a u BiH, izradilo podzakonske - provedbene pravilnike kojima se, među ostalim, uređuje izbor i imenovanje ravnatelja škola, formiranje i rad školskih odbora te osposobljavanju školskog menadžmenta.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske obavijestilo je Instituciju ombudsmana da je, sukladno odredbama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske i odredbama Pravilnika o izboru i radu školskog odbora, na prijedloge načelnika općina, skupština općina, zaposlenih radnika i savjeta roditelja, Ministarstvo u 2009. godini imenovalo članove školskih odbora u svim osnovnim i srednjim školama u Republici Srpskoj. Kako mandat članova školskih odbora traje četiri godine, u 2013. godini bit će imenovani novi članovi školskih odbora. Napominje se da su u svim školama izabrani puni sastavi školskih odbora (sedam članova), da su prema potrebi donošena rješenja o izmjeni rješenja za članove školskih odbora kada je to bilo potrebno, kao i da su davane suglasnosti za imenovanje vršitelja dužnosti. Istodobno je zahtjevano da u roku od od 60 dana od dana zaprimanja suglasnosti budu raspisani natječaji za izbor i imenovanje ravnatelja škole, čega su se školski odbori pridržavali. Odredbom članka 110. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju odedeno je da nastavnici, stručni suradnici i ostali djelatnici škole moraju obaviti liječnički pregled prije početka redovite nastave, a u tu svrhu je od nadležnog Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske pribavljen popis svih ustanova nadležnih za obavljanje sistematskih pregleda i prosljeđen svim školama. Pored toga, navodi se da uprava škole, naročito pedagozi i razrednici, informiraju učenike o ulozi vijeća učenika i vijeća roditelja, a u školama postoje i informativni pultovi o radu vijeća učenika i vijeća roditelja. Također je Institucija ombudsmana obaviještena kako se u školama u Republici Srpskoj organiziraju slobodne aktivnosti, pri čemu se u brojnim školama organizirju produženi boravci, fakultativna nastava, a naročito osnovne škole organiziraju jednodnevne izlete. Kada je u pitanju preporuka ombudsmana o uspostavi registra u kojemu će se, bez diskriminacije, evidentirati povrede prava djece i način njihovog rješavanja, a koji će se kao službeni podatak dostavljati u godišnjem izvješću u radu škole, Ministarstvo je proslijedilo preporuku školama, te će naknadno tražiti povratne informacije od njih.

Cijeneci izjašnjenja nadležnih o svojim preporukama iz posebnog izvješća o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama, ombudsmeni iskazuju posebno zadovoljstvo što su učinjeni izvjesni pomaci, ali svakako žele upoznati nadležne da će i dalje pratiti provedbu preporuka, dok će ponovno pozvati Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti da upozna nadležna kantonalna ministarstva s preporukama ombudsmana i da ih u što većoj mjeri provedu.

Potkrajm 2011. godine Odjel je objavio posebno izvješće o temi: „**Analiza stanja prava djece i njihovog ostvarivanja u području predškolskog odgoja i obrazovanja**“. Sastavni dio izvješća bio je određeni broj općih preporuka.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske se u vezi s preporukom ombudsmana izjasnilo da su se prilikom usklađivanja Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju s Okvirnim zakonom BiH, i to u dijelu kojim se predškolsko obrazovanje za djecu u godini pred polazak u školu propisuje kao obvezno, vodili činjenicom da u Republici Srpskoj nema ni prostornih ni kadrovskih kapaciteta za uključivanje sve djece u predškolski program u godini pred polazak u školu. Svjesni važnosti ranog uključivanja djece u neke od predškolskih programa, kako se ističe, Vlada Republike Srpske preuzela je obvezu financiranja i osiguranja sredstava za program u godini pred polazak u školu, najviše zbog različitih mogućnosti lokalnih zajednica.

Imajući u vidu da pojedini kantoni nisu dostavili izjašnjenja o preporukama, ombudsmeni ovim putem ukazuju nadležnim tijelima na to da ministarstva nadležna za obrazovanje u Kantonu Središnja Bosna, u Zapadnohercegovačkom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu nisu uspostavila suradnju s Institucijom ombudsmana niti su postupila prema preporukama ombudsmana. Tijekom 2013. godine ombudsmeni će ponovno pozvati na provođenje njihovih preporuka u pogledu predškolskog obrazovanja.

U 2010. godini provedeno je istraživanje o stanju u ustanovama za smještaj djece bez roditeljske skrbi, ustanovama za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i dijelu ustanova za djecu s poteškoćama u razvoju. Istraživanje je rezultiralo izradom **Posebnog izvješća o pravima djece smještene u ustanove, s posebnim osvrtom na normative i standarde**. U sklopu istraživanja organiziran je obilazak 33 ustanove u cijeloj BiH za koje su informacije dobivene od nadležnih ministarstava, nevladinih organizacija i građana radom na terenu i iz predmeta koji su bili zaprimljeni u Instituciji ombudsmana. Na temelju rezultata istraživanja uočeni su problemi i nedostaci u ovome području, te izdane preporuke. Međutim, izradom izvješća nisu prestale aktivnosti ombudsmana, te je stoga u 2012. godini praćena realizacija preporuka i nadležnim tijelima, na koja se odnose upućene preporuke iz Izvještaja, upućeni su dopisi kojima su tražene informacije o realizaciji preporuka. Ministarstvo civilnih poslova BiH u odgovoru je istaknulo da je, u suradnji s UNICEF-om i Europskom unijom, pristupilo izradi projekta SPIS-a „Jaćanje sustava socijalne skrbi i inkluzije djece u BiH“, te da taj projekt podrazumijeva integrirani, međusektorski pristup utemeljen na primjerima iz prakse, planiranju, primjeni, praćenju i evaluaciji.

Federalno ministarstvo zdravstva u svome dopisu je istaknulo kako bi se uspostavom fonda socijalne skrbi, a što je jedna od preporuka u tom izvješću, svakako doprinijelo izjednaćenosti i prava djece iz područja ostvarivanja prava prozašlih iz propisa o socijalnoj skrbi. U odgovoru Federalnog ministarstva rada i socijalne politike istaknuto je kako je u cilju razvijanja socijalne skrbi, koja će moći optimalno odgovoriti potrebama djece, izraćen Dokument politike zaštite djece bez roditeljske skrbi i obitelji pod rizikom od razdvajanja u Federaciji BiH 2006.-2016. godine, koji su 2008. godine usvojili Vlada FBiH i oba doma Parlamenta FBiH. Također se navodi

kako su Vlada FBiH i oba doma Parlamenta FBiH u 2011. godini usvojili Strategiju za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom u FBiH 2011.-2015. godine. Iako se mjere u Strategiji ne eksplicitno odnose na djecu, u nekim poglavljima, poput poglavlja o zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju, naglašeni su ciljevi koji se odnose na unapređenje položaja djece u tim sektorima i stvaranje uvjeta za njihovo ravnopravno sudjelovanje u ovim društvenim vrijednostima. Strategija je okvir za buduća djelovanja iz područja invalidnosti.

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Bosansko-podrinjskog kantona istaknulo je u dopisu kako na području toga kantona nema ustanova za smještaj djece bez roditeljske skrbi niti ustanove za smještaj djece društveno neprihvatljivog ponašanja, kao ni djece s poteškoćama u razvoju, tako da Ministarstvo nije pratilo pomake u radu niti poduzimalo određene aktivnosti na poboljšanju uvjeta života i rada u takvim ustanovama.

Iz Unsko-sanskog kantona zaprimljeni su odgovori Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta i Ministarstva zdravstva i socijalne politike. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta u odgovoru je istaknulo da u djelovanju prema obrazovnim institucijama iz svoje nadležnosti pruža svaku moguću pomoć djeci u obliku preporuka pri ostvarivanju na upis, izvandrednim polaganjima i stjecanju kvalifikacija, a također se navodi da će Zakonom o obrazovanju odraslih, koji je u pripremi, biti propisana mogućnost stjecanja obrazovanja za djecu koja to nisu ostvarila u redovitom obrazovanju. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike navodi da su, kada je u pitanju socijalna skrb, naknade za djecu bez roditeljske skrbi vraćene na iznos od 219 KM, a kad je u pitanju Đački internat, nema pomaka te se djeca i dalje smještaju putem javnog oglasa, bez provođenja postupka sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji s djecom.

Iz Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa HNŽ-a ističu da su u obrazovni sustav uključena djeca s posebnim potrebama, te da se u školama provodi inkluzivna nastava. Također se ističe da na području toga kantona nema ustanova za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja, a takve djece ima i pruža im se pomoć u SOS dječjem selu Mostar i drugim ustanovama.

Ombudsmani ovim putem pohvaljuju i podržavaju usvajanje Strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH za razdoblje 2012.-2015., koju je usvojilo Vijeće ministara BiH, kao i uspostavu Neovisnog monitoring tima za praćenje Strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH 2012.-2015. Neovisni monitoring tim čine nevladine organizacije iz BiH s dugogodišnjim iskustvom na polju zaštite prava djeteta.

3.6.5.4. Ostale aktivnosti Odjela

Tijekom 2011. godine završen je i upućen podnesak o primjeni Konvencije o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini UN-ovom Odoru za prava djeteta, a u veljači 2012. on je predstavljen UN-ovom Odboru za prava djeteta u Ženevi. U listopadu 2012. godine UN-ov Odbor uputio je preporuke državi BiH. Uvažavajući značaj preporuka Odbora, Institucija ombudsmana, mreža nevladinih organizacija pod nazivom „Snažniji glas za djecu“ i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH su u zajedničkom aktivnošću – organiziranjem okrugloga stola u zgradi Parlamentarne skupštine BiH o temi: „Preporuke Odbora upućene državi BiH - kako dalje?“ obilježili **Međunarodni dan djeteta (20. studenoga)**. U 2013. godine bit će dogovorene i porovodit će se zajedničke aktivnosti, uz potporu *Save the Children Internationala*, u cilju provedbe pojedinih preporuka Odbora.

Osoblje Odjela je u 2012. godini posjetilo specijaliziranu instituciju za zaštitu dječjih prava Republike Hrvatske kako bi se osnažili pravници za djelovanje u ovome području, a osobito za proaktivno djelovanje u zaštiti dječjih prava i Odjela uopće, te u dovoljnoj i većoj mjeri senzibilizirali za rad s djecom i u vezi s djecom. Bilo je nužno da osoblje Odjela razmijeni informacije i iskustva s kolegama iz Ureda pravobraniteljice za djecu RH, posebice u vezi s radom povodom žalbi, izradom analiza, posebnih izvješća i preporuka, a svakako je i bitno uspostavljanje kvalitetnije suradnje između pravobraniteljice za djecu RH i ombudsmana BiH u cilju realizacije novih ideja i vizija u radu Odjela, s naglaskom na unapređenje postojeće prakse na području zaštite prava djeteta u BiH. Iz tih razloga, osoblje Odjela također je prošlo obuku iz rada s djecom, prvenstveno zbog aktivnosti u školama, u trajanju od dva dana, te obuku u vezi s izradom ovogodišnjih analiza iz područja zaštite prava djeteta, u trajanju od dva dana.

Ombudsmani i osoblje Odjela su i u 2012. godini aktivno sudjelovali u radu Mreže ombudsmana za djecu Jugoistočne Europe i Europske mreže ombudsmana za djecu. Članice Mreže ombudsmana za djecu Jugoistočne Europe su se na konferencijama u Crnoj Gori, koja je 2012. godine predsjedala Mrežom, bavile pitanjem zaštite djece na internetu, odnosno od štetnih sadržaja na internetu, kao i zaštitom djece od seksualnog iskorištavanja i zluoporabe. Predstavnicima Institucije ombudsmana bili su nazočni i godišnjoj konferenciji Europske mreže ombudsmana za djecu u Nikoziji (Cipar), a s članicama Mreže razmijenjena su iskustva i znanja iz područja maloljetničke delinkvencije, što je bilo od velikog značaja za izradu posebnog izvješća ombudsmana BiH pod nazivom „Mladi i djeca u sukobu sa zakonom“.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-BL-01-622/12

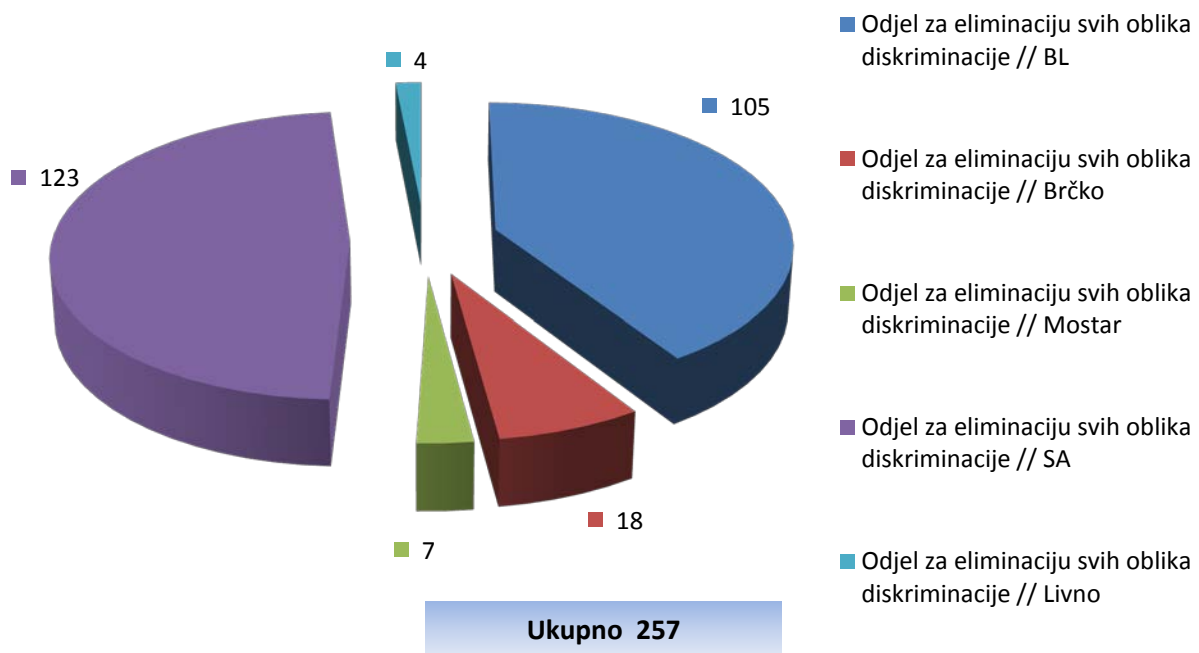
Roditelji djece iz općine Dobretići obavijestili su Instituciju ombudsmana da je nakon požurnice koju su ombudsmani uputili nadležnoj općini i Ministarstvu obrazovanja, znanosti, kulture i sporta KSB-a riješen problem prijevoza djece i da od 10. 9. 2012. svi učenici imaju odgovarajući prijevoz do škole.

Predmet: Ž-BL-02-554/11

Slijepo dijete upućeno je na školovanje u specijaliziranu ustanovu u Derventi. Dijete je proglašeno 100%-tnim invalidom I. kategorije kojemu je potrebna stalna zdravstvena zaštita i ostvaruje je u mjestu prebivališta – Ključu, a ne i u mjestu školovanja - Derventi. Podnositelj žalbe je osoba koja nije samovoljno otišla u Derventu na školovanje u ustanovu u kojoj se školuju slabovidna djeca, nego je to učinjeno prema odluci Centra za socijalni rad u Ključu, uz suglasnost kantonalnog ministra zdravstva Vlade USK-a, jer se obitelj podnositelja žalbe nalazi u stanju i socijalne i materijalne potrebe koju ostvaruje u Centru za socijalni rad u Ključu (otac podnositelja žalbe također je invalid). Ombudsmani su uputili preporuku kantonalnom ministru zdravstva Vlade USK-a da poduzme sve potrebne radnje i mjere iz svoje nadležnosti kako bi podnositelj žalbe ostvario pravo na zdravstvenu zaštitu u mjestu u kojem se školuje. Preporuka je ispoštovana.

3.7. ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DIKRIMINACIJE

Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije (u daljnjem tekstu: Odjel) uspostavljen je u siječnju 2009. godine s osnovnim ciljem da osigura ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštiti prava građana na cijelom teritoriju BiH i poduzme učinkovite mjere u cilju sprečavanja bilo kojeg oblika diskriminacije. Radeći na pojedinačnim žalbama ili u istražnim postupcima po službenoj dužnosti, ombudsmeni nastoje ukazati na značaj što dosljednije primjene zabrane diskriminacije sadržane u međunarodnim konvencijama i domaćem zakonodavstvu, kao i na značaj usklađivanja domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima ljudskih prava. U preporukama i ostalim odlukama ukazuje se odgovornim institucijama i službama na čimbenike koji onemogućavaju ravnopravan zakonski odnos prema svim građanima BiH i predlažu se odgovarajuće mjere za učinkovitu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Dijagram 13. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini po uredima

Budući da je Institucija ombudsmana člankom 7. stavak (2) točka f. Zakona o zabrani diskriminacije obvezana na izradu posebnog izvješća o svojim aktivnostima koje se odnose na primjenu navedenog zakona, u tome su izvješću dani detaljni pokazatelji o radu Odjela.

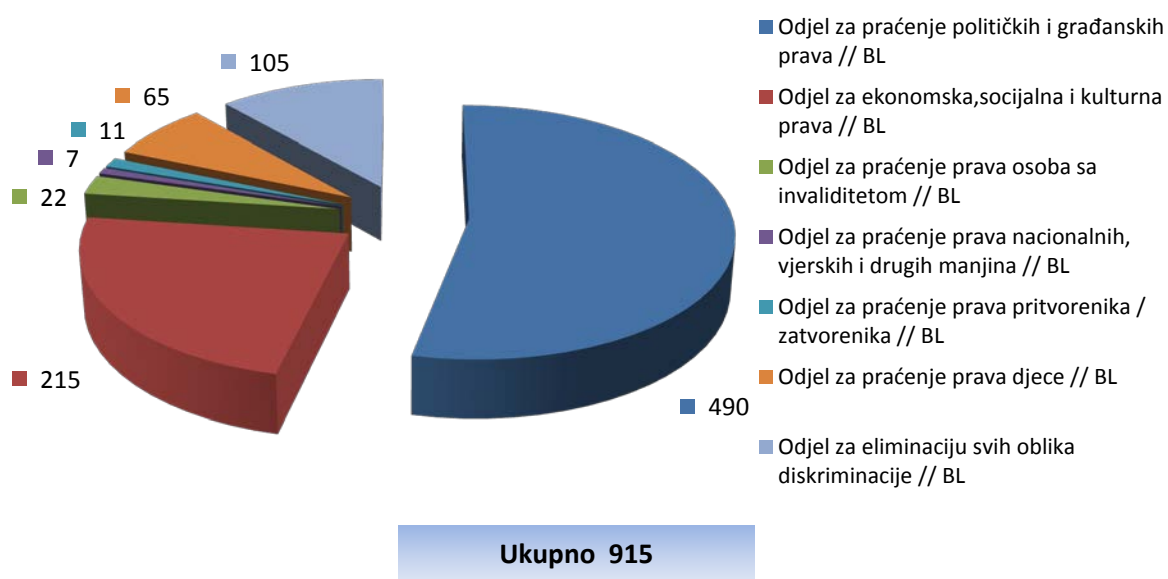
POGLAVLJE IV. POSTUPANJE POVODOM PREDMETA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO UREDIMA

4.1. GLAVNI URED BANJA LUKA

U Glavnom uredu Banja Luka (u daljem tekstu: Glavni ured), gdje je ujedno i sjedište Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH, u 2012. godini **zaprimljeno je 915 žalbi**, što je za 149 žalbi više nego u prethodnoj godini (porast broja žalbi za 19,4%). Iz proteklnih godina preneseno je 270 žalbi. Od 915 zaprimljenih predmeta u 2012. godini, riješeno ih je 649, a od 270 prenesenih žalbi iz ranijih godina, riješene su 232 žalbe, tako da je u Uredu Banja Luka u 2012. Godini ukupno riješen 881 predmet.

Najviše je predmeta riješeno tijekom intervencije ombudsmana - 313, na drugi način riješeno je 218 predmeta, neprihvatljivih žalbi bilo je 147, zatvorenih predmeta zbog nezainteresiranosti stranaka za daljnje vođenje postupka - 126, posebnim izvješćem završena su četiri predmeta, dok je šest predmeta proslijeđeno drugom uredu Institucije ombudsmana, 12 predmeta ustupljeno je drugom nadležnom tijelu i 55 predmeta riješeno je preporukama koje su realizirane.

Glavni ured izdao je 66 preporuka nadležnim tijelima radi otklanjanja povrede prava. Od toga je realizirano 20 preporuka, u 20 predmeta ostvarena je suradnja, dok u 23 predmeta nema odgovora, a djelomično je realizirana jedna preporuka. Dvije preporuke nisu realizirane.

Dijagram 14. Pregled zaprimljenih žalbi u Glavnom uredu Banja Luka za 2012. godinu po odjelima

4.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U skladu s navedenim statističkim podacima, u Glavnom uredu je u 2012. godini **najviše žalbi** podneseno zbog povreda ljudskih prava iz nadležnosti Odjela za praćenje političkih i građanskih prava- 490 žalbi.

Iz rada Odjela za praćenje političkih i građanskih prava može se zaključiti da najveći **problemi postoje u funkcioniranju sudskih i upravnih tijela**, što dokazuje veliki broj žalbi koje se odnose na rad tih tijela. U 2012. godini Glavni ured zaprimio je 163 žalbe na rad sudova te 127 žalbe na rad upravnih tijela.

Žalbe podnesene na rad sudskih tijela, kao i protekle godine, u najvećem broju su se odnosile na povredu prava na suđenje u razumnom roku, odnosno sporost i neučinkovitost, neprovođenje pravomoćnih sudskih presuda, nezakazivanje ročišta, odugovlačenje postupka i rad sudaca. **Najviše žalbi odnosilo se na Osnovni sud u Banjoj Luci te Općinski i Kantonalni sud u Bihću.**

Žalbe podnesene **na rad upravnih tijela** odnosile su se na nepoštivanje zakonskih rokova pri **donošenju rješenja u upravnom postupku.**

Znatan porast broja žalbi u odnosu na prošlu godinu u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava odnosi se **na pravo pristupa informacijama, koje je kao takvo zajamčeno** Zakonom o slobodi pristupa informacijama. Ukupno je podneseno 92 žalbe, a najčešći žalbeni navodi stranaka odnosili su se na neodlučivanje u zakonskom roku, kao i nezadovoljstvo podnositelja žalbi razlozima odbijanja pristupa informacijama.

U Glavnom uredu je u 2012. godini zaprimljeno 38 žalbi na rad policije, koje su se većinom odnosile na rad službenika centara javne sigurnosti. Zapaženo je da je **suradnja s navedenim tijelima veoma dobra**, da odgovaraju u ostavljenom roku i veoma detaljno.

Zatim, u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava najveći broj povreda **odnosio se na povrede prava iz radnih odnosa** - ukupno 99 žalbi, što prije svega uključuje povrede prava radnika koje su počinili poslodavci **neuplaćivanjem doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, povredu Zakona o radu prilikom zasnivanja i prestanka radnog odnosa, kao i uskraćivanje prava radniku koja mu pripadaju po osnovi radnog odnosa.** U navedenom odjelu su se 73 žalbe odnosile na povrede prava iz mirovinskog osiguranja, i to većinom nedonošenjem rješenja u zakonskom roku, te nezadovoljstvo utvrđenim iznosom mirovine. Iz područja komunalnih usluga zaprimljene su 23 žalbe.

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije je u 2012. godini zaprimljeno 95 žalbi. U odnosu na 2011. godinu, znatno je povećan priljev žalbi. **Najviše žalbi odnosilo se na mobing, diskriminaciju po osnovi nacionalnog i socijanog podrijetla te diskriminaciju prilikom zapošljavanja.**

U Odjelu za praćenje prava djece zaprimljena je 61 žalba, od kojih se najveći broj odnosio na pravo djece na obrazovanje, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na načine održavanja osobnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima, pravo na zaštitu od nasilja, posebice zapuštanje i zanemarivanje djeteta, a kao odgovorna tijela u žalbama se navode centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije, nadležna resorna ministarstva iz područja socijalne skrbi i obrazovanja.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-BL-04-91/12

Žalba se odnosi na Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe RS-a, Komisiju za provjeru zakonitosti zaključenih i obnovljenih ugovora i za utvrđivanje prava na obnovu ugovora o korištenju stana privremenih korisnika - nedonošenje rješenja o zahtjevu stranke za nadovjeru ugovora. Nakon preporuke Institucije ombudsmana, Ministarstvo je obavijestilo da je doneseno rješenje povodom zahtjeva podnositeljice žalbe.

Predmet: Ž-BL-04-643/12

Podnositelj žalbe bio je nezadovoljan dužinom trajanja postupka pred Odjelom za vojne evidencije sudionika Obrambeno-domovinskog rata Banja Luka, navodeći da nije odlučeno o zahtjevu za priznavanje vojnog angažmana u ratu, koji je predao još 2009. godine. O spornom zahtjevu odlučeno je intervencijom Institucije ombudsmana.

Predmet: Ž-BL-04-481/11

Podnositeljica žalbe ima prebivalište u Subotici, ali je ostvarila pravo na mirovinu u Federaciji BiH. U žalbi navodi da joj nije počela isplata razmjernoga dijela mirovine, iako je dostavila dopunu isplatnih podataka. Nakon intervencije ombudsmana počela joj je isplata razmjernoga dijela imovine.

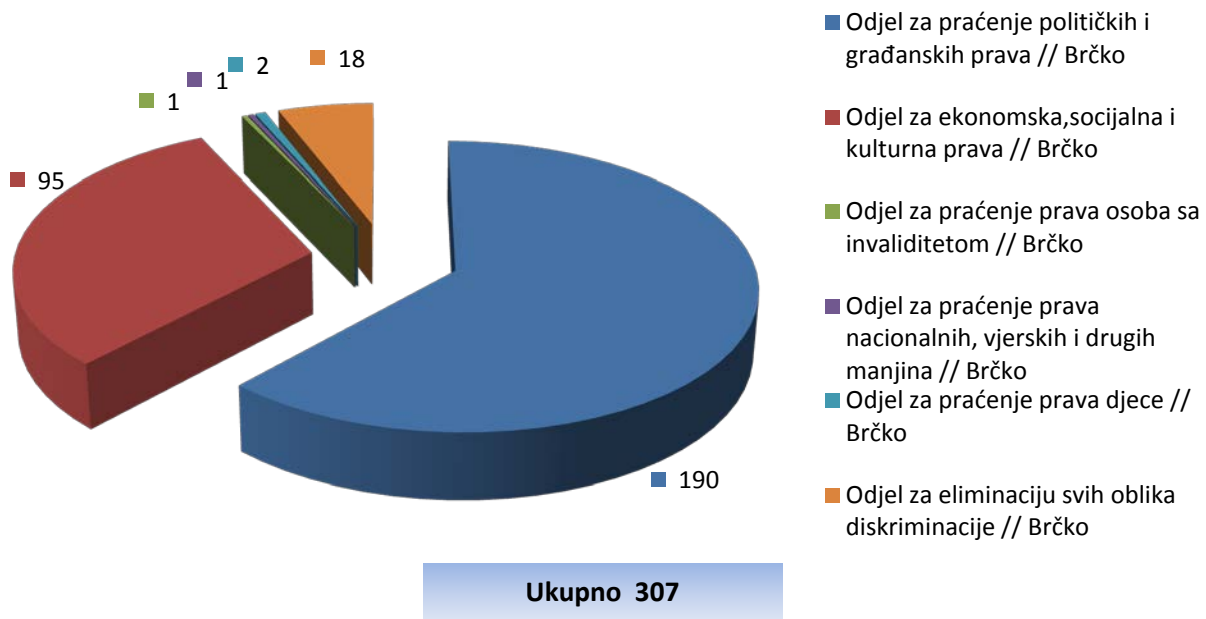
4.2. PODRUČNI URED BRČKO

Područni ured u Brčkom je u 2012. godini **zaprimio 307 žalbi**, što je za 138 žalbi manje nego u protekloj godini (smanjenje broja žalbi za 31%). Iz prethodnih godina prenesene su 373 žalbe, što znači da je **u radu ukupno bilo 680 žalbi**.

Ukupno je okončano 302 predmeta, od kojih je 142 predmeta zaprimljeno u 2012. godini i 159 predmeta preneseno iz ranijih godina.

Najviše je predmeta riješeno tijekom intervencije ombudsmana - 93 predmeta, dok je 90 žalbi okončano odlukom o neprihvatljivosti žalbe iz razloga što su žalbeni navodi bili neosnovani.

Bitno je napomenuti kako je ispoštovan veliki broj preporuka koje su izdane ranijih godina. Naime, u 2010. i 2011. godini ukupno je izdano 55 preporuka, te je u 2012. godini uglavnom okončan rad povodom tih predmeta, dok je u ovom izvještajnom razdoblju izdano znatno manje preporuka.

Dijagram 15. Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Brčko za 2012. godinu po odjelima

Iz Područnog ureda Brčko organizirano je **održavanje uredovnih dana u Uredu Tuzla**, kako bi se građanima s područja Tuzlanskog kantona i sjeveroistočnog dijela Republike Srpske omogućio lakši pristup Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH. Zaprimljene žalbe registrirane su u Uredu Brčko.

U tome je uredu u 2012. godini registrirano **1.212 kontakata s građanima**, uglavnom neposrednih razgovora, ali i obraćanja telefonom i elektroničkim putem.

4.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Prema statističkim podacima, u Područnom uredu Brčko u 2012. godini najviše je žalbi (190) zaprimljeno u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava.

Analizom žalbi zaprimljenih u tome odjelu može se zaključiti da najviše **problema ima u finkcioniranju sudskih i upravnih tijela**, što dokazuje veliki broj žalbi koje se odnose na rad tih tijela. Tako se 102 žalbe odnose se na rad sudova, prije svega Općinskog suda u Tuzli i Kantonalnog suda u Tuzli¹⁸⁹, dok je na rad upravnih tijela podneseno 33 žalbe¹⁹⁰. Žalbe

¹⁸⁹ Ž-BR-05-291/12, Ž-BR-05-265/12, Ž-BR-05-278/12, Ž-BR-04-244/11, Ž-BR-05-146/11, Ž-BR-05-270/12;

¹⁹⁰ Ž-BR-05-58/12, Ž-BR-05-25/12, Ž-BR-88/12, Ž-BR-05-109/12, Ž-BR-05-277/10

podnesene na rad sudskih tijela, kao i protekle godine, u najvećem broju su se odnosile na povredu prava na suđenje u razumnom roku¹⁹¹. Kada je u pitanju Općinski sud u Tuzli, znatan broj predmeta povodom žalbi građana okončan je nakon intervencije Institucije ombudsmana tako što je zakazano ročište i inteziviran rad na sudskim predmetima radi njihovog okončanja.¹⁹² Međutim, primjetan je problem kada je u pitanju provedbeni referat ovoga suda, jer je evidentna neažurnost referata.¹⁹³

U odgovoru suda na upit zašto nije okončan postupak u razumnom roku, među ostalim se navodi da sud nema raspoloživih materijalno-tehničkih sredstava, da je **postupajući sudac prešao na drugu funkciju ili se duže vrijeme nalazi na bolovanju**¹⁹⁴.

Znatan broj žalbi uložen je i na rad Kantonalnog suda u Tuzli koji, na zahtjev Institucije ombudsmana za izjašnjenje o navodima žalbe da se postupak vodi u neprimjerno dugom roku, uglavnom dostavlja tipske odgovore *da se u Kantonalnom sudu u Tuzli predmeti rješavaju prema Planu rješavanja starih predmeta, koji je sud donio 13. 1. 2012 godine u skladu s Naputkom Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH, te se ne može ni okvirno odrediti vrijeme kada bi mogla biti donesena odluka suda.*¹⁹⁵

Žalbe podnesene **na rad upravnih tijela** u najvećem se broju odnose na dužinu trajanja upravnog postupka.

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava najveći broj registriranih žalbi odnosi se na povredu prava iz radnih odnosa - ukupno 29 žalbi iz razloga neuplaćivanja doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, povrede Zakona o radu prilikom zasnivanja i prestanka radnog odnosa, kao i uskraćivanje prava radniku koja mu pripadaju po osnovi radnog odnosa.¹⁹⁶

Iz područja socijalne skrbi ukupno je registrirano 25 predmeta, koji se uglavnom odnose na **nemogućnost ostvarivanja prava iz područja socijalne skrbi** iz razloga neispunjavanja zakonom propisanih uvjeta za ostvarivanje tih prava¹⁹⁷ ili financijske nemogućnosti naznačenog tijela uprave da odgovori na zahtjeve građana za pružanje potpore.

Na području Brčko Distrikta BiH evidentna su i **obraćanja nezaposlenih građana** koji su za vrijeme ratnih zbivanja ostali bez posla, pojedinačno i u sklopu Udruženje radnika "Glas Radnika 1992." iz Brčkog, a iz razloga što su nezadovoljni kriterijem preraspodjele novčanih sredstava koja je osigurala Vlada Brčko Distrikta za socijalno zbrinjavanje radnika koji su ne svojom krivnjom 1992. godine ostali bez posla.¹⁹⁸ Rad Ureda u Brčkom još je u fazi istrage povodom tih žalbi.

Podneseno je 25 žalbi na rad zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje FBiH i RS, a **zbog dužine trajanja postupka pred tim tijelima.**¹⁹⁹ Znatan broj postupaka okončan je nakon intervencije Institucije ombudsmana.²⁰⁰

Odjel za zaštitu svih oblika diskriminacije zaprimio je 18 žalbi, najvećim dijelom zbog mobinga na radnom mjestu zaposlenih u javnim ustanovama²⁰¹, ali i po drugim osnovama²⁰².

Treba istaknuti da je u proteklome izvještajnom razdoblju ostvarena **pozitivna suradnja** s Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona, Kantonalnom upravom za inspeksijske poslove

¹⁹¹ Ž-BR-05-270/12, Ž-BR-05-245/12, Ž-BR-05-203/12, Ž-BR-05-278/12

¹⁹² Ž-BR-05-198/12, Ž-BR-05-19/12,

¹⁹³ Ž-BR-05-314/11, Ž-BR-05-207/12, Ž-BR-05-40/12, Ž-BR-05-201/12.

¹⁹⁴ Ž-BR-05-81/12, Ž-BR-05-138/12

¹⁹⁵ Ž-BR-05-269/12, Ž-BR-05-265/12, Ž-BR-05-291/12, Ž-BR-05-244/12, Ž-BR-05-253/12

¹⁹⁶ Ž-BR-04-49/12, Ž-BR-04-210/12,

¹⁹⁷ Ž-BR-04-159/12, Ž-BR-04-227/12, Ž-BR-04-193/12, Ž-BR-04-199/12

¹⁹⁸ Ž-BR-05-235/12

¹⁹⁹ Ž-BR-06-65/11, Ž-BR-04-126/10

²⁰⁰ Ž-BR-04-159/12, Ž-BR-04-227/12, Ž-BR-04-193/12, Ž-BR-04-199/12, Ž-BR-04-271/11

²⁰¹ Ž-BR-06-275/12, Ž-BR-06-248/12, Ž-BR-06-186/12, Ž-BR-06-187/12

²⁰² Ž-BR-06-86/12

Tuzlanskog kantona, Federalnim zavodom za MIO/PIO Mostar, Osnovnim sudom Brčko Distrikta BiH, Općinom Ugljevik (načelnikom Općine).

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-BR-05-198/12

Institucija ombudsmana zaprimila je žalbu na povredu prava na suđenje u razumnom roku zbog dužine trajanja izvršnog postupka koji se vodi pred Općinskim sudom u Tuzli, a na temelju pravomoćne i izvršne presude. Nakon intervencije Institucije ombudsmana zaprimljena je obavijest žalitelja o okončanju izvršnog postupka.

Predmet: Ž-BR-04-114/12

Predmet žalbe je povreda prava na primjereno liječenje iz razloga što Dom zdravlja Tuzla nije priznao žalitelju uputnicu za banjsko liječenje, izdanu od Kliničkog centra u Tuzli. Nakon intervencije Institucije ombudsmana žalitelj ju je obavijestio da je ostvario zaštitu svojih prava i da mu je omogućeno banjsko liječenje.

Predmeti: Ž-BR-04-313/11 i Ž-BR-04-311/11

Predmet žalbe je povreda prava na rad u skladu sa zvanjem profesora biologije i kemije na području Tuzlanskog kantona, a zbog stava Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Tuzlanskog kantona da su žaliteljice, kao profesorice dvopredmetne skupine predmeta - Biologije i Kemije, nestručne za radno mjesto profesora kemije u srednjoj školi. Nakon intervencije Institucije ombudsmana i ostvarivanja suradnje s Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona zaprimljena je obavijest o tome da je, na prijedlog Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta TK-a donijelo Odluku o izmjeni nastavnih planova i programa u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika predmeta Kemija, na način kojim se otklanja povreda prava žaliteljica i njihovih kolega profesora biologije i kemije na području Tuzlanskog kantona.

Predmet: Ž-BR-06-226/11

Žalba se odnosi na postupanje Centra za socijalni rad Bijeljina, odnosno postupajućeg djelatnika u predmetu povodom prijave žaliteljice zbog obiteljskog nasilja. Institucija ombudsmana je nakon provođenja istražnog postupka izdala Preporuku²⁰³ u kojoj je preporučeno *Centru javne sigurnosti Bijeljina i Centru za socijalni rad Bijeljina da poduzmu sve mjere kako bi se spriječilo obiteljsko nasilje i preveniralo eventualno nasilje te da u roku od 30 dana izvijeste Instituciju ombudsmana o realizaciji preporuke.*

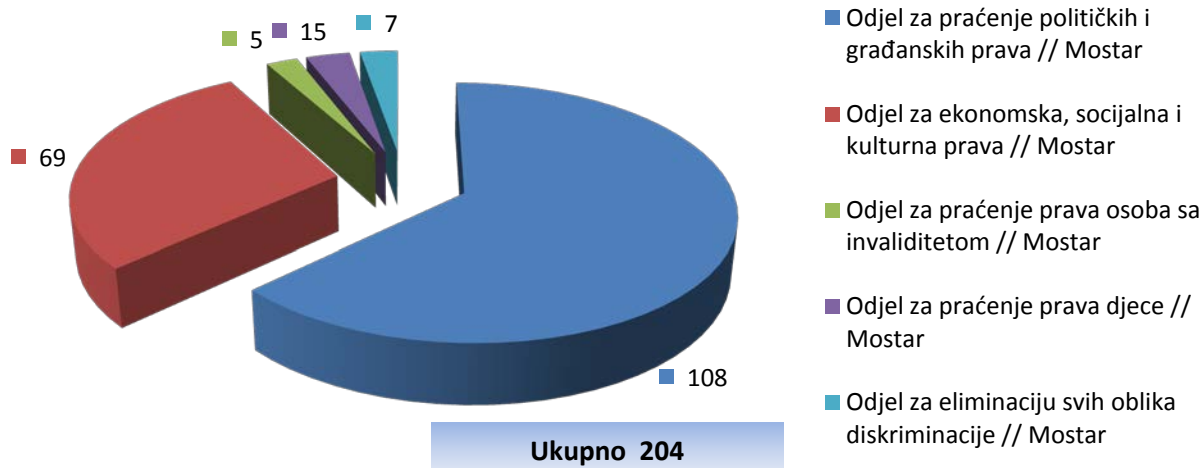
²⁰³ P-209/12

4.3. PODRUČNI URED MOSTAR

U Područnom uredu Mostar su u 2012. godini zaprimljene 204 žalbe. Uzmu li se u obzir žalbe iz prethodnih godina, Ured je imao u radu ukupno 314 žalbi, od kojih je okončano 159, a upućeno je 10 preporuka.

Najveći broj žalbi zaprimljen je u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava – 108 žalbi, zatim u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava – 69 žalbi, te u Odjelu za praćenje prava djece – 15 žalbi.

Dijagram 16. Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Mostar za 2012. godinu po odjelima

4.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Broj žalbi u Područnom uredu Mostar i u ovom se izvještajnom razdoblju mora uzeti uvjetno, jer je nastavljena praksa podnošenja žalbi i registriranja predmeta koji obuhvaćaju veću skupinu građana. Za ilustrativan primjer mogu poslužiti podnositelji sljedećih žalbi: žitelji naselja Zgoni II, absolventi FHN-a Univerziteta "Džemal Bijedić" Mostar, tajnici srednjih škola s VSS-om, djelatnici poduzeća Komunalno Grude, NS Radom za boljitak, zaposlenici veterinarske stanice Mostar, prijeratni stanari zgrade Željeznička, Conram d.o.o. Brčko, UUKOD Tor Mostar, udruga "Vaša prava BiH", JU Srednja elektrotehnička škola „Mostar“, roditelji učenika OŠ „Kruševo“, roditelji učenika OŠ „Biograci“, skupina stanara ulica Rudarska i Centar II Mostar, zaposlenici JU Gimnazija „Mostar“, zaposlenici JU Narodno pozorište Mostar, Romska djeca Mostar (*ex officio*) i skupina zaposlenika poduzeća Vinoplod Mostar.

U Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava građani su se najviše žalili na povredu prava iz **imovinsko-pravnih odnosa** – **51 registrirana žalba**, na neopravdane zastoje u provođenju pojedinih postupovnih radnji u nadležnim sudovima – 20 žalbi, na neprimjerena postupanja policije – 10 žalbi, kao i na povredu odredaba Zakona o slobodi pristupa informacijama – 10 žalbi.

Od ukupnog broja žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava, najveći broj ukazuje na povredu prava iz **područja rada** – **52 žalbe**, prava na mirovinu – osam žalbi, obrazovanje – šest žalbi, komunalne usluge – pet žalbi i socijalnu zaštitu – tri žalbe.

I u 2012. godini nastavljena je otežana komunikacija s pojedinim odjelima Gradske uprave Mostara i predsjedateljem Gradskog vijeća Mostara.

Analizirajući žalbe iz područja imovinsko-pravnih odnosa, građani su se žalili zbog povrede prava na imovinu i mirno uživanje imovine, na obnovu imovine, na onemogućavanje pristupa

naselju, a također je zatražena pomoć Institucije ombudsmana kada je u pitanju bespravna gradnja.²⁰⁴

Kada je riječ o pravima iz radnog odnosa, najčešće su to skupne žalbe, jer radnicima nije reguliran radnopravni status u poduzeću u kojemu je pokrenut stečaj, što je slučaj s poduzećem Granit iz Jablanice²⁰⁵ ili rješavaju svoja statusna pitanja nakon privatizacije²⁰⁶. Obraćali su se i zaposlenici gimnazije, kao i poduzeća, radi ostvarivanja isplate zaostalih potraživanja iz radnog odnosa.²⁰⁷ Također, jedan od predmeta u protekloj godini podnesen je zbog mobinga.²⁰⁸

Uredu Mostar obraćali su se i roditelji učenika u osnovnim školama radi poboljšanja kvalitete nastave, s ciljem unapređenja prava na obrazovanje.²⁰⁹

U ovom izvještajnom razdoblju iz Ureda Mostar proveden je monitoring u tri predmeta. Jedan od predmeta bio je pred Općinskim sudom u Širokom Brijegu²¹⁰, drugi pred Općinskim sudom u Čapljini²¹¹ (oba okončana), dok je ta treći, koji se vodi pred Općinskim sudom u Mostaru, postupak još u tijeku²¹².

Nadalje, gotovo svim seminarima, okruglim stolovima te drugim sastancima bila je nazočna predstavica Institucije ombudsmana, iako ovaj ured već drugu godinu radi bez voditelja Ureda/Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-MO-05-119/12

Stranke su ukazale na problem odugovlačenja postupka pred sudom i otežano pribavljanje bitnih informacija o stanju predmeta u Kantonalnom sudu u Mostaru. Institucija ombudsmana uputila je preporuku za prioritetno uzimanje u rad predmeta podnositelja žalbe.

Predmet: Ž-MO-04-26/12

U svojstvu bivše direktorice pravne osobe koja je davno prestala s radom, od podnositeljice žalbe je tijekom proteklih godina kontinuirano traženo plaćanje poreza. Nakon intervencije Institucije ombudsmana Federalno ministarstvo financija donijelo je konačnu odluku u konkretnom slučaju, nakon čega je uslijedila i primjerena reakcija Porezne uprave FBiH, Kantonalnog poreznog ureda Mostar – Porezne ispostave Grada Mostara. Podnositeljica žalbe napokon je dobila uvjerenje kojim je potvrđeno da više nema status poreznog obveznika kojemu se stavlja na teret dugovanje po osnovi javnih prihoda.

Predmet: Ž-MO-05-91/12

Podnositelj žalbe žalio se na nemogućnost prilaza obiteljskoj kući u naselju Malo Polje, zbog nezakonitog odlaganja otpada na čitavoj površini pristupa nekretnini u vlasništvu. Nakon intervencije Institucije ombudsmana došle su povratne informacije iz Odjela za gospodarstvo, komunalne i inspeksijske poslove Grada Mostara o tome da je potpuno očišćen pristupni put kući podnositelja žalbe.

²⁰⁴ Ž-MO-05-64/12; Ž-MO-05-98/12; Ž-MO-05-99/12; Ž-MO-05-160/12

²⁰⁵ Ž-MO-04-83/12; Ž-MO-04-100/12

²⁰⁶ Ž-MO-04-28/12

²⁰⁷ Ž-MO-05-181/12; Ž-MO-04-184/12

²⁰⁸ Ž-MO-06-8/12

²⁰⁹ Ž-MO-04-129/12; Ž-MO-04-154/12

²¹⁰ Ž-MO-05-196/10

²¹¹ Ž-MO-05-98/10

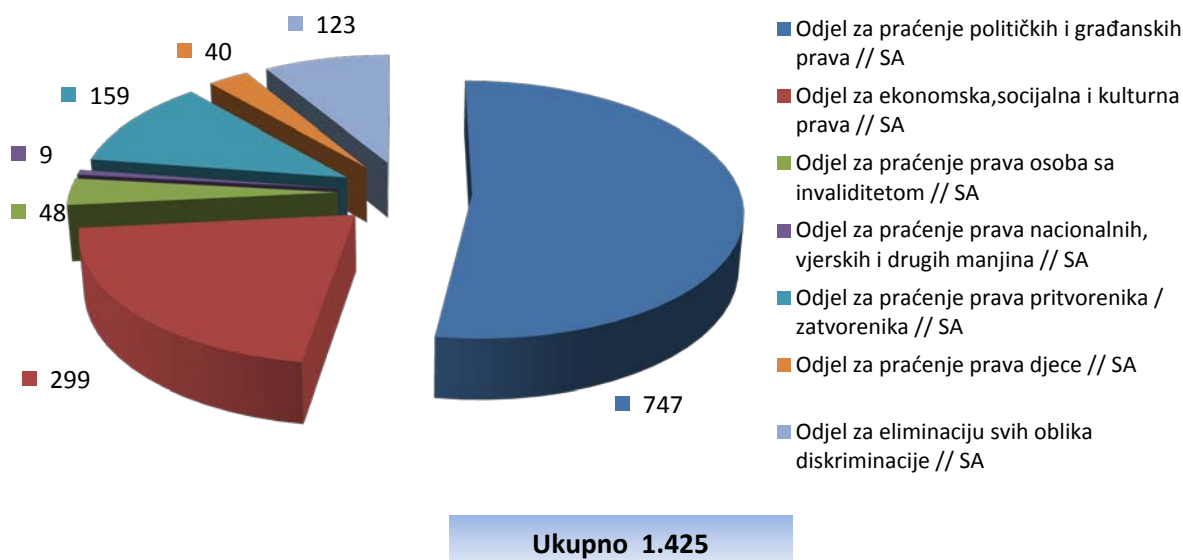
²¹² Ž-MO-05-106/12

4.4. PODRUČNI URED SARAJEVO

U područnom Uredu Sarajevo je u 2012. godini **zaprimljeno 1.425 žalbi**, što sa žalbama prenesenim iz prošle godine ukupno iznosi 2.502 predmeta u radu. U promatranom izvještajnom razdoblju okončano je 1.418 žalbi, što je znatno veći broj u odnosu na proteklu godinu, a od toga 367 žalbi prenesenih iz 2011. godine.

Od ukupnog broja predmeta zaprimljenih u 2012. godini, tijekom intervencije ombudsmana okončano je 226 predmeta, bilo je 269 neprihvatljivih žalbi, a u 139 predmeta podnositelji žalbe nisu iskazali interes za daljnje vođenje postupka. U 28 slučajeva Institucija ombudsmana nije bila nadležna za postupanje, te su predmeti okončani ustupanjem predmeta nadležnome tijelu, dok je u drugim predmetima postupano sukladno zakonskim ovlastima ombudsmana.

U izvještajnom razdoblju Ured Sarajevo izdao je 159 preporuka, što je veći broj u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje.

Dijagram 17. Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Sarajevo za 2012. godinu po odjelima

4.4.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Analizom zaprimljenih žalbi utvrđeno je da je najveći broj žalbi zaprimljen u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava – 747. Najveći broj žalbi u tome odjelu ukazuje na to da su se građani obraćali Instituciji ombudsmana žalbama **na pravosudne institucije** - 227, rad tijela uprave - 165, povredu zakona o slobodi pristupa informacijama - 111 i povredu zakona o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima - 72.

Daljnjom analizom žalbi na rad pravosudnih institucija uvidjeli smo da su one podnesene zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku²¹³ i neprevođenja pravomoćnih sudskih presuda²¹⁴.

Žalbe podnesene na rad **upravnih tijela** u najvećem broju ukazuju na povredu postupovnih odredaba Zakona o upravnom postupku, odnosno nedonošenje odluka u zakonskim rokovima,

²¹³ Ž-SA-05-1066/12, Ž-SA-05-33/12, Ž-SA-05-140/12

²¹⁴ Ž-SA-02-9/12 (plaćanje ratne štete)

šutnje administracije, dugotrajnih postupaka odlučivanja u drugom stupnju, te čestih vraćanja predmeta prvostupanjskim tijelima na ponovno odlučivanje.

Kao i prethodne godine, i u 2012. najčešći razlozi za obraćanje Instituciji ombudsmana iz područja **primjene zakona o slobodi pristupa informacijama** su nedonošenje rješenja nakon zaprimanja zahtjeva za pristup informacijama²¹⁵, nepoštivanje zakonskog roka za donošenje toga rješenja, donošenje rješenja bez formalnog elementa pouke o pravnom lijeku, te dužina trajanja postupaka odlučivanja u drugom stupnju²¹⁶.

Iz **područja ministarskih i vladinih imenovanja** u 2012. godini podnesena su 72 prigovora Instituciji ombudsmana zbog nepravilnosti procedura imenovanja i razrješenja. Kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, prigovori građana upućeni Instituciji ombudsmana najčešće su se odnosili na povrede u proceduri izbora i imenovanja članova upravnih odbora i nadzornih odbora u javnim poduzećima i javnim ustanovama, a manji broj se odnosio na povrede u proceduri izbora ravnatelja za čije je imenovanje potrebno osigurati suglasnost vlade ili resornog ministarstva. Navodi u prigovorima tiču se imenovanja privremenih upravnih i nadzornih odbora, imenovanja na osnovi političkog opredjeljenja kandidata, sastava povjerenstva za izbor, kriterija za izbor kandidata, osiguranja načela zastupljenosti pri zapošljavanju, nejasnih natječajnih odredaba i dr.

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2012. godini ukupno je zaprimljeno 299 žalbi. **Najveći broj žalbi ukazuje na povrede prava iz rada i u vezi s radom -169**, povrede prava na mirovinu - 62, prava na zdravstvo - 30, dok se u manjem broju žalbe odnose na povrede prava iz područja socijalne skrbi, obrazovanja, zaštite okoliša i ratne štete.

Žalbe iz područja radnih odnosa u najvećem broju slučajeva tiču se prijava na natječaj²¹⁷ odnosno neispravnosti natječajnih procedura²¹⁸, zatim neisplaćivanja doprinosa za MIO/PIO, kao i plaća ostvarenih tijekom rada²¹⁹.

U segmentu povrede prava vezanih uz mirovinsko i invalidsko osiguranje, najviše žalbi odnosi se na **dužinu trajanja postupka ostvarivanja prava na mirovinu**, a znatan broj žalbi ukazuje i na neodlučivanje drugostupanjeg tijela povodom žalbi na prvostupanjske odluke kantonalnih upravnih službi u zakonom predviđenim rokovima, obustavu isplate te ukidanje prava nakon provođenja revizije.

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljene su 123 žalbe. **Najveći broj žalbi odnosio se na diskriminaciju pri zapošljavanju** u provođenju natječajnih postupaka, zatim iz područja radnih odnosa, gdje se diskriminacija najčešće manifestira kao **mobing ili uznemiravanje na radnom mjestu**, a zabilježene su i žalbe koje se tiču diskriminacije prilikom premještanja na radna mjesta unutar radne organizacije. U segmentu diskriminacije po osnovi etničke pripadnosti, žalbe zaprimljene u Instituciji ombudsmana uglavnom se tiču neprimjenjivanja zakonom propisanih afirmativnih mjera.

U 2012. godini Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom zaprimio je 48 žalbi. Žalbe su najčešće podnošene **zbog nalaza i ocjena zdravstvenog stanja, neisplaćivanja naknada za osobnu invalidninu**, utvrđivanja prestanka prava na osobnu invalidninu, neisplaćivanja invalidnine i ortopedskog dodatka, propusta u postupku priznavanja prava po osnovi

²¹⁵ Ž-SA-05-59/12

²¹⁶ Ž-SA-05-678/12

²¹⁷ Ž-SA-06-962/12

²¹⁸ Ž-SA-04-917/12

²¹⁹ Ž-SA-04-240/12

invaliditeta, dugotrajnog vođenja drugostupanjskog postupka povodom žalbi, neisplaćivanja troškova smještaja osoba s invaliditetom u ustanove, žalbe na troškove Instituta za ocjenu radne sposobnosti, nerješavanja o pravima u zakonskom roku, odbijanja zahtjeva za sufinansiranja nabave pomagala, te ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.

U Odjelu za praćenje prava djece u 2012. godini zaprimljeno je 40 žalbi. Najveći broj zaprimljenih žalbi ticao se **prava na održavanje osobnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima**²²⁰, pri čemu se kao odgovorna stranka najčešće javljaju centri za socijalni rad i sudovi²²¹ u pogledu dužine trajanja sudskih postupka koji se tiču prava djece.

Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika u 2012. godini zaprimio je 159 žalbi. Pritvorenici/zatvorenici, kao i u prethodnim godinama, u najvećem su se broju slučajeva obraćali Instituciji ombudsmana **zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na izvanzavodske pogodnosti**, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, te mogućnosti premještaja u drugi kazneno-popravni zavod.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-SA-06-905/12

Žalba je podnesena zbog natječaja raspisanog za prijam radnika u radni odnos u Javnoj ustanovi Srednja medicinska škola „Jezero“ u Sarajevu. Od kandidata je, među ostalim, tražena dostava uvjerenja o tome da se protiv kandidata ne vodi kazneni postupak (ne starije od tri mjeseca). U istražnom postupku Institucija ombudsmana skrenula je pozornost na odredbe *Zakona o zaštiti osobnih podataka u Bosni i Hercegovini*; na činjenicu da su nezakoniti natječaji u kojima se u traženu dokumentaciju uvrštavaju i zaštićeni podaci, a kandidati odbijaju samo zbog njihovog nedostavljanja, što dovodi do pravne nesigurnosti i za odbijenoga i za izabranog kandidata. JU Srednja medicinska škola „Jezero“ iz Sarajeva informirala je Instituciju ombudsmana da je u dnevnom listu „Oslobođenje“ objavljen ispravak natječaja, u kojem je brisana alineja pod kojom se traži dostava uvjerenja da se protiv kandidata ne vodi kazneni postupak (ne starije od tri mjeseca). Na taj način otklonjena je eventualna povreda procedure.

Predmet: Ž-SA-05-57/12

Žalba je podnesena zbog nedonošenja rješenja sukladno odredbama Zakona o slobodi pristupa informacijama povodom zahtjeva, jer je JU Kantonalni centar za socijalni rad u Sarajevu podnesen zahtjev po kojem nije odlučeno. Nakon intervencije Institucije ombudsmana odgovorno tijelo postupilo je sukladno odredbama ZoSPI-ja, tako što je donijelo rješenje kojim se podnositelju zahtjeva odobrava pristup traženim informacijama.

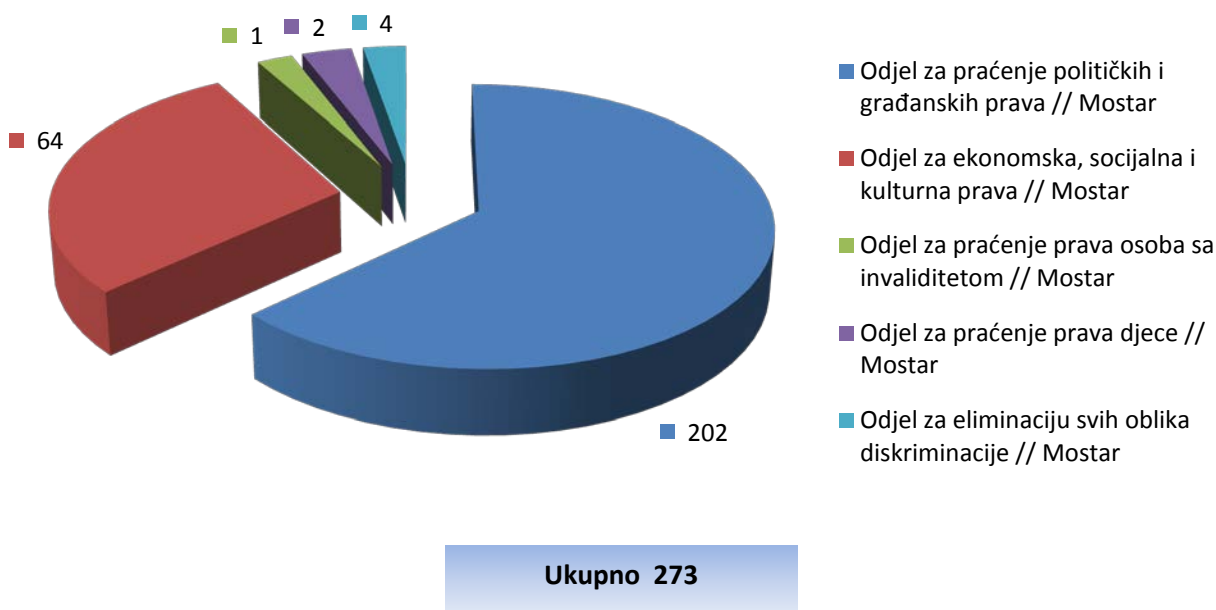
---

²²⁰ Ž-SA-01-412/12

²²¹ Ž-SA-01-190/12

4.5. TERENSKI URED LIVNO

Terenski ured Livno (u daljnjem tekstu: Ured u Livnu) **zaprimio je 273 žalbe** u 2012. godini, što je za 36 žalbi više nego u prošloj godini. Iz prethodnih godina preneseno je 55 žalbi, pa je u izvještajnom razdoblju u radu ukupno bilo 328 predmeta. Od 273 zaprimljena predmeta u 2012. godini, riješeno ih je 218, a od 55 prenesenih žalbi iz ranijih godina riješene su 53 žalbe. Dakle, od 328 predmeta, koliko je bilo u radu u prošloj godini, **riješeno je 271 predmet**. Ostalo je u radu 57 predmeta.

Dijagram 18. Pregled zaprimljenih žalbi u Terenskom uredu Livno za 2012. godinu po odjelima

Od ukupno 271 riješenih predmeta, tijekom intervencije ombudsmana okončano ih je 175, neprihvatljivih žalbi bilo je 48, a u 36 predmeta podnositelji žalbe su pokazali nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka. Na drugi način riješeno je devet predmeta, jedan je predmet riješen izdavanjem preporuke nadležnom tijelu, a u dva su se slučaja ombudsmeni oglasili nenadležnima za postupanje povodom žalbe, pa su podnositelji žalbi upućeni drugom nadležnom tijelu.

Ured u Livnu izdao je **dvije preporuke** nadležnim tijelima radi otklanjanja povrede prava. Jedna je preporuka realizirana u cijelosti, a po drugoj je preporuci u tijeku postupanje nadležnog tijela. **Izdane su i tri preporuke** kojima se nadležna tijela pozivaju na suradnju s Institucijom ombudsmana. Jedna je preporuka realizirana, dok o drugim dvjema nismo zaprimili izjašnjenje nadležnih tijela u ostavljenom roku. Dobili smo usmeno obećanje da će biti dostavljeni odgovori u vezi s ove dvije preporuke.

Ukupno uzevši, treba konstatirati da **postoji dobra suradnja tijela vlasti s Uredom u Livnu**. To se ogleda u spremnosti tijela na davanje pismenih i usmenih odgovora na traženje toga ureda, a što se potvrđuje i spremnošću tijela na rješavanje velikoga broja predmeta nakon intervencije ombudsmana.

Uredu u Livnu su iz nadležnosti Odjela za praćenje političkih i građanskih prava zaprimljene čak 202 žalbe, iz nadležnosti Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava 64 žalbe, Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije četiri žalbe, Odjela za praćenje prava djece dvije žalbe i Odjela za praćenje prava osoba s invaliditetom zaprimljena je jedna žalba.

4.5.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Najviše žalbi podneseno je **protiv sudskih tijela – 120**, protiv tijela uprave – 53, policije – 21, po osnovi prava iz radnih odnosa – 20, prava na mirovinu – 17 i komunalnih usluga - 13.

Veliki broj žalbi podnesenih protiv sudskih tijela upućuje na neučinkovitost sudskog sustava, što se ogleda u sporosti u rješavanju predmeta i dugotrajnim postupcima provođenja/neprovođenja pravomoćnih sudskih odluka. Posebnu pozornost privlače predmeti neprovođenja presuda po osnovi radnog spora (neuplaćeni doprinosi, neisplaćene plaće), kao i predugo trajanje stečajnog postupka. Primjetno je i dugotrajno vođenje postupaka u predmetima za djelidbu nekretnina. U usporedbi s prethodnim izvještajnim razdobljem, u ovoj je godini zaprimljeno 38 žalbi više.

Žalbe građana koje se odnose na rad upravnih tijela po brojnosti se nalaze na drugom mjestu. U ovoj godini zaprimljen je jednak broj žalbi kao i u prethodnoj. Zbog nedostatka materijalnih sredstava postoje očiti problemi u obnovi kuća i stanova povratnika. U izvještajnoj godini bio je i posebno primjetan zastoj u procesu obnove. Da bi se skrenula pozornost nadležnim državnim tijelima na važnost procesa obnove i povratka, te na teške prilike u kojima žive povratnici, ombudsmeni su otvorili predmet *ex officio*/po službenoj dužnosti i tom su prilikom poduzete određene aktivnosti (pismeni podnesci, sastanci), u nadi da će se nadležna tijela više angažirati u rješavanju ovoga problema.²²²

Rad tijela uprave, posebno na općinskoj razini, karakterizira sporost odnosno neodlučivanje u zakonskom roku povodom zahtjeva građana. Neki su predmeti riješeni nakon dugotrajne intervencije ombudsmana. Kao poseban problem ističe se **neučinovitost inspeksijskih tijela**.

Primjetan je prilično veliki broj žalbi na rad **policijskih tijela**. Zaprimljeno je pet žalbi više nego u prethodnom izvještajnom razdoblju. Međutim, **žalbe upućene na rad policije pokazale su se uglavnom neosnovanima** ili podnositelji žalbi nakon zaprimanja odgovora policije nisu imali interesa za daljnje vođenje postupka povodom žalbe. Žalbe su najvećim dijelom bile podnesene na istražne radnje koje provode policijska tijela. Ostaje spornim predmet zadržavanja vozačke dozvole nakon isteka roka na koji je ona izuzeta zbog vožnje u pijanom stanju, a za razlog nevraćanja vozačke dozvole navodi se činjenica da podnositelj žalbe nije platio novčanu kaznu.²²³

U odnosu na prošlu godinu, u ovoj je godini **zaprimljeno šest žalbi manje iz područja radnih odnosa**. U šest predmeta podnositelji žalbi ostvarili su zaštitu prava, dok je u šest predmeta utvrđena njihova neosnovanost. U tri predmeta nakon izjašnjenja odgovorne stranke podnositelji žalbi više nisu pokazali interes za daljnje vođenje postupka, dok u tri predmeta nisu iscrpljena raspoloživa pravna sredstva. Povodom dvije žalbe utvrđena je nenadležnost ombudsmana, jer se odgovorna stranka nalazi u vlasništvu pravne osobe iz druge države.

Žalbe su podnesene iz razloga neplaćanja doprinosa, raspoređivanja na drugo radno mjesto bez rješenja, neprimanja plaća u vrijeme održavanja štrajka, neprimanja u radni odnos nakon objave natječaja, premještaja na drugo radno mjesto kao "kazna" za rad u sindikatu, neprimanja novčane naknade od Zavoda za zapošljavanje nakon prestanka radnog odnosa bez krivnje radnika itd.

²²² Ž-LI-05-121/12

²²³ Ž-LI-05-256/12

Po osnovi povrede mirovinskih prava zaprimljeno je 17 žalbi, što je za 12 žalbi više nego u prethodnoj godini. Ostao je neriješen samo jedan predmet u kojemu je izdana preporuka za suradnju tijela s Institucijom ombudsmana.²²⁴ Nakon intervencije ombudsmana u devet je predmeta ostvarena zaštita prava, za sedam žalbi je nakon provođenja istrage utvrđena neosnovanost, dok je u jednom slučaju utvrđena nedopuštenost žalbe jer podnositeljica nije podnijela nadležnom tijelu potpunu dokumentaciju.

Podneseno je 13 žalbi stranaka nezadovoljnih pružanjem **komunalnih usluga**, što je za šest žalbi više u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje. Podnositelji žalbi su nakon intervencije ombudsmana u sedam predmeta ostvarili zaštitu prava. Nakon provođenja istrage u četiri predmeta utvrđena je neosnovanost podnesenih žalbi, dok je rad povodom dvije žalbe u tijeku.

Po osnovi prava na obrazovanje kao i u prethodnoj godini zaprimljeno je šest žalbi. Roditelji učenika podnosili su žalbe nezadovoljni postignutim uspjehom djece u školi, te odnosom nastavnog kadra prema djeci i roditeljima. U četiri predmeta ostvarena je zaštita prava, jedna žalba je neosnovana i u jednom slučaju žalitelj nije pokazao interes za nastavak postupka povodom žalbe nakon zaprimanja odgovora tužene stranke o neosnovanosti žalbe.

Po osnovi prava na socijalnu skrb zaprimljeno je šest žalbi, što je pet žalbi manje u odnosu na prethodnu godinu. U tri predmeta ostvarena je zaštita prava, a povodom tri žalbe utvrđena je njihovom neosnovanost. Posebno valja istaknuti da je u predmetu iz 2010. godine²²⁵ nadležno općinsko tijelo nakon dugo vremena donijelo pravilnik o dodjeli i prodaji stanova na kojima općina ima pravo raspolaganja, čime je omogućeno osobama u potrebi socijalnog stanovanja da prijavom na raspisani natječaj mogu riješiti stambeni problem.

Zbog sumnje na povredu odredaba **Zakona o zabrani diskriminacije** podnesene su četiri žalbe, što je jednak broj podnesenih žalbi kao i u prethodnoj godini. Žalbe su podnesene zbog postojanja sumnje na mobing u prosvjeti, zatim zbog diskriminacije po osnovi spola, obrazovanja i uskraćivanja radnih prava. Nakon izjašnjenja ravnatelja škole žalitelj nije pokazao interes za nastavak postupka povodom žalbe za mobing. U predmetu diskriminacije po osnovi spola²²⁶ izdana je preporuka koja je u fazi razmatranja i postupanja u odgovornom tijelu. Žalba na uskraćivanje radnih prava pozitivno je riješena, a žalba zbog sumnje na diskriminaciju po osnovi obrazovanja je u fazi istrage.

Povodom povreda prava iz **imovinsko-pravnih odnosa** zaprimljene su tri žalbe, što je četiri zaprimljene žalbe manje nego u 2011. godini. Dvije su žalbe neosnovane, a u jednom je predmetu stranka odustala od žalbe zbog pokretanja sudskog spora.

Nezadovoljni radom **tužiteljstva** podnositelji su podnijeli tri žalbe. Po toj osnovi su zaprimljene dvije žalbe manje nego u prethodnoj godini. Iz 2011. godine u rad su prenesene dvije žalbe koje su riješene nakon intervencije ombudsmana. Povodom žalbi iz 2012. godine valja istaknuti da je jedna pozitivno riješena podizanjem optužnice, dok je jedna neosnovana. U predmetu broj: Ž-LI-142/12 žalitelj se žali na predugo provođenje istražnih radnji, a ombudsmani nastavljaju pratiti rad tužiteljstva povodom podnesene žalbe.

²²⁴ Ž-LI-04-194/12, P-197/12

²²⁵ Ž-LI-04-99/10

²²⁶ Ž-LI-06-161/12 P-201/12

Sukladno pravu na slobodu pristupa informacijama zaprimljene su dvije žalbe, za razliku od prethodne godine u kojoj Ured u Livnu nije imao žalbi po navedenoj osnovi. Nadležna javna tijela ne rješavaju zahtjeve u zakonskom roku i u obliku rješenja, a u jednom predmetu nije omogućena dvostupnost u rješavanju, jer je rješenje potpisao načelnik općine, dok je u pouci o pravnom lijeku navedeno da se žalba na rješenje također podnosi načelniku. Međutim, nakon intervencije ombudsmana žalitelji su ostvarili zaštitu svojih prava.²²⁷

Po osnovi povrede **prava djece** zaprimljene su dvije žalbe, za razliku od prethodne godine u kojoj nismo imali zaprimljenih žalbi po ovoj osnovi. S tim što je jedan predmet otvoren po službenoj dužnosti²²⁸ zbog zapuštanja djeteta od majke.

Nakon niza poduzetih aktivnosti, u suradnji s ovlaštenim tijelima i nakon podizanja optužnice protiv majke, predmet je okončan tako što su majka i dijete odselili u Švedsku radi spajanja obitelji. U drugom predmetu²²⁹ radilo se o prijetnjama što ih je punoljetna osoba uputila maloljetnoj osobi. Istraga je u tijeku.

Po osnovi povrede prava na **zdravstvenu zaštitu** zaprimljene su dvije žalbe ili četiri žalbe manje nego u prethodnoj godini. Nakon provedene istrage utvrđena je neosnovanost podnesenih žalbi.

Ured u Livnu imao je samo jednu zaprimljenu žalbu²³⁰ od **osobe s invaliditetom**, koja se pokazala neosnovanom.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet: Ž-LI-05-97/12

Podnositeljica žalbe/časna sestra je po osnovi diskriminacije ishodila prvostupanjsku presudu na dan 7. 12. 2011. godine. Tužena stranka uložila je žalbu, a Kantonalni sud u Livnu do danas nije donio odluku povodom žalbe, iako taj sud u praksi predmete povodom žalbi rješava u roku od šest mjeseci.

Predmeti: Ž-LI-05-50/12, Ž-LI-05-84/12, Ž-LI-05-146/10, Ž-LI-05-132/12 i Ž-LI-05-229/12

Povodom navedenih predmeta žalitelji izražavaju nezadovoljstvo radom nadležnih tijela u postupku obnove. Smatraju da, pored problema objektivne naravi (nedostatak financijskih sredstava za obnovu), postoje i problemi subjektivne naravi koji se tiču objektivnosti nadležnih pri odabiru korisnika potpore za rekonstrukciju i slično.

Predmet: Ž-LI-05-107/12

Povratnici srpske nacionalnosti podnijeli su prijavu Policijskoj upravi u Livnu da ih skupina "sakupljača sekundarnih sirovina" potkrada, skida ograde i uznemirava. Obratili su se i ombudsmanima žalbom da policija ne poduzima ništa. Policija je dostavila obavijest o tome da je Kantonalnom tužiteljstvu u Livnu podnijela posebno izvješće protiv pet osoba zbog počinjenja kaznenih djela krađe i teške krađe.

---

²²⁷ Ž-LI-05-219/12 i Ž-LI-05-243/12

²²⁸ Ž-LI-01-226/12

²²⁹ Ž-LI-01-269/12

²³⁰ Ž-LI-02-152/12

Predmet: Ž-LI-04-266/12

Podnositelj žalbe bio je zaposlenik Općine Glamoč. Na prošlogodišnjim lokalnim izborima za načelnika općine prijavio se kao kandidat. U tom smislu imao je pravo na dopust s posla, što mu je načelnik i odobrio. Međutim, nakon završetka izbora na kojima je ponovno izabran isti načelnik, žalitelju je onemogućen povratak na ranije poslove. Postupak je u tijeku.

POGLAVLJE V. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE OMBUDSMANA

5.1. Uvod

Imajući u vidu činjenicu da u 2012. godini nije došlo do povećanja proračuna Institucije ombudsmana, **i dalje je prisutan problem otvaranja** njezinih novih područnih i terenskih ureda. Naime, u okviru usvojenog proračuna Institucija ombudsmana nije mogla pronaći sredstva potrebna za zapošljavanje osoblja koje bi radilo u tim uredima niti osigurati opremu potrebnu za rad.

Kao i u proteklim godinama, ombudsmani su uložili dodatne napore kako bi problem prisutnosti na terenu premostili osobnim radom na terenu na području cijele BiH. Tako su ombudsmani u 2012. godini, među ostalima, posjetili i općine Ključ, Ribnik, Glamoč, Grahovo, Široki Brijeg, Zenica, Trebinje, Tuzla, Bihać, Livno i Mostar. Nastavljena je i praksa uredovnih dana u Tuzli, gdje su, uz pomoć Općine Tuzla i UNDP-a, uz pomoćnicu ombudsmana iz Područnog ureda Brčko Distrikt BiH, koja je radila dva dana u tjednu, primljena dva pripravnika na određeno vrijeme, tako da se građani općine Tuzla sada mogu obratiti žalbom tijekom cijeloga tjedna. Bitno je naglasiti da je nizom uspješno realiziranih aktivnosti nastavljena uspješna suradnja s nevladinim sektorom, medijima i međunarodnim organizacijama.

5.2. Osoblje

U Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH **na dan 31. 12. 2012. bilo je 55 zaposlenika**, što je za dva zaposlenika manje nego u 2011. godini. Posebno je potrebno ukazati na činjenicu da je Institucija ombudsmana u 2010. godini u jednome trenutku imala čak 61 zaposlenika.

Uz navedenih 55 zaposlenika, u Instituciji ombudsmana su u 2012. godini bila zaposlena i tri diplomirana pravnikinja koja su bila angažirana na projektu jačanja kapaciteta Odjela za praćenje prava djece, realiziranom u suradnji s Regionalnim uredom *Save the Children Norway* za Jugoistočnu Europu te Veleposlanstvom Sjedinjenih Američkih Država.

I u 2012. godini najveći problem bio je nemogućnost popune upražnjenih mjesta pomoćnika ombudsmana u Glavnom uredu Banja Luka te u područnim uredima Sarajevo i Mostar.

5.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije ombudsmana

Unatoč stalnim naporima ombudsmana u pronalaženju trajnog rješenja za smještaj Glavnog i područnih ureda, i u 2012. godini Institucija ombudsmana bila je smještena u iznajmljenim prostorima, osim u Brčko Distriktu BiH. Važno je napomenuti da je Institucija ombudsmana, postupajući u skladu s preporukama Vijeća ministara BiH, **u 2012. godini smanjila troškove zakupa u svim uredima**.

Zbog nedostatka proračunskih sredstava, u 2012. godini Institucija ombudsmana nije nabavljala novu opremu niti vozila, premda postoji objektivna potreba za njima, pogotovo kad je u pitanju nabava novih vozila, s obzirom na starost i amortizaciju vozila kojima Institucija trenutačno raspolaže.

5.4. Proračun i financije

Institucija ombudsmana je u 2012. godini, kao i ostale institucije, funkcionirala u okviru proračunom odobrenih sredstava utvrđenih Odlukom o privremenom financiranju, što ukazuje na to da su odobrena sredstva bila veoma ograničena. Koliko su smanjena sredstva govori podatak da je izvršeni proračun za 2012. godinu iznosio 2.386.000 KM, dok je za 2011. godinu iznosio 2.558.991 KM, pri čemu je odobreni proračun za 2013. godinu 2.374.000 KM.

Ograničavanjem i stalnim smanjivanjem financijskih sredstava konstantno se vrši pritisak na Instituciju ombudsmana.

Obavljanje poslova otežalo je normalno funkcioniranje Institucije ombudsmana u svim segmentima. Dodatnim angažiranjem ombudsmana osigurana su financijska sredstva iz drugih izvora.

Instituciju ombudsmana je Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, na 26. sjednici održanoj 17. 1. 2013., javno pohvalio i istaknuo usklađenost poslovanja s važećim zakonskim propisima i savjesno raspolaganje sredstvima u 2011. godini. Ured za reviziju institucija BiH ranije je dostavio izvješće i financijsko poslovanje Institucije ombudsmana BiH ocijenio „pozitivnim mišljenjem“, što je uz javnu pohvalu ovoj instituciji veoma dobar pokazatelj potpunog poštivanja zakonskih propisa te prihvaćanja i usmenih sugestija Ureda za reviziju institucija BiH.

5.5. Status Institucije ombudsmana

Instituciju ombudsmana je 2010. godine Pododbor za akreditacije (SCA) Međunarodnog koordinacijskog odbora nacionalnih institucija za promicanje i zaštitu ljudskih prava (ICC), sa sjedištem u Ženevi, akreditirao u status „A“ uz preporuku da ombudsmani iniciraju izmjene i dopune zakona kako bi se osigurala njezina potpuna financijska neovisnost.

Pitanje učinkovitosti funkcioniranja Institucije ombudsmana kao nacionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava, a osobito pitanje neovisnosti, podložno je provjerama u postupku ponovne akreditacije, koji provodi Međunarodni koordinacijski odbor nacionalnih institucija za promicanje i zaštitu ljudskih prava (ICC). U postupku akreditacije i ponovne akreditacije Institucija ombudsmana dužna je dokazati da funkcionira u skladu s Pariškim načelima kojima se utvrđuje neovisnost.

Pariška načela bitan su instrument koji obvezuje nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava na djelovanje sukladno s ovim načelima, a istodobno obvezuje nadležne institucije vlasti na poduzimanje mjera kako bi omogućili postojanje nacionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava koji djeluje u skladu s Pariškim načelima.

Postupajući prema preporukama SCA, ombudsmani su početkom 2012. godine obavijestili Zastupnički dom i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH o potrebi pristupanja izmjenama i dopunama zakona kojima se uređuje djelovanje Institucije ombudsmana.

Realizacija preporuka Međunarodnog koordinacijskog odbora nacionalnih institucija za promicanje i zaštitu ljudskih prava (ICC) iz 2010. godine bila je predmetom razmatranja ovoga tijela na sjednici održanoj 19.-23. studenoga 2012. u Ženevi, a u sklopu redovitog postupka ponovne akreditacije Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH. SCA je odgodil donošenje odluke o statusu Institucije ombudsmana do sljedeće sjednice, koja će biti održana 13.-17. svibnja 2013., uz upućivanje preporuka koje Institucija ombudsmana treba realizirati najkasnije do 10. ožujka 2013. godine. Tim se preporukama traži da Institucija ombudsmana poduzme mjere u cilju osiguranja odgovarajućeg financiranja i financijske neovisnosti potrebne za njezino

nesmetano funkcioniranje, te inicira aktivnosti usmjerene k izmjenama Zakona o ombudsmanu BiH u dijelu koji se odnosi na sastav i izbor ombudsmana, kako bi se u tom postupku omogućio pluralizam i povećala transparentnost.

POGLAVLJE VI. SURADNJA S DOMAĆIM I MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

6.1. Suradnja s institucijama i organizacijama u BiH

Ombudsmeni su u 2012. godini stavili poseban naglasak na intenziviranje suradnje s parlamentima, kako na državnoj tako i na entitetskoj razini, a naročito su važne bile rasprave parlamentaraca/zastupnika/izaslanika o redovitim i posebnim izvješćima Institucije ombudsmana, kojima je stvaran prostor za bolje razumijevanje njezinog rada i dijalog o stanju ljudskih prava u BiH. Bitan partner Institucije ombudsmana u ostvarivanju strateških ciljeva iz područja ljudskih prava je nevladin sektor, s kojim je Institucija intenzivirala suradnju na istinski partnerskim odnosima. Institucija ombudsmana također je prepoznala potrebu u javnom prostoru za dodatnom izobrazbom iz područja ljudskih prava, te je shodno svojim mogućnostima, posredstvom delegiranih predstavnika, sudjelovala na radionicama, okruglim stolovima, javnim raspravama i posebice se rado odazivala na pozive visokoškolskih ustanova čiji je cilj bio bolje upoznati studente s ulogom i nadležnostima Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH.

Ombudsmeni su kao i ranijih godina smatrali iznimno važnim povećati prisutnost u lokalnim zajednicama, jer građani i građanke upravo u svojim općinama ostvaruju većinu svojih prava vezanih za svakodnevni život. Međutim, imajući u vidu da su u 2012. godini održani i lokalni izbori u BiH, ombudsmeni su zauzeli stav da njihove posjete lokalnim zajednicama javnost ne bi razumjela isključivo kao aktivnost unapređenja i promicanja ljudskih prava u tim sredinama, te su stoga posjeti ograničeni na manji broj općina nego u prethodnim godinama.

Posjete općinama Ribnik, Bosanski Petrovac, Drvar, Ključ, Glamoč, Grahovo, Kozarska Dubica, Srebrenica i Zavidovići ombudsmeni su iskoristili kako bi razgovarali o problemima s kojima se te općine susreću, osobito u dijelu ostvarivanja temeljnih ljudskih prava njihovih građana i građanki; zaposlenja, povratka, zdravstvene i socijalne skrbi, prava na dom, funkcioniranje dobre uprave, biračkog prava i prava nacionalnih manjina, što je naročito izraženo u općini Zavidovići u kojoj je registrirano oko 600 pripadnika romske manjine.

Kada je riječ o savjetodavnim postupcima, ombudsmeni su nastavili dobru praksu i suradnju s resornim ministarstvima, pogotovo u dijelu provođenja njihovih preporuka i prikupljanja podataka vezanih uz izradu posebnih izvješća.

Institucija ombudsmana sudjelovala je u nekoliko važnih javnih rasprava, kakva je bila o temi: "Pružanje besplatne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini", održana u organizaciji Ministarstva pravde BiH, što je naročito bitno imajući u vidu institut besplatne pravne pomoći koji je socijalno ugroženim kategorijama stanovništva bitan oblik zaštite njihovih prava. Nadalje, predstavnici Institucije ombudsmana dali su svoj doprinos u dijalogu o Strategiji tranzicijske pravde u BiH i Strukturiranom dijalogu o pravosuđu u sklopu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH (SPP).

Kao i proteklih godina, Institucija ombudsmana kontinuirano surađuje s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH sudjelovanjem u radnim skupinama zaduženim za izradu instrumentarija za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja nad djecom u BiH u dijelu zaštite i zabrane diskriminacije i uspostave nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM-a) sukladno Opcionalnom protokolu o sprečavanju mučenja, te sudjelovanjem u radu radionica ili u

izvješćivanju UN-ovih odbora, pri čemu uz neovisne podneske osigurava i razmjenu informacija s navedenim ministarstvom.

U svjetlu koordinacije aktivnosti na području zaštite od diskriminacije, ostvarena je suradnja s Gender centrom RS i Gender centrom FBiH s aspekta upoznavanja s djelovanjem Odjela za zabranu svih oblika diskriminacije i dodatnog promoviranja Godišnjeg izvješća o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini te senzibiliziranja rada Institucije ombudsmana u pogledu problema iz područja ravnopravnosti spolova, pogotovu diskriminacije po osnovi spola.

Posebno važnim pitanjem koje zahtijeva dodatnu pozornost Institucija ombudsmana identificirala je pitanje prava nacionalnih manjina, te su se u tom smislu njezini predstavnici sastali s predstavnicima Saveza i Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske i Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH. Najčešći problem s kojim se susreću pripadnici nacionalnih manjina je, kako je istaknuto, zapošljavanje u javnom sektoru, pri čemu je naglašeno kako se na godišnjoj razini putem javnih natječaja zapošljava mali broj ili nijedan pripadnik nacionalne manjine, pa čak i na pripravničkim i volonterskim radnim mjestima.

U svjetlu uspostave suradnje ili razmjene informacija, u 2012. godini održani su sastanci s predstavnicima Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadno-hercegovačkog kantona, centara za socijalni rad na području cijele BiH, Odjela za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko Distrikta BiH, Fonda za povratak, policije Brčko Distrikta BiH, policije u općini Srebrenica i mnogim drugim partnerima u institucijama vlasti, sa zajedničkim ciljem podizanja stupnja poštivanja ljudskih prava u BiH.

6.2. Suradnja s nevladinim i civilnim sektorom

Gledajući ostvarenu suradnju Institucije ombudsmana u 2012. godini s nevladinim sektorom i civilnim društvom, može se konstatirati da se ona odvijala kontinuirano, na partnerskim osnovama i u nekoliko glavnih segmenata/tematskih blokova koji su bili u središtu interesa tih organizacija. To se, prije svega, odnosi na područja zaštite od diskriminacije, prava djece, borbe protiv korupcije, trgovine ljudima i nasilja nad ženama te slobode pristupa informacijama.

Kada govorimo podizanju svijesti o zabrani svakog oblika diskriminacije, Institucija ombudsmana poduzela je znatan broj aktivnosti kako bi informirala nevladine organizacije o svome mandatu središnje institucije za zaštitu od diskriminacije i o provedenim aktivnostima u vezi s tim.

U tom kontekstu održan je i radni sastanak s predstavnicima niza organizacija: Saveza slijepih Republike Srpske, Centra za ljudska prava Univeziteta u Sarajevu, Udruženja žena Banja Luka, udruge "Nova Generacija", NVO-a „Zdravo da ste“, Udruge medijatora BiH, Inicijative mladih za ljudska prava, Helsinškog parlamenta građana i Saveza paraplegičara, oboljelih od dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida, na kojima su razmijenjena iskustva i izazovi s kojim se te organizacije suočavaju u svjetlu provedbe Zakona o zabrani diskriminacije. Predstavnici Institucije ombudsmana sudjelovali su i na okruglom stolu o temi: „Suradnja institucija vlasti i civilnoga društva u borbi protiv diskriminacije“, održanom u organizaciji Centra za informativno-pravnu pomoć Zvornik, na kojemu je jedna od tema bila i "Pravni i politički okvir za ravnopravnost". U segmentu istraživanja dan je doprinos i ostvarena suradnja s centrom za društvena istraživanja „Analitika“ i Sarajevskim otvorenim centrom koji se bavi pitanjima prava LGBT populacije.

Područje zaštite prava djeteta u središtu je rada Institucije ombudsmana i njezine suradnje s nevladinim organizacijama, posebice imajući u vidu činjenicu da Odjel za praćenje prava djeteta od 2009. godine provodi projektne aktivnosti u suradnji s organizacijom *Save the Children*. Iz 2012. godine izdvajamo nekoliko segmenata djelovanja:

- podržavanje rada Dnevnog centra Mostar aktivnostima zajedničkog zagovaranja prihvatne stanice u Mostaru, u suradnji s NVO-om „Altruist“;
- sudjelovanje u javnim raspravama o etičkom kodeksu istraživanja s djecom i o djeci u BiH i jačanju uloge organizacija civilnoga društva u praćenju provedbe Državne strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH 2011.-2014., održanim u organizaciji nevladinih organizacija „Vesta“ i „Zemlja djece“;
- sudjelovanje na stručnim skupovima posvećenim problemu vršnjačkog nasilja, institutu vršnjačke medijacije, sigurnosti djece, mladih i djece u sukobu sa zakonom i realizaciji bliže suradnje sa SOS dječjim selima u BiH.

Institucija ombudsmana sudjelovala i u javnoj raspravi o temi: „Seksualno nasilje i odgovornost“, održanoj u zajedničkoj organizaciji Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Švicarskog udruženja TRIAL i Medice iz Zenice, a uz potporu organizacije *UN Women* i Misije OESS-a u BiH. Cilj ove rasprave bio je potaknuti dijalog između različitih grupacija: udruga žrtava različitih kategorija, predstavnika izvršne vlasti i predstavnika sudova i tužiteljstava, a kako bi se istaknuli izazovi, praznine i naponi u zadovoljenju žrtava, posebice preživjelih žrtava seksualnog nasilja u BiH. Težište je stavljeno na prava žrtava i načine na koji mogu biti zadovoljeni, a posebice s aspekta obveze države da osigura postizanje kaznene pravde, odnosno progona i kažnjavanja odgovorne za zločine.

U tom smislu ostvarena je i suradnja s mrežom bosanskohercegovačkih nevladinih organizacija koje se bore protiv trgovine ljudima RING, s posebnim naglaskom na sprečavanje i pomoć žrtavama trgovine ljudima.

Već treću godinu Institucija ombudsmana sudjeluje i podržava aktivnosti Zaklade lokalne demokracije i napore te organizacije da konkretnim koracima doprinese punoj provedbi Zakona o zaštiti od obiteljskog nasilja te podigne svijest o problemu nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini.

U 2012. godini ombudsmani su zabilježili veći interes nevladinih organizacija za transparentnost rada javne uprave, borbu protiv korupcije i u tom smislu provedbu Zakona o slobodi pristupa informacijama.

Udruga građana „Zašto ne“ bila je domaćinom međunarodne konferencije organizirane u suradnji s CRTA-om (Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost) iz Srbije i Metamorphosisom iz Makedonije, koja je održana u Sarajevu pod nazivom „Politička odgovornost i nove tehnologije odnosno POINT“, a na kojoj su sudjelovali predstavnici Institucije ombudsmana.

Sastavnim dijelok ove konferencije bila je radna sesija posvećena temi: „Otvaranje javnih podataka u svijetu i u BiH“, s posebnim težištem na obvezu propisanu Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava BiH, odnosno da sva tijela i organi vlasti surađuju s Institucijom ombudsmana i da na traženje dostavljaju podatke, uključujući i one koji su označeni kao povjerljivi ili tajni, kao i na mandat institucije sukladno Zakonu o slobodi pristupa informacijama.

Javna rasprava mreže LACON, održana u organizaciji Centra za civilno društvo Kyodo, o temi: „Kazneno zakonodavstvo u odnosu na slobodan pristup informacijama, prijedlog amandmana na Zakon o financiranju političkih stranaka i prijedlog načela na kojima treba temeljiti Zakon o zaštiti zviždača“, bila je jedna u nizu sličnih rasprava čiji su organizatori bili Antikorupcijska mreže u BiH - ACCOUNT i *Transparency international*, a na kojima su predstavnici Institucije ombudsmana iznijeli svoja iskustva u svjetlu zaprimljenih žalbi građana BiH.

U sklopu redovitih promidžbenih aktivnosti Institucije ombudsmana upriličen je sastanak i s predstavnicima nevladinih organizacija s područja istočne Hercegovine. Cilj sastanka bio je upoznati sudionike s ulogom i iskustvima Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH, ali i stvarnim mogućnostima za kvalitetnu suradnju na širokom području promicanja i zaštite temeljnih ljudskih prava u BiH.

6.3. Suradnja s međunarodnim institucijama i organizacijama

Segment međunarodne suradnje Institucije ombudsmana valja promatrati u kontekstu suradnje koju ostvaruje i razvija s predstavnicima međunarodnih institucija i organizacija u BiH i suradnje koja se ostvaruje na međunarodnom planu shodno obvezama koje sa sobom nosi ICC-ov **međunarodni status „A“**, a u kojemu je akreditirana Institucija ombudsmana. Nadalje, u svjetlu opredjeljenja ombudsmana za jačanje regionalne suradnje i redovite aktivnosti u sklopu međunarodnih mreža čija je Institucija ombudsmana članica.

U 2012. godini Institucija ombudsmana je, u skladu s utvrđivanjem svojih prioriteta na međunarodnom planu, posebice u svjetlu postupka ponovne akreditacije koji je započeo u ovoj godini, sudjelovala na 25. godišnjem sastanku Međunarodnog koordinacijskog odbora nacionalnih institucija za promica i zaštitu ljudskih prava (**ICC**) posvećenom predstavljanju prioriteta UN-ovog Ureda visokog povjerenika za ljudska prava (OHCHR-a) za 2012. godinu, temama poput: “Nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava (**NHRI**) i biznis i ljudska prava”, “NHRI i okoliš”, NHRI i monitoring – s težištem na obveze iz Opcionalnog protokola uz Konvenciju o borbi protiv mučenja (OPCAT)”, “NHRI i tranzicijska Pravda” i “NHRI i praćenje provedbe preporuka iz procesa Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR-a)”.

Unutar Europske skupine ombudsmani su podržali niz inicijativa, od one za uspostavu Tajništva Europske skupine do zajedničkih izjava članica o temama poput: prava osoba s invaliditetom, sprečavanja diskriminacije po osnovi spola i podrške statusu i ulozi NHRI-a u UN-ovom sustavu zaštite ljudskih prava.

U skladu sa svojim kapacitetima, Institucija ombudsmana intenzivirala je suradnju s OHCHR-om sudjelovanjem u brojnim istraživanjima vezanim uz nasilje nad ženama, diskriminaciju, zaštitu prava starijih osoba i druge teme iz područja ljudskih prava, kao i razmjenom iskustava na međunarodnoj konferenciji na kojoj je obrađivan problem jačanja i koordinacije aktivnosti između mehanizama zaštite ljudskih prava na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, održanoj u Ženevi.

U okviru **Mreže ombudsmana Mediterana (AOM)**, predstavnici Institucije ombudsmana sudjelovali su na 6. godišnjem sastanku posvećenom aktivnijoj ulozi ombudsmana spram javne uprave, načinu na koji ombudsman pristupa ugroženim skupinama (djeca, invalidi, žene, starije osobe) i izazovima s kojima se ombudsmani susreću kada su upitanju prava migranata.

Kao punopravna članica **Europske mreže ombudsmana za djecu** (ENOC), Institucija ombudsmana sudjelovala je na godišnjem sastanku Mreže koji je u cijelosti bio posvećen problemu maloljetničkog pravosuđa, razmjeni dobrih praksi i međunarodnoj perspektivi u sagledavanju ovoga problema, što je bilo važno iskustvo imajući u vidu da je Odjel za praćenje prava djeteta u tome trenutku izrađivao posebno izvješće "Djeca i mladi u sukobu sa zakonom". Sedma konferencija **Mreže ombudsmana za djecu Jugoistočne Europe** (CRONSEE) održana je u Crnoj Gori, a bila je posvećena temi: "Zaštita djece na internetu". Na ovoj konferenciji Institucija ombudsmana predstavila je rad Odjela za praćenje prava djeteta, podržavajući opći zaključak konferencije da institucije koje se bave zaštitom prava djeteta trebaju najviše raditi nasprečavanju i zagovarati uključivanje edukacije djece o zaštiti djece na internetu u redoviti obrazovni sustav.

Svakako jedna od tema iz područja ljudskih prava koja je u 2012. godini bila u središtu zanimanja OESS-a, ODIHR-a, Vijeća Europe i Europske komisije jest prava manjina i jačanje načela transparentnosti uprave. Institucija ombudsmana sudjelovala je na nekoliko stručnih skupova koji su iz različitih kutova obrađivali ovu problematiku, posebice s aspekta važnosti jamčenja prava manjina kao jedne od obveza na putu pridruživanja potencijalnih zemalja kandidatkinja Europskoj uniji. Neki od tih skupova su:

- regionalna konferencija: "Ostvarivanje prava manjina u regiji Balkana: trendovi, izazovi i perspektive", održana u Skopju;
- Inicijalna konferencija o temi: "Najbolji primjeri iz prakse u integraciji Roma, promicanje ljudskih prava i zaštite manjina u Jugoistočnoj Europi uz regionalne inicijative za inkluzivno obrazovanje", održana u Budvi, s posebnim naglaskom na najboljim primjerima iz prakse u integraciji Roma;
- Seminar regionalnog karaktera, održan u organizaciji Europske komisije i instrumenta TAIEX u Stockholmu, s ciljem naglašavanja važne uloge institucija ombudsmana u procesu pridruživanja Europskoj uniji. Poseban naglasak stavljen je na vladavinu prava i dobru upravu, a jedan od instrumenata za uspostavu dobre uprave je i veća transparentnost rada javnih tijela. Sudionicima seminara predloženi su i europski standardi kada je u pitanju zakonodavstvo kojim se uređuje slobodan pristup informacijama i zaštita osobnih podataka;
- konferencija pod nazivom „Suradnja parlamenata i neovisnih regulatornih tijela u Jugoistočnoj Europi“, održana u Beogradu u organizaciji OESS-a, bila povodom i za radni posjet Zaštitniku građana Republike Srbije. Stručni skupovi u regiji prilika su za jačanje regionalne suradnje ombudsmana s prostora bivše Jugoslavije, utemeljene na dogovorenim načelima u Izjavi o suradnji, potpisanoj 18. svibnja 2010. u Sarajevu.

Budući da je Ombudsmana Republike Makedonije kao nacionalnu instituciju za ljudska prava (NHRI) ICC akreditirao u statusu "B", bio je to povod za organiziranje konferencije u Skopju čiji je cilj je bio da Institucija ombudsmana BiH, koja je akreditirana u statusu "A", prenese svoja iskustva iz postupka akreditacije. To se posebno odnosi na usklađivanje rada ombudsmana s međunarodnim standardima i najboljim praksama pregledom pravnih, političkih i ekonomskih aspekata važećeg institucionalnog okvira za zaštitu i promicanje ljudskih prava, a pritom uzimajući u obzir političke i socioekonomske specifičnosti u zemlji.

Potreba za produblјivanjem i jačanjem suradnje između regionalnih tijela za ravnopravnost u cilju što učinkovitije borbe protiv diskriminacije rezultirala je održavanjem regionalnog okruglog stola u Beogradu o temi: "Primjena pravila o teretu dokazivanja u diskriminacijskim pitanjima u postupcima pred telima za ravnopravnost". Jedan od zaključaka ove konferencije, na kojoj su ombudsmeni djelatno sudjelovali, jest konstatacija da je nedovoljno razvijena sudska praksa kada su u pitanju postupci povodom tužbi za zaštitu od bilo kojega oblika diskriminacije, kao i da je relativno mali broj tužbi podnesen pred nadležnim sudovima zbog diskriminacije, te da problem predstavlja čak i formalana evidencija ove vrste predmeta u sudovima.

Na području diskriminacije Institucija ombudsmana ostvarila je i blisku suradnju s češkom nevladinom organizacijom "Poradna pro občanstvi, občanska a lidska prava", a jedna od aktivnosti u kojoj su razmijenjena iskustva Institucije u provedbi Zakona o zabrani diskriminacije jest i sudjelovanje u radu radionice o temi: „Borba protiv diskriminacije kroz strateško parničenje“, održane u Pragu i Brnu.

Okončanjem suradnje na projektu Vijeća Europe „Peer to Peer“, u kojemu je Institucija ombudsmana djelatno sudjelovala u 2012. godini, Vijeće Europe razvilo je projekat s težištem na migracije i zaštitu prava interno raseljenih osoba. U vezi s tim je u Beogradu održana konferencija za ombudsmene iz Južnog Kavkaza i Jugoistočne Europe o ulozi ombudsmana u potpori i zaštiti prava interno raseljenih osoba (IDP), što je još jedna od aktivnosti u kojoj su sudjelovali predstavnici Institucije ombudsmana.

Sudjelovanjem na međunarodnoj konferenciji u Ljubljani pod nazivom "Okupljanje čuvara: evaluacija i unapređenje nadzora nad obavještajnim službama na Zapadnom Balkanu", u organizaciji Centra za demokratski nadzor oružanih snaga (DCAF), a u kojoj su sudjelovali predstavnici parlamenata iz regije, nevladinog sektora, institucija ombudsmana i medija, okončane su intenzivne akvričnosti na međunarodnom planu u 2012. godini.

Kada je riječ o aktivnostima na polju međunarodne suradnje u granicama BiH, u 2012. godini Institucija ombudsmana surađivala je s partnerskim oraganizacijama koje po prirodi svoga djelovanja i mandata podržavaju aktivnosti i rad ombudsmana. U prvom redu to su: OESS, Vijeće Europe, UN-ove agencije sa svojim predstavništvima u BiH (UNICEF, UNHCR, UNDP i *UN Women*), Veleposlanstvo SAD-a, Delegacija Europske komisije u BiH, ICMP i NATO.

Suradnja s organizacijom *Save the Children* nastavljena je i u 2012. godini realizacijom projektnih aktivnosti Odjela za praćenja prava djece, zatim potporom koju pruža *Save the Children* radi jačanja prisutnosti i vidljivosti Institucije ombudsmana na međunarodnom planu, posebice kada je riječ o izvještavanju pred UN-ovim Odborom za prava djeteta i sudjelovanju u radu Europske mreže ombudsmana za djecu (ENOC), kao i potporom obilježavanju 20. Studenoga - Dana djeteta.

Na području zaštite prava djece Institucija ombudsmana ostvarila je i značajnu suradnju s UNICEF-om u BiH sudjelujući u njegovim aktivnostima, istraživanjima i konzultacijama koje su se u 2012. godini ticale:

- poboljšanja zaštite djece od nasilja;
- pristupa djece pravdi, s posebnim naglaskom na djecu i mlade u sukobu sa zakonom;
- sustava institucionalnog zbrinjavanja djece bez roditeljske skrbi;
- povećane mogućnosti djece za rano učenje;
- zaštite prava djeteta u svjetlu izrade Izvješća o napretku BiH na putu prema EU.

Institucija ombudsmana je i u 2012. godini nastavila suradnju s Misijom OESS-a u BiH u nekoliko segmenata:

- realizacija projektnih aktivnosti usmjerenih k jačanju kapaciteta Institucije ombudsmana organiziranjem dva stručna seminara o upravljanju ljudskim potencijalima i unapređenju unutarnje i vanjske komunikacije Institucije ombudsmana, te jačanju kapaciteta institucije na području zaštite od diskriminacije;
- intenziviranje suradnje na radnoj razini i s terenskim uredima Institucije ombudsmana i OESS-a;
- realizacija promidžbenih aktivnosti sudjelovanjem u emisijama lokalnih radijskih postaja, a u vezi s podizanjem svijesti o provedbi Zakona o zabrani diskriminacije i mandatom Institucije ombudsmana;
- podrška u promociji Izvješća o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u BiH;
- iniciranje aktivnosti vezanih uz jačanje mehanizama zaštite iz Zakona o slobodi pristupa informacijama.

Kada je riječ o suradnji s Uredom Vijeća Europe u Sarajevu, ona je prije svega podrazumijevala sastanke s predstavnicima:

- Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Bosni i Hercegovini;
- izaslanstva Parlamentarne skupštine Vijeća Europe;
- Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti pri Vijeću Europe;
- Monitoring misije Vijeća Europe za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina.

U drugom je segmentu Institucija ombudsmana sudjelovala u aktivnostima Vijeća Europe vezanim uz područje obrazovanja i promicanja profesionalizma i tolerancije u BiH u medijima, s posebnim naglaskom na govor mržnje.

Posebnu zahvalnost ombudsmani duguju Veleposlanstvu Kraljevine Norveške koje je poduprlo projekt izrade i redizajniranja trojezične internetske stranice Institucije ombudsmana, radi omogućavanja lakšeg i jednakog pristupa svim građanima BiH informacijama i dokumentima Institucije ombudsmana. U tijeku su aktivnosti na realizaciji uspostave nove internetske stranice.

Institucija ombudsmana također se želi zahvaliti Uredu UNDP-a u Sarajevu, koji je podržao projekt jačanja kapaciteta i ljudskih potencijala Ureda u Brčko Distriktu BiH, a koji svojim djelovanjem pokriva i Tuzlu, najmnogoljudniju općinu u FBiH.

Dugogodišnji partner Institucije ombudsmana je Veleposlanstvo Švicarske u BiH, koje je financijskom potporom posredstvom OESS-a poduprlo izgradnju kapaciteta Institucije te razvoj i unapređivanje sposobnosti njezinih zaposlenika. U tom smislu smo zahvalni Veleposlanstvu Švicarske, ali i Veleposlanstvu SAD-a kojre je prepoznalo značaj inicijative ombudsmana za pružanje prilike za osposobljavanje i edukaciju mladih ljudi radom u Instituciji u trenutku kada država nema jasnu viziju i plan stručnog osposobljavanja mladih, a posebice u edukaciji iz područja ljudskih prava. Ombudsmani se nadaju da će u budućnosti imati priliku zajedno s drugim institucijama razvijati okvir za kontinuirano stručno osposobljavanje i usavršavanje iz područja zaštite i promicanja ljudskih prava.

POGLAVLJE VII. SURADNJA S MEDIJIMA

Imajući u vidu da su mediji bitan partner Institucije ombudsmana u promicanju ljudskih prava, ombudsmeni posebnu pozornost pridaju razvoju profesionalne suradnje, podjednako s elektroničkim i pisanim medijima, na jednakim osnovama na cijelome teritoriju BiH. Na taj se način nastoji pravovremeno informirati građane o brojnim pitanjima iz područja ljudskih prava.

Istodobno, teme koje mediji afirmiraju u svome prostoru, naročito putem istraživačkog novinarstva, ombudsmanima su poslužile kao korisna osnova za rad na utvrđivanju povreda ljudskih prava i pokretanje postupka po službenoj dužnosti. Stoga su ombudsmeni pažljivo pratili medijske izvještaje, posebice kada se radilo o ranjivim kategorijama društva, poput djece, starih, osoba s invaliditetom i dr. U tom smislu, mediji su uz promidžbenu imali i bitnu ulogu u otkrivanju povreda ljudskih prava u situacijama kada sami sudionici nisu bili u prilici izravno se obrate Instituciji ombudsmana.

Suradnju s medijima također je moguće promatrati s aspekta preporuka koje su ombudsmeni dali u pogledu zaštite prava na privatnost djece u medijskom prostoru BiH, čemu je prethodilo opsežno istraživanje, a čiji su rezultati sadržani u posebnom izvješću objavljenom u protekloj godini.

Pozornost ombudsmana u 2012. godini zavređuje i problematika s kojom se sami novinari susreću u radu, poput slobodnog pristupa informacijama, mobinga, verbalnih napada itd. U vezi s tim su ombudsmeni održali sastanak s predstavnicima udruga novinara, te su za vrijeme istraživačkog rada na izradi posebnog izvješća razgovarali s predstavnicima stručne javnosti o pitanjima vezanim za struku.

Poštujući načela transparentnosti, ombudsmeni su u 2012. godini nastojali odgovoriti na sve zahtjeve, ali istodobno i zainteresirati medije za teme iz područja ljudskih prava koje imaju širi značaj za građane. Spremnost ombudsmana i njihovih pomoćnika za suradnju s novinarima umnogome je doprinijela da se na zahtjeve odgovori u predviđenim rokovima, što je za cilj imalo pravovremeno informiranje javnosti o bitnim temama iz područja ljudskih prava.

U 2012. godini Institucija ombudsmana zaprimila je i odgovorila na **153 zahtjeva medija** koji su podrazumijevali davanje komentara ili odgovora na određena pitanja, kao i sudjelovanje u programima elektroničkih medija. U priopćenjima za javnost ombudsmeni su predstavili stavove Institucije o pojedinim pitanjima, a naročito u vezi s njezinim dodatnim mandatima (diskriminacija, natječajne procedure, zaštita prava ranjivih kategorija stanovništva). Osim navedenoga, ombudsmeni su imali i značajan broj obraćanja u medijima na osnovi izravnih kontakata s novinarima povodom njihova sudjelovanja na javnim događajima u organiziranju domaćih i međunarodnih institucija i nevladinih organizacija koje su obrađivale različita područja u vezi s ostvarivanjem ljudskih prava. Ove izjave nisu obuhvaćene navedenom statistikom, kao ni pojedinačne izjave za medije na tiskovnim konferencijama. Institucija ombudsmana je u 2012. godini organizirala **pet tiskovnih konferencija** u povodu predstavljanja njezinih posebnih izvješća, kao i obilježavanja važnih datuma s aspekta poštivanja ljudskih prava.

Premda su mediji u 2012. godini zadržali približno jednaku razinu zanimanja za aktivnosti ombudsmana kao u 2011. godini, razlika je primjetna u pogledu tema koje su pobudile interes javnosti.

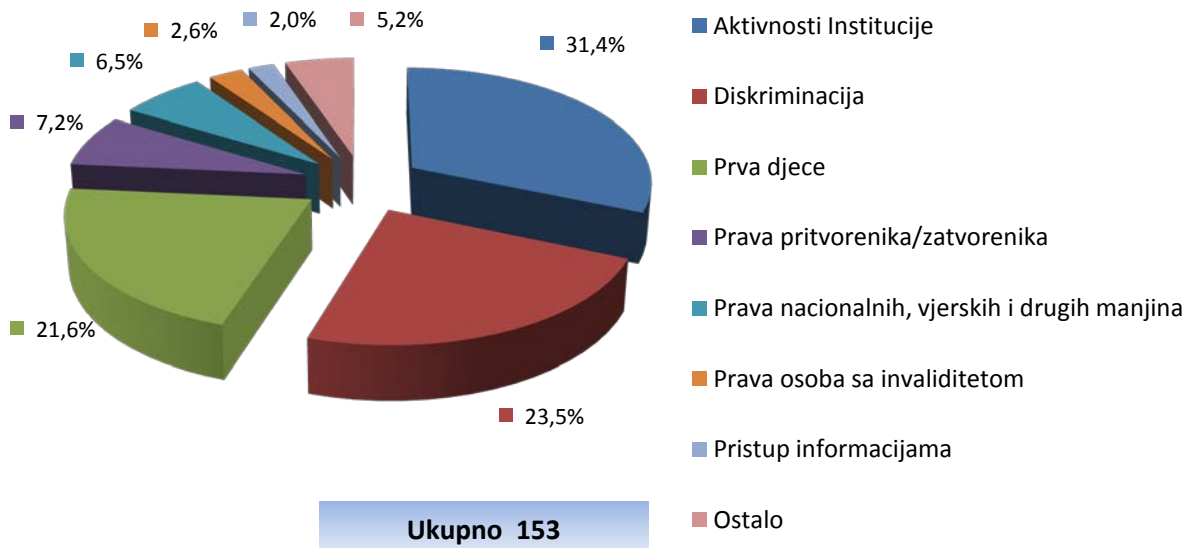
U sklopu aktivnosti Institucije ombudsmana, mediji su najviše zanimanja pokazali za konkretne predmete u radu, za izdane preporuke ombudsmana radi otklanjanja utvrđenih povreda prava građana, za statističke pokazatelje o broju zaprimljenih žalbi, ali i za ocjenu ombudsmana o stanju po područjima, naročito kada su u pitanju ekonomsko-socijalna te politička i građanska prava - 48, npr. prava iz područja radnih odnosa, imovinsko-pravni odnosi, uprava, pravosuđe itd.

Diskriminacija, a naročito mobing kao jedan od njezinih oblika, bio je predmetom na koji se odnosio veći broj novinarskih zahtjeva - 36. Moguće je pretpostaviti da je upravo značaj koji je ovoj temi da u medijskom prostoru BiH utjecao na veliki porast obraćanja građana po ovoj osnovi Instituciji ombudsmana u 2012. godini. Na taj način su ombudsmeni, u suradnji s medijima, aktualizirajući navedenu problematiku, informirali građane o mehanizmima zaštite od diskriminacije. Poseban doprinos u tome pogledu imalo je i prvo godišnje izvješće Institucije ombudsmana o diskriminaciji u BiH, ali i prva presuda za mobing u BiH koja je također imala odjeka u javnosti. S aspekta ostvarenih kontakata ombudsmana s medijima, iako u malom i nedovoljnom postotku, bitno je napomenuti da su prava LGBT populacije bila predmetom medijske pažnje tijekom 2012. godine. Također je u 2012. godini nastavljena suradnja Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije Institucije ombudsmana i Misije OEES-a u BiH na promociji Zakona o zabrani diskriminacije u nekoliko zapaženih gostovanja predstavnika Institucije u radijskim emisijama o ovoj temi.

Posebna pozornost koju su ombudsmeni i Odjel za praćenje prava djece, u suradnji s organizacijom *Save the Children*, posvetili djeci i poštivanju njihovih prava, rezultirala je izradom tri posebna izvješća koji su široj javnosti predstavljena na tiskovnim konferencijama u Banjoj Luci, Sarajevu i Mostaru (opširnije u poglavlju o Odjelu za praćenje prava djece). Osim ovih aktivnosti, različiti aspekti poštivanja dječjih prava bili su tema brojnih medijskih istupa predstavnika Institucije ombudsmana. Tako je u 2012. po ovoj osnovi odgovoreno na 33 zahtjeva medija.

U odnosu na 2011. godinu, **uočen je pomak u pogledu zanimanja medija za prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, a naročito romske populacije**, što se ogleda u većem broju obraćanja medija na ovu temu. Mediji su u znatnoj mjeri posvetili pozornost i ostvarivanju prava osoba smještenih u kazneno-popravne zavode u BiH. Nešto manja medijska pažnja u odnosu na 2011. godinu posvećena je pravima osoba s invaliditetom, što ukazuje na potrebu većeg promicanja poštivanja prava ove kategorije stanovništva.

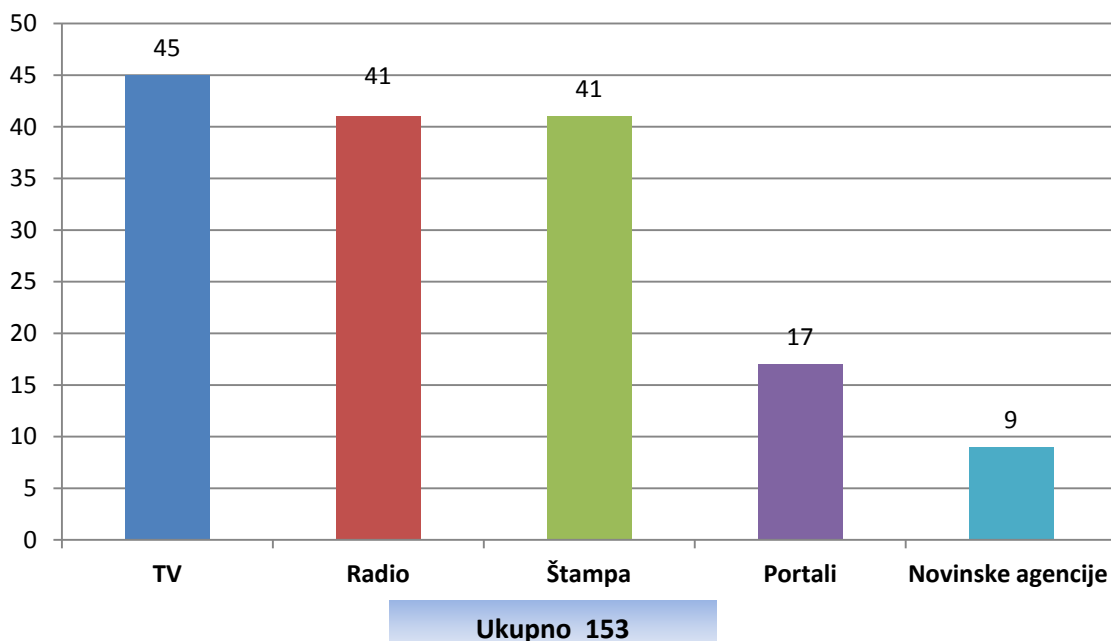
Pored navedenih, u medijskim istupima ombudsmana i njihovih suradnika predstavljene su i ostale teme koje su razmatrane sa stanovišta zaštite i unapređenja ljudskih prava.

Dijagram 19. Pregled zahtjeva medija u postocima po područjima ljudskih prava

Ombudsmeni i njihovi pomoćnici u protekloj su godini imali najviše istupa u elektroničkim medijima. Prvenstveno je riječ o izjavama i gostovanjima u programima televizijskih kuća, a potom i radijskim emisijama. Slijede izjave za pisane medije, portale i novinske agencije. Ipak, gledajući pojedinačno, ombudsmeni i njihovi pomoćnici imali su jednak broj obraćanja u emisijama radijskih postaja i pisanim medijima. Time je prekinut trend iz 2011. godine koji je obilježio porast zanimanja televizijskih kuća i radijskih postaja u odnosu na pisane medije, te je došlo do ujednačavanja u pogledu zanimanja za aktivnosti Institucije ombudsmana.

Kada je riječ o televizijskim kućama, najveće zanimanje za rad ombudsmana iskazao je BHRT, dok su u podjednakoj mjeri zastupljene lokalne radijske postaje s područja cijele BiH. Nešto veći interes u odnosu na pisane medije pokazao je magazin *Start*.

Dijagram 20. Medijski interes za rad Institucije ombudsmana po vrsti medija

Ombudsmeni su nastojali osigurati veću medijsku pozornost, a samim time i informiranost građana, većom prisutnošću u svojim područnim uredima. Na taj način je dodatno promoviran

njihov rad i mogućnost obraćanja građana u nekom od ureda Institucije ombudsmana u Livnu, Mostaru ili Brčko Distriktu BiH, pored sarajevskog ureda i sjedišta Institucije u Banjoj Luci, koji su i u protekloj godini bili najzastupljeniji u medijima.

Javnost je redovito informirana o aktivnostima ombudsmana putem **50 pojedinačnih informacija**, objavljenih na internetskoj prezentaciji Institucije ombudsmana: (www.ombudsmen.gov.ba), a koje su koristili i pisani i elektronički mediji. Informacije su u najvećem broju pratile aktivnosti ombudsmana i njihovih pomoćnika, a obuhvaćale su posjete lokalnim zajednicama, suradnju s mrežom ombudsmana, domaćim i međunarodnim organizacijama, projektne aktivnosti, sudjelovanje na konferencijama u zemlji i inozemstvu, predavanjima i specijalističkim seminarima. Osim navedenih informacija, na internetskoj prezentaciji Institucije ombudsmana objavljena su i posebna izvješća, te ostale bitne publikacije. Građanima je također omogućeno obraćanje Instituciji ombudsmana korištenjem obrasca žalbe koji se nalazi na naslovnoj stranici internetske prezentacije. Svjesni manjkavosti internetske prezentacije glede trojezičnosti, što se nastojalo nadomjestiti izmjeničnim objavljivanjem informacija na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, te slijedeći isto načelo u pogledu objavljivanja posebnih izvješća Institucije ombudsmana, a što je prouzrokovano nedostatkom sredstava u proračunu, ombudsmani su već krajem 2012. godine poduzeli aktivnosti na izradi nove internetske stranice Institucije koja bi trebala biti puštena u rad tijekom 2013. godine. Nova stranica bi, osim modernijeg dizajna, trebala zadovoljiti načela istodobne uporabe sva tri jezika konstitutivnih naroda.

POGLAVLJE VIII. TABLIČNI PRIKAZ PREPORUKA

Broj preporuke	Broj predmeta	Odgovorna stranka	Povreda prava	Datum izdavanja preporuke	Realizacija	Zaprimljen odgovor
P-1/12	Ž-BL-05-210/11,	PODUZEĆE ZA VODOVOD I KANALIZACIJU "15. APRIL" AD VIŠEGRAD -- VIŠEGRAD	03 - Pristup informacijama	04-01-12	Ostvarena suradnja	DA
P-2/12	Ž-BL-04-841/10,	OŠ "VUK KARADŽIĆ" BRATUNAC -- BRATUNAC	03 - Pristup informacijama	04-01-12	Realizirana	DA
P-3/12	Ž-MO-05-193/10,	GRAD MOSTAR -PREDSJEDNIK GRADSKOG VIJEĆA GRADA MOSTARA	19 - Uprava	04-01-12	Nema odgovora	NE
P-4/12	Ž-SA-05-859/11,	STOMATOLOŠKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	22-11-11	Realizirana	DA
P-5/12	POSEBNO IZVJEŠĆE OMBUDSMANA BOSNE I HERCEGOVINE U VEZI S PRIMJENOM ČLANKA 143. ZAKONA O RADU; Ž-BL-04-113/10, Ž-BL-04-14/10, Ž-BL-04-818/10, Ž-SA-05-286/10,	MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE U VLADI FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVNE	10 - Radni odnosi	29-12-11	Nema odgovora	NE
P-6/12	Ž-SA-04-1157/11,	VLADA FEDERACIJE BIH -- SARAJEVO	25 - Mirovine	16-01-12	Realizirana	DA
P-7/12	Ž-SA-05-1223/11,	VIJEĆE MINISTARA BIH -- SARAJEVO	19 - Uprava	19-01-12	Realizirana	DA
P-8/12	Ž-SA-04-1146/11,	GRAD MOSTAR, VLADA HNK, OPĆINE S PODRUČJA HNK	14 - Ekologija, zaštita okoliša	25-01-12	Nema odgovora	NE
P-9/12	Ž-SA-04-1146/11,	OPĆINA TRAVNIK, VLADA KSB-A I OPĆINE S PODRUČJA KSB-A	14 - Ekologija zaštita, okoliša	25-01-12	Ostvarena suradnja	DA
P-10/12	Ž-BL-04-549/11,	JU OSNOVNA ŠKOLA "ŠTURLIĆ" – ŠTURLIĆ	10 - Radni odnosi	01-02-12	Realizirana	DA
P-11/12	Ž-BL-01-608/11,	JU OSNOVNA ŠKOLA "MLADEN STOJANOVIĆ" G.PODGRADCI – GORNJI PODGRADCI - GRADIŠKA	13 - Prava djeteta	03-02-12	Realizirana	DA
P-12/12	Ž-SA-05-509/11, Ž-SA-05-952/11,	FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU - SARAJEVO, KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - GLAVNI I KANTONALNI PROSVJETNI INSPEKTOR, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I ZNANOSTI KANTONA SARAJEVO	10 - Radni odnosi	13-02-12	Nije realizirana	DA
P-13/12	Ž-SA-05-771/11, Ž-SA-05-772/11,	PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH – SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-02-12	Realizirana	DA

P-14/12	Ž-BL-05-709/11,	FOND MIO RS, PODRUŽNICA BANJA LUKA I PODRUŽNICA BIJELJINA	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	03-02-12	Realizirana	DA
P-15/12	Ž-BL-06-610/11,	INTERNETSKI PORTAL: WWW.TUZLARIJE.NET - UREDNIK, TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - po osnovi etničke pripadnosti	03-02-12	Realizirana	DA
P-16/12	Ž-BL-02-554/11,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA VLADE UNSKO-SANSKOG KANTONA - BIHAĆ	12 - Osobe s invaliditetom	03-02-12	Realizirana	DA
P-17/12	Ž-BL-04-500/11,	ZP "ELEKTROKRAJINA" AD BANJA LUKA PJ "ELEKTRODISTRIBUCIJA" BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	03-02-12	Ostvarena suradnja	DA
P-18/12	Ž-BL-05-183/11,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE - PJ BANJA LUKA	09 - Sudovi --09-3 provođenje presuda	03-02-12	Ostvarena suradnja	DA
P-19/12	Ž-SA-04-478/11,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	06-02-12	Nije realizirana	DA
P-20/12	Ž-SA-07-1217/11,	KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD DOBOJ - DOBOJ	07 - Zatvori	09-02-12	Ostvarena suradnja	DA
P-21/12	Ž-SA-05-810/11,	Vлада BPK GORAŽDE, MINISTARSTVO ZA SOCIJALNU POLITIKU, ZDRAVSTVO, RASELIENE OSOBE I IZBJEGLICE BPK GORAŽDE	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-02-12	Ostvarena suradnja	DA
P-22/12	Ž-SA-05-3/12,	JU "KANTONALNI CENTAR ZA SOCIJALNI RAD", SARAJEVO, MINISTRARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	19 - Uprava	29-02-12	Realizirana	DA
P-23/12	Ž-BR-04-335/11,	OPĆINA BRATUNAC - BRATUNAC	19 - Uprava	19-03-12	Nije realizirana	DA
P-24/12	Ž-MO-04-10/11,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	25 - Mirovine	28-02-12	Nema odgovora	NE
P-25/12	Ž-MO-04-126/11, Ž-MO-04-136/11, Ž-MO-04-98/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA SARAJEVO - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	28-02-12	Realizirana	DA
P-26/12	Ž-SA-05-1161/11,	OPĆINA VOGOŠĆA, MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA KANTONA SARAJEVO	15 – Imovinsko-pravni	17-02-12	Realizirana	NE
P-27/12	Ž-BL-04-553/11,	JU UNIVERZITET U SARAJEVU - GRAĐEVINSKI FAKULTET – SARAJEVO	10 - Radni odnosi	02-03-12	Ostvarena suradnja	DA
P-28/12	Ž-BL-05-67/12,	OSNOVNI SUD PRIJEDOR - PRIJEDOR	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	02-03-12	Realizirana	DA
P-29/12	Ž-BL-05-748/11,	VIJEĆE MINISTARA BIH - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-03-12	Nije realizirana	DA
P-30/12	Ž-BL-06-649/11,	JU UMJETNIČKA ŠKOLA BIHAĆ - BIHAĆ, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, ZNANOSTI, KULTURE I SPORTA USK – BIHAĆ	01 - Diskriminacija	13-03-12	Ostvarena suradnja	DA
P-31/12	Ž-BL-04-86/12,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	13-03-12	Realizirana	DA

P-32/12	Ž-BL-05-738/11,	OPĆINA VELIKA KLADUŠA - VELIKA KLADUŠA	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	13-03-12	Nema odgovora	NE
P-33/12	Ž-BL-01-688/11,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD DOBOJ -- DOBOJ	13 - Prava djeteta	13-03-12	Realizirana	DA
P-34/12	Ž-BL-01-446/09,	MINISTARSTVO PROSVJETE, ZNANOSTI I KULTURE HNŽ – MOSTAR	13 - Prava djeteta	14-03-12	Nema odgovora	NE
P-35/12	Ž-SA-01-861/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE – SARAJEVO - ODJEL ZA DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK	23 - Zdravstvo	16-03-12	Nema odgovora	NE
P-36/12	Ž-SA-05-94/12,	MEDICINSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU – SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	19-03-12	Djelomično realizirana	DA
P-37/12	Ž-SA-05-1456/10,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE – BANJA LUKA	03 - Pristup informacijama	02-03-12	Nije realizirana	DA
P-38/12	Ž-SA-05-1260/11,	OPĆINA TUZLA - TUZLA, KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - TUZLA	19 - Uprava	26-03-12	Ostvarena suradnja	DA
P-39/12	Ž-SA-05-1260/11,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FBiH - SARAJEVO	19 - Uprava	26-03-12	Nema odgovora	NE
P-40/12	Ž-SA-05-323/12,	OPĆINSKI SUD MOSTAR – MOSTAR	09 - Sudovi	29-03-12	Realizirana	DA
P-41/12	Ž-SA-02-375/11,	MINISTARSTVO PRAVDE I UPRAVE KANTONA SARAJEVO – SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	29-03-12	Ostvarena suradnja	DA
P-42/12	Ž-SA-04-78/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BRANITELJA I INVALIDA DOMOVINSKOG RATA - SARAJEVO	25 - Mirovine	29-03-12	Realizirana	DA
P-43/12	Ž-SA-05-1187/11,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE RS – BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-03-12	Ostvarena suradnja	DA
P-44/12	Ž-SA-05-127/12,	UPRAVNI ODBOR FONDA ZA PROFESIONALNU REHABILITACIJU I ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM FBiH - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-03-12	Realizirana	DA
P-45/12	Ž-SA-05-1220/11,	VLADA TUZLANSKOG KANTONA I MINISTARSTVO ZDRAVSTVA TK – TUZLA	21 - Komunalne usluge	29-03-12	Nema odgovora	NE
P-46/12	Ž-SA-05-1175/11,	MINISTARSTVO ZA PITANJE BRANITELJA I RATNIH VOJNIH INVALIDA USK - BIHAĆ	03 - Pristup informacijama	29-03-12	Realizirana	DA
P-47/12	Ž-SA-05-399/11,	OPĆINSKI SUD U BUGOJNU - BUGOJNO	09 - Sudovi	02-04-12	Realizirana	DA
P-48/12	Ž-SA-04-1271/11,	MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO I MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE ZDK-A ZENICA	24 - Socijalna SKRB	30-04-12	Ostvarena suradnja	DA
P-49/12	Ž-BL-05-162/12,	JU OSNOVNA ŠKOLA "VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ" DOBOJ - DOBOJ	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	02-04-12	Ostvarena suradnja	DA
P-50/12	Ž-BL-05-568/10,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-	09 - Sudovi	03-04-12	Ostvarena suradnja	DA

		PRAVNE POSLOVE RS - BANJA LUKA				
P-51/12	Ž-SA-05-1314/11,	JP ELEKTROPRIVREDA BIH - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	27-03-12	Realizirana	DA
P-52/12	Ž-SA-04-552/11,	ODBOR DRŽAVNE SLUŽBE ZA ŽALBE FEDERACIJE BIH - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	05-04-12	Ostvarena suradnja	DA
P-53/12	Ž-SA-05-291/12,	JU OŠ "AVDO SMAJLOVIĆ" - SARAJEVO	19 - Uprava	27-04-12	Realizirana	DA
P-54/12	Ž-MO-05-143/10,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	15 - Imovinsko-pravni	27-04-12	Realizirana	DA
P-55/12	Ž-MO-05-178/11,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	15 - Imovinsko-pravni	27-04-12	Nema odgovora	NE
P-56/12	Ž-SA-04-178/12,	OPĆINA NOVI TRAVNIK - NOVI TRAVNIK	10 - Radni odnosi	27-04-12	Nije realizirana	DA
P-57/12	Ž-SA-04-217/11,	FOND MIO/PIO - TUZLA	25 - Mirovine	30-04-12	Realizirana	DA
P-58/12	Ž-BL-05-149/12,	OPĆINA PRNJAVOR - NAČELNIK OPĆINE I NAČELNICA ODJELA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - PRNJAVOR	19 - Uprava	10-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-59/12	Ž-BL-05-5304/08,	VLADA FEDERACIJE BIH - SARAJEVO	15 - Imovinsko-pravni	21-05-12	Realizirana	DA
P-60/12	Ž-BL-06-73/12,	"ELEKTROKRAJINA" AD BANJA LUKA - BANJA LUKA	01 - Diskriminacija --01-03 - mobing	27-04-12	Realizirana	DA
P-61/12	Ž-SA-05-1001/11, Ž-SA-05-1062/11, Ž-SA-05-1109/11, Ž-SA-05-974/11, Ž-SA-05-997/11, Ž-SA-05-999/11,	VLADA KSB-A – PREMIJER VLADE KSB-A, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, ZNANOSTI, KULTURE I SPORTA KSB - TRAVNIK	22 - Vladina i ministarska imenovanja	08-05-12	Nema odgovora	NE
P-62/12	Ž-SA-02-596/11,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU - SARAJEVO	25 - Mirovine	08-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-63/12	Ž-SA-05-311/12,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO - SLUŽBA ZA PROSTORNO UREĐENJE I KOMUNALNE POSLOVE - SARAJEVO	19 - Uprava	10-05-12	Realizirana	DA
P-64/12	Ž-SA-07-1238/11,	KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD ZATVORENOG TIPA ZENICA - ZENICA	07 - Zatvori	08-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-65/12	Ž-SA-02-348/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	06-07-12	Nema odgovora	NE
P-66/12	Ž-BL-04-757/11,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE RS - BANJA LUKA	17 - Javne isprave	28-05-12	Realizirana	DA
P-67/12	Ž-SA-05-1516/10,	OPĆINA VITEZ - SLUŽBA ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE, KATASTAR I URBANIZAM - VITEZ	15 - Imovinsko-pravni	17-05-12	Nema odgovora	NE
P-68/12	Ž-SA-06-357/09,	TUŽITELJSTVO BIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	21-05-12	Realizirana	DA
P-69/12	Ž-SA-05-1191/11,	OPĆINA DRVAR - OPĆINSKO VIJEĆE, STRUČNA SLUŽBA OPĆINE DRVAR	03 - Pristup informacijama	21-05-12	Realizirana	DA
P-70/12	Ž-SA-05-644/11,	MINISTARSTVO PRAVDE FBIH - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	21-05-12	Realizirana	DA
P-71/12	Ž-SA-05-33/11,	OPĆINSKI SUD VISOKO - VISOKO	15 - Imovinsko-pravni	22-05-12	Realizirana	DA

P-72/12	Ž-SA-06-534/12,	SREDNJA ŠKOLA STOLAC - OPĆA GIMNAZIJA - STOLAC	01 - Diskriminacija -- 01-14 - po osnovi političkog ili drugog uvjerenja	13-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-73/12	<i>Ex officio</i> - Inicijativa za donošenje Zakona o izmjenama Zakona o prekršajima; Ž-BL-05-476/12,	NARODNA SKUPŠTINA RS - BANJA LUKA, SKUPŠTINA BRČKO DISTRIKTA - BRČKO I PARLAMENT FBIH - SARAJEVO	05 - Policija	29-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-74/12	Ž-SA-04-1306/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE - POVJERENSTVO ZA PRIMJENU ČLANKA 143. ZAKONA O RADU - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	29-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-75/12	Ž-BL-04-335/12,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO-INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE - KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČLANA 182. ZAKONA O RADU - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	28-05-12	Realizirana	DA
P-76/12	Ž-BL-04-337/12,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE - KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČLANA 182. ZAKONA O RADU - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	28-05-12	Realizirana	DA
P-77/12	Ž-BL-05-85/12,	VLADA UNSKO-SANSKOG KANTONA – BIHAĆ	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-05-12	Nema odgovora	NE
P-78/12	Ž-BL-04-91/12,	MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA RS - ODSJEK BANJA LUKA - BANJA LUKA	19 - Uprava	29-05-12	Realizirana	DA
P-79/12	Ž-SA-04-552/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO OKOLIŠA I TURIZMA – SARAJEVO	10 - Radni odnosi	29-05-12	Ostvarena suradnja	DA
P-80/12	POSEBNO IZVJEŠĆE u vezi s primjenom Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine u Republici Srpskoj; Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana u Federaciji Bosne i Hercegovine; Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku	VLADA FBIH, PARLAMENT FBIH, MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BIH, MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA FBIH, VLADA RS, NARODNA SKUPŠTINA RS, MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA REPUBLIKE SRPSKE	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	29-05-12	Nema odgovora	NE

	primjene Zakona o napuštenim stanovima u Federaciji BiH; Ž-SA-05-299/12, Ž-SA-05-838/11					
P-81/12	Ž-SA-06-264/12,	UGOSTITELJSKI OBEJKT "BRAZIL" - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-13 - po osnovi veze s nacionalnom manjinom	04-06-12	Realizirana	DA
P-82/12	Ž-SA-05-102/10,	OPĆINA DONJI VAKUF – DONJI VAKUF	19 - Uprava	06-06-12	Nema odgovora	NE
P-83/12	Ž-SA-05-301/12,	OPĆINSKI SUD TUZLA – TUZLA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	04-06-12	Realizirana	DA
P-84/12	Ž-SA-05-303/12,	OPĆINA FOČA – FOČA	03 - Pristup informacijama	04-06-12	Realizirana	DA
P-85/12	Ž-SA-05-632/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - UPRAVNI INSPEKTORAT - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	06-06-12	Nije realizirana	DA
P-86/12	Ž-BL-06-292/12,	OSNOVNI SUD BANJA LUKA – BANJA LUKA	01 - Diskriminacija --01-18 - po osnovi društvenog položaja i spola	15-06-12	Realizirana	DA
P-87/12	Ž-SA-06-225/12,	ELEKTROPRIJENOS BOSNE I HERCEGOVINE A.D. BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - po osnovi etničke pripadnosti	15-06-12	Realizirana	DA
P-88/12	Ž-SA-05-275/12,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU – SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	15-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-89/12	Ž-MO-06-219/10,	SKUPŠTINA HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA - MOSTAR	01 - Diskriminacija	18-06-12	Realizirana	DA
P-90/12	Ž-SA-05-257/11,	GRAD ISTOČNO SARAJEVO - SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - ISTOČNO SARAJEVO	19 - Uprava	18-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-91/12	Ž-SA-05-1184/10,	AGENCIJA ZA PRUŽANJE USLUGA U ZRAČNOJ PLOVIDBI BOSNE I HERCEGOVINE - MOSTAR	03 - Pristup informacijama	18-06-12	Realizirana	DA
P-92/12	Ž-SA-05-229/11,	OPĆINA NOVI TRAVNIK – NOVI TRAVNIK	15 - Imovinsko-pravni	18-06-12	Nema odgovora	NE
P-93/12	Ž-SA-05-1074/11,	REGIONALNA ODVJETNIČKA KOMORA TUZLA - TUZLA	09 - Sudovi	18-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-94/12	Ž-BL-04-542/11,	VETERINARSKI INSPEKTOR OPĆINE DOBOJ - DOBOJ	19 - Uprava	15-06-12	Realizirana	DA
P-95/12	Ž-BL-04-406/12,	KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČL. 182. RS - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	18-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-96/12	Ž-BL-05-186/12,	OSNOVNI SUD U BANJOJ LUCI- BANJA LUKA	09 - Sudovi -- 09-3 - provođenje presuda	15-06-12	Nema odgovora	NE
P-97/12	Ž-SA-02-56/11,	OPĆINA GRAČANICA - GRAČANICA	12 - Osobe s invaliditetom	19-06-12	Ostvarena suradnja	DA
P-98/12	Ž-SA-06-971/11,	MINISTARSTVO OBRANE BIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	19-06-12	Realizirana	DA
P-99/12	Ž-SA-05-714/12,	VLADA FEDERACIJE BIH - SARAJEVO, FEDERALNO	22 - Vladina i ministarska	29-06-12	Nema odgovora	NE

		MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	imenovanja			
P-100/12	Ž-BL-01-651/11,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD GORNJI VAKUF - USKOPLJE - GORNJI VAKUF-USKOPLJE, OPĆINSKI SUD U BUGOJNU - BUGOJNO	13 - Prava djeteta	02-07-12	ostvorena suradnja	DA
P-101/12	Ž-SA-05-1219/11,	OPĆINA STARI GRAD – SARAJEVO	19 - Uprava	02-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-102/12	Ž-SA-04-1146/11,	VIJEĆE MINISTARA BIH – SARAJEVO	14 - Ekologija, zaštita okoliša	02-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-103/12	Ž-SA-06-478/12, Ž-SA-06-718/12, Ž-SA-06-719/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO, FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVLJA - SARAJEVO	01 - Diskriminacija	05-07-12	Nije realizirana	DA
P-103/12	Ž-SA-06-478/12, Ž-SA-06-718/12, Ž-SA-06-719/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	23 - Zdravstvo	05-07-12	Nije realizirana	DA
P-104/12	Ž-SA-02-1562/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA KANTONA SARAJEVO - ODJEL ZA POSTUPAK MEDICINSKOG VJEŠTAČENJA - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	06-07-12	Nije realizirana	DA
P-105/12	Ž-SA-04-380/12,	ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA - ZENICA	23 - Zdravstvo	04-07-12	Realizirana	DA
P-106/12	Ž-SA-05-1192/11,	MUP TUZLANSKOG KANTONA - TUZLA	03 - Pristup informacijama	06-07-12	Realizirana	DA
P-107/12	Ž-SA-05-154/12,	KANTONALNI SUD U TUZLI - TUZLA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	06-07-12	Realizirana	DA
P-108/12	Ž-SA-05-588/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	06-07-12	Nije realizirana	DA
P-109/12	Ž-SA-04-689/12,	OPĆINA ZAVIDOVIĆI - ZAVIDOVIĆI	10 - Radni odnosi	06-07-12	Realizirana	DA
P-110/12	Ž-SA-05-588/12,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU - SARAJEVO	15 - Imovinsko-pravni	06-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-111/12	Ž-BL-05-165/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO FINACIJA - SARAJEVO	19 - Uprava	06-07-12	Nema odgovora	NE
P-112/12	Ž-BL-04-364/12,	KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČL. 182. RS - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	09-07-12	Realizirana	DA
P-113/12	Ž-BL-05-396/12,	GRAD BANJA LUKA - GRADONAČELNIK - BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	09-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-114/12	Ž-SA-05-207/12,	OPĆINA ŽIVINICE – ŽIVINICE	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-07-12	Realizirana	DA
P-115/12	Ž-SA-05-1222/11, Ž-SA-05-898/11, Ž-SA-05-899/11,	MUP ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA - ZENICA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-116/12	Ž-SA-07-370/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-11 - po osnovi etničke pripadnosti	20-07-12	Nema odgovora	NE
P-117/12	Ž-SA-02-375/11,	MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	20-07-12	Ostvarena suradnja	DA

P-118/12	Ž-SA-06-1212/11,	MINISTARSTVO OBRANE BIH I ZAJEDNIČKI STOŽER ORUŽANIH SNAGA BIH – SARAJEVO - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-10 - po osnovl vjere	23-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-119/12	Ž-SA-05-388/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	23-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-120/12	Ž-SA-05-723/11,	OŠ "BRANKO RADIČEVIĆ" - BRATUNAC	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	23-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-121/12	Ž-SA-05-697/12,	MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA BOSNE I HERCEGOVINE - SARAJEVO	17 - Javne isprave	23-07-12	Ostvarena suradnja	DA
P-122/12	Ž-SA-05-578/12,	STRUČNA SLUŽBA VLADE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA - ZENICA	03 - Pristup informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-123/12	Ž-SA-05-1332/11,	"ZRAK" D.D. SARAJEVO PODUZEĆE PRECIZNE MEHANIKE, OPTIKE, OPTOELEKTRONIKE I ELEKTROMEHANIKE - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-124/12	Ž-SA-05-407/12,	AGENCIJA ZA BANKARSTVO FBIH - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-125/12	Ž-BL-06-400/12,	ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE USK - BIHAĆ - BIHAĆ	19 - Uprava	09-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-126/12	Ž-BL-06-402/12,	UDRUŽENJE TAKSISTA "ZENICA TAKSI" -- ZENICA	01 - Diskriminacija -- 01-16 - po osnovl članstva u sindikatu ili drugom udruženju	13-08-12	Realizirana	DA
P-127/12	Ž-SA-05-545/12,	KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA, OPĆINA KAKANJ - ODSJEK ZA INSPEKCIJE - KAKANJ, MINISTARSTVO ZA POLJOPRIVREDU, ŠUMARSTVO I VODOPRIVREDU ZDK, FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA - SARAJEVO	19 - Uprava	17-07-12	Ostvarena suradnja	NE
P-128/12	Ž-SA-04-158/12,	JU UNIVERZITET U ZENICI - OJ MAŠINSKI FAKULTET U ZENICI - ZENICA	10 - Radni odnosi	01-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-129/12	Ž-BL-04-169/12,	KANTONALNI SUD BIHAĆ - BIHAĆ	25 - Mirovine	13-08-12	Realizirana	DA
P-130/12	Ž-MO-06-75/11,	MEĐUNARODNA ZRAČNA LUKA - AERODROM MOSTAR - MOSTAR	01 - Diskriminacija	10-08-12	Nije realizirana	DA
P-131/12	Ž-MO-04-107/11,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, RADA I SOCIJALNE SKRBI HNK/Ž - MOSTAR	10 - Radni odnosi	10-08-12	Nema odgovora	NE
P-132/12	Ž-SA-05-652/12,	OPĆINA VOGOŠĆA - VOGOŠĆA, NAČELNIK I PREDSDJATELJ OV VOGOŠĆA	19 - Uprava	10-08-12	Nema odgovora	NE
P-133/12	Ž-SA-05-841/12,	MUP KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	10-08-12	Realizirana	DA
P-134/12	Ž-SA-05-121/11,	JP "STAN" TRAVNIK - TRAVNIK	03 - Pristup informacijama	13-08-12	Realizirana	DA

P-135/12	Ž-SA-05-277/12,	OPĆINA NOVO SARAJEVO - NAČELNIK I PREDSDJATELJ OV OPĆINE N. SARAJEVO- SARAJEVO	19 - Uprava	13-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-136/12	Ž-BL-05-285/12,	OSNOVNI SUD BANJA LUKA - BANJA LUKA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	14-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-137/12	Ž-SA-05-496/12,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO - SARAJEVO	15 - Imovinsko-pravni	14-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-138/12	Ž-LI-05-98/12,	OPĆINA LIVNO - NAČELNIK SLUŽBE ZA GRADITELJSTVO, PROSTORNO UREĐENJE I STAMBENO-KOMUNALNE POSLOVE - LIVNO	19 - Uprava	04-10-12	Realizirana	DA
P-139/12	Ž-SA-05-454/12,	OPĆINA STARI GRAD SARAJEVO - NAČELNIK I PREDSDJEDNIK OV OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO	15 - Imovinsko-pravni	02-08-12	Realizirana	DA
P-140/12	Ž-SA-04-1031/11,	AGENCIJA ZA BANKARSTVO FBIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-17 - po osnovl obrazovanja	14-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-141/12	Ž-SA-06-344/12,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FBIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija	15-08-12	Ostvarena suradnja	DA
P-142/12	Ž-SA-04-149/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	25 - Mirovine	14-08-12	Nema odgovora	NE
P-143/12	Ž-SA-05-536/12,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU - SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	16-08-12	Realizirana	DA
P-144/12	Ž-SA-05-425/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO I SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-145/12	Ž-SA-05-908/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Realizirana	DA
P-146/12	Ž-SA-05-341/12,	UPRAVNI ODBOR JU SPORTSKO-REKREACIONI CENTAR TEŠANJ - TEŠANJ	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-147/12	Ž-BL-05-387/12,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE RUGIP RS PODRUČNA JEDINICA ŠIPOVO - ŠIPOVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	22-10-12	Realizirana	DA
P-148/12	Ž-BL-04-114/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVSTVA - SARAJEVO	17 - Javne isprave	01-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-149/12	Ž-SA-05-920/12,	OPĆINA CAZIN - CAZIN	19 - Uprava	01-10-12	Nema odgovora	NE
P-150/12	Ž-SA-05-920/12,	VLADA USK - BIHAĆ I KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE USK - BIHAĆ	19 - Uprava	01-10-12	Nema odgovora	NE
P-151/12	Ž-SA-05-492/12,	OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE BOSANSKI PETROVAC	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-152/12	Ž-SA-05-981/12,	OPĆINA ZENICA - NAČELNIK I UPRAVA ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE I KATASTAR NEKRETNINA - ZENICA	09 - Sudovi	04-01-12	Ostvarena suradnja	DA
P-153/12	Ž-SA-04-525/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, RADA I SOCIJALNE SKRBI HNK/Ž - MOSTAR	10 - Radni odnosi	01-10-12	Nema odgovora	NE

P-154/12	Ž-BL-04-515/12,	KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČL. 182, RS - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	08-10-12	Realizirana	DA
P-155/12	Ž-BL-05-78/12,	FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE MOSTAR	25 - Mirovine	08-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-156/12	Ž-SA-02-1229/10,	ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA SARAJEVO I VLADA KANTONA SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	02-10-12	Nema odgovora	NE
P-157/12	Ž-SA-05-480/12,	UPRAVNI ODBOR MEDICINSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U SARAJEVU - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	02-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-158/12	Ž-SA-05-914/12,	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, ZNANOST, KULTURU I SPORT - TUZLA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-10-12	Nema odgovora	NE
P-159/12	Ž-SA-02-375/11,	VLADA KANTONA SARAJEVO, MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU, RASELJENE OSOBE I IZBJEGLICE KS I MINISTARSTVO PRAVDE I UPRAVE KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	26-09-12	Ostvarena suradnja	DA
P-160/12	Ž-BL-04-596/12,	JU OSNOVNA ŠKOLA "SVETI SAVA" NOVI GRAD - NOVI GRAD	10 - Radni odnosi	11-10-12	Nije realizirana	DA
P-161/12	Ž-BL-06-491/12,	MUP RS - UPRAVA ZA PRAVNE I KADROVSKE POSLOVE – BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-01 - uznemiravanje	22-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-162/12	Ž-BL-06-151/12,	OPĆINA TUZLA - SLUŽBA ZA KOMUNALNE POSLOVE, IZGRADNJU I POSLOVE MJESNIH ZAJEDNICA - TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - po osnovi etničke pripadnosti	22-10-12	Realizirana	DA
P-163/12	Ž-BL-06-359/12,	FOND ZA MIROVINSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE REPUBLIKE SRPSKE - ODJEL ZA RJEŠAVANJE O PRAVIMA U DRUGOM STUPNJU - BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-12 - po osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	11-10-12	Nije realizirana	DA
P-164/12	Ž-SA-06-446/12,	ZAVOD ZA TRANSFUZIJSKU MEDICINU FBIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija--01-19- po osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije	02-10-12	Realizirana	DA
P-165/12	Ž-SA-05-824/12,	KANTON SARAJEVO - MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, ZNANOST I MLADE KANTONA SARAJEVO	19 - Uprava	16-10-12	Realizirana	DA
P-166/12	Ž-SA-04-911/12,	JU DOM ZDRAVLJA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	16-10-12	Realizirana	DA
P-167/12	Ž-SA-05-1153/11,	OPĆINA CAZIN - CAZIN	09 - Sudovi	16-10-12	Nema odgovora	NE
P-168/12	Ž-SA-05-598/12,	MUP KANTONA SARAJEVO I ODJEL ZA UNUTARNJU KONTROLU MUP-A KS - SARAJEVO	05 - Policija	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-169/12	Ž-SA-05-627/12,	SKUPŠTINA OPĆINE ISTOČNI STARI GRAD - ISTOČNI STARI GRAD - HREŠA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-170/12	Ž-SA-05-1012/11,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA

P-171/12	Ž-SA-05-1346/11,	UNIVERZITET U TUZLI - TUZLA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Nema odgovora	NE
P-172/12	Ž-SA-05-132/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-173/12	Ž-BL-01-253/12,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ - BIHAĆ	13 - Prava djeteta	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-174/12	Ž-BL-01-232/12,	OPĆINA RIBNIK - NAČELNIK OPĆINE- RIBNIK	13 - Prava djeteta	16-10-12	Realizirana	DA
P-175/12	Ž-SA-05-256/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-3 - provođenje presuda	24-10-12	Realizirana	DA
P-176/12	Ž-SA-05-1014/12,	PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE - SARAJEVO	19 - Uprava	25-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-177/12	Ž-SA-04-1067/12,	JU OŠ "VELJKO ČUBRILOVIĆ" PRIBOJ - OPĆINA LOPARE - LOPARE	10 - Radni odnosi	30-10-12	Djelomično realizirana	DA
P-178/12	Ž-SA-04-950/12,	JU MUZEJ UNSKO-SANSKOG KANTONA - BIHAĆ	10 - Radni odnosi	14-11-12	Realizirana	DA
P-179/12	Ž-SA-05-622/12,	RADIO-TELEVIZIJA BOSNE I HERCEGOVINE - UPRAVNI ODBOR - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	08-11-12	Nije realizirana	DA
P-180/12	POSEBNO IZVJEŠĆE O STANJU LJUDSKIH PRAVA U USTANOVAMA ZA IZVRŠENJE KAZNENIH SANKCIJA U BIH; Ž-SA-07-1257/11, Ž-SA-07-370/12,	MINISTARSTVA PRAVDE BIH, FBIH I RS, PRAVOSUDNO POVJERENSTVO BD-A I UPRAVE KAZNENO-POPRAVNIH ZAVODA	01 - Diskriminacija--01-11- po osnovl etničke pripadnosti	septembar 2012.	Ostvarena suradnja	DA
P-181/12	Ž-SA-04-211/12,	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, ZNANOST I MLADE KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	28-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-182/12	Ž-SA-05-1206/12,	KANTONALNI SUD SARAJEVO - SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (članak 6.)	19-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-183/12	Ž-BL-05-156/10,	FOND ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRPSKE - BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	05-01-11	Djelomično realizirana	DA
P-184/12	POSEBNO IZVJEŠĆE "MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM" <i>EX OFFICIO</i> Ž-SA-01-1254/12,	PARLAMENT FBIH, VLADE ENTITETA I BD, MINISTARSTVA PRAVDE BIH, FBIH I RS-A, MINISTARSTVA ZDRAVLJA FBIH I RS I USTANOVE ZA SMJEŠTAJ MLADIH I DJECE U SUKOBU SA ZAKONOM U FBIH I RS	13 - Prava djeteta	16-10-12	Ostvarena suradnja	DA
P-185/12	Ž-SA-06-227/12,	KANTONALNI ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA - ZENICA I AMBULANTA OBITELJSKE MEDICINE "CENTAR" - ZENICA	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	20-11-12	Nije realizirana	DA

P-186/12	Ž-BL-06-614/12,	UDRUGA GRAĐANA "FRONT" TUZLA - TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-14 - po osnovi političkog ili drugog uvjerenja	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-187/12	Ž-BL-06-492/12,	MINISTARSTVO OBRANE BIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-17 - po osnovi obrazovanja	22-11-12	Realizirana	DA
P-188/12	Ž-SA-06-319/12,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FBIH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-01 - uznemiravanje	22-11-12	Realizirana	DA
P-189/12	Ž-BL-04-790/12,	KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČL. 182. RS - BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	22-11-12	Nema odgovora	NE
P-190/12	Ž-BL-05-318/12,	MINISTARSTVO FINACIJA REPUBLIKE SRPSKE - BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	26-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-191/12	Ž-SA-06-402/12,	STEČAJNI UPRAVNIK IP "KRIVAJA" D.O.O U STEČAJU - ZAVIDOVIĆI, V.D. GENERALNI DIREKTOR	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	23-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-192/12	Ž-SA-06-402/12,	V.D. GENERALNOG DIREKTORA IP "KRIVAJA" D.O.O U STEČAJU - ZAVIDOVIĆI	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-193/12	Ž-SA-06-402/12,	SINDIKALNA ORGANIZACIJA IP "KRIVAJA" SINDIKATA GRAFIČKIH, IZDAVAČKIH I MEDIJSKIH RADNIKA BIH	01 - Diskriminacija -- 01-03 - mobing	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-194/12	Ž-SA-05-132/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO I MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I ZNANOSTI KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-195/12	Ž-LI-05-187/12,	OPĆINSKI SUD LIVNO - LIVNO	09 - Sudovi -- 09-3 - provođenje presuda	03-12-12	Realizirana	DA
P-196/12	Ž-LI-05-50/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA - SARAJEVO	19 - Uprava	03-12-12	Realizirana	DA
P-197/12	Ž-LI-04-194/12,	VLADA KANTONA 10 - LIVNO	25 - Mirovine	04-12-12	Nema odgovora	NE
P-198/12	Ž-SA-05-937/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	27-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-199/12	Ž-SA-05-603/12,	OPĆINA NOVI TRAVNIK - NOVI TRAVNIK	19 - Uprava	27-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-200/12	Ž-LI-05-211/11,	SKUPŠTINA KANTONA 10 - LIVNO	19 - Uprava	12-12-12	Nema odgovora	NE
P-201/12	Ž-LI-06-161/12,	MEĐUŽUPANIJSKA KOORDINACIJA ZA OPĆINSKA MALONOGOMETNA NATJECANJA MJESNIH ZAJEDNICA-NASELJA - ČITLUK	01 - Diskriminacija -- 01-18 - po osnovi društvenog položaja i spola	04-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-202/12	Ž-SA-04-1190/12,	JU OŠ "HAŠIM SPAHIĆ" ILIJAŠ - ILIJAŠ	10 - Radni odnosi	30-11-12	Nije realizirana	DA
P-203/12	Ž-SA-04-957/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	30-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-204/12	Ž-SA-04-1112/12,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU -	10 - Radni odnosi	30-11-12	Ostvarena suradnja	DA

		SARAJEVO				
P-205/12	Ž-BL-05-239/12,	OPĆINSKI SUD VELIKA KLADUŠA - VELIKA KLADUŠA	09 - Sudovi -- 09-1 - žalbe na rad sudaca/sutkinja	20-11-12	Ostvarena suradnja	DA
P-206/12	Ž-SA-05-1042/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-207/12	Ž-SA-05-577/12,	OPĆINA ZENICA - SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE - ZENICA	19 - Uprava	28-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-208/12	Ž-SA-04-1336/12,	SREDNJOŠKOLSKI CENTAR PALE - ŠKOLSKI ODBOR I KOMISIJA ZA PRIJEM KANDIDATA - PALE	10 - Radni odnosi	28-12-12	Realizirana	DA
P-209/12	Ž-BR-06-226/11,	MUP RS - CJB BIJE LJINA - PS BIJE LJINA, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIJE LJINA - BIJE LJINA	16 - Nasilje	26-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-210/12	Ž-SA-06-732/12,	OPĆINA BOSANSKI PETROVAC - BOSANSKI PETROVAC	01 - Diskriminacija -- 01-11 - po osnovi etničke pripadnosti	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-211/12	Ž-BL-06-627/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-12 - po osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	26-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-212/12	POSEBNO IZVJEŠĆE "ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI" EX OFFICIO -Ž-SA-01-1414/12,	MINISTARSTVA ZDRAVSTVA FBIH, KANTONA I RS, ZAVODI ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA KANTONA I FOND ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA RS, VLADA FBIH, KANTONA, RS I BDBIH - SARAJEVO, BANJA LUKA, BRČKO, MOSTAR	13 - Prava djeteta	28-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-213/12	Ž-SA-06-1260/12,	KJP "CENTAR SKENDERIJA" D.O.O. SARAJEVO - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-12 - po osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	26-12-12	Nije realizirana	DA
P-214/12	Ž-SA-02-1190/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA FBIH - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	28-12-12	Nije realizirana	DA
P-215/12	Ž-SA-02-924/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA FBIH - SARAJEVO	12 - Osobe s invaliditetom	28-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-216/12	Ž-BL-04-552/12,	ELEKTRODISTRIBUCIJA BANJA LUKA - BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-217/12	Ž-BL-04-140/12,	ELEKTRODISTRIBUCIJA BANJA LUKA - BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	28-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-218/12	Ž-BL-05-377/12	OPĆINSKI SUD BIHAĆ - BIHAĆ	09 - Sudovi -- 09-3 - provođenje presuda	31-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-219/12	Ž-SA-05-1364/12,	INSTITUT ZA MJERITELJSTVO BIH - SARAJEVO	19 - Uprava	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-220/12	Ž-SA-05-1221/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	28-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-221/12	Ž-BL-04-48/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVLJA - SARAJEVO	23 - Zdravstvo	28-12-12	Realizirana	DA

P-222/12	Ž-BL-05-506/12,	OPĆINA ŠAMAC - SKUPŠTINA OPĆINE - ŠAMAC	22 - Vladina i ministarska imenovanja	28-12-12	Realizirana	DA
P-223/12	Ž-BL-04-361/12,	JU DOM ZDRAVLJA BUŽIM - BUŽIM	10 - Radni odnosi	28-12-12	Realizirana	DA
P-224/12	Ž-BL-05-669/11,	ADVOKATSKA KOMORA FBIH -SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	31-12-12	Realizirana	DA
P-225/12	Ž-BL-05-619/12,	OPĆINSKI SUD BIHAĆ - BIHAĆ	09 - Sudovi	28-12-12	Realizirana	NE
P-226/12	Ž-SA-05-620/12,	MINISTARSTVO PRAVDE RS – BANJA LUKA	03 - Pristup informacijama	31-12-12	Ostvarena suradnja	DA
P-227/12	Ž-SA-06-405/12,	OPĆINA DONJI VAKUF - DONJI VAKUF	01 - Diskriminacija -- 01-01 - uznemiravanje	28-12-12	Realizirana	DA
228/12	POSEBNO IZVJEŠĆE - Preporuke za unapređenje zaštite prava djece na privatnost kada su prava narušili mediji u BiH	VIJEĆE MINISTARA BIH, PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH	13 - Prava djeteta	prosinac 2012.	Ostvarena suradnja	DA

ANEKS I – Pregled proračuna 2012

0304 Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Obrazac 2.

ZBIRNI PREGLED
rashoda proračuna po ekonomskim kategorijama
za period izvještavanja: od 01.01. do 31.12.2012.

Red.broj	Vrsta rashoda	Ekonomski kod	Odobreno proračunom za tekuću godinu	Izmjene: rebalans, prestrukt., pričuva (+,-)	Korigovani proračun (4+,-5)	Realizirano u tekućem periodu	Realizirano u prethodnoj godni	Indeks (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Tekući izdaci		2.388.000	87.931	2.464.584	2.451.186	2.637.559	1
1.	Bruto plaće i naknade	611100	1.685.000	0	1.724.148	1.723.562	1.711.783	1
2.	Naknade troškova zaposlenih	611200	176.000	-912	175.088	170.388	233.998	1
3.	Putni troškovi	613100	71.000	3.230	74.230	73.450	81.149	1
4.	Izdaci za telefonske i PTT usluge	613200	55.000	5.400	60.400	58.818	58.006	1
5.	Izdaci za energiju i komunalne usluge	613300	20.000	1.000	21.000	20.920	19.284	1
6.	Nabavka materijala	613400	33.000	3.310	36.310	35.772	37.887	1
7.	Izdaci za usluge prevoza i goriva	613500	26.000	7.001	33.001	31.292	31.740	1
8.	Izdaci za zakupninu	613600	255.000	-1.500	253.500	253.067	256.724	1
9.	Izdaci za tekuće održavanje	613700	23.000	0	23.000	22.991	28.436	1
10.	Izdaci za osiguranje	613800	7.000	800	7.800	7.490	6.898	1
11.	Ugovorene i druge posebne usluge	613900	37.000	30.454	67.454	53.436	171.654	1
II	Kapitalni izdaci		0	2.000	2.000	1.974	8.169	
1.	Nabavka zemljišta	821100	0	0	0	0	0	
2.	Nabavka zgrada	821200	0	0	0	0	0	

3.	Nabavka opreme	821300	0	2.000	2.000	1.974	8.169	1
4.	Nabavka ostalih stalnih sredstava	821400	0	0	0	0	0	
5.	Nabavka sredstava u obliku prava	821500	0	0	0	0	0	
6.	Rekonstrukcija i investiciono održavanje	821600	0	0	0	0	0	
III	Tekući grantovi		0	0	0	0	0	
1.	Grantovi drugim razinama vlasti	614100	0	0	0	0	0	
2.	Grantovi pojedincima	614200	0	0	0	0	0	
3.	Grantovi neprofitnim organizacijama	614300	0	0	0	0	0	
4.	Grantovi u inozemstvo	614700	0	0	0	0	0	
IV	Kapitalni grantovi		0	0	0	0	0	
1.	Kapitalni grantovi drugim razinama vlasti	615100	0	0	0	0	0	
2.	Kapitalni grantovi pojedincima i neprofitnim organizacijama	615200	0	0	0	0	0	
V	Izdaci za kamate i ostale naknade		0	0	0	0	0	
1.	Kamate na pozajmice primljene kroz državu	616100	0	0	0	0	0	
2.	Izdaci za inozemne kamate	616200	0	0	0	0	0	
3.	Kamate na domaće pozajmljivanje	616300	0	0	0	0	0	
4.	Ostale naknade vezane za pozajmljivanje	616400	0	0	0	0	0	
SVE UKUPNO (I+II+III+IV+V):			2.388.000	89.931	2.477.931	2.453.160	2.645.728	1

ANEKS II – ZOSPI

1. Javna tijela na razini BiH koja su ispunila obvezu imenovanja službenika za informiranje i dostavila Vodič I Index registar u skladu s čl. 19. i 20. ZOSPI-ja

R.br.	Naziv institucije	R.br.	Naziv institucije
1.	Agencija za policijsku potporu	36	Povjerenstvo za koncesije
2.	Agencija za državnu službu BiH	37	Povjerenstvo za uklanjanje mina
3.	Agencija za forenzična ispitivanja i vještačenja	38	Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
4.	Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH	39	Konkurencijsko vijeće BiH
5.	Agencija za javne nabave BiH	40	Ministarstvo civilnih poslova BiH
6.	Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH	41	Ministarstvo financija i trezora BiH
7.	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	42	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH
8.	Agencija za osiguranje depozita BiH	43	Ministarstvo obrane BiH
9.	Agencija za osiguranje u BiH	44	Ministarstvo pravde BiH
10.	Agencija za poštanski promet BiH	45	Ministarstvo sigurnosti BiH
11.	Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	46	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
12.	Agencija za rad i zapošljavanje BiH	47	Ministarstvo vanjskih poslova BiH
13.	Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete BiH	48	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
14.	Agencija za sigurnost hrane BiH	49	Obavještajno-sigurnosna agencija BiH
15.	Agencija za statistiku BiH	50	Odbor državne službe za žalbe
16.	Agencija za promidžbu inozemnih ulaganja	51	Parlamentarna skupština BiH
17.	Agencija za zaštitu osobnih podataka BiH	52	Pravobraniteljstvo BiH
18.	Arhiv BiH	53	Regulatorna agencija za komunikacije BiH
19.	Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja	54	Tajništvo Predsjedništva BiH
20.	Centar za uklanjanje mina	55	Služba za poslove sa strancima
21.	Centralna banka BiH	56	Služba za zajedničke poslove institucija BiH
22.	Središnje izborno povjerenstvo BiH	57	Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH
23.	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	58	Sud BiH
24.	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH	59	Tužiteljstvo BiH
25.	Direkcija za europske integracije	60	Uprava BiH za zaštitu zdravlja i bilja
26.	Državna agencija za istrage i zaštitu	61	Uprava za neizravno oporezivanje
27.	Državna regulativna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost	62	Ured koordinatora za reformu javne uprave
28.	Državno regulatorno povjerenstvo za električnu energiju	63	Ured za reviziju financijskog poslovanja inistitucija BiH
29.	Elektropriveda BiH	64	Ured za veterinarstvo BiH
30.	Fond za povratak	65	Ured za zakonodavstvo
31.	Granična policija BiH	66	Ustavni sud BiH
32.	Institucija ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH	67	Vanjskotrgovinska komora BiH
33.	Institut za akreditiranje BiH	68	Vijeće ministara BiH, Generalno tajništvo
34.	Institut za intelektualno vlasništvo BiH	69	Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće
35.	Institut za standardizaciju BiH		

2. Javna tijela na razini BiH koja dostavljaju statističke podatke u skladu s člankom 20. ZOSPI-ja

R.br.	Naziv institucije	R.br.	Naziv institucije
1.	Agencija za policijsku potporu	30.	Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
2.	Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova	31.	Konkurencijsko vijeće BiH
3.	Agencija za državnu službu BiH	32.	Ministarstvo civilnih poslova BiH
4.	Agencija za forenzična ispitivanja i vještačenja	33.	Ministarstvo financija i trezora BiH
5.	Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH	34.	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH
6.	Agencija za javne nabave BiH	35.	Ministarstvo obrane BiH
7.	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	36.	Ministarstvo pravde BiH
8.	Agencija za osiguranje depozita BiH	37.	Ministarstvo sigurnosti BiH
9.	Agencija za osiguranje u BiH	38.	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
10.	Agencija za poštanski promet BiH	39.	Ministarstvo vanjskih poslova BiH
11.	Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	40.	Obavještajno-sigurnosna agencija BiH
12.	Agencija za rad i zapošljavanje BiH	41.	Odbor državne službe za žalbe
13.	Agencija za razvoj visokog obrazovanja, i osiguranje kvalitete BiH	42.	Parlamentarna skupština BiH - Tajništvo
14.	Agencija za sigurnost hrane BiH	43.	Pravobraniteljstvo BiH
15.	Agencija za statistiku BiH	44.	Predsjedništvo BiH - Tajništvo
16.	Agencija za promidžbu inozemnih ulaganja	45.	Regulatorna agencija za komunikacije BiH
17.	Agencija za zaštitu osobnih podataka BiH	46.	Sluzba za poslove sa strancima
18.	Arhiv BiH	47.	Služba za zajedničke poslove institucija BiH
19.	Centralna banka BiH	48.	Sud BiH
20.	Središnje izborno povjerenstvo BiH	49.	Uprava BiH za zaštitu zdravlja i bilja
21.	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	50.	Uprava za neizravno oporezivanje
22.	Direkcija za ekonomsko planiranje	51.	Ured koordinatora za reformu javne uprave
23.	Direkcija za europske integracije	52.	Ured za razmatranje žalbi BiH
24.	Državna agencija za istrage i zaštitu	53.	Ured za reviziju financijskog poslovanja institucija BiH
25.	Granična policija BiH	54.	Ured za veterinarstvo BiH
26.	Institucija ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH	55.	Ustavni sud BiH
27.	Institut za akreditiranje BiH	56.	Vijeće ministara BiH - Generalno tajništvo
28.	Institut za intelektualno vlasništvo BiH	57.	Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH
29.	Institut za standardizaciju BiH		

3. Javna tijela na razini FBiH koja dostavljaju statističke podatke u skladu sa ZOSPI-jem

R.br.	Entitetska razina	R.br.	Kantonalna razina	R.br.	Općinska razina
1.	Agencija za bankarstvo FBiH	1.	Kantonalni sud u Tuzli	1	Općina Čitluk
2.	Federalni hidrometeorološki zavod	2.	Kantonalno tužiteljstvo Kantona Sarajevo	2	Općina Bihać
3.	Povjerenstvo za vrijednosne papire FBiH	3.	Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo	3	Općina Breza
4.	Parlament Federacije BiH – Ured za odnose s javnošću	4.	Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Sarajevo	4	Općina Bugojno
5.	Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH	5.	Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona	5	Općina Cazin
6.	Vlada Federacije BiH	6.	Ministarstvo pravosuđa i uprave Zeničko-dobojskog kantona	6	Općina Čitluk - Služba za društvenu djelatnost, opću upravu i branitelje
7.	Vrhovni sud Federacije BiH	7.	Olimpijski Bazen Otoka	7	Općina Donji Vakuf
				8	Općina Foča-Ustikolina
				9	Općina Fojnica
				10	Općina Gornji Vakuf-Uskoplje
				11	Općina Gračanica
				12	Općina Grude
				13	Općina Hadžići
				14	Općina Hadžići – Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i zajedničke poslove
				15	Općina Ilijaš
				16	Općina Jajce
				17	Općina Kakanj
				18	Općina Ključ
				19	Općina Konjic
				20	Općina Lukavac
				21	Općina Maglaj
				22	Općina Novi Grad
				23	Općina Novi Travnik
				24	Općina Sanski Most
				25	Općina Sapna
				26	Općina Stari Grad
				27	Općina Tešanj
				28	Općina Usora
				29	Općina Vareš
				30	Općina Visoko
				31	Općina Zavidovići
				32	Općine Bosanska Krupa - Služba za opću upravu i društvene djelatnosti
				33	Općinski Sud u Sarajevu

4. Javna tijela na razini Republike Srpske koja dostavljaju statističke podatke u skladu sa ZOSPI-jem

R.br.	Entitetska razina	R.br.	Razina okruga	R.br.	Općinska razina
1.	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske	1.	Okružni sud Banja Luka	1.	Općina Han Pijesak
2.	Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske	2.	Okružni privredni sud Doboju	2.	Općina Istočna Ilidža
		3.	Okružni sud Doboju	3.	Općina Kneževo
				4.	Općina Milići
				5.	Općina Pelagićevo
				6.	Općina Prnjavor
				7.	Općina Rudo
				8.	Općina Sokolac
				9.	Općina Teslić
				10.	Općina Trnovo
				11.	Općina Ugljevik
				12.	Osnovni sud u Doboju
				13.	Osnovni sud u Tesliću

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE O POJAVAMA
DISKRIMINACIJE U BOSNI I
HERCEGOVINI ZA 2012. GODINU**

SADRŽAJ

I. UVODNA RIJEČ	5
II. INSTITUCIJA OMBUDSMANA I ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE	6
III. OBVEZUJUĆA SNAGA ZABRANE DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	7
3.1. Međunarodni standardi	7
3.2. Regionalni instrumenti	7
3.3. Domaći propisi	8
IV. PODUZETE AKTIVNOSTI NA PROMOCIJI ZAKONA I SURADNJA S INSTITUCIJAMA ..	10
V. POSTUPAK POVODOM ŽALBE I STATISTIKE.....	13
5.1. Analiza zaprimljenih žalbi	13
VI. ZAPAŽANJA OMBUDSMANA U POGLEDU POJEDINIH OBLIKA DISKRIMINACIJE	15
6.1. Mobing	15
6.2. Diskriminacija po nacionalnoj osnovi.....	16
6.3. Diskriminacija po osnovi obrazovanja.....	17
6.4. Diskriminacija Roma	18
6.5. Ostali oblici diskriminacije	18
6.6. Ilustrativni primjeri	19
VII. MJERE ZA JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE	25

I. UVODNA RIJEČ

Svaki građanin Bosne i Hercegovine ima pravo uživati ustavom i zakonom zajamčena prava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Uvjet za osiguranje pristupa navedenoj zaštiti je da država kao demokratska tvorevina uspostavi djelotvoran mehanizam zaštite kojemu će se moći obratiti svaka žrtva diskriminacije i koji će osigurati da žalba građanina bude razmatrana na ozbiljan i povjerljiv način uz istodobno puno uvažavanje dostojanstva građana.

Bosna i Hercegovina jedna je od država koja je svojim unutaršnjim zakonodavstvom propisala zabranu diskriminacije po svim osnovama i u svim područjima života, te utvrdila i mehanizme zaštite. Međutim, u praksi se uživanje prava u Bosni i Hercegovini ne ostvaruje na ravnopravnoj osnovi i u jednakoj mjeri za svakog pojedinca.

Godišnje izvješće Institucije ombudsmana o pojavama diskriminacije jest presjek aktivnosti Institucije za kalendarsku 2012. godinu i ukazuje na trendove pojava raznih oblika diskriminacije s kojima se građani suočavaju.

U skladu s člankom 7. stavak (2) točka f. Zakona o zabrani diskriminacije BiH, Institucija ombudsmana podnosi ovo izvješće Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Sva javna tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i tijela, pravne osobe s javnim ovlastima, kao i sve pravne i fizičke osobe iz svih područja života, obvezna su osigurati primjenu mjera iz ovoga Godišnjeg izvješća, a popuštanje primjene tih mjera čini ih odgovornima za povrede ljudskih prava.

*U Banjoj Luci,
ožujka 2013. godine*

Ombudsmani BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

II. INSTITUCIJA OMBUDSMANA I ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine neovisna je institucija uspostavljena u cilju promicanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba zajamčenih Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima u dodatku Ustava. Institucija ombudsmana pruža fizičkim i pravnim osobama obavijesti o njihovim pravima i obvezama, mogućnosti sudske i druge zaštite, postupa povodom pojedinačnih i skupnih žalbi, predlaže pokretanje postupaka medijacije, izdaje preporuke kada utvrdi povredu prava i prati njihovo provođenje.

Osnova za rad i funkcioniranje Institucije ombudsmana su aneksi IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini od 14. prosinca 1995. godine, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o slobodi pristupa informacijama i Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine,¹ te entitetskim zakonima o vladinim i ministarskim imenovanjima.

Tijela i institucije obvezni su surađivati s ombudsmanom i u tome su smislu obvezni pružati odgovarajuću pomoć u istrazi i obavljanju kontrole, da mu omogućiti pristup spisima ili dokumentima, obavljanju osobnih razgovora i razmatranja potrebnih spisa i dokumenata u cilju provjera navoda iz žalbi.²

Unutar Institucije ombudsmana djeluje poseban Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije, čiji je cilj preporukama i ostalima odlukama ukazivati odgovornim institucijama i službama na čimbenike koji onemogućavaju ravnopravan zakonski odnos prema svim građanima BiH i predlagati odgovarajuće mjere za učinkovitu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Postupak za zaštitu od diskriminacije pred Institucijom ombudsmana pokreće se podnošenjem žalbe na jednu od adresa, navedenih na njezinoj službenoj internetskoj stranici.³ Svaka fizička ili pravna osoba koja tvrdi da ima legitiman interes može se obratiti Instituciji ombudsmana bez ikakvih ograničenja. Nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, spol, maloljetnost, etničko podrijetlo, vjera, pravna nesposobnost, zatvor bilo koje vrste i, općenito uzevši, posebni odnosi sa i zavisnost od nekog tijela vlade ne mogu ograničiti pravo ulaganja žalbe Instituciji. Žalba mora biti potpisana i mora sadržavati elemente naznačene u obrascu, a ombudsmani mogu odlučiti prihvatiti žalbu podnesenu na manje formalan način, ustanove li da okolnosti to zahtijevaju. Rad Institucije ombudsmana povodom žalbe besplatan je za osobe koje joj se obrate i ne zahtijeva pomoć savjetnika ili odvjetnika. Žalba Instituciji ombudsmana ili njezina intervencija neće povući bilo kakve kaznene, disciplinske ili druge sankcije za podnositelja žalbe, kao ni bilo kakvu neugodnost ili diskriminaciju za njega.⁴

Rok za podnošenje žalbe Instituciji ombudsmana je 12 mjeseci nakon pojave činjenica, događaja ili odluka na koje se stranka žali, a rok za podnošenje tužbe sudu, prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije, je tri mjeseca od dana saznanja o počinjenoj povredi prava, a najduže jednu godinu od dana počinjenja povrede.

¹ Članci 16. i 17. spomenutog zakona

² Članak 25. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH

³ www.ombudsman.gov.ba

⁴ Članak 18. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH

III. OBVEZUJUĆA SNAGA ZABRANE DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

3.1. Međunarodni standardi

Zabrana diskriminacije sadržana je u međunarodnim konvencijama koje se izravno primjenjuju u domaćem pravnom sustavu, u europskim instrumentima koji se ili izravno primjenjuju ili dobivaju pravnu snagu u postupku pridruživanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, u Ustavu Bosne i Hercegovine, u Zakonu o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, kao i u drugim domaćim propisima koji su usklađeni s navedenim zakonom.

Međunarodni sporazumi koji sadrže zabranu diskriminacije su:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (UDHR)⁵,
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR)⁶,
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR),
- Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD)⁷,
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)⁸,
- Konvencija koja se odnosi nadiskriminaciju u pogledu zapošljavanja i zanimanja (ILO-C-111),
- Konvencija o zaštiti prava radnika migranata i članova njihovih obitelji,
- Konvencija o pravu djeteta (CRC),
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i
- Konvencija UNESCO-a protiv diskriminacije na području obrazovanja.

3.2. Regionalni instrumenti

Zabrana diskriminacije definirana je i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja se, zajedno s njezinim protokolima, izravno primjenjuje i ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH.

Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda nudi se zaštita prava svima onima koji su pod nadležnošću zemalja potpisnica. Kao jedin od najjačih međunarodnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava zbog posjedovanja striktnih mehanizama primjene, Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jamči se širok spektar uglavnom građanskih i političkih prava, uključujući:

- pravo na život (članak 2.), život bez nasilja (članak 3.), život bez ropstva (članak 4.);
- slobodu mišljenja (članak 9.), izražavanja (članak 10.) i pravo na mirne skupove (članak 11.);
- slobodu kretanja (Protokol 4. članak 2.).

Svi ljudi koji žive u državama članicama Vijeća Europe uživaju prava prema Konvenciji, bez obzira na spol, rasu, boju kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinu ili neku drugu okolnost. U vrijeme rata ili drugih javnih prijetnji naciji, države članice mogu se ograditi od obveza u mjeri u

⁵ Članci 1. i 2.

⁶ U članku 2. ponavlja se formulacija iz Univerzalne deklaracije, dok se u člancima 14. i 19. jamči jednakost svim osobama u sudskom postupku, odnosno pravo na sudjelovanje u javnom životu. Člankom 26. Pakta utvrđuje se: «Sve su osobe jednake pred zakonom i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zakonsku zaštitu. Zakonom treba zabraniti svaku diskriminaciju i jamčiti svim osobama jednaku i djelotvornu zaštitu protiv diskriminacije bilo po osnovi rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog i drugog mišljenja, nacionalnog i društvenog podrijetla, imovine, roda ili bilo koje druge okolnosti».

⁷ Članak 2.

⁸ Članak 2.

kojoj je to potrebno, međutim izuzevši pravo na život i pravo na život bez mučenja ili ropstva. Glavni tajnik Vijeća Europe mora biti obaviješten o bilo kojem odstupanju od obveza.

Nakon što je postala članicom Vijeća Europe u travnju 2002. godine, BiH je ratificirala Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te tako preuzela obvezu na regionalnoj razini, u skladu s člankom 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, osiguravanja prava i sloboda zajamčenih tim dokumentom svim osobama na svome teritoriju.

Člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, određuje se sljedeće: "Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

Protokolom 12. uz navedenu konvenciju, koji je Bosna i Hercegovina ratificirala 29. 7. 2003., a koji je stupio na snagu 1. travnja 2005., proširuje se zabrana diskriminacije s prava i sloboda priznatih u Konvenciji na "uživanje svih prava priznatih zakonom..." Prva presuda kojom se primjenjuje Protokol 12. jest presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*.

Zabrana diskriminacije u pojedinim područjima uređena je i direktivama Europske unije. Direktive su zakonodavni akti EU kojima se od država članica traži određen rezultat, bez navođenja načina na koji je potrebno postići taj rezultat:

- Direktiva o rasnoj jednakosti – Direktiva Vijeća EU 2000/43/EC od 29. lipnja 2000. – kojom se primjenjuje načelo jednakog postupanja prema svim osobama bez obzira na rasno ili etničko podrijetlo;
- Direktiva o zapošljavanju – Direktiva Vijeća EU 2000/78/EC od 27. studenoga 2000. kojom se uspostavlja opći okvir za jednako postupanje u pogledu zapošljavanja i struke;
- Direktiva o jednakoj plaći – Direktiva Vijeća EU 75/117/EC od 10. veljače 1975. o usklađivanju zakona država članica u pogledu primjene načela jednake plaće za žene i muškarce;
- Direktiva o ravnopravnosti spolova – Direktiva Vijeća EU 2004/113/EC od 13. prosinca 2004. kojom se primjenjuje načelo jednakog postupanja prema ženama i muškarcima u pristupu i dobivanju dobara i usluga;
- Direktiva o teretu dokazivanja – Direktiva Vijeća EU 97/80/EC od 15. prosinca 1997. o teretu dokazivanja u slučajevima diskriminacije po osnovi spola;
- Direktiva o jednakom postupanju pri zapošljavanju – (prerađena) – Direktiva 2006/54/EC Europskog parlamenta i Vijeća EU od 5. srpnja 2006. o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu zapošljavanja i struke. Ovom se direktivom obvezuje BiH kao država koja je na putu pridruživanja Europskoj uniji.

3.3. Domaći propisi

Ustavom BiH propisano je: „Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najviši stupanj međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda....“⁹, kao i: „U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima“.¹⁰

⁹ Članak II. 1. i 2. Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

¹⁰ Članak II. 1. i 2. Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

Ustavom BiH nadalje se utvrđuje: „uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.“

Zakonom o zabrani diskriminacije, koji je stupio na snagu 5. kolovoza 2009., stvoren je sveobuhvatan okvir građanskih i upravnih propisa za zaštitu od diskriminacije. Uz zabranu različitog postupanja po bilo kojoj osnovi, zakonom je napravljena distinkcija između neposredne i posredne diskriminacije, te su kao posebni oblici diskriminacije utvrđeni: uznemiravanje, spolno uznemiravanje, mobing, segregacija, izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije, pomaganje drugima prilikom diskriminacije i viktimizacija. Zakonom je određena i primjena, a središnjom institucijom za zaštitu od diskriminacije određena je Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH. Zakonom su takođe propisani upravni i sudski postupci za zaštitu od diskriminacije, te predviđene prekršajne odredbe za postupanja protivna tome zakonu, uključujući nepostupanje prema preporukama Institucije ombudsmana.

Nažalost, i u primjeni Zakona o zabrani diskriminacije ponovljena je praksa da zakoni budu veoma lako usvojeni, dok izostaju učinkovite mjere u cilju osiguranja njihove primjene. Iako je člankom 7. stavak 5. Zakona o zabrani diskriminacije propisano da će u proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH biti uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije, u proračunu za 2010. i 2011. godinu nije bilo te stavke, zbog financijskih ograničenja nametnutih Instituciji ombudsmana kroz privremeno financiranje. Ta se ograničenja naročito odražavaju na pitanja promicanja zakona, praćenja sudskih postupaka vezanih uz diskriminaciju, provođenje istraživanja iz područja diskriminacije i usklađivanje zakona.

Ovakav pristup primjeni jednog novouspotavljenog mehanizma, za koji na globalnoj razini postoji veoma nizak stupanj pravne prakse, znatno utječe na učinkovitost primjene zakona i u umanjuje mogućnost Institucije ombudsmana da potpuno ispunjava svoje zakonom utvrđene obveze. Kao rezultat, iako je od usvajanja Zakona prošlo više od dvije godine, donesena je svega jedna pravomoćna sudska presuda za diskriminaciju, i to u Kantonalnom sudu u Mostaru,¹¹ kao i jedna nepravomoćna sudska presuda za diskriminaciju u Općinskom sudu u Livnu.¹²

I pored svih napora što ih je Institucija ombudsmana uložila u promicanje Zakona o zabrani diskriminacije, a što se može vidjeti iz stalnog porasta broja žalbi koje se registriraju u Instituciji ombudsmana, i dalje je prisutna potreba za podizanjem svijesti o ovom pravnom instrumentu, posebice u dijelu u kojem će se osigurati učinkovita primjena odredaba zakona koje se odnose na sudsku zaštitu.

---

¹¹ Broj: P 58 O P 056658 09 P

¹² Broj: 68 O P 017561 11 P

IV. AKTIVNOSTI PODUZETE NA PROMICANJU ZAKONA I SURADNJA S INSTITUCIJAMA

Kako su ombudsmeni uočili nedostatak informiranosti građana o Zakonu o zabrani diskriminacije, u 2012. godini nastavljene su aktivnosti na promicanju i informativnim kampanjama usmjerenim k nadležnim institucijama i javnosti. Nažalost, ograničena sredstva i kapaciteti Institucije ombudsmana umanjili su mogućnost njezinog djelovanja u promicanju, tako da se to djelovanje u 2012. godini kao i u proteklim godinama uglavnom odvijalo u sklopu aktivnosti koje su organizirale druge organizacije i institucije.

Dana 15. i 16. ožujka a potom i 9. listopada 2012. predstavnici Institucije ombudsmana sudjelovali su u radionici, održanoj u organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i OEES-a, s ciljem izrade izvješća o stanju ljudskih prava u BiH, a u skladu s člankom 8. stavak 3. Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Radionica je bila podijeljena na četiri tematska modula, te su kao rezultat razmijenjene informacije i usvojeni prijedlozi za unapređenje stanja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini (jačanje savjetodavnih postupaka s nevladinim organizacijama, poštivanje preporuka ombudsmana, djelotvornije provođenje sudskih odluka i usklađivanje zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije).

U organizaciji europskih policijskih struktura i MUP-a RS, dana 21. i 22. ožujka 2012. održan je dvodnevni seminar o temi: "Kaznena djela počinjena iz mržnje", namijenjen edukaciji tužitelja i policijskih inspektora na svim razinama u BiH. Naglasak je stavljen na određivanje mržnje kao pojave i njezinog očitovanja pri počinjavanju kaznenih djela, ali i praktično djelovanje policije na sprečavanju, kao i prepoznavanje ove vrste pobuda prilikom saznanja o počinjenju kaznenih djela u zemljama iz kojih dolaze, predavači konkretno iz Ujedinjenog Kraljevstva, Španjolske, Austrije i Poljske.

Dana 27. ožujka 2012. u Vitezu je održana konferencija o temi: "Rodna pitanja u reformi sektora sigurnosti", koju je organizirala Alumni asocijacija Centra George Marshall u Bosni i Hercegovini u suradnji s George Centrom C. Marshall, te uz potporu Stožera NATO-a u Sarajevu, Centra za sigurnosne studije iz Sarajeva i drugih nevladinih organizacija. Na konferenciji je, među ostalim, zaključeno da je svijest o rodnom pitanju u sigurnosti veoma važna za stabilnost i mir u društvu, a posebice u postkonfliktnim društvima i procesima pomirbe.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Bijaću je dana 5. 4. 2012. organiziran okrugli stol pod nazivom „Kontroverze u primjeni novog Zakona o sudskim pristojbama USK-a, moguća povreda temeljnog ljudskog prava na pristup sudu.“ Novim Zakonom o sudskim pristojbama u Unsko-sanskom kantonu predviđene su višestruko skuplje pristojbe, za razliku od drugih kantona, pa su predstavnici ombudsmana digli glas protiv takve odluke kojom se siromašni građani lišavaju mogućnosti traženja pravde na sudu. Po završetku okruglog stola dana je izjava za TV USK i TV 037, te ke tom prilikom rečeno da je pravo države osigurati naplatu sudskih troškova zbog pokretanja pravosudnog mehanizma po zahtjevu stranke, ali to ne smije činiti na uštrb temeljnih ljudskih prava, te treba koristiti i druge mehanizme koji joj stoje na raspolaganju.

Dana 15. i 16. svibnja 2012. u Sarajevu je održano niz obuka u kojima su sudjelovali pravници zaposleni u Instituciji ombudsmana, a koje su bile posvećene međunarodnim standardima diskriminacije i praksi Europskog suda za ljudska prava, istraživanju pojedinih predmeta uz

predstavljanje iskustava tijela za ravnopravnost Slovenije, mobingu i sudskoj praksi u rješavanju slučajeva diskriminacije.

Predstavnici Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije sudjelovali su u obilježavanju Dana borbe protiv homofobije (16. i 17. svibnja 2012.), u organizaciji Sarajevskog otvorenog centra. Za vrijeme rasprave i sastanaka s predstavnicima diplomatskog zbora u Sarajevu i sudionicima skupa iz zemlje i inozemstva, predstavnici Institucije ombudsmana ukazali su na pojave diskriminacije s kojima se pripadnici LGBT populacije najčešće susreću, a koje se odnose na homofobične izjave i napise u medijima, osudu i neprihvatanje u široj javnosti, nedostatak izravnije podrške vlasti i nepotpuno provođenje Zakona o zabrani diskriminacije.

U organizaciji Misije OESS-a, 6. lipnja 2012. predstavnici Odjela gostovali su u radijskoj emisiji RTV Unsko-sanskog kantona pod nazivom „Na zajedničkoj frekvenciji“, koja je posvećena pojmu i borbi protiv diskriminacije. Nakon jednosatnog izlaganja svih sudionika (iz OESS-a i Udruženja osoba s invaliditetom USK) režija je primala pitanja slušatelja na koja je odgovarano u skladu s mandatom Institucije ombudsmana.

Za vrijeme petodnevnog boravka u Češkoj Republici (10.-14. 12. 2012., Prag i Brno) predstavnici Institucije ombudsmana imali su priliku upoznati se s radom češkog ombudsmana, a posebna pozornost posvećena je pitanju borbe protiv diskriminacije strateškim parničanjem. Ista tema bila je predmetom okruglih stolova u Sarajevu (20. i 21. lipnja 2012.) i Banjoj Luci (31. listopada – 1. studenoga, 2012.) koje je organizirala češka nevladina organizacija „Poradna pro občanstvu, občanska a lidska prava“, uz potporu Ministarstva vanjskih poslova Češke Republike, u suradnji s nevladinom organizacijom „Vaša prava BiH“.

Na sastanku s predstavnicima OESS-a (24. 10. 2012. u Sarajevu) razgovarano je o pojedinačnim predmetima koji su imali medijsku pažnju, u kojima je Institucija ombudsmana utvrdila povrede prava i izdala preporuke, a predstavnici Misije OESS-a ponudili pomoć u praćenju provedbe uz pomoć svojih komunikacijskih kanala.

Na sastanku s predstavnicama neovisne, nepolitičke i neprofitne organizacije “Sarajevski otvoreni centar” – SOC (9. studenoga 2012. u Sarajevu) ukazano je na terminološki nedostatak u Zakonu o zabrani diskriminacije BiH, kojim se zabranjuje diskriminacija po osnovi “spolnog izražavanja ili orijentacije” umjesto “seksualne orijentacije i rodnog identiteta.” Na sastanku je istaknuto da je diskriminacija LGBT osoba u našem društvu prisutnija nego što to prikazuje broj zaprimljenih žalbi u nadležnim institucijama, te je zaključeno da je Institucija ombudsmana sa SOC-om i ranije ostvarila dobru suradnju sudjelovanjem u obukama o zločinima iz mržnje i Zakonu o zabrani diskriminacije za LGBT aktiviste u BiH, održanim u organizaciji SOC-a i OESS-a, kao i sudjelovanjem u Prvoj školi LGBT prava za studente/ice, u organizaciji SOC-a i uz potporu ILGA-Europe, te radom na uvođenju novog anketnog upitnika Zavoda za transfuzijsku medicinu Federacije Bosne i Hercegovine, a svakako i dalje ostaje otvorena za različite oblike suradnje.

Tijekom predstavljanja izvješća pod nazivom “Borba protiv kaznenih djela počinjenih iz mržnje - analiza incidenata motiviranih predrasudama u Bosni i Hercegovini, s preporukama”, koji je izdala Misija OESS-a u BiH (13. studenoga 2012.) u hotelu Sarajevo, prepoznato je da su ta djela najčešće usmjerena protiv sljedećih kategorija stanovništva i objekata: povratničkih zajednica, vjerskih i sakralnih objekata, pripadnika seksualnih manjina i Roma.

Dana 20. 3. 2012. Institucija ombudsmana bila je domaćinom i organizatorom sastanka s predstavnicima nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i borbom protiv diskriminacije, održanom u sjedištu Institucije u Banjoj Luci. Cilj održavanja sastanka bio je organizacije civilnoga društva upoznati s Izvješćem o pojavama diskriminacije za 2011. godinu, te stvoriti prostor za razmjenu iskustva i izazova s kojima se civilni sektor i Institucija ombudsmana za ljudska prava suočavaju u provedbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Zaključeno je da postoji dobar pravni okvir, no treba jačati položaj i značaj civilnoga društva, jačati odnose između vladinog i nevladinog sektora, osloboditi žrtve diskriminacije plaćanja sudskih troškova kada pokreću sudske postupke, ali i povećati djelovanje ugroženih kategorija.

Rad Institucije ombudsmana na suzbijanju diskriminacije promoviran je i putem priopćenja za radijske i televizijske emisije, gostovanjem u emisijama i davanjem izjava, dostavljanjem informacija različitim znenstvenoistraživačkim centrima u zemlji i inozemstvu, dostavljanjem sugestija Uredu visokog povjerenika za ljudska prava Ujedinjenih naroda u savjetodavnom postupku pod nazivom „Povezivanje i sinergija o pitanjima nasilja nad ženama i djevojkama: međudržavni proces“ pred Vijećem za ljudska prava u Ženevi (15. studenoga 2012.), popunjavanjem upitnika vezanog uz provedbu Preporuke CM/Rec(2010)5 Odbora ministara Vijeća Europe o mjerama poduzetim u borbi protiv diskriminacije po osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta (30. studenoga 2012.), te dostavljanjem komentara na Nacrt preporuke br. 14 Vijeća Europe u vezi s borbom protiv rasizma i rasne diskriminacije pri zapošljavanju (20. travnja 2012.).

V. POSTUPAK POVODOM ŽALBI I STATISTIKE

Postupak povodom pojedinačnih žalbi građana najznačajniji je oblik zaštite ljudskih prava.

5.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U 2011. godini Institucija ombudsmana zaprimila je 191 žalbu, dok je u izvještajom razdoblju za 2012. u Instituciji ombudsmana registrirano 257 žalbi. Dakle, evidentan je porast broja žalbi na diskriminaciju (za 33%), kao rezultat nastavka intenzivne promidžbene kampanje koju su pokrenule Institucija ombudsmana i druge organizacija iz domene zaštite ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije. Usporedbe radi, u 2010. godini zaprimljeno je 135 žalbi, a u 2009. godini 156 žalbi na diskriminaciju.

URED I	ZAPRIMLJENI PREDMETI	PREDMETI U RADU	ZAVRŠENI PREDMETI
Banja Luka	105	42	63
Brčko	18	12	6
Mostar	7	6	1
Sarajevo	123	69	54
Livno	4	2	2
Ukupno u Odjelu	257	131	126

Tablica 1. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini

Među zaprimljenim žalbama daleko najveći broj ih se odnosi na povrede prava iz područja radnih odnosa, točnije na mobing - 81. Dakle, u odnosu na 2011. godinu broj predmeta iz područja mobinga veći je za 99% odnosno za 40 predmeta.

Zatim, po brojnosti žalbi registriranih u Odjelu mogu se spomenuti žalbe na diskriminaciju po osnovi nacionalnog i društvenog podrijetla - 30, po osnovi etničke pripadnosti - 26, po osnovi obrazovanja - 19, uznemiravanje - 9, po osnovi društvenog položaja i spola - 13, po osnovi političkog ili drugog mišljenja - 14, po osnovi članstva u sindikatu ili drugom udruženju i po osnovi veze sa nacionalnom manjinom - po 3 žalbe.

Od 257 zaprimljenih žalbi, riješeno ih je 126, dok je iz 2012. godine u radu ostao još 131 predmet. Iz 2010. i 2011. godine preneseno je 147 žalbi. U 2012. godini postupano je povodom spomenutih predmeta, te je arhivirano 69 predmeta. U radu u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije Institucije ombudsmana ostalo je 78 predmeta.

Dakle, u 2012. godini Odjel je postupao povodom 404 predmeta. Ukupno je riješeno 195 predmeta, dok je u radu ostalo još 209 predmeta.

Od ukupno 35 izdanih preporuka iz djelokruga Odjela, devet se preporuka odnosi na mobing, četiri preporuke odnose se na diskriminaciju po osnovi društvenog položaja i spola, po tri se preporuke odnose na uznemiravanje, diskriminaciju po osnovi etničke pripadnosti, diskriminaciju po osnovi nacionalnog i društvenog podrijetla, dvije preporuke na diskriminaciju

na osnovi političkog ili drugog mišljenja, te po jedna preporuka za diskriminaciju po osnovi povezanosti s nacionalnom manjinom i po osnovi obrazovanja.

OBLICI DISKRIMINACIJE / UREDI	SARAJEVO	BANJA LUKA	BRČKO	MOSTAR	LIVNO	UKUPNO
Uznemiravanje	4	5	0	0	0	9
Spolno uznemiravanje	0	0	0	0	0	0
Mobing	46	25	6	3	1	81
Segregacija	0	1	0	0		1
Izdavanje naloga i pomaganje drugima prilikom diskriminacije	0	2	0	0	0	2
Poticanje na diskriminaciju	1	1	0	0	0	2
Po osnovi rase	0	0	0	0	0	0
Po osnovi boje kože	2	0	0	0	0	2
Po osnovi jezika	1	0	0	0	0	1
Po osnovi vjeroispovijesti	1	1	0	0	0	2
Po osnovi etničke pripadnosti	12	14	0	0	0	26
Po osnovi nacionalnog ili društvenog podrijetla	16	10	3	1	0	30
Po osnovi povezanosti s nacionalnom manjinom	1	1	0	1	0	3
Po osnovi političkog ili drugog mišljenja	4	8	1	1	0	14
Po osnovi imovine	0	1	0	0	0	1
Po osnovi članstva u sindikatu ili drugom udruženju	1	1	0	0	1	3
Po osnovi obrazovanja	6	10	2	0	1	19
Po osnovi društvenog položaja i spola	1	9	2	0	1	13
Po osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije	3	1	0	0	0	4
Ostalo	24	5	3	1	0	33

Tablica 2. Prikaz zaprimljenih žalbi po uredima i oblicima diskriminacije

VI. ZAPAŽANJA OMBUDSMANA U POGLEDU POJEDINIH OBLIKA DISKRIMINACIJE

6.1. Mobing

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljena je 81 žalba koja se odnosi na mobing.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljena 41 žalba, u 2012. godini kao promatranom izvještajnom razdoblju zaprimljena je 81 žalba, što je znatan porast broja pritužbi iz ove kategorije prava, i to za 99%.

Iako je broj obraćanja građana Instituciji ombudsmana zbog mobinga znatno veći, taj broj i dalje nije stvarni pokazatelj stanja u BiH. Institucija ombudsmana dolazi do ovakvog zaključka na osnovi svjedočenja stranaka i medijskih napisa kada najčešće na svjetlo izlaze najteže posljedice mobinga.

Činjenica je da ima mnogo građana koji su danas izloženi mobingu, ali se ne obraćaju Instituciji ombudsmana niti traže sudsku zaštitu iz straha da bi u tom slučaju mogli ostati bez posla. Uspoređujući statistike iz prethodnih godina, evidentno je da je mobing u porastu, čemu doprinosi teška ekonomska situacija, visoka stopa nezaposlenosti, loše uređeno tržište rada i nedostatak kapaciteta nadležnih inspekcija.

Žrtve mobinga također su izložene stresu, jer mobing ostavlja posljedice na njihovo zdravlje, a uz žalbu Instituciji ombudsmana često prilažu mišljenja psihologa, psihijataru ili drugih stručnjaka, kao i iskaze svjedoka. Olakotna okolnost za žrtvu mobinga ogleda se u tome što je teret dokazivanja na navodnome prekršitelju. U praksi je prekršitelj osoba koja ima moć u odnosu na žrtvi i čini sve kako bi opovrgnuo mobing, pozivajući se na svoja prava koja proizlaze iz raznih internih i općih akata.

Tijekom postupka ispitivanja osnovanosti žalbi ombudsmani su uspješno surađivali s poslodavcima u javnom i privatnom sektoru koji su pravovremeno dostavljali tražena izjašnjenja i obavijesti o stanju u predmetima, a nadležne inspekcije rada u svakom su slučaju postupile prema dopisima Institucije ombudsmana te poduzele potrebne istražne radnje.

Slično kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, građani su se najčešće obraćali Instituciji ombudsmana zbog neprijateljskog okruženja na radnom mjestu, vrijeđanja i omalovažavanja od svojih nadređenih, sprečavanja napredovanja u službi, selektivnog i nepotpunog ostvarivanja prava iz radnog odnosa u pogledu korištenja godišnjeg odmora, prava na stručno usavršavanje i naknada za rad.

Najčešće prijavljivani oblik mobinga je tzv. okomiti mobing koji postoji kada nadređeni zlostavlja jednog određenog radnika, dok se znatno manji broj žalbi odnosi na horizontalni mobing, tj. mobing između radnika u jednakom položaju na hijerarhijskoj ljestvici. U svakom slučaju, cilj mobinga je zaposlenike prisiliti da napuste radno mjesto i tako ekonomski još više degradiraju. Naznačena odgovorna tijela u svojim su izjašnjenjima Instituciji ombudsmana tvrdila da su navodi podnositelja žalbi neistiniti, da se poslovi ponekad obavljaju u promijenjenim uvjetima zbog specifičnosti rada, da se strogo poštuju odredbe Zakona o radu i kolektivnih ugovora te da su podnositelji žalbi sami doprinijeli svojim postupcima neprijateljskoj klimi i okruženju na radnom mjestu.

U nemalome broju slučajeva Institucija ombudsmana obraćala se nadležnim inspekcijama rada, radi što izvjesnijeg utvrđivanja činjeničnog stanja te donošenja odgovarajuće odluka, jer se iz neposrednog izjašnjenja dvije suprotstavljene stranke nije moglo doći do pouzdanog zaključka o postojanju odgovornosti.

Ono što je zajedničko za sve žrtve mobinga jest da su posljedice višestruke. Problemi i nezdrava klima na poslu razlog su stalnih bolovanja te je povratak na posao sve upitniji, što može dovesti do dobrovoljnog otkaza zbog potpune iscrpljenosti ili do dobivanja otkaza. Nakon gubitka zaposlenja pojavljuju se novi problemi u vezi s pronalaženjem novog posla, jer mobing dovodi do gubitka samopoštovanja i gubitka društvene uloge, što se odražava i na poslovni i na obiteljski život.

Ako se žrtva mobinga odluči za pokretanje parničnog postupka protiv zlostavljača, već osiromašeni kućni budžet zbog izbivanja s posla, bolovanja, otkaza ili specijalističkih pregleda dodatno se umanjuje za troškove odvjetnika i sudske pristojbe, što dovodi do još težeg stanja žrtve.

U izvještajnom razdoblju Institucija ombudsmana sudjelovala je u ranije pokrenuta dva prekršajna postupka protiv poslodavaca, kada su žrtve bile izložene dodatnom kažnjavanju i posljedicama zbog toga što su koristile pravne postupke za zaštitu od diskriminacije. U oba slučaja riječ je o javnim tijelima u kojima su zaposlenici trpjeli uznemiravanje na radnom mjestu od neposredno nadređenih kojim se degradirao njihov radni status. Ovakva mogućnost izričito je predviđena Zakonom o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, a Institucija ombudsmana pribjegava takvim mjerama u krajnjem slučaju, kada se radi o najtežim oblicima viktimizacije, tj. kada je osoba suočena s otkazom ili prijetnjom otkazom zbog činjenice što je stala u zaštitu svojih prava. Kao rezultat prijave ombudsmana, nadležni prvostupajnski sudovi donijeli su odluke kojima se kažnjavaju odgovorne fizičke i pravne osobe visokim novčanim kaznama. U postupku povodom žalbe su drugostupajnski sudovi ukinuli prvostupajnske presude i vratili postupak na ponovno odlučivanje zbog formalnih, ali i suštinskih nedostataka. Nedovoljan senzibilitet sudaca za suđenja u predmetima diskriminacije, a naročito mobinga, može obeshrabriti povjerenje u djelotvornost pravnih lijekova koji stoje na raspolaganju žrtvi.

6.2. Diskriminacija po nacionalnoj osnovi

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljeno je 30 žalbi na diskriminaciju po osnovi nacionalnog i društvenog podrijetla.

U odnosu na 2011. godinu kada su zaprimljene 43 žalbe, u 2012. godini kao promatranom izvještajnom razdoblju vidljivo je smanjenje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 30%.

U 2012. godini najveći broj žalbi odnosio se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi pri postupcima zapošljavanja i natječajnim procedurama, imenovanju na rukovodeća mjesta, povredi prava iz područja stanovanja te obavljanju gospodarskih djelatosti i javnih usluga.

Institucija ombudsmana kao osnovu za registraciju podnesene žalbe u bazi koristi isključivo navode stranke istaknute u samoj žalbi, dok se u praksi tijekom istrage nerijetko dođe do toga da ti navodi ne budu potvrđeni. To je bitno kada je riječ o diskriminaciji po nacionalnoj osnovi i teškoćama u utvrđivanju ove diskriminacije, jer je potrebno dokazati da je netko drukčije tretiran u ostvarivanju nekog svoga prava samo zbog svoje nacionalne pripadnosti. U dokazivanju ove vrste diskriminacije svakako su bitan činitelj statistički podaci koji su, nažalost, u BiH ograničeno dostupni zbog toga što je zadnji popis stanovništva bio 1991. godine. Činjenica je da je Zakonom o zabrani diskriminacije propisano da je teret dokazivanja na subjektu koji je u žalbi naznačen kao povreditelj prava, ali nedovoljno razvijena spoznaja snage ove zakonske odredbe umanjuje njenu primjenu u praksi, tako da Institucija ombudsmana u komunikaciji često dobiva parcijalne i općenite odgovore, čime se usporava postupak povodom žalbe. Takvo stanje za posljedicu ima da je žalba registrirana u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, a tijekom se istrage utvrdi se da je doista povrijeđeno neko pravo žalitelja, ali se ne radi o slučaju diskriminacije ili se ona nije mogla dokazati.

Poseban problem jest zastupljenost konstitutivnih naroda u tijelima javne vlasti. Ovo načelo utemeljeno je na paritetu dominantnih etničkih skupina u Bosni i Hercegovini prema popisu iz 1991. godine, ali je njegova primjena povezana s raznim teškoćama koje se javljaju u praksi. Svaki građanin ima pravo odbiti da se izjasni po nacionalnoj osnovi prilikom zasnivanja radnog odnosa, što onda dovodi do nepotpunih ili nepreciznih statističkih podataka, na temelju kojih bi se moglo utvrditi je li jedna određena skupina dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na drugu. Nitko također ne može zabraniti pojedincu da promijeni svoju etničku orijentaciju, što eventualno može postati predmetom zlouporabe pri prijavi na natječaj na visoke javne funkcije, kada rezultat imenovanja bude vođen razlozima oportunita a ne jednake zastupljenosti brojčano inferiornije etničke skupine.

Analizom stanja na terenu i na temelju zaprimljenih žalbi, ombudsmeni utvrđuju kako se povratnici i raseljene osobe često suočavaju s isključivanjem iz društva, nejednakim pristupom socijalnim uslugama uslijed nedostatka odgovarajućih mjera koje osiguravaju održivi povratak, što se naročito odnosi na zapošljavanje. Ombudsmeni također uočavaju kako u pojedinim slučajevima sudski i upravni postupci traju znatno duže kada su stranke ili podnositelji zahtjeva povratnici koji nastoje ostvariti neko svoje pravo. Iako se ne može sa sigurnošću utvrditi diskriminatorni motiv, prvenstveno stoga što u gradskim sredinama pravosudna i upravna tijela postupaju u velikom broju predmeta, što umanjuje njihovu učinkovitost, ombudsmeni su u takvim slučajevima pošli od pretpostavke da se ne može isključiti diskriminatorni motiv te su izdavali preporuke da se postupci meritorno okončaju.

6.3. Diskriminacija po osnovi obrazovanja

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije je u 2012. godini zaprimljeno 19 žalbi na diskriminaciju po osnovi obrazovanja.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljeno 11 žalbi, u 2012. kao promatranom izvještajnom razdoblju vidljiv je porast broja pritužbi iz ove kategorije prava, i to za 72%.

Ombudsmeni nalaze da je porast broja žalbi iz ove kategorije prvenstveno vezan uz probleme i dvojbe u pogledu primjene Bolonjskog procesa na području visokog obrazovanja, a koji se javljaju prilikom prijave na natječaje na javne pozicije.

U postupanju povodom pojedinačnih žalbi građana ombudsmeni su utvrdili da tijela državne službe još nisu donijela nove pravilnike o unutarnjem ustrojstvu usklađene sa Zakonom o visokom obrazovanju i zabranom diskriminacije građana po osnovi činjenice što su jedni stekli diplome po „starom sistemu“ a drugi po „bolonjskom sustavu.“

Ombudsmeni su mišljenja da to što pravilnici tijela države službe nisu usklađeni sa Zakonom i Ustavom ne znači da ta prava i odgovornosti ne postoje i da zbog toga Zakon ne treba provoditi, jer je cilj funkcioniranja svih tijela vlasti u BiH provoditi donesene zakone, a ne propuštati njihovu provedbu.

Ombudsmeni također naglašavaju kako se podzakonskim aktima ne može sužavati opseg prava utvrđenih zakonom, jer bi takvo stanje moglo imati za posljedicu samovolju pojedinaca/predstavnik vlasti, a među građanima stvarati osjećaj pravne nesigurnosti i nepovjerenja u demokratske institucije koje funkcioniraju na načelu legaliteta i vladavine prava.

Isključivanje osoba koje su visoko obrazovanje stekle po bolonjskom programu obrazovanja iz sudjelovanja u javnom natječaju za zapošljavanje na mjestima državnih službenika u tijelima državne službe predstavlja diskriminaciju visokog obrazovanja stečenog po bolonjskom programu obrazovanja i onemogućavanje prava na zaposlenje pod jednakim uvjetima za niz mladih i talentiranih kadrova, te njihovo dovođenje u neravnopravan položaj uslijed okolnosti

na koje nisu mogli utjecati. Takvo postupanje protivno je Ustavu BiH i Zakonu o zabrani diskriminacije.

U pojedinim je slučajevima skupina studenata s višom strkovnom spremom medicinskog i laborantskog tehničara uložila žalbu što ne mogu polagati stručni ispit za područje zdravstva niti obavljati pripravnički staž u zdravstvenim ustanovama jer je pravilnikom njihovo područje svrstano u tehničke znanosti. Institucija ombudsmana izdala je preporuku nadležnim ministarstvima (prosvjete i zdravstva) da u međusobnoj koordinaciji i u suradnji s predstavnicima studenata sastave izmjene i dopune pravilnika kojima bi se ovoj kategoriji omogućio pristup tržištu rada za što su se školovali, što je i učinjeno.

6.4. Diskriminacija Roma

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije su u 2012. godini zaprimljene tri žalbe na diskriminaciju po osnovi povezanosti s nacionalnom manjinom.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljeno devet žalbi, u 2012. kao promatranom izvještajnom razdoblju vidljivo je smanjenje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 67%.

Žalbe iz ove kategorije pretežito se odnose na diskriminaciju Roma, kao najbrojnije nacionalne manjine u BiH. Činjenica da je došlo do smanjenja obraćanja romske populacije Instituciji ombudsmana nikako ne upućuje na zaključak da je njihov položaj znatno poboljšán.

Romi su i dalje u nezavidnom ekonomsko-socijalnom položaju, jer većina njih ne može osigurati egzistenciju bez socijalne potpore, u velikoj mjeri nisu zdravstveno osigurani, veoma mali broj ih ima posao ili stalan izvor prihoda, a veliki broj romske djece ne ide u školu. Romi su također i najčešće diskriminirana nacionalna manjina, a do nejednakog odnosa prema ovom dijelu stanovništva dolazi na području zapošljavanja, obrazovanja, obavljanja javnih usluga i pristupa mjestima javnog okupljanja. Broj podnesenih žalbi Instituciji ombudsmana ne odražava ni približan stvarni broj slučajeva diskriminacije Roma, upravo zbog činjenice da žive na marginama društva, što utječe i na mogućnost korištenja pravnih lijekova i zakonskih mehanizama za zaštitu svojih prava.

Diskriminacija Roma proizlazi upravo iz duboko ukorijenjenih predrasuda i stereotipa o Romima koji se doživljavaju kao „prosjaci“, „razbojnici“, „neobrazovani“ ...što dodatno doprinosi njihovoj marginalizaciji.

Država treba nastaviti poduzimati institucionalne napore, prvenstveno u cilju obrazovanja Roma, jer je to od suštinskog značaja za oslobađanje njihovih potencijala i pružanja mladim Romima stručnosti koja im je potrebna da bi izbjegli začarani krug diskriminacije, isključenosti iz društva i siromaštva.

Ombudsmani pozdravljaju činjenicu što mediji u Bosni i Hercegovini pravovremeno reaguju u slučaju javnih incidenata diskriminacije Roma, što je značajan korak prema promjeni svijesti stanovništva i prihvaćanju ove nacionalne skupine kao ravnopravne.

6.5. Ostali oblici diskriminacije

U izvještajnom razdoblju Institucija ombudsmana suočila se i s diskriminacijom po osnovi spola. Niz općina organizirale su ligu u malom nogometu na kojemu su djeca mogla sudjelovati ako sama ili po ocu imaju prebivalište u jednoj od općina sudionica. Davanje mogućnosti za nastup na turniru igračima koji su podrijetlom po ocu iz mjesne zajednice, te uskraćivanje takve mogućnosti igračima koji su podrijetlom po majci iz te zajednice predstavlja neposredan oblik diskriminacije prema članku 3. točka 1. Zakona o zabrani diskriminacije, te neposredan oblik diskriminacije prema članku 4. točka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini. Izdana je preporuka Međužupanijskoj koordinaciji za općinska natjecanja mjesnih zajednica –

naselja (Liga Hercegovine) da, uzimajući u obzir nalaz i mišljenje ombudsmana, usklade Propozicije natjecanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije i Zakonom o ravnopravnosti spolova. Liga Hercegovine obvezala se da će do iduće sezone pravilnik natjecanja biti izmijenjen, te je u tom smjeru poduzela korake na poslovima koordinacije.

Iako su u Bosni i Hercegovini dekriminalizirani istospolni seksualni odnosi, a svi oblici diskriminacije po osnovi seksualne orijentacije izričito zabranjeni zakonom, LGBT osobe svakodnevno se susreću sa stereotipima i predrasudama, a priznavanje njihovih prava ovisi o otvorenosti i spremnosti društvene većine da tolerira različitost i o političkoj volji državnih institucija i dužnosnika. U usporedbi s ostalim ugroženim kategorijama građana, pripadnici LGBT populacije vrlo rijetko se odlučuju za pokretanje postupka pred Institucijom ombudsmana, što je vjerojatno rezultat straha zbog osude okoline i tradicionalne netrpeljivosti društva prema ovoj kategoriji građana, kao i jakog utjecaja vjerskih organizacija. Prema saznanjima Institucije ombudsmana, nije bilo slučajeva diskriminacije po navedenim osnovama koji su dobili sudski epilog, a u izvještajnom razdoblju ukupno je registrirano 13 žalbi na diskriminaciju po osnovi društvenog položaja, spola i seksualne orijentacije, od čega su dva predmeta otvorena po službenoj dužnosti.

Jedan od karakterističnih primjera diskriminacije po ostalim osnovama odnosno po osnovama koje nisu izričito nabrojane u zakonu odnosi se na način prijave na javne natječaje u nadležnosti entitetske agencije za državnu upravu. Podnositeljica žalbe smatra da agencija treba pojednostaviti postupak prijavljivanja na javne funkcije i ravnopravno se odnositi prema prijavama podnesenim putem interneta kao i onima poslanim poštom, jer i sama kandidatima dostavlja određene obavijesti putem interneta. Ombudsmani su ocijenili da građani imaju pravo tražiti od vlasti u Bosni i Hercegovini poduzimanje mjera kojima bi se omogućilo podošenje prijave za posao putem interneta. Omogućavanje korištenja tih usluga može se smatrati primjerom dobre uprave, jer građanima osigurava podnošenje prijave i ravnopravno sudjelovanje na natjecanjima i na taj način, smatraju li to prikladnijim i lakšim. U odgovoru na preporuku ističe se da će agencija kontinuirano raditi na poboljšanju informatičkog aspekta u realizaciji svih svoji aktivnosti, pa i aktivnosti u provođenju natječajnih procedura, što se smatra ostvarenom suradnjom i dijelomičnom realizacijom preporuke.

Primjenjujući ovlasti iz Zakona o zabrani diskriminacije, Institucija ombudsmana je krajem izvještajnog razdoblja podnijela Inicijativu za izmjene i dopune Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi njime bila obuhvaćena i kaznena djela počinjena iz mržnje. Tim bi izmjenama i dopunama trebalo obuhvatiti definiciju mržnje u općem dijelu Kaznenog zakona, kvalificirane oblike za određena kaznena djela za koja je predviđena strožija kaznena sankcija ako je djelo počinjeno iz „predrasuda“ i uvrštavanje motiviranosti predrasudama kao otegotne okolnosti prilikom odmjeravanja kazne za bilo koje kazneno djelo. Takve izmjene i dopune usvojene su u Kaznenim zakonima Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH u 2010. godini. U siječnju 2013. godine Instituciju ombudsmana pozvao je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine da sudjeluje u radu odbora zaduženog za pripremu izmjena i dopuna Kaznenog zakona FBiH.

6.6. Ilustrativni primjeri

Predmet: Ž-SA-06-264/12

Institucija ombudsmana otvorila je istragu po službenoj dužnosti radi povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda u vezi sa zabranom diskriminacije po osnovi povezanosti s nacionalnom manjinom. Naime, tri osobe romske nacionalnosti izbačene su iz kafića u Sarajevu, pri čemu im je osoblje reklo kako ne mogu biti posluženi jer su Romi. Konobarica je tom prilikom izjavila

kako joj je vlasnik objekta naredio da ne uslužuje Rome. Izdana je preporuka kojom je vlasniku ugostiteljskog objekta preporučeno da poduzme potrebne mjere kako bi se u obavljanju ugostiteljske djelatnosti potpuno poštivale odredbe Zakona o zabrani diskriminacije u BiH. Preporuka je ispoštovana.

Predmet: Ž-SA-06-225/12

Instituciji ombudsmana obratila se skupina zaposlenika Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka žalbom na nejednak tretman od Uprave Elektroprijenosa u postupku isplate razlike plaća i dnevnica za razdoblje od 1. 6. 2006. do 31. 12. 2009. godine. Tom prilikom izmireno je 1.333 radnika, od kojih: 770 na temelju pravomoćnih presuda ili izvansudskih nagodbi, te 563 zaposlenika na temelju Odluke o obračunu i isplati razlike plaće i dnevnica¹³, dok 76 pojedinaca, među kojima su i podnositelji žalbe, nije isplaćeno. Izdana je preporuka kojom se preporučuje Elektroprijenosu da odmah nakon zaprimanja prepruke uspostavi suradnju s Institucijom ombudsmana i poduzme mjere koje će rezultirati jednakim tretmanom svih zaposlenika, dovodeći ih u jednakopravan položaj. Preporuka je ispoštovana.

Predmet: Ž-SA-06-319/12

Žalitelj se obratio Instituciji ombudsmana žalbom na rad Agencije za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine zbog isključivanja osoba koje su visoko obrazovanje stekle po bolonjskom programu obrazovanja iz sudjelovanja u javnom natjecanju za posao na mjestima državnih službenika u tijelima uprave FBiH. Izdana je preporuka kojom je preporučeno da se odmah nakon njezinog zaprimanja prekine praksa objavljivanja javnih natječaja u kojima se ne može ostvariti ravnopravan tretman visokog obrazovanja stečenog po bolonjskom programu obrazovanja i sustava visokog obrazovanja utemeljenog na stupnjima stručne spreme. Preporuka je ispoštovana.

Predmet: Ž-SA-05-509/11

Žalbeni navodi odnosili su se na inspekcijski nadzor koji je proveo prosvjetni inspektor Kantonalne uprave za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo. Izdana je preporuka ombudsmana dekani Filozofskog fakulteta s ciljem otklanjanja diskriminacije, jer je u istražnom postupku utvrđeno da se podnositelju žalbe prijeti otkazom zbog obraćanja Instituciji ombudsmana, čime se dovodi u nepovoljniji položaj zbog toga što koristi zakonsku mogućnost obraćanja Instituciji ombudsmana, a takvo postupanje izričito je zabranjeno člancima 18., 19. i 21. Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu uputio je akt Instituciji ombudsmana kojim je potvrđeno da preporuka ombudsmana neće biti ispoštovana. Institucija ombudsmana je nakon toga, shodno ovlastima iz Zakona o zabrani diskriminacije, podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao pravne osobe, i dekana Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao odgovorne osobe u pravnoj osobi, jer postoji osnovana sumnja da su propustili postupiti po preporuci ombudsmana kojom je preporučeno Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i dekani Filozofskog fakulteta u Sarajevu poništenje rješenja: „Upozorenje pred otkaz“. U prekršajnom postupku je nakon ulaganja žalbe na prvostupanjsko rješenje, kojim je utvrđena odgovornost okrivljenika, drugostupanjski sud vratio predmet na ponovno razmatranje.

¹³ Broj: 01-1958/11

Predmet: Ž-SA-06-446/12

Žalbeni navodi odnosili su se na diskriminatorne odredbe formulara Zavoda za transfuzijsku medicinu FBiH. Predmet je zaključen izdavanjem preporuke Zavodu za transfuzijsku medicinu FBiH da uvede u primjenu novi formular, odnosno suglasnost davatelja krvi ili krvnih sastojaka, shodno Pravilniku o zasebnim tehničkim zahtjevima za krv i krvne sastojke, donesen 2011. godine. Nakon toga je Zavod dostavio informaciju da je preporuka ispoštovana.

Predmet: Ž-SA-06-405/12

Žalbeni navodi odnosili su se na Odluku o plaćama i naknadama u tijelima uprave Općine Donji Vakuf, usvojenu na sjednici održanoj 30. 3. 2012., čiji članci 6. i 16. nisu sukladni sa Zakonom o plaćama i naknadama u tijelima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine i Zakonom o zabrani diskriminacije BiH.¹⁴ Nakon okončanja istražnog postupka Institucija ombudsmana uputila je preporuku Općinskom vijeću Općine Donji Vakuf da preispita donesenu Odluku o plaćama i naknadama u tijelima uprave Općine Donji Vakuf u dijelu koji se odnosi na koeficijente za obračun plaća općinskog načelnika i pomoćnika načelnika, a u cilju poštivanja načela "jednaka plaća za isto radno mjesto" i u cilju otklanjanja diskriminacije općinskog načelnika i pomoćnika općinskog načelnika Općine Donji Vakuf u odnosu na općinske načelnike i pomoćnike općinskih načelnika drugih općina u Kantonu Središnja Bosna. Preporuka je ispoštovana. Općinsko vijeće na sjednici je donijelo Odluku o izmjeni Odluke o plaćama i naknadama u tijelima uprave Općine Donji Vakuf.

Predmet: Ž-SA-06-971/11,

Podnositelj žalbe tražio je zaštitu prava na slobodu nacionalnog opredjeljenja i zabranu diskriminacije.¹⁵ Institucija ombudsmana izdala je preporuku ministru obrane Bosne i Hercegovine da poduzme sve mjere i aktivnosti radi: otklanjanja diskriminirajuće prakse po osnovi pripadnosti entiteskim vojskama prije integracije u Oružane snage BiH i dovođenja svih osoba u ravnopravan položaj, bez obzira na to iz koje entiteske vojske dolaze, te osiguranja prava svim osobama na nacionalno opredjeljenje; unapređivanja postojećeg načina vođenja evidencije kako bi se spriječila diskriminacija i uklonila mogućnost povreda ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH, a posebice u dijelu samog statusa, te osiguranja da evidencija ne predstavlja prepreku za napredovanje u službi; izračuna stupnja rizika koji Ministarstvu obrane BiH eventualno prijeti od osoba koje bi tražile promjenu statusa a bile su pripadnici određenih entiteskih komponenti, iako nisu one nacionalnosti za koju se pretpostavlja da jesu po pripadnosti komponenti, te da o svim poduzetim mjerama i aktivnostima izvijeste Instituciju ombudsmana. Institucija ombudsmana zaprimila je izjašnjenje ministra obrane BiH u kojemu se navodi da su prihvaćene njezine preporuke i dostavljen je akt kojim se nalaže svim

¹⁴ U žalbi se navodi da je Amandmanom II., koji je usvojilo Općinsko vijeće, izmijenjen članak 6. na način da je za radno mjesto općinskog načelnika, platni razred I., utvrđen koeficijent 7,80 umjesto koeficijenta 9 uz obrazloženje da općinskom načelniku ne pripada koeficijent kao ministru u Vladi FBiH, već da mu kao izabranom dužnosniku pripada koeficijent kakav ima zastupnik u Parlamentu FBiH, te shodno tome koeficijent 7,80. Amandmanom III. je u članku 16. za radno mjesto pomoćnika načelnika, platni razred II., utvrđen koeficijent 4,60 umjesto koeficijenta 5,70 uz obrazloženje da pomoćniku načelnika pripada koeficijent kakav imaju rukovodeći državni službenici. U žalbi je istaknuto da sve općine na području Kantona Središnja Bosna koje su usvojile Odluku o plaćama i naknadama u tijelima uprave (Travnik, Gornji Vakuf-Uskoplje, Novi Travnik i Fojnica) propisuju koeficijente za plaću kako je to predložio ovlašteni predlagatelj, i to koeficijent 9 za općinskog načelnika i koeficijent 5,70 za pomoćnika načelnika, te su u tom smislu općinski načelnik i pomoćnici u Općini Donji Vakuf diskriminirani.

¹⁵ Tijekom istražnog postupka u predmetu je izdana Preporuka broj: P-175/11 od 21. 11. 2011. *Ministarstvu obrane Bosne i Hercegovine i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga Bosne i Hercegovine da odmah uspostave suradnju s Institucijom ombudsmana na način propisan Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i najkasnije u roku od sedam dana dostave izjašnjenje i svu relevantnu dokumentaciju traženu aktom od 16. 9. 2011. i 21. 10. 2011. godine.*

organizacijskim jedinicama Ministarstva obrane BiH i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH da postupaju u skladu s preporukama Institucije ombudsmana.

Predmet: Ž-SA-06-940/11

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine odlučila je po službenoj dužnosti u skladu sa članovima 2 i 23 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁶ pokrenuti istragu u vezi sa Javnim oglasom za izbor i imenovanje članova Odbora državne službe za žalbe koji je objavila Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine. Vijeće ministara BiH je na 156. sjednici, održanoj 28. 7. 2011., na prijedlog Generalnog tajništva utvrdilo tekst Javnog oglasa za izbor i imenovanje članova Odbora državne službe za žalbe. Kao jedan od općih uvjeta natječaja naveden je uvjet da je kandidatu prestala pravna posljedica presude za kazneno djelo obiteljskog nasilja izrečene pravomoćnom sudskom presudom, sukladno kaznenim zakonima, a shodno članku 22. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine¹⁷, točka f)¹⁸. Formulacija članka 22. stavak 1. točka f) Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, osim što je stvorila pravnu nesigurnost, jer kandidati koji nisu počinili kazneno djelo obiteljskog nasilja i koji nisu osuđeni ne mogu dokazati da ispunjavaju uvjete natječaja, u suprotnosti je s odredbama Zakona o kaznenom postupku i Kaznenog zakona koji su na snazi u Bosni i Hercegovini. Ovakva odredba takođe je otvorila pitanje mogućeg postojanja diskriminacije po osnovi spola, jer statistički podaci ukazuju na to da su žrtve obiteljskog nasilja uglavnom žene i djeca, a počinitelji osobe muškog spola.¹⁹ Nakon okončanja istražnog postupka izdana je preporuka da Ministarstvo pravde BiH po žurnom postupku uputi inicijativu za izmjene i dopune Zakona o državnoj službi BiH. Ministarstvo pravde BiH je aktom od 1. 6. 2012. godine obavijestilo Instituciju ombudsmana da je okončana procedura u vezi s Preporukom broj: P-176/11 od 18. 11. 2011. u smislu brisanja točke f) članka 22. stavka 1. Zakona o državnoj službi BiH i da je tekst Zakona o izmjeni Zakona o državnoj službi u institucijama BiH objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 40/12 od 28. 5. 2012., a što je potvrđeno i uvidom u navedeno glasilo.

Predmet: Ž-BL-06-292/12

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmana navodeći za razlog obraćanja prekršajni postupak koji se zbog obiteljskog nasilja protiv njezinog supruga vodi pred Osnovnim sudom Banja Luka. Zatraženo je izjašnjenje Suda o navodima sadržanim u žalbi i tom prilikom je Sud naveo da rješava predmete po kronološkom redu rješavanja starih predmeta. Ombudsmani su u konkretnom slučaju ocijenjivali odnos između općeg interesa ravnopravnog rješavanja zaostataka i pojedinačnog interesa koji se ogleda u veoma teškom obiteljskom stanju podnositeljice žalbe koje je prijetilo eskalacijom. Utvrđujući prevagu pojedinačnog interesa podnositeljice žalbe i njezine maloljetne djece, ombudsmani su izdali preporuku Sudu dana 30. 7. 2012. da predmet prioritarno uzme u rad. Sud je dostavio odgovor na preporuku u kojem je obavijestio Instituciju ombudsmana da je u spomenutom predmetu zakazao usmenu raspravu, čime je predmet riješen kao pozitivan.

¹⁶ „Službeni glasnik BiH“, br. 32/00, 19/02, 35/04 i 32/06

¹⁷ „Službeni glasnik BiH“, br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07 i 43/09

¹⁸ „f) da su prema njemu prestale pravne posljedice presude za kazneno djelo obiteljskog nasilja, izrečene pravomoćnom sudskom presudom, u skladu s kaznenim zakonima;“

¹⁹ „statistički podaci o obiteljskom nasilju, koje je pripremio Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine i koji se mogu pronaći na internetskoj stranici Gender Centra FBiH

Predmet: Ž-BL-06-435/10

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmana zahtjevom za praćenje sudskog postupka pred Osnovnim sudom Banja Luka. U pitanju je parnični postupak povodom tužbe podnositeljice žalbe protiv poslodavca, a koji se odnosi na mobing na radnom mjestu. Spomenuti predmet do danas nije okončan. Imajući u vidu vrijeme proteklo od podnošenja tužbe do danas, primjetna je povreda članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (pravo na suđenje u razumnom roku). Međutim, uvažavajući specifičnost predmeta (promjena postupajućeg suca, veliki broj svjedoka, zatrpanost suda brojnim predmetima), može se primjetiti da je sud u konkretnom predmetu u okviru svojih mogućnosti redovito zakazivao nastavke ročišta, detaljno ispitivao svjedoke i izvodio dokaze. U izvještajnom razdoblju predstavnici Institucije ombudsmana nisu imali opstrukcija u provođenju svoga mandata, s bilo koje strane.

Predmet: Ž-SA-06-402/12

Žalitelju je onemogućeno da započne s radom u IP Krivaji d.o.o. Zavidovići – u stečaju sukladno Ugovoru o radu, zbog članstva u Samostalnom sindikatu šumarstva, prerade drveta i papira Bosne i Hercegovine. Naime, iako su, prema žalbenim navodima, direktor DC Energetika i održavanje i v.d. direktora IP Krivaje više puta iskazivali potrebu za radnim angažmanom A.V.-a, on zbog stalnih pritisaka koje vrše predstavnici novoformiranog Sindikata IP Krivaje do dana podnošenja žalbe nij stupio na rad. U prilog tvrdnji dostaljena je i fotokopija Odluke Sindikalne organizacije IP Krivaja, Sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika, pod brojem: 05/12 od 13. 1. 2012., upućene Upravi IP Krivaje u kojoj stoji da A.V. ne može biti pozvan na posao sve dok se ne zaposle svi radnici IP Krivaje. Dana 2. 11. 2012. izdane su preporuke kako slijedi: stečajnom upravniku, broj: P-191/12, da poduzme aktivnosti koje će rezultirati dovođenjem A.V.-a u jednak položaj s ostalim zaposlenicima koji s IP Krivajom - u stečaju imaju potpisan ugovor o radu; v.d. generalnom direktoru, broj: P-192/12, da po zaprimanju ove prepruke uspostavi suradnju s Institucijom ombudsmana; Sindikalnoj organizaciji IP Krivaje Sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika, broj: P-193/12, da poništi Odluku broj: 05/12 od 13. 1. 2012., kojom se Upravi IP Krivaje zabranjuje pozivanje A.V.-a na posao do zapošljavanja svih radnika IP Krivaje. Dana 6. 12. 2012. Institucija ombudsmana zaprimila je izjašnjenje stečajnog upravnika na Preporuku broj: P-191/12, u kojemu stoji da, s obzirom na postupak pred Općinskim sudom u Zenici koji se vodi povodom tužbe A.V.-a protiv IP Krivaje d.o.o. Zavidovići – u stečaju, poslodavac će postupiti u skladu s donesenom presudom. Dana 19. 12. 2012. Općinski sud u Zenici donio je Presudu broj: 43 0 Rs 067453 12 Rs, kojom se obvezuje tuženik da A.V.-u omogući rad po osnovi ugovora o radu, naprijed navednog broja. U obrazloženju Presude, među ostalim, stoji kako činjenica da je tužitelj bio član sindikata ne smije ga staviti u nepovoljniji položaj u odnosu na druge zaposlenike, niti Sindikat može uvjetovati tuženika kao poslodavca da nekog od zaposlenika ne angažira u skladu s ugovorom o radu, jer to nije uloga sindikata kao institucije koja treba štiti interese zaposlenika. Postupak je u tijeku.

Predmet: Ž-BL-06-402/12

Ombudsmani su imali priliku svojom preporukom utjecati na izmjenu općeg podzakonskog akta, točnije Pravilnika o rasporedu taksi vozila na taksi stajalištima, kriterijima za red prvenstva u raspoređivanju taksi vozila na taksi stajalištima i rangiranju kandidata na listi prioriteta za raspored na taksi stajalištima. Spornim pravilnikom bilo je predviđeno da se djeca taksista

boduju više nego kandidati koji to nisu, iako se kandidiraju za isto mjesto a podjednako ispunjavaju ostale formalne uvjete za obavljanje taksi službe. Nakon provođenja istrage pred Institucijom ombudsmana utvrđeno je da je jedna kategorija građana favorizirana u odnosu na drugu, što predstavlja davanje prednosti utemeljeno na jednoj od zabranjenih osnova iz članka 2. Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini. Izdana je preporuka o potrebi izmjene spornog pravilnika, pri čemu jedini kriterij za popunu upražnjenog taksi mjesta treba biti redosljed podnesenih zahtjeva za raspored na taksi stajalištu. Preporuka je ispoštovana, što je dokazano dostavom preslike izmijenjenog pravilnika.

Predmet: Ž-BL-06-763/12

U ostvarivanju svoga mandata Institucija ombudsmana surađuje i s organizacijama civilnoga društva koje se bave zaštitom ljudskih prava. Podnositeljica žalbe, zastupana posredstvom punomoćnika „Vaša Prava BiH”, obratila se dana 26. 10. 2012. navodeći da je osoba s invaliditetom i da treba dobiti nacionalno sportsko priznanje, budući da je 1984. godine na Europskom prvenstvu kao članica atletske reprezentacije slijepih i slabovidnih SFRJ osvojila srebrnu medalju. Tijekom istrage povodom žalbe utvrđeno je da ona ispunjava uvjete za priznavanje prava na to priznanje, pa će nadležnom ministarstvu biti upućena preporuka da joj se dodijeli spomenuto priznanje, jer je utvrđeno kako bi ga dobila da nije osoba s invaliditetom.

VII. MJERE ZA JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Iako je zakonom iz 2009. godine predviđena obveza postojanja posebne proračunske stavke za rad Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije, to do danas, dakle ni četiri godine nakon propisivanja zakonske obveze, nije ostvareno. Ograničavanje financijskih i kadrovskih kapaciteta Odjela nije značajnije utjecalo na rad povodom pojedinačnih žalbi građana, ali je ograničilo provođenje drugih zakonom povjerenih nadležnosti kojima bi standardi ljudskih prava u zemlji bili dovedeni na razinu razvijenijih europskih zemalja.

Nastojeći ostvariti stvarnu jednakost u društvu, državna tijela mogu poduzeti i određene mjere koje se neće smatrati diskriminacijom ako su usmjerene na ispravljanje već postojećih nejednakosti. Takve mjere nazivaju se pozitivnima ili afirmativnima. Mjere pozitivne diskriminacije naročito se odnose na pripadnike ugroženih skupina, poput osoba s invaliditetom, nacionalnih manjina, žena, trudnica, mladeži, starih osoba, žrtava rata i slično. Institucija ombudsmana je radeći na pojedinim predmetima bila u prilici identificirati i preporučiti mjere pozitivne diskriminacije, a u idućem će razdoblju biti potrebno obaviti reviziju različitih zakona i podzakonskih akata kako bi se ostvarila *de facto* ravnopravnost među skupinama koje su povijesno bile obespravljene, što je obveza i prema međunarodnim konvencijama i standardima.

U razdoblju koje predstoji, a pod pretpostavkom osiguranja odgovarajućih kapaciteta, Institucija ombudsmana također će se usredotočiti na prikupljanje i analizu statističkih podataka, praćenje i sudjelovanje u postupcima kao prijatelj suda (*amicus curiae*), te provođenje istraživanja iz područja diskriminacije, jer je ta obveza propisana Zakonom o zabrani diskriminacije, kao i međunarodnim aktima iz ovoga područja. U tome je prijeko potrebno upoznati se s usporednim iskustvima te ostvariti suradnju sa svim drugim institucijama i pravnim osobama u BiH koje su u posjedu podataka o slučajevima diskriminacije, a prvenstveno s pravosuđem, nevladinim organizacijama, ministarstvima i centrima za besplatnu pravnu pomoć.

Analiza zakona i predlaganje zakonskih i drugih rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine naročito je osjetljiva aktivnost, s obzirom na to da predložena rješenja mogu imati političke implikacije ili zahtijevati znatna proračunska izdvajanja. Cilj tih aktivnosti u svakom slučaju bio bi pomoći zakonodavnim tijelima na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini, ukazujući na dijelove pravnog okvira koji su problematični s aspekta zaštite jednakosti, a s ciljem postizanja usklađenosti s uvjetima koji za Bosnu i Hercegovinu na tome području proizlaze iz pravne stečevine Europske unije.

Člankom 8. Zakona o zabrani diskriminacije propisane su nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH u provedbi Zakona o zabrani diskriminacije. Ombudsmani konstatiraju da navedeno ministarstvo nije uspostavilo središnju bazu podataka o počinjenim djelima diskriminacije niti je donijelo pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u ostavljenom zakonskom roku od 90 dana. Očekuje se da će Pravilnik o načinu prikupljanja podataka u predmetima diskriminacije biti usvojen u ožujku 2013., nakon čega će biti organizirana obuka za sve razine uprave u BiH u vezi s dostavom podataka o diskriminaciji nadležnome Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, u kojoj će Institucija ombudsmana djelatno sudjelovati.

U konačnici, ombudsmani konstatiraju da je glede odgovaranja na dopise i pružanja traženih informacija suradnja s institucijama na svim razinama vlasti zadovoljavajuća, dok bi broj ispoštovanih preporuka morao biti veći. Institucija ombudsmana je preventivni mehanizam zaštite ljudskih prava, a poštivanje njezinih preporuka prvenstveno je u interesu tijela javne vlasti jer predstavlja najbolju garanciju da neće doći do skupih i štetnih procesa i naknada protiv države po presudama Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. U svrhu osiguranja što većega broja ispoštovanih preporuka, što odslikava stupanj dosegnute kulture ljudskih prava, nužno je razmotriti uspostavu parlamentarnog nadzora nad provedbom preporuka ombudsmana, bilo osnivanjem posebnog tijela/povjerenstva ili održavanjem tematskih sjednica posvećenih isključivo ovome pitanju.